Eesti kõrgkoolide 2016.-2018. aasta vilistlaste uuringu aruanne

ARUANNE

26.05.2020

HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUM

EY
Building a better working world

Sisukord

Jooniste ja tabelite loetelu 2
Lühikokkuvõte 4
1. Sissejuhatus 6
1.1 Uuringu eesmärk ja ulatus 6
1.2 Metoodika 7
2. Uuringu tulemused 15
2.1 Eriala ja kõrgkooli valiku põhjused 15
2.2 Tagasivaade õpingutele 18
2.2.1 Välisriigis õppimine või praktikal viibimine 18
2.2.2 Õpingute ajal töötamine 28
2.2.3 Õpingute kestus 38
2.2.4 Õppetoetuste ja stipendiumite mõju töötamisele 42
2.2.5 VÕTA kasutamine 44
2.2.6 Tugisüsteemid 46
2.3 Õpingutejärgne tegevus 48
2.3.1 Õppimine ja edasiõppimiskavatsus 50
2.3.2 Töötamine 53
2.4 Õpingutega rahulolu ja vilistlaste pädevused 65
2.4.1 Üldine rahulolu 65
2.4.2 Pädevuste kujunemine 71
3. Kokkuvõte 75
3.1 Ülevaade uuringu läbiviimisest 75
3.2 Uuringu tulemused 76
3.3 Peamised järeldused 88
Lisad 93
Lisa 1. Veebipõhine küsitlusankeet 93

Jooniste loetelu

Joonis 1. Vastajate vanuseline jaotus kõrgharidusõpete lõikes (n = 4451; kaalutud andmed) 13
Joonis 2. Vilistlaste kõrgkooli ja eriala valikut mõjutanud tegurid (n = 4949) 15
Joonis 3. Välisüliõpilastest vilistlaste kõrgkooli ja eriala valikut mõjutanud tegurid (n = 283) 17
Joonis 4. Õpingute või praktikaga seoses välisriigis viibimise kestus (n = 981) 19
Joonis 5. Välisriigis viibinud vilistlaste õpingute või praktika kestus õpete lõikes (n = 981) 21
Joonis 6. Õpingute või praktikaga seoses välisriigis viibinud vilistlaste kogetud probleemid (n = 981) 23
Joonis 7. Takistused välisriiki õppima või praktikale minekul (vilistlased, kes ei viibinud välismaal) 25
Joonis 8. Kas viibisite lõpetatud õpingute ajal õpingutega seoses välismaal? Eesti ja välisüliõpilaste võrdlus.. 27
Joonis 9. Takistused välisriiki õppima või praktikale minekul (välisvilistlased, kes ei viibinud välismaal) 28
Joonis 10. Noorte osalemine tööturul ja/või hariduses, Eesti, 2018. 29
Joonis 11. Õpingute ajal töötamine Eesti (n = 4666) ja välisüliõpilaste (n = 283) seas 30
Joonis 12. Õpingute ajal töötamine, 2009, 2012, 2015, 2016–2018 31
Joonis 13. Õpingute ajal töötamine vanusegruppide lõikes (n = 4949) 33
Joonis 14. Õpingute ajal töötamine õppevaldkondade lõikes (n = 4949) 33
Joonis 15. Seos õpinguteaegse töö ja õpitava eriala vahel, 2009, 2012, 2015, 2016–2018 36
Joonis 16. Seos õpinguteaegse töö ja õpitava eriala vahel, doktoriõpe, 2009, 2012, 2015, 2016–2018 36
Joonis 17. Seos õpinguteaegse töö ja õpitava eriala vahel kõrgharidusõpete lõikes (n = 3915) 37
Joonis 18. Seos õpinguteaegse töö ja õpitava eriala vahel õppevaldkondade lõikes (n = 3915) 37
Joonis 19. Õpinguteaegse töö ja õpitava eriala seotus Eesti ja välismaiste vilistlaste puhul 38
Joonis 20. Õpingute kestus õppekava nominaalaja suhtes kõrgharidusõpete lõikes (n = 4949) 39
Joonis 21. Õpingute kestus õppekava nominaalaja suhtes õppevaldkondade lõikes (n = 4949) 40
Joonis 22. Õpingute kestus õppekava nominaalaja suhtes õpingute ajal töötamise lõikes (n = 4949) 41
Joonis 23. Kõrgkooliõpingute ajal tugisüsteemide abi kasutamine kõrgharidusõpete lõikes (n = 4949) 47
Joonis 24. Kõrgkooliõpingute ajal tugisüsteemide abi kasutamine vanuserühmade lõikes (n = 4949) 47
Joonis 25. Praegune hõiveseisund sugude lõikes (n = 4361) 48
Joonis 26. Praegune hõiveseisund lõpetamisaasta järgi (n = 4854) 49
Joonis 27. 2018. aasta vilistlaste praegune hõiveseisund kõrgharidusõpete lõikes (n = 1747) 49
Joonis 28. 2018. aasta vilistlaste praegune hõiveseisund õppevaldkondade lõikes (n=1747) 50
Joonis 29. Praegu õppivate vilistlaste õppetasemete valikud kõrgharidusõpete lõikes (n = 1095) 51
Joonis 30. Hetkel mitteõppivate vilistlaste soov lähiajal õpingutega jätkata kõrgharidusõpete lõikes 51
Joonis 31. Hetkel mitteõppivate vilistlaste kavatsus lähiajal õpingutega jätkata õppevaldkondade lõikes 52
Joonis 32. Hetkel mitteõppivate, kuid lähiajal õpingutega jätkata kavatsevate vilistlaste õpingutega jätkamise põhjused (n = 803) 52
Joonis 33. Töökoha saamist mõjutanud tegurid hetkel töötavate vilistlaste jaoks (n = 4167) 53
Joonis 34. Haridustaseme nõue praegusel ametikohal võrdluses omandatud haridustasemega (n = 4177) 56
Joonis 35. Õpingutejärgselt erialase töö leidmiseks kulunud aeg õppevaldkondade lõikes (n = 3138) 57
Joonis 36. Praeguse põhitöö ja õpitud eriala vastavus kõrgharidusõpete lõikes (n = 4177) 57
Joonis 37. Praeguse põhitöö ja õpitud eriala vastavus õppevaldkondade lõikes (n = 4177) 58
Joonis 38. Praeguse töö ja õpitud eriala seotus Eesti ja välisvilistlaste lõikes 58
Joonis 39. Põhjused, miks praegune põhitöö ei ole või on vähesel määral õpitud erialaga seotud (n = 1039) . 59
Joonis 40. Töötavate vilistlaste töökoha asukoht (n = 4169) 61
Joonis 41. Töötavate vilistlaste töötasu vanuserühmade lõikes (n = 3886) 63
Joonis 42. Täistööajaga töötavate vilistlaste brutotöötasu kõrgharidusõpete lõikes (n = 3554) 63
Joonis 43. Täistööajaga töötavate vilistlaste brutotöötasu õppevaldkondade lõikes (n = 3553) 64
Joonis 44. Täiskoormusega töötavate vilistlaste keskmine brutotöötasu Eesti ja välisvilistlaste töö asukohtade lõikes 64
Joonis 45. Vilistlaste hinnangud kõige olulisematele pädevustele või oskustele oma praegusel ametikohal 72
Joonis 46. Vilistlaste hinnangud kõrgkooliõpingute rollile pädevuste kujunemises aastatel 2016–2018 (n = 4464) ja 2015. aasta vilistlasuuringus (n = 2360) 73
Joonis 47. Vastajate hinnangud oma pädevustele (n = 4465) 73

Tabelite loetelu

Tabel 1. Kõrgkoolide nimekiri 2019. aasta augusti seisuga ... 6
Tabel 2. Laekunud vastuste arv kõrgkoolide lõikes aastatel 2016–2018 ... 10
Tabel 3. Laekunud vastused kõrgharidusõpete ning õppevaldkondade lõikes ... 11
Tabel 4. Laekunud vastuste arv sugude ja vanuserühmade lõikes ... 12
Tabel 5. Välisüliõpilastest vilistlaste vastuste arv kõrgharidusõpete ning õppevaldkondade lõikes ... 13
Tabel 6. Välisüliõpilastest vilistlaste vastuste arv sugude ja vanuserühmade lõikes ... 14
Tabel 7. Õpingute või praktikaga seoses välisriigis viibimine kõrgharidusõpete ja õppevaldkondade lõikes ... 20
Tabel 8. Õpingute ajal õpingutega seoses välisriigis viibimine õpingute ajal töötamise alusel (n = 4949) ... 22
Tabel 9. Õpingute ajal õpingutega seoses välisriigis viibimine õpinguteaegse töö ja õpitava eriala omavahelise seotuse alusel (n = 3915) ... 22
Tabel 10. Õpingute ajal õpingutega seoses välisriigis viibimine vanuste lõikes (n = 4447) ... 22
Tabel 11. Õpingute või praktikaga seoses välisriigis viibinud vilistlaste enim kogetud probleemid kõrgharidusõpete lõikes (n = 981) ... 24
Tabel 12. Takistused välisriiki õppima või praktikale minekul (vilistlased, kelle jaoks rahalised kulutused väheolulised/üldse mitte olulised) (n = 1441) ... 26
Tabel 13. Takistused välisriiki õppima või praktikale minekul (vilistlased, kelle jaoks rahalised kulutused olulised/väga olulised) (n = 2136) ... 26
Tabel 14. Õpingute ajal töötamine kõrgharidusõpete lõikes (2012., 2015. ja 2016.–2018. aasta võrdluses) (n = 4949 aastatel 2016–2018) ... 32
Tabel 15. Õpingute ajal töötamise peamised põhjused (2012., 2015. ja 2016.–2018. aasta võrdluses) (n = 3915 aastatel 2016–2018) ... 34
Tabel 16. Õppekoha ning õpinguteaegse töötamise vaheline võrdlus (n = 4836) ... 35
Tabel 17. Õpingute kestus vilistlaste lõikes, kes viibisid õpingute ajal õpingutega seoses vähemalt ühe semestri vältel välismaal (n = 445) ... 39
Tabel 18. Õpingute kestus õppekava nominaalaja suhtes vanuserühmade lõikes (n = 4447) ... 40
Tabel 19. Õpingute kestus õppekava nominaalaja suhtes õppekoha lõikes (n = 4835) ... 42
Tabel 20. Õppetoetuse/stipendiumi saamine (n = 4949) ja selle mõju töötamisele (n = 1856) kõrgharidusõpete lõikes ... 43
Tabel 21. Õppetoetuse/stipendiumi saamine mõju õpingute ajal töötamisele aastate lõikes (n = 1856) ... 43
Tabel 22. Õppetoetuse/stipendiumi saamine (n = 4949) ja selle mõju töötamisele (n = 1865) õppevaldkondade lõikes ... 44
Tabel 23. Õppetoetuse ja stipendiumi saamise osakaal ning selle mõju Eesti ja välisvilistlaste töökoormusele 44
Tabel 24. VÕTA (varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine) kasutamine kõrgharidusõpete ja õppevaldkondade lõikes, kõik vastanud (n = 4475) ... 45
Tabel 25. VÕTA (varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine) kasutamine kõrgharidusõpete ja õppevaldkondade lõikes, ainult võta taotlejad (n = 1345) ... 46
Tabel 26. Kõrgkooliõpingute ajal tugisüsteemide abi kasutamine Eesti ja välisvilistlaste lõikes (n = 4475) ... 48
Tabel 27. Töötavate vilistlaste praeguse töökoha saamist kolm enim mõjutanud tegurit kõrgharidusõpete lõikes (n = 4167) ... 54
Tabel 28. Töötavate vilistlaste praeguse töökoha saamist kolm enim mõjutanud tegurit kõrgharidusõpete lõikes (n = 4167) ... 55
Tabel 29. Vilistlaste hinnangud keeleoskuse olulisusele praeguse töökoha saamisel Eesti vilistlaste (n = 3964) ja välisvilistlaste (n = 203) lõikes ... 55
Tabel 30. Töötavate vilistlaste töökoormus praegusel hetkel ... 60
Tabel 31. Vilistlaste praeguse töökoha asukoht Eesti ja välisvilistlaste lõikes ... 61
Tabel 32. Töötavate vilistlaste töötasu kasv ja selle põhjused (n = 4169) ... 62
Tabel 33. Eesti ja välisvilistlaste praegune ametipositsioon ... 65
Tabel 34. Eesti vilistlaste (n = 4245) ning välisvilistlaste (n = 224) rahulolu lõpetatud kõrgkooliga seotud teguritega ... 66
Tabel 35. Eesti (n = 4245) ja välisvilistlaste (n = 224) rahulolu subjektiivsete teguritega ... 66
Tabel 36. Vilistlaste rahulolu praktikavõimalustega kõrgharidusõpete ja õppevaldkondade lõikes ... 67
Tabel 37. Vilistlaste rahulolu kõrgkooli pakutud nõustamisteenusega õppeastmete ja õppevaldkondade lõikes ... 68
Tabel 38. Vilistlaste rahulolu valitud õppekava/eriala valikuga kõrgharidusõpete ja õppevaldkondade lõikes ... 68
Tabel 39. Keskmine hinnang valitud rahuloluteguritele üle saja vastajaga kõrgkoolide lõikes ... 69
Tabel 40. Keskmine hinnang valitud rahuloluteguritele alla saja vastajaga kõrgkoolide lõikes ... 70
Tabel 41. Õppekava eesmärgid, nende vastavus vilistlaste ootustele ning erialaste teadmiste kasutamine töökeskkonnas (aastatel 2016–2018: n = 4475) ... 71
Tabel 42. Vastajate hinnangute keskmised oma pädevustele viiepunktiskaalal (n = 4465) ... 74

Lühikokkuvõte

Haridus- ja Teadusministeerium viis koostöös Ernst & Young Baltic AS-iga läbi Eesti kõrgkoolide 2016.–2018. aasta vilistlaste ehk kõrgkooliõpingud edukalt lõpetanute uuringu, et koguda sisendit Eesti kõrghariduspoliitika kujundamiseks ning kõrgkoolide õppetöö arendamiseks. Uuringu eesmärgiks oli anda ülevaade Eesti kõrgkoolide vilistlaste õpingutega seotud taustast, lõpetamisjärgsest tegevusest, toimetulekust tööturul ning omandatud pädevustest ja rahulolust õpingutega, pakkudes ühtlasi kõrgkoolidele tagasisidet õppetöö kvaliteedi kohta. Lisaks võimaldas uuring hinnata muutusi võrreldes varasemate aastate vilistlasuuringutega. Käesoleva uuringu raames võrreldi küsitluse tulemusi ka Eesti vilistlaste ja Eestis õppinud välisüliõpilaste[1] ehk välisvilistlaste lõikes.

Kokkuvõtvalt on uuringu olulisemad järeldused järgmised:

1. Sarnaselt eelmiste vilistlasuuringutega valis enamik vilistlasi eriala lähtuvalt isiklikust huvist valdkonna vastu. Kolmveerand vilistlastest pidas oluliseks töö leidmise võimalusi ning kaks kolmandikku kooli mainet ja head palka tulevikus.
2. Viiendik vilistlastest osales õpingute vältel õpirändes, seejuures olid välisüliõpilased võrreldes Eesti vilistlastega poole aktiivsemad (44% *vs.* 18%). Suurema tõenäosusega osales õpirändes 25–34-aastane meessoost kõrghariduse teise astme tudeng, kes töötas enne õppima asumist, ent mitte õpingute ajal. Kõige vähem viibisid välismaal need tudengid, kes õpingute ajal töötasid ning kelle töö oli õpitava erialaga väga lähedalt seotud. Eesti ja välisvilistlaste kogemused välismaal õppimise ja praktikal viibimisega on sarnased. Jätkuvalt tuuakse probleemina välja kaasnevaid rahalisi kulutusi (36%) ning lahusolekut lähedastest (15%). Samad probleemid olid ka peamisteks takistusteks, miks õpirändesse minemata jäeti.
3. Õpingute ajal töötas rohkem kui kolmveerand vilistlastest: 80% Eesti ning 62% välisvilistlastest. Kolm viiendikku tudengitest töötas oma erialaga seotud töökohal. Võrreldes 2009. aasta vilistlasuuringuga on muutunud nende tudengite osakaal, kes töötasid nii enne õpingute algust kui ka õpingute ajal (45% *vs.* 57%). Samal ajal on vähenenud nende tudengite osakaal, kes asusid tööle õpingute ajal (35% *vs.* 22%). Tuleb märkida, et õpingute ajal mittetöötanute seas on nominaalajaga lõpetanute osakaal kõrgem. Peamiseks õpingute ajal töötamise põhjuseks oli majandusliku toimetuleku tagamine (63%), mille olulisus on võrreldes 2012. aastaga siiski vähenenud. Olulisena toodi välja ka soov ennast teostada (46%) ning soov tõsta enda elatustaset (44%).
4. Õppetoetust või stipendiumi sai 54% uuringus osalenud vilistlastest, sh 86% doktorantidest. Õppetoetuste ja stipendiumite mõju töötamisele on erinev. Tänu toetustele vähendas töökoormust või lõpetas töötamise 18% toetust saanud vilistlastest, sh 34% välis- ja 16% Eesti vilistlastest. Kõige rohkem vähendasid töökoormust või lõpetasid töötamise tänu toetustele doktorandid (42%) ning loodusteaduste, matemaatika ja statistika õppevaldkonna tudengid (30%).
5. Vilistlaste rahulolu lõpetatud õpingutega on kõrge: 90% vastanutest jäid rahule nii oma kõrgkooli ja eriala valikutega kui ka kõrgkooli füüsilise keskkonnaga. Rahulolematust väljendati õpinguteaegsete praktikavõimaluste ja koolide nõustamisteenustega. Eesti ja välisvilistlaste rahuloluhinnangud oluliselt ei erinenud, kuid välisvilistlased hindavad oma konkurentsivõimet tööturul madalamalt kui Eesti vilistlased (75% *vs.* 84%). Õppevaldkondade lõikes pidasid enda konkurentsivõimet tööturul kõige madalamaks loodusteaduste, matemaatika ja statistika ning humanitaaria ja kunstide vilistlased, kõrgharidusõpete lõikes aga doktoriõppe vilistlased. Kõrgkoolide lõikes on vilistlaste õpingutega rahulolu hinnangud üpriski sarnased, kuid enim varieerusid hinnangud õppejõudude ja õpetamise taseme ning tööturul konkurentsivõime osas.

[1] Välisüliõpilane on kõrgkooli üliõpilane, kes immatrikuleerimise hetkel ei olnud Eesti kodanik ega elamisõiguse/elamisloa omanik ning kelle elukohamaa oli välisriik.

6. Veerand vilistlastest on alustanud uuesti kõrgharidusõpinguid. Haridusteed jätkata soovijatest umbes kolmveerand soovivad seda teha Eestis ning kümnendik välismaal. Keskmisest enam on välismaal õpinguid jätkata soovijaid humanitaaria ja kunstide ning sotsiaalteaduste, ajakirjanduse ja teabe valdkondade bakalaureuseõppe vilistlaste seas. Peamiste õpingutega jätkamise põhjustena toodi välja soov ennast täiendada, saada kõrgemat palka ja parem töökoht.
7. Kõrgkoolide vilistlasi iseloomustab kõrge tööhõive määr (89%). Suurem osa (85%) tööga hõivatutest töötavad täisajaga ning osalise tööajaga töötatakse enamasti omal soovil. Välismaal töötab 7% kõigist ning 5% Eesti vilistlastest. Umbes pooled välismaal viibivatest Eesti vilistlastest plaanivad lähitulevikus Eestisse naasta. Välisvilistlastest umbes pooled töötavad välismaal, pooled Eestis. Eestis töötavatest välisvilistlastest plaanivad 42% Eestisse jääda 10 aastaks või kauemaks ning 19% kuni viieks aastaks.
8. Kahel kolmandikul vilistlastest oli sissetulek pärast õpingute lõpetamist kasvanud. Nendest viiendik pidas sissetuleku kasvu põhjuseks omandatud haridustaset ning 13% omandanud eriala. Veerand vastanutest ei seostanud sissetuleku kasvu õpingute lõpetamisega ning viiendik pidas sissetuleku kasvu põhjuseks töökoha vahetamist.
9. Praeguse töökoha leidmise juures peeti kõige olulisemaks erialaseid teadmisi, oskust teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada ning eesti ja inglise keele oskust. Eestis töötavatest välisvilistlastest nägid eesti keele oskust olulisena 28%, mis on ilmselt tingitud nende tööleasumisest valdkondadesse või ettevõtetesse, kus töökeeleks ei ole eesti keel. Eelnevat töö- või praktikakogemust pidasid tööturul oluliseks vastavalt 58% ja 48% kõigist vastanutest.
10. Kolm neljandikku vilistlastest leiab, et nende praegune töökoht on õpitud erialaga väga lähedalt või suurel määral seotud. Enim on neid IKT, hariduse ning tervise ja heaolu valdkondade vilistlaste seas. Võrreldes 2015. aastaga on oma erialal töötavate doktoriõppe vilistlaste osakaal tõusnud 58%-lt 73%-le. Enamik erialast tööd omavatest vilistlastest töötas oma erialal juba varem, vaid loodusteaduste, matemaatika ja statistika ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria valdkondades oli neid vähem (vastavalt 38% ja 40%). Seejuures kulub loodusteaduste, matemaatika ja statistika, sotsiaalteaduste, ajakirjanduse ja teabe ning humanitaaria ja kunstide valdkondade vilistlastel erialase töö leidmiseks teistest kauem aega. Mitteerialasel töökohal töötamise peamisteks põhjusteks on parem palk ja huvitav töö ning alles kolmandana raskused erialase töö leidmisega.
11. Läbitud õpe vastas kolmveerandi vilistlaste ootustele ning umbes kaks kolmandikku vilistlastest kasutavad õpingute käigus omandatud oskusi oma töös väga sageli. Ligi pooled vilistlased arvasid, et õpingud ei sisaldanud piisavalt praktikat töökeskkonnas, nende osakaal on võrreldes kahe eelmise vilistlasuuringuga pisut (3%) langenud.

1. Sissejuhatus

1.1 Uuringu eesmärk ja ulatus

Haridus- ja Teadusministeerium (edaspidi HTM) viis koostöös Ernst & Young Baltic AS-iga läbi Eesti kõrgkoolide 2016.–2018. aasta vilistlaste uuringu, et koguda sisendit Eesti kõrghariduspoliitika kujundamiseks ning kõrgkoolide tegevuse arendamiseks. Uuringu üldeesmärk on saada ülevaade Eesti kõrgkoolide vilistlaste õpingutega seotud taustast, lõpetamisjärgsest tegevusest, toimetulekust tööjõuturul ning hinnangutest kõrgkooli õppetöö kvaliteedile ja omandatud pädevustele. Uuring keskendub Eesti kõrgkoolide 2016.–2018. kalendriaasta vilistlastele, kuid käsitleb ka muutusi ja trende võrreldes varasemate, 2009., 2012. ja 2015. aasta vilistlasuuringute tulemustega.

Uuring hõlmas 2016.–2018. aastal Eestis kõrgharidusõpingud lõpetanud vilistlasi. Üldvalimisse kuulusid 21 Eesti kõrgkooli, mis 2016.–2018. aasta seisuga kõrgharidusõpet pakkusid, sh 7 ülikooli ning 14 rakenduskõrgkooli (tabel 1). 2016. aastal oli lõpetanuid 10 124, 2017. aastal 9478 ning 2018. aastal 9068. Seega oli küsitluse summaarne brutovalim 28 670. Lõpetanute hulka kuuluvad ka Eestis kõrgkooli lõpetanud välisüliõpilased, keda oli 2016. aastal 704, 2017. aastal 875 ning 2018. aastal 1057, mis teeb kolme aasta peale kokku 2636 vilistlast.

Tabel 1. Kõrgkoolide nimekiri 2019. aasta augusti seisuga (lisatud ka 2016. aastani eraldiseisva asutusena eksisteerinud Eesti Infotehnoloogia Kolledž)

Õppeasutuse tüüp	Ülikoolid
Avalik-õiguslikud ülikoolid	▸ Eesti Kunstiakadeemia ▸ Eesti Maaülikool ▸ Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ▸ Tallinna Tehnikaülikool ▸ Tallinna Ülikool ▸ Tartu Ülikool
Eraülikoolid	▸ Estonian Business School
Erarakenduskõrgkoolid	▸ EELK Usuteaduse Instituut ▸ Eesti Metodisti Kiriku Teoloogiline Seminar ▸ Euroakadeemia ▸ Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor ▸ Eesti EKB Liit Kõrgem Usuteaduslik Seminar ▸ Eesti Infotehnoloogia Kolledž
Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatavad rakenduskõrgkoolid	▸ Eesti Lennuakadeemia ▸ Kõrgem Kunstikool Pallas (endine Tartu Kõrgem Kunstikool) ▸ Lääne-Viru Rakenduskõrgkool ▸ Tallinna Tehnikakõrgkool ▸ Tallinna Tervishoiu Kõrgkool ▸ Tartu Tervishoiu Kõrgkool
Teised riigi rakenduskõrgkoolid	▸ Kaitseväe Akadeemia (endine Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused) ▸ Sisekaitseakadeemia

Allikas: HTM

Uuring hõlmas erinevaid vilistlaste kõrgkooliõpingute ning lõpetamisjärgse tegevusega seotud aspekte. Käesoleva uuringu tulemusi mõjutavad eelkõige laiemad muutused kõrgharidusmaastikul ning majanduslikud trendid ja olukord. Küsitluse läbiviimisele eelnes Eesti majanduse vaatepunktist stabiilne kasvuperiood, mida kirjeldas tööturu kuumenemine koos kiire palgakasvuga. Võrreldes eelmiste vilistlasuuringutega on seekordse uuringu valim rahvusvahelisem, kuna Eestis kõrghariduse omandanute seas on varasemast rohkem välisriikide kodanikke.

Uuringu aruanne koosneb neljast sisulisest analüütilisest peatükist – eriala ja kõrgkooli valiku põhjused, tagasivaade õpingutele, õpingutejärgne tegevus, õpingutega rahulolu ja vilistlaste pädevused – ning nende alapeatükkidest. Aruande lisas on toodud küsitlusankeedid ning eraldi failina kuuluvad aruande juurde ka anonüümseks muudetud küsitlustulemused. Järgnevalt on toodud uuringule seatud uurimisküsimused, mida analüüsiti kõikide sihtrühma kuuluvate vilistlaste osas.

1. Millised on vilistlaste erialavalikut mõjutanud tegurid?
2. Milline on vilistlaste (sh välismaalastest vilistlaste) rahulolu lõpetatud õpingute ja õppekorraldusega?
3. Kas ja kuidas mõjutas töötamine õpingute ajal õpinguid ning hilisemat tööle asumist ja töökoha valikut, kas õppetoetuse või stipendiumi saamine mõjutas õpingute ajal töötamist?
4. Millised on vilistlaste kogemused seoses välismaal õppimise või praktikaga (lühiajaline mobiilsus)?
5. Millised on vilistlaste lõpetamisjärgsed plaanid ja tegevused (töötamine, õpingud) ning kuidas on need mõjutatud eelnenud õpingutest?
6. Kuivõrd edukad on vilistlased tööturul ning millised tegurid mõjutasid tööle asumist; sh lõpetatud õpingutega seotud mõju?
7. Kuivõrd vastavad vilistlaste omandatud pädevused ametikohal vajaminevatele ja milline on lõpetatud õpingute panus nende arendamisse?
8. Millised on muutused ja trendid võrreldes eelmiste sarnaste uuringute tulemustega ning millised erisused või sarnasused ilmnevad eeltoodud küsimustes kõrgkoolide, õppevaldkondade ja muude oluliste gruppide lõikes (sh välismaalastest vilistlased) eeltoodud küsimustes?

Uuring viidi läbi 2019. aasta septembrist 2020. aasta aprillini. Uuringu tellis Haridus- ja Teadusministeerium ning teostas Ernst & Young Baltic AS. Töö koostamisel tehti vilistlaste kontaktide hankimiseks ja/või küsitluse levitamiseks koostööd Eesti kõrgkoolidega, keda uuringu teostajad soovivad tänada meeldiva koostöö eest.

1.2 Metoodika

Käesoleva uuringu läbiviimine jaotus kolmeks etapiks: uuringu ettevalmistamine, andmete kogumine ning tulemuste analüüs koos uuringuaruande koostamisega. Esimese etapi ehk uuringu ettevalmistamise käigus koguti varasemate sarnaste uuringute kohta taustainfot, loodi küsitluse kontaktibaas ning planeeriti küsitluse levitamise sisulist ja tehnilist lahendust. Uuringu teises etapis ehk andmete kogumise faasis rakendati ankeetküsitluse meetodit. Antud küsitlust levitati veebipõhiselt Eesti kõrgkoolide 2016.–2018. aastal lõpetanud vilistlaste seas, sh välismaalastest vilistlaste hulgas. Veebiküsitluse eesti-, inglis- ja venekeelsed ankeedid põhinesid varasematel, 2009. aasta[2], 2012. aasta[3] ja 2015. aasta[4] vilistlasuuringutel, mida käesoleva uuringu raames veidi kaasajastati ja täiendati. Erinevate aastakäikude küsitluste vahel järjepidevuse hoidmine võimaldas ühtlasi kajastada töö fookuses olevaid vilistlaste tagasiside trende ja muutusi. Uuringu viimases etapis analüüsiti küsitlustulemusi, mille põhjal valmis lõpparuanne. Järgnevalt antakse ülevaade uuringu andmete kogumise ja analüüsimise põhimõtetest ning küsitlusele vastanutest.

Veebiküsitlus

Veebiküsitluse läbiviimiseks taotles EY Andmekaitse Inspektsioonilt isikuandmete kogumise ning töötlemise loa. Kogutavate isikuandmete hulka kuulusid vilistlaste e-posti aadressid. Loa taotlemise

[2] Eesti kõrgkoolide 2009. aasta vilistlaste uuring. (2011). Haridus- ja Teadusministeerium, Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE.
[3] Eesti kõrgkoolide 2012. aasta vilistlaste uuring. (2015). Haridus- ja Teadusministeerium, Cumulus Consulting OÜ.
[4] Eesti kõrgkoolide 2015. aasta vilistlaste uuring (2017). Haridus- ja Teadusministeerium, Ernst ja Young Baltic AS.

alus tulenes isikuandmete kaitse üldmäärusest ning isikuandmete kaitse seaduse § 6 lg 5 nõudest, et isikustatud andmetega poliitikakujundamise uuringu läbiviimiseks peab olema Andmekaitse Inspektsiooni eelnev luba. Loa taotlemisel toodi välja isikuandmete töötlemise eesmärk, milleks oli saada Eestis perioodil 2016–2018 kõrgkooli lõpetanud vilistlaste hinnang õppetöö kvaliteedi ja omandatud pädevuste kohta ning omandada ülevaade vilistlaste lõpetamisjärgsest tegevusest ja toimetulekust tööturul.

Isikuandmeid ning töödeldud andmeid ei avaldatud vastuvõtjale ega vastuvõtjate kategooriatele ning ei edastatud kolmandatele osapooltele ega kolmandatesse riikidesse. Uuringu tulemused esitati üldistatud ning umbisikustatul kujul, mille tulemusena ei ole konkreetseid isikuid võimalik tuvastada. Töödeldud isikuandmete põhjal ei muudetud isikute potentsiaalsete kohustuste mahtu ega kahjustatud muul viisil ülemääraselt andmesubjektide õigusi.

Piiranguna tuleb märkida, et veebiküsitlus ei võimaldanud saada probleemidele süvakäsitlust, kuna ankeet oli sobilik eelkõige kvantitatiivse iseloomuga info kogumiseks, millest tulenevalt oli hinnangulise info ja põhjenduste kogumine mõnevõrra piiratud. Ka ei võimalda struktureeritud ankeet küsitluse käsitluse põhjalikkust vastajate vahel varieerida ning konkreetseid küsimusi vastajale vajaduse korral põhjalikult selgitada. Vastajatel oli siiski võimalik valitud küsimuste juures oma arvamust vabas vormis kirjalikult selgitada. Antud vabas vormis tagasiside andmise lahtrid jäeti küsitlusankeedi disainis vabatahtlikuks, kuna nende kohustuslikuks muutmine tekitanuks ohu, et vastajad jätavad seetõttu ankeedi täitmise pooleli.

Veebiküsitlus viidi läbi kuue nädala jooksul 2019. aasta detsembri keskpaigast 2020. aasta jaanuari lõpuni. Küsitluse läbiviimisel kasutati nii personaliseeritud kui avatud küsitluslinke vastavalt sellele, kas kõrgkooli vilistlaste kontaktid olid kättesaadavad või mitte.

1) **Tuvastatud respondentide ankeet**
   Ankeetküsitluses osalemise kutse (nii eesti, vene kui inglise keeles) saadeti kõikidele valimisse kuuluvatele isikutele e-posti teel. Kõik vastajad identifitseeriti ning iga respondent sai personaalse küsitlusankeedi lingi. Peale ankeedi täitmise lõpetamist ei olnud vastajal enam ankeedile ligipääsu. Kirjeldatud metoodika tagab hea andmekvaliteedi ning samuti välistatakse meeldetuletuste saatmine neile, kes on ankeedi juba täitnud.
2) **Mittetuvastatud respondentide ankeet**
   Mittetuvastatud respondentide puhul ei saanud kõrgkool edastada EY-le vilistlaste kontaktibaase või nimekirja, kuid saatis ise enda otsekontaktidele või läbi e-posti nimekirjade küsitluskutse. Sellistel juhtudel kasutati mittepersonaliseeritud ankeeti, st edastatud lingi alt oli võimalik täita küsitlust mitu korda. Sellisel juhul ei olnud võimalik vastajat tuvastada ega saata ka personaalset meeldetuletust.

21-st valimisse kuuluvast kõrgkoolist 20 edastasid uuringu läbiviijale oma vilistlaste kontaktid (e-posti aadressid), millele saadeti personaalsed küsitluslingid. Ühel kõrgkoolil ei olnud võimalik oma lõpetajate kontakte edastada, mistõttu levitasid nende vilistlastele avatud küsitluslingi kõrgkooli esindajad ise. Küsitluse läbiviimise ajal saadeti välja kaks meeldetuletust. Meeldetuletusi ei saadetud neile, kes olid juba küsitlusele vastanud.

<u>Küsitlusandmete kaalumine</u>

Suurendamaks küsitlustulemuste esinduslikkust, kaaluti andmed kolme tunnuse – lõpetatud õppeasutuse, lõpetatud kõrgharidustaseme õppe ning õppevaldkonna – alusel. Kui valimi ja üldkogumi proportsioonid on juhuvalimi korral ligilähedaselt samad (ja kõikse valimi puhul täpselt samad), siis peegeldavad valimi põhjal leitud vastused üldkogumi hinnanguid. Selline olukord kehtib aga vaid juhul, kui valimi vastamismäär oleks 100%, mis reaalses küsitlussituatsioonis ei ole üldjuhul saavutatav ning tingib andmete kaalumise vajaduse ka käesoleva uuringu puhul.

Madalam vastamismäär ehk küsitlusele mittevastamine võib põhjustada nihkeid analüüsi käigus leitud ja tegelike üldkogumite hinnangute vahel.[5] Olukorras, kus vastajate eri rühmade esindajate valimisse sattumise tõenäosused on erinevad, on efektiivseks meetodiks nende võrdsustamiseks kasutada kaalumist[6], mida rakendatakse ka käesolevas uuringus. Kaalumiseks kasutatavate tunnuste alusel moodustatud gruppide liikmetele antakse kaal, mis vastab sama grupi proportsioonile üldkogumis (kaalutakse üles gruppe, milles vastamismäär oli väiksem). Kasutades analüüsimisel kaalutud andmeid, on seeläbi võimalik mittevastamisest tulenevat nihet vähendada. Mida rohkem on tunnuseid, mille lõikes kaalud on moodustatud, ja mida väiksemad on kaalumisel kasutatud tunnuste lõigetest moodustuvad grupid, seda täpsemini on võimalik valim üldkogumiga vastavusse viia.[7]

Seega omistatakse kaalumismeetodite rakendamisega uuritavate tunnuste väärtusele kaalusid, mis peavad kompenseerima mittevastamist. Et valimi andmeid saaks kasutada üldkogumi kohta, tuleb arvutada igale valimi objektile kaal ehk laiendustegur. Valimiobjekti kaal näitab, mitut sarnast üldkogumi objekti see valimiobjekt esindab. Kaalu arvutamisel lähtutakse valimi moodustamise viisist ning seda võidakse korrigeerida andmekogumise ja andmetöötluse käigus saadud infoga[8] ehk kaalu arvutamisel tuleb lähtuda valimi suurusest ja proportsioonidest, mille alusel leitakse kaalumiseks optimaalne arv tunnuseid ja nendest moodustatavaid gruppe.

Käesolevas uuringus suurendati kaalumise käigus alaesindatud vastajate osakaalu ning vähendati üleesindatud vastajate osakaalu. Et tagada küsitlusandmete parem vastavus uuringu üldkogumile, kaaluti veebiküsitlusega kogutud andmestikku kolme tunnuse alusel: lõpetatud õppeasutus (21 kõrgkooli), lõpetatud kõrgharidustaseme õpe (5 õpet) ning õppevaldkond (10 valdkonda), mis tähendab, et vastuseid võrreldi üldkogumiga ning valimis alaesindatud rühmadele anti suurem ja üleesindatud rühmadele väiksem kaal[9].

Kuna vastanuid oli kolmest aastast (2016, 2017, 2018), summeeriti iga kihi kolme aasta lõpetajate arv ning kihid on arvutatud esinduslikuks kolme aasta summa suhtes. Tuginedes lõpetajate statistikale, oli teoreetiliselt võimalik koostada 149 kihti, kuna kõikides koolides ei ole esindatud kõik õppeastmed ega kõik valdkonnad. Valimis on esindatud 138 kihti. Suurimateks kaaludeks (suurima üleesindatusega ehk väikseima kaaluga) on Tallinna Ülikooli loodusteaduste doktoriõppe lõpetanud ning Tartu Ülikooli hariduse doktoriõppe lõpetanud (0,346); suurima alaesindatusega on Tallina Tehnikaülikooli informatsiooni- ja kommunikatsioonivaldkonna rakenduskõrgharidusõppe lõpetanud (2,74). Sealjuures viidi kaalumine läbi täpsusega neli kohta peale koma. Keskmiseks ühe kihi kaalu väärtuseks on 1,07 ning mediaaniks 1,0.

Veebiküsitluse teel kogutud andmed analüüsiti statistiliste meetoditega, millega saab iseloomustada tunnuste sagedusjaotust. Küsitluse käigus kogutud andmete analüüsis tuuakse välja kirjeldava statistika näitajad asjakohaste küsimuste kohta (nt vastajate sagedus, hinnangute varieeruvus kriteeriumite lõikes). Andmeid analüüsiti nii üldvalimi (st kõikide vilistlaste) kui ka üksikute näitajate ja tegevuste lõikes (nt võrdlused õppevaldkondadega). Samuti võrreldakse saadud tulemusi eelmiste vilistlasuuringute tulemustega ning tuuakse välja muutused tegurite lõikes.

Ülevaade vastanutest

Küsitlusele laekus 4517 terviklikku vastust ehk ankeeti, milles oli vastatud kõigile küsimustele. Lisaks kaasati andmeanalüüsi 483 ankeeti, kus kõigile küsimustele polnud vastatud. Kõikidest osaliselt

[5] Tallinna Ülikool, „Eesti emakeelest erineva emakeelega täiskasvanute eesti keele õpe lõimumis- ja tööhõivepoliitikas: kvaliteet, mõju ja korraldus. Metoodikaraport," 2018
[6] Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia Õpibaas, „Tõenäosuslikud valimid," 2014
[7] Tallinna Ülikool, „Eesti emakeelest erineva emakeelega täiskasvanute eesti keele õpe lõimumis- ja tööhõivepoliitikas: kvaliteet, mõju ja korraldus. Metoodikaraport," 2018
[8] Eesti Statistika, „Mis on riiklik statistika ja kuidas seda tehakse?" 2015
[9] Kaal < 1 näitab, mitu korda on vastav respondent alaesindatud, ning kaal > 1, mitu korda on vastav respondent üleesindatud; kaal 1 viitab perfektsele esinduslikkusele.

täidetud ankeetidest võeti arvesse vaid need, kus oli läbitud vähemalt pool küsitlusankeedist. Kokku viidi analüüs läbi 5000 originaalvastuse põhjal[10]. Tulemuste tõlgendamise juures on oluline märkida, et vastajate arv varieerub küsimuste vahel – kõik küsimused polnud kõigile vilistlastele relevantsed (nt töötavad ja mittetöötavad vilistlased), kõik küsimused polnud kohustuslikud (nt avatud tekstilahtritega küsimused) ning mõnede küsimuste juures sai valida mitu vastusevarianti. Lisaks võib vastajate arv erineda, kuna mõnede küsimuste juures on arvesse võetud ka valitud osaliselt täidetud ankeetide vastused. Igale küsimusele vastanute arv[11] on esitatud vastava joonise või tabeli juures.

Tabel 2. Laekunud vastuste arv kõrgkoolide lõikes aastatel 2016–2018

Kõrgkool	Vastanute arv	Vilistlaste arv	Vastanute % kõrgkooli vilistlastest	Kaalumisel omandatud väärtus
EELK Usuteaduse Instituut	12	46	26%	8
Eesti EKB Liit Kõrgem Usuteaduslik Seminar	4	18	22%	3
Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor	71	489	15%	84
Eesti Infotehnoloogia Kolledž	44	185	24%	32
Eesti Kunstiakadeemia	89	640	14%	109
Eesti Lennuakadeemia	20	124	16%	21
Eesti Maaülikool	298	1 693	18%	293
Eesti Metodisti Kiriku Teoloogiline Seminar	6	34	18%	6
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	53	523	10%	90
Estonian Business School	103	651	16%	111
Euroakadeemia	53	410	13%	71
Kaitseväe Akadeemia (endine KVÜÕA)	17	166	10%	29
Lääne-Viru Rakenduskõrgkool	124	574	22%	99
Sisekaitseakadeemia	73	547	13%	95
Tallinna Tehnikakõrgkool	174	909	19%	157
Tallinna Tehnikaülikool	1 177	6 580	18%	1 137
Tallinna Tervishoiu Kõrgkool	119	1 040	11%	180
Tallinna Ülikool	934	5 202	18%	899
Kõrgem Kunstikool Pallas	34	159	21%	27
Tartu Tervishoiu Kõrgkool	89	764	12%	132
Tartu Ülikool	1 506	7 916	19%	1 366
Kokku	**5 000**	**28 670**	**17%**	**4 949**

Allikas: HTM, EY, 2020

Küsitlusankeet koostati eesti, vene ja inglise keeles. Ankeedi täitmist alustasid 90,3% vastajatest eesti keeles, 4,6% inglise keeles ning 5,1% vene keeles. Ankeedi täitmise ajal oli vastajatel võimalik ka keelt vahetada. Küsitluse viimase küsimusena said vastajad anda infot oma emakeele kohta (n = 4517). Antud küsimusele vastanutest 84% nimetas emakeeleks eesti keelt, 11% vene keelt ja 0,8% soome keelt. 3,8%-l vastajatest oli mõni muu emakeel.

Kõrgkoolidest oli vastajate seas enim ülikoolide vilistlasi (83%), rakenduskõrgkoolides õppinuid vastajaid oli 17%). Nagu varasemateski sarnastes uuringutes, kujunesid vastajate absoluutarvud suurimaks kolmes avalik-õiguslikus ülikoolis: Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool ja Tallinna Ülikool. Summaarselt moodustasid nende kolme kooli vilistlastest vastajad 72% kõikidest vastajatest (tabel 2). Kuna üldkogumiga kõrvutades esines kõrgkoole, mille vilistlased oli väiksel määral üle- või

[10] Andmeanalüüsi käigus on andmeid kaalutud, täpsem vastuste laekumine enne kaalumist ning andmete uued väärtused pärast kaalumist on esitatud tabelis 2. Lõpetamisaastate lõikes olid küsitluse osalusmäärad järgmised: 15% aastal 2016, 17% aastal 2017 ning 20% aastal 2018.

[11] Analüüsis (ptk 2) on esitatud kaalumise tulemusel saadud väärtused, kui joonise või tabeli juures pole märgitud teisiti.

alaesindatud, siis kaaluti andmeid muu hulgas kõrgkoolide alusel. Keskmiselt rakendatud kaalude väärtuse alusel vastab valim suhteliselt hästi üldkogumi struktuurile. Valdav osa küsitlusele vastanutest õppis tasuta õppekohal (85%). Välisüliõpilastest õppis tasuta õppekohal 44% ja tasulisel õppekohal 56%.

Laekunud vastuste jaotumine kõrgharidusõpete ja õppevaldkondade vahel on toodud välja tabelis 3. Üldkogumiga kõrvutades selgub, et esineb valdkondi[12], mis on vastanute seas ala- või üleesindatud. Osalusmäär oli vastanute hulgas kõige kõrgem sotsiaalteaduste, ajakirjanduse ja teabe valdkonnas (20%). Loodusteaduste, matemaatika ja statistika, informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia ning tehnika, tootmise ja ehituse valdkondades olid osalusmäärad 19%. Vastajate osakaal oli kõige väiksem põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria (11%) ning teeninduse (14%) valdkondades. Kokkuvõttes omandasid alaesindatud õppevaldkondade esindajate vastused kaalumisel kõrgema väärtuse ning üleesindatud valdkondade omad madalama väärtuse. Kaalumise tulemusena on valim kõrgkoolide, kõrgharidusõpete ja õppevaldkondade lõikes esinduslik.

Tabel 3. Laekunud vastused kõrgharidusõpete ning õppevaldkondade lõikes

	Tunnus	Vastanute arv	% kõikidest vastustest	Vilistlaste arv	Vastanute % vilistlastest	Kaalumisel omandatud väärtus
Kõrgharidusõpe	Doktoriõpe	143	3%	739	19%	124
	Magistriõpe	1 844	37%	8 594	21%	1 485
	Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe	265	5%	1 377	19%	238
	Bakalaureuseõpe	1 604	32%	10 819	15%	1 870
	Rakenduskõrgharidusõpe	1 144	23%	7 141	16%	1 233
Õppevaldkond	Haridus	376	8%	2 123	18%	367
	Humanitaaria ja kunstid	649	13%	3 701	18%	638
	Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave	473	9%	2 326	20%	402
	Ärindus, haldus ja õigus	1 092	22%	6 580	17%	1 136
	Loodusteadused, matemaatika ja statistika	371	7%	1 909	19%	329
	Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia	363	7%	1 917	19%	331
	Tehnika, tootmine ja ehitus	795	16%	4 194	19%	725
	Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	60	1%	530	11%	92
	Tervis ja heaolu	563	11%	3 583	16%	619
	Teenindus	258	5%	1 807	14%	311
Kokku		**5 000**	**100%**	**28 670**	**17%**	**4 949**

Allikas: HTM, EY, 2020

Käesoleva uuringu tulemuste võrdlemisel 2015. aasta vilistlasuuringuga tasub silmas pidada, et eelmises vilistlasuuringus kasutati pisut teistsugust õppevaldkondade liigitust (ISCED 97), mis sisaldas vaid kaheksat õppevaldkonda. Varasem loodus- ja täppisteaduste valdkond on nüüd jagatud kaheks: loodusteadused, matemaatika ja statistika ning informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia. Varasem sotsiaalteaduste, ärinduse ja õiguse valdkond on nüüd jagatud sotsiaalteaduste, ajakirjanduse ja teabe ning ärinduse, halduse ja õiguse valdkondadeks. Käesolevas uuringus kasutatav

[12] Õppevaldkondade liigitusel on lähtutud ISCED F 2013 liigitusest.

detailsem õppevaldkondade liigitus võimaldab õppekavadevahelist heterogeensust paremini esile tuua.

Absoluutarvudes oli vaatluse all oleval perioodil enim vastajaid magistriõppes (37%), millele järgnesid bakalaureuseõppe vilistlased 32%-ga. Suuruselt kolmanda grupi (23%) moodustasid rakenduskõrgharidusõppe vilistlased. Doktoriõppe ning integreeritud õppe lõpetanuid oli vastajate seas vastavalt 3% ja 5%. Kuna magistri- ja doktoriõppe vilistlased olid uuritud perioodi vastanute hulgas üleesindatud ning teised rühmad selle võrra alaesindatud, on andmeid kaalutud ka kõrgharidusõpete alusel. Kaalumisel omandatud väärtused on toodud tunnuste alusel välja tabeli 3 viimases veerus.

Laekunud vastuste jaotumine soo ja vanuserühmade vahel on toodud välja tabelis 4. Küsitlusele täisvastuse andnute hulgas oli umbes 70% naisi ning 30% mehi. Enamik (60%) täisvastuse andnud vilistlastest olid vastamise hetkel nooremad kui 30 eluaastat. Analüüsitavatest vanusegruppidest oli arvukaim vanuserühm 25–29-aastased (2040), millele järgnesid vanuserühmad 30–34 aastat (771) ning 40 ja vanemad (686). Sarnaselt eelmise vilistlasuuringuga on vastamismäär kõige madalam kuni 24-aastaste vanuserühmas. Siinkohal on oluline märkida, et vilistlaste üldpopulatsiooni vanusegruppide statistika aluseks on vilistlase vanus kõrgkooli lõpetamise aasta 1. septembri seisuga. Seega liigitub suur osa uuringu läbiviimise ajal 25–29-aastastest vilistlastest kõrgkooli lõpetamise hetke alusel kuni 24-aastaste vanuserühma, mis peegeldab paremini ka vilistlaste üldpopulatsiooni statistikat. Kõrgkooli, kõrgharidusõppe ning õppevaldkonna alusel andmete kaalumine on samas tõstnud ka kuni 24-aastaste vastanute suhtelist osakaalu ning vähendanud teiste vanusegruppide omi.

Tabel 4. Laekunud vastuste arv sugude ja vanuserühmade lõikes

	Tunnus	Vastanute arv[13]	% kõikidest vastustest	Vilistlaste arv[14]	Vastanute % vilistlastest	Kaalumisel omandatud väärtus
Sugu	Mees	1 392	28%	10 516	13%	1 376
	Naine	3 125	63%	18 175	17%	3 076
	Puudub	483	10%	N/A	N/A	497
Vanuserühmad	Kuni 24	579	12%	11 379	5%	645
	25–29	2 040	41%	9 197	22%	2 001
	30–34	771	15%	3 483	22%	728
	35–39	441	9%	1 920	23%	426
	40 ja vanemad	686	14%	2 712	25%	652
	Puudub	483	10%	N/A	N/A	497
Kokku		**5 000**	**100%**	**28 691**	**16%**	**4 949**[15]

Allikas: HTM, EY, 2020

Käesolevas raportis järgnevalt esitatud andmed (sh tabelid, graafikud, protsendid, nominaalsed väärtused) kajastavad kaalutud andmeid, et suurendada andmestiku esinduslikkust. Kaalumata andmete kajastamise puhul on selle kohta tehtud vastav märge.

Vastajate vanuseline jaotus kõrgharidusõpete vahel on välja toodud joonisel 1. Neljas kõrgharidustaseme õppes viiest oli enim vilistlasi 25–29-aastaste vanuserühmas. Vaid doktoriõppes oli alla 30-aastaseid vilistlasi oluliselt vähem (1%). Doktoriõppe lõpetanute seas oli enim 30–34-aastaseid, millele järgnes vanuserühm 40 ja vanemad. Kõikides teistes õpetes moodustab 25–29-aastaste vanuserühm 43% (rakenduskõrgharidusõpe) kuni 75% (integreeritud õpe) kõikidest

[13] Andmed põhinevad vilistlaste valikutel küsitlusele vastamise hetkel.
[14] Andmed põhinevad vilistlase kõrgkooli lõpetamise 1. septembri seisul.
[15] Tunnustele 'sugu' ja 'vanus' vastuse andnud vastajate kaalutud arv.

vastanutest. Bakalaureuseõppes moodustas ootuspäraselt suure osa vastanutest kuni 24-aastaste vanuserühm, keda oli 30% vilistlastest.

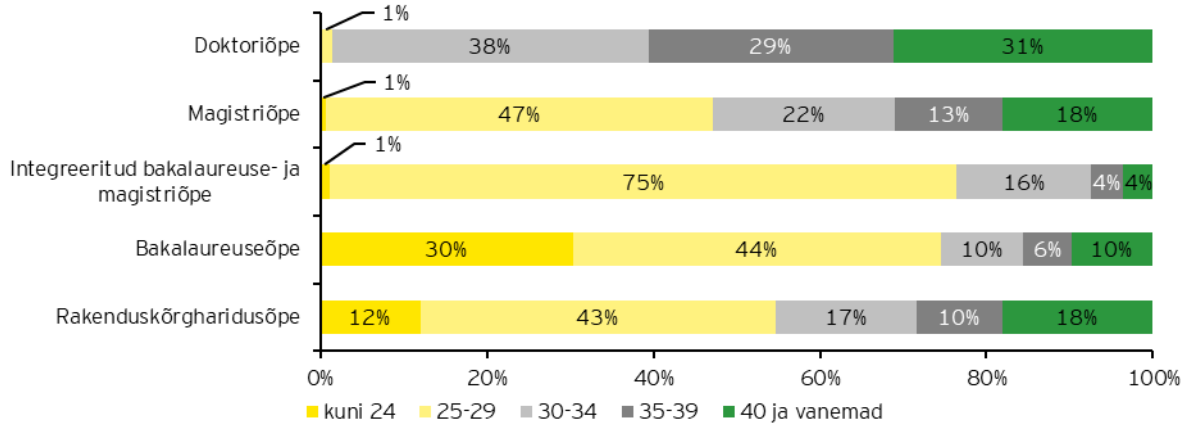

Joonis 1. Vastajate vanuseline jaotus kõrgharidusõpete lõikes (n = 4451; kaalutud andmed)

Välisüliõpilased moodustasid kõigist küsitlusele vastanutest 5,7%. Välisüliõpilastest vastajate koguarv 286 tähendab, et kõigist 2016.–2018. aastal Eestis kõrghariduse lõpetanud välistudengitest vastasid küsitlusele 11%. Tabel 5 kirjeldab välistudengitest vilistlaste jaotumist kõrgharidusõpete ja õppevaldkondade vahel. Ennast välisüliõpilasena identifitseerinud said nimetada avatud mittekohustuslikus küsimuses ka oma päritolumaa. Enim nimetatud riigid olid järgmised: Soome (46), Nigeeria (34), Ukraina (28), Venemaa (26), USA (9), Gruusia (8), India (8), Egiptus (6), Hiina (6), Itaalia (5), Läti (5), Pakistan (5), Saksamaa (6) ja Türgi (5). Loetelust välja jäänud riike nimetati neljal juhul või vähem.

Tabel 5. Välisüliõpilastest vilistlaste vastuste arv kõrgharidusõpete ning õppevaldkondade lõikes

	Tunnus	Vastanute arv	% kõigist vastanutest	Vilistlaste arv (2016–2018)	Vastanute % välis-vilistlastest	Kaalumisel omandatud väärtus
Kõrgharidusõpe	Doktoriõpe	20	7%	115	17%	17
	Magistriõpe	181	63%	1435	13%	159
	Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe	5	2%	110	5%	5
	Bakalaureuseõpe	66	23%	924	7%	85
	Rakenduskõrgharidusõpe	14	5%	52	27%	16
Õppevaldkond	Haridus	4	1%	29	14%	3
	Humanitaaria ja kunstid	36	13%	392	9%	34
	Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave	53	19%	297	18%	48
	Ärindus, haldus ja õigus	67	23%	1025	7%	89
	Loodusteadused, matemaatika ja statistika	23	8%	129	18%	19
	Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	43	15%	267	16%	37
	Tehnika, tootmine ja ehitus	54	19%	374	14%	46
	Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	2	1%	69	3%	4
	Tervis ja heaolu	4	1%	53	8%	4
	Teenindus	0	0%	1	0%	0
Kokku		**286**	**100%**	**2636**	**11%**	**283**

Allikas: EY, 2020

Õpete poolest laekus absoluutnumbrites kõige rohkem vastuseid magistriõppe lõpetanud välisvilistlastelt (181), moodustades 63% kõigist endiste välistudengite vastustest. 23% vastustest moodustasid 66 bakalaureuseõppe vilistlast. Valdkondadest olid arvukaimalt esindatud ärindus, haldus ja õigus (67), tehnika, tootmine ja ehitus (54) ning sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave (53).

Välisvilistlaste puhul osutus vastanute osakaal seevastu kõrgeimaks aga sotsiaalteadustes, ajakirjanduses ja teabes (18%), loodusteadustes, matemaatikas ja statistikas (18%) ning informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogias (16%).

Tabelist 6 nähtub, et Eesti ja välisvilistlaste vahel esineb soo ja vanuserühmade lõikes teatud erinevusi. Esiteks on nii välisvilistlaste üldpopulatsioonis kui ka vastajate hulgas meessoost vilistlasi rohkem kui naissoost, mis on Eesti vilistlastega võrreldes vastupidine. Vanuserühmadest oli aastatel 2016–2018 enim lõpetajaid 25–29-aastaste seas, kuid vastamismäärad kõrgemad vanemates vanusegruppides. Lisaks võib täheldada madalamat küsitluse tervikliku täitmise määra: 20% välistudengitest jättis viimasele küsimuste plokile (k.a sugu ja vanus) vastamata, samas kui kohalikel tudengitel oli sama näitaja 10%.

Tabel 6. Välisüliõpilastest vilistlaste vastuste arv sugude ja vanuserühmade lõikes

	Tunnus	Vastanute arv[16]	% kõigist vastanutest	Vilistlaste arv (2016–2018)[17]	Vastanute % vilistlastest	Kaalumisel omandatud väärtus[18]
Sugu	Mees	127	44%	1477	9%	122
	Naine	101	35%	1159	9%	99
	Vastus puudub	58	20%	N/A	N/A	65
Vanuserühmad	Kuni 24	23	8%	794	3%	27
	25–29	96	34%	1137	8%	92
	30–34	52	18%	451	12%	44
	35–39	39	14%	172	23%	40
	40 ja vanemad	18	6%	82	22%	17
	Vastus puudub	58	20%	N/A	N/A	65
Kokku		**286**	**100%**	**2636**	**11%**	**221**

Allikas: EY, 2020

[16] Andmed põhinevad vilistlaste valikutel küsitlusele vastamise hetkel.
[17] Andmed põhinevad vilistlase kõrgkooli lõpetamise 1. septembri seisul.
[18] Tunnustele 'sugu' ja 'vanus' vastuse andnud vastajate kaalutud arv.

2. Uuringu tulemused

Uuringu tulemusi on käsitletud neljas sisulises peatükis. Peatükis 2.1 antakse ülevaade eriala ja kõrgkooli valiku põhjustest ning peatükis 2.2 on toodud tagasivaade läbitud õpingutele, sh ülevaade välisriigis õppimisest ja praktikast, õpingute ajal töötamisest, õpingute kestusest, õppetoetuste ja stipendiumite saamisest ning tugisüsteemidest. Ühtlasi analüüsitakse uuringu tulemusi jooksvalt Eesti ja välisüliõpilaste võrdluses. Lõpetajate edasist tegevust (töötamine, edasiõppimine) käsitletakse peatükis 2.3 ning vilistlaste hinnanguid rahulolule kõrgkooliõpingutega ja kujunenud pädevustele (sh kõrgkooliõpingute käigus omandatud pädevused) peatükis 2.4. Peatükis 3 antakse kokkuvõtvalt ülevaade uuringust, selle tulemustest ning peamistest järeldustest.

2.1 Eriala ja kõrgkooli valiku põhjused

Kõrgkooli ja eriala valik on tulevaste tudengite jaoks oluline otsus, mida võivad mõjutada nii personaalsed, sotsiaalsed kui majanduslikud tegurid. Käesolevas peatükis on käsitletud kõrgkoolide 2016.–2018. aasta vilistlaste hinnanguid erinevate tegurite mõju kohta nende eriala ja kõrgkooli valikule, võrreldes neid ühtlasi hinnangutega varasemates vilistlasuuringutes.

Joonisel 2 on välja toodud vilistlaste kõrgkooli ja eriala valikut mõjutanud tegurid (antud uuringus käsitletakse õppvaldkonda ja eriala paralleelselt). Vastanute seas osutus peamiseks eriala valiku tinginud teguriks isiklik huvi valdkonna või eriala vastu, mida pidas oluliseks või väga oluliseks 96% vastanutest. Selles osas pole võrreldes 2012. aasta ega ka 2015. aasta vilistlaste uuringuga muutusi toimunud. Teiseks kõrgkooli ning eriala valikut mõjutanud teguriks oli jätkuvalt töö leidmise võimalus, mida pidas väga oluliseks või oluliseks 74% vilistlastest (2015. aastal oli vastav number 73%). Ka kõik järgnevad kõrgkooli ja eriala valikut mõjutanud tegurid peegeldasid täpselt 2015. aasta uuringutulemusi, erinedes 2015. aasta tulemustest vaid mõne protsendi võrra.

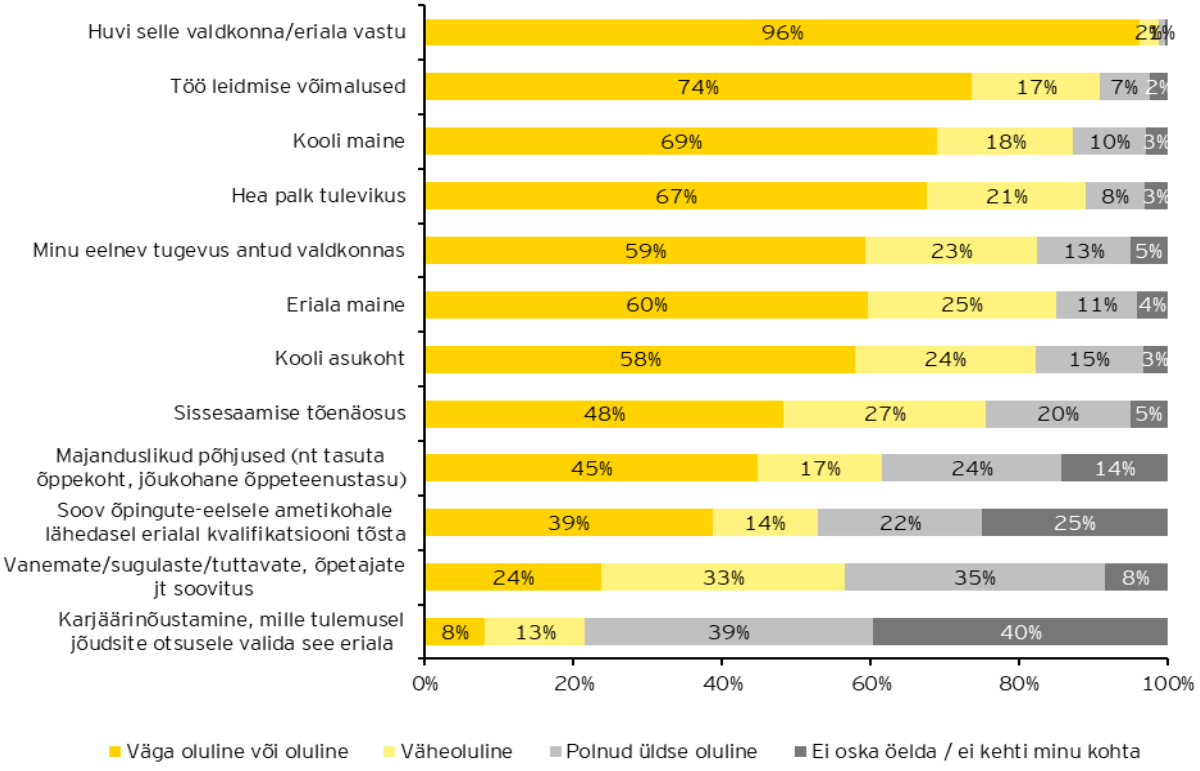

Joonis 2. Vilistlaste kõrgkooli ja eriala valikut mõjutanud tegurid (n = 4949)

Sarnaselt 2015. aasta uuringu tulemustega oli ka käesoleval perioodil kahe kolmandiku vilistlaste jaoks oluliseks teguriks kooli maine (69%) ning hea palk tulevikus (67%) – 2015. aastal olid vastavad numbrid 71% ja 66%. Jätkuvalt peetakse kooli mainet olulisemaks (69%) kui eriala mainet (60%). Pisut alla poole vilistlastest (48%) pidas oluliseks teguriks sissesaamise tõenäosust, mida 2015. aastal märkis ära sisuliselt sama palju vilistlasi (49%).

Võrreldes 2015. aasta uuringuga on majanduslikud põhjused (nt tasuta õppekoht, jõukohane õppeteenustasu) muutunud kõrgkooli ja eriala valikul mõnevõrra olulisemateks teguriteks. Oluline on välja tuua, et majanduslikke põhjuseid ei palutud uuringus osalenud vilistlastel täpselt lahti kirjutada ning ka ankeedis puudus võimalus valida konkreetne majanduslik tegur. Seega võib majanduslik tegur kõrgkooli ja eriala valikul olla ka erialastipendium, kuigi seda otseselt ei küsitud ega uuritud. Õpingute-eelse ametikoha kvalifikatsiooni tõstmine kui kõrgkooli või eriala valikut mõjutanud tegur on võrreldes 2015. aasta uuringuga samuti muutunud mõnevõrra olulisemaks: kui 2015. aasta uuringu kohaselt pidas seda oluliseks 34% vilistlastest, siis käesoleval perioodil hindas seda oluliseks või väga oluliseks 39% uuringus osalejatest.

Analüüsides eriala valiku põhjuseid õppevaldkondade kaupa, selgub, et nii 2015. aasta kui ka käesolevas uuringus on huvi valdkonna vastu eriala valikul ülekaalukalt kõige olulisem tegur kõikides õppevaldkondades. Nii pidas huvi valdkonna vastu kõige olulisemaks 98% loodusteaduste, matemaatika ja statistika eriala vilistlastest ning 94% tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonna vilistlastest.

Hea palk tulevikus oli olulisimaks teguriks informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia õppevaldkonna vilistlastele (87%) ning ärinduse, halduse ja õiguse valdkonna vilistlastele (81%). Kuna uuringu „Kutse- ja kõrgharidusõpingud lõpetanute edukus tööturul 2017" kohaselt on kõrgeim töine tulu just IKT ning ärinduse, halduse ja õiguse õppevaldkonnad lõpetanud vilistlastel, võib nimetatud õppevaldkondade vilistlasi eriala valikul motiveerida just nimelt küllaltki kindel kõrge palk tulevikus. Kõige vähem prioriseerivad töötasu kui tegurit õppevaldkonna ja eriala valikul humanitaaria ja kunstide valdkonna vilistlased, kellest vaid veidi üle kolmandiku (33%) pidas seda oluliseks teguriks. Ka loodusteaduste, matemaatika ja statistika õppevaldkonna vilistlastele ei olnud hea palk tulevikus väga oluliseks argumendiks – 57% vilistlastest pidas seda õppevaldkonna valikul oluliseks teguriks. Eriala mainet pidasid kõige rohkem oluliseks või väga oluliseks ärinduse, halduse ja õiguse (74%) ning informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia (69%) õppevaldkondade vilistlased ning kõige vähem mõjutas eriala maine õppevaldkonna valikul humanitaaria ja kunstide (43%) ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria (44%) vilistlasi. Hariduse õppevaldkonnas olid eriala ja kõrgkooli valikut enim mõjutanud teguriteks huvi konkreetse valdkonna ning eriala vastu, mida pidas väga oluliseks või oluliseks 97% uuringus osalenud vilistlastest. Teiseks hariduse õppevaldkonnas enim eriala ja kõrgkooli valikut mõjutanud teguriks oli töö leidmise võimalikkus tulevikus, mida pidas väga oluliseks või oluliseks 82% uuringus osalenud vilistlastest.

Valdkondadest pidasid majanduslikke põhjuseid olulisteks või väga olulisteks 54% põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria ning 50% tervise ja heaolu õppevaldkonna vilistlastest. Kõige madalamad olid vastavad väärtused humanitaaria ja kunstide (41%) ning ärinduse, halduse ja õiguse (39%) valdkonna vilistlastel. Lisaks joonistuvad teatud erinevused välja ka Eesti ja välisvilistlaste vahel. Majanduslikud põhjused, nt tasuta õppekoht või jõukohane õppeteenustasu, olid väga olulised õppevaldkonna valikul 31% ja olulised 29% välismaalastest vilistlaste jaoks. Eesti vilistlaste seas olid majanduslikud põhjused õppevaldkonna valikul väga olulised 17% ning olulised 27% vastanute jaoks.

Küsimustiku kaudu uuriti ka, millisel määral on vilistlasi mõjutanud kõrgkooli ning eriala valikul vanemate/sugulaste/tuttavate soovitused, mida pidas oluliseks või väga oluliseks valikut mõjutanud teguriks vaid 24% vilistlastest. Avatud küsimuse vormis tõid vastanud vilistlased eriala ja kõrgkooli valikul oluliste teguritena muu hulgas välja paindlikkuse, võimaluse jätkata õpingute kõrval töötamist,

aga ka kvalifikatsiooni omandamise vajalikkuse ametikohal, kus juba õpingute eel töötati, ning eriala perspektiivi tulevikus.

Võrreldes 2015. aastaga pole muutunud kooli või erialale sisse saamise tõenäosuse kui koolivaliku tegur. Kui 2015. aastal pidas antud tegurit oluliseks või väga oluliseks 49% vastanutest, siis käesolevas uuringus ulatus vastav näitaja 48%-ni. Karjäärinõustamise teenust ning vanemate või tuttavate soovitusi ei peeta sarnaselt varasemate vilistlasuuringutega eriala või kõrgkooli valikul enamasti oluliseks. Karjäärinõustamine omas eriala või kooli valikule olulist mõju vaid 7% vilistlaste puhul 2015. aastal ning 8% käesolevas uuringus osalenud vilistlaste puhul. Nii nagu varasematest uuringutest selgus, peeti ka käesolevas uuringus vanemate või tuttavate soovitusi kas väheoluliseks (33%) või ebaoluliseks (35%) teguriks.

Ka välisüliõpilaste puhul olid eriala/kooli valikul jätkuvalt kõige olulisemad tegurid huvi valdkonna/eriala vastu ning töö leidmise võimalused (joonis 3). Nii pidas 94% välistudengitest kõige olulisemaks valiku tegemise teguriks huvi valdkonna/eriala vastu ning 74% töö leidmise võimalust tuleviku perspektiivis. 2015. aasta uuringus olid vastavad osakaalud 96% ja 67%. Seega on esimesed kaks tegurit püsinud valiku tegemisel ajalises perspektiivis välistudengite jaoks samaväärsed, kuid töö leidmise võimalused tulevikus on võrreldes 2015. aastaga olulisemaks muutunud.

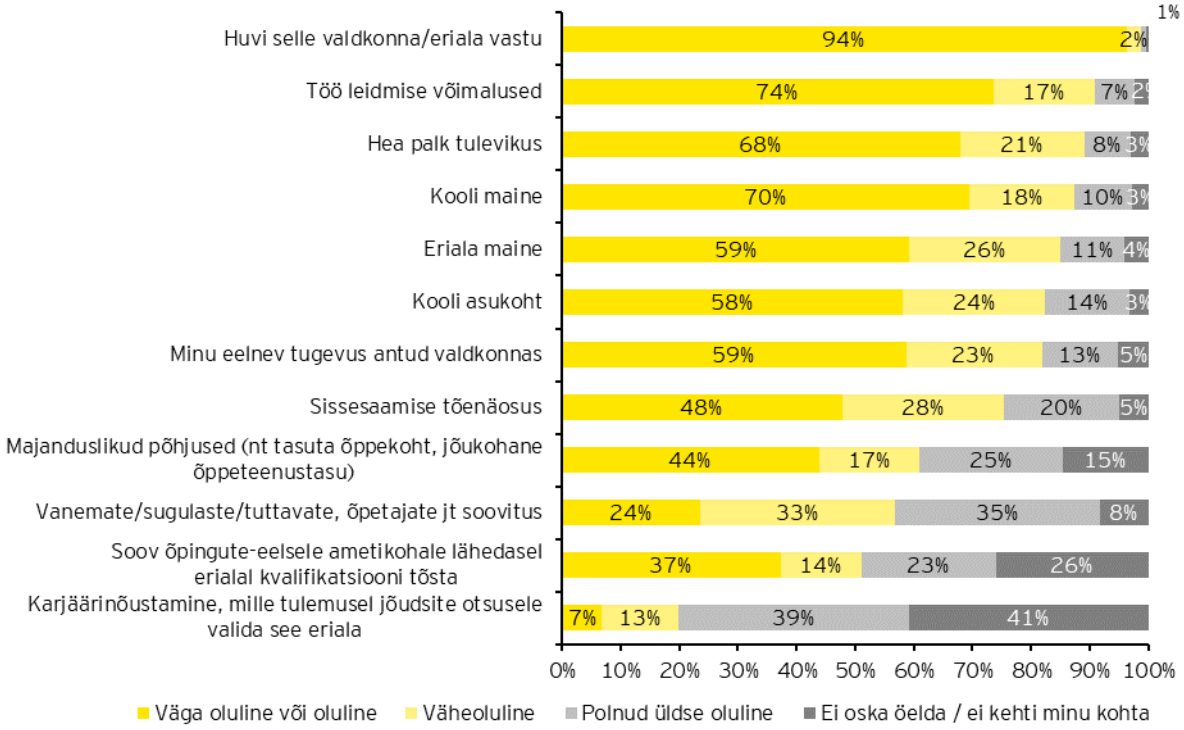

Joonis 3. Välisüliõpilastest vilistlaste kõrgkooli ja eriala valikut mõjutanud tegurid (n = 283)

Võrreldes 2015. aasta uuringuga on mitmed varasemad erinevused üldvalimi ning välisüliõpilaste kooli valikut mõjutanud tegurites ühtlustunud. Kui 2015. aastal pidas hea palga teenimise võimalust oluliseks 49% välistudengitest ja 66% kõigist vastanutest, siis käesoleval perioodil oli vastav näitaja välismaalaste puhul tõusnud 68%-ni ning üldvalimis 67%-l stabiliseerunud. Ka karjäärinõustamise osas on toimunud välisüliõpilaste ja üldvalimi vahel ühtlustumine: 2015. aastal pidas karjäärinõustamist oluliseks 26% välisüliõpilastest ning vaid 7% üldvalimist, aga käesoleval perioodil on vastavad numbrid 7% välisüliõpilaste ja 8% üldvalimi seas.

Ka erinevus kooli maine kui teguri osas on ühtlustunud. Veel 2015. aasta vilistlasuuringus oli Eesti üliõpilaste jaoks kooli maine eriala omast olulisem, samas kui välisüliõpilaste seas olid eelistused vastupidised. Seekord pidas aga 69% üldvalimist (langus 2% võrra võrreldes 2015. aastaga) ja 70% (tõus 14% võrra) välisüliõpilastest kooli mainet oluliseks või väga oluliseks teguriks. Ka teiste tegurite

puhul on toimunud üldvalimi ja välisüliõpilaste vahel ühtlustumine ning märkimisväärseid kõikumisi tegurite osas ei esine.

Kui võrrelda eriala ja kõrgkooli valikut enim mõjutanud tegureid õpingute ajal töötamise kontekstis, siis kõikide vilistlaste seas on enim eriala ja kõrgkooli valikut mõjutanud tegurid täpselt samad: huvi valdkonna vastu, töö leidmise võimalused tulevikus, kooli maine ning hea palk tulevikus.

Võrreldes erakõrgkoole ning riigi- ja avalik-õiguslikke kõrgkoole, võib märgata hea palga ning eriala ja kooli maine olulisuse erinevust. Kui avalik-õiguslikus kõrgkoolis õppinud vastajatest peab head palka väga oluliseks või oluliseks 65%, siis erakõrgkoolide vilistlaste seas on see näitaja 82%. Võrreldes näiteks rakenduskõrgharidusõppe ja bakalaureuseõppe vilistlaste hinnanguid hea palga olulisusele, hindasid rakenduskõrgharidusõppe vilistlased head palka olulisemaks kui bakalaureuseõppe vilistlased: väga oluliseks pidas seda vastavalt 33% ja 19% vilistlastest.

Eriala mainet hindavad oluliseks 79% erakõrgkoolide vilistlastest, riigikoolide ning avalik-õiguslike koolide puhul on näitaja 57%. Kooli mainet hindavad samas kõrgemalt avalik-õiguslike ja riigikõrgkoolide vilistlased (71% peab seda eriala valikul oluliseks). Erakõrgkoolide vilistlastest peab seda oluliseks 63%. Ka vanemate või tuttavate soovitus kui üks eriala valikut mõjutanud teguritest on erakõrgkoolide vilistlaste jaoks olulisem. Ligikaudu kolmandik (32%) erakõrgkoolis õppinutest pidas seda väga oluliseks või oluliseks, samas kui keskmine näitaja oli 26%.

2.2 Tagasivaade õpingutele

2.2.1 Välisriigis õppimine või praktikal viibimine

Lisaks õpingutele kodukõrgkoolis on tudengitel võimalik enda õpinguid täiendada vahetu kogemusega välismaal. Käesolevas alapeatükis käsitletakse Eesti kõrgkoolide vilistlaste kogemusi ja tagasisidet seoses välisriigis õppimise ning praktikal viibimisega.

Perioodil 2016–2018 õppis või viibis välisriigis lühi- või pikaajaliselt praktikal viiendik vastanutest. Kui vaadata õpingute või praktikaga seoses välisriigis viibimise kestust ning kõrvutada seda 2015. aasta vilistlasuuringuga, selgub, et õpingute või praktikal viibimise kestus on muutunud marginaalselt (joonis 4). 48% perioodil 2016–2018 välisriigis viibinud vilistlastest viibis välisriigis kas lühiajalisel õppereisil, konverentsil, teadustöö projektis osalemise raames, keelekursusel, suve- või talvekoolis, mida on 3% võrra rohkem kui 2015. aasta uuringus (45%). Nendest vilistlastest, kes viibisid seoses õpingutega välismaal lühiajaliselt, olid 18% doktorantidest vilistlased (83 doktoranti). Kergelt on tõusnud nende vilistlaste osakaal, kes õpingute ajal õppisid või olid praktikal ühe semestri vältel: kui 2015. aastal oli neid 24% vilistlastest, siis perioodil 2016–2018 juba 27%. Kerges langustrendis on nende vilistlaste arv, kes õppisid või olid praktikal välisriigis enam kui ühe semestri vältel. Kui 2015. aastal oli nende vilistlaste osakaal 22%, siis perioodiks 2016–2018 oli antud näitaja langenud 19% peale.

Meeste ja naiste aktiivsus välisriigis õpingute ja/või praktika sooritamisel jääb enam-vähem samasse vahemikku 2015. aasta tulemustega: pisut enam kui viiendik nii meestest (21%) kui naistest (22%) viibisid õpingutega seoses välisriigis 2015. aastal, perioodil 2016–2018 käis välismaal 23% meestest ning 19% naistest.

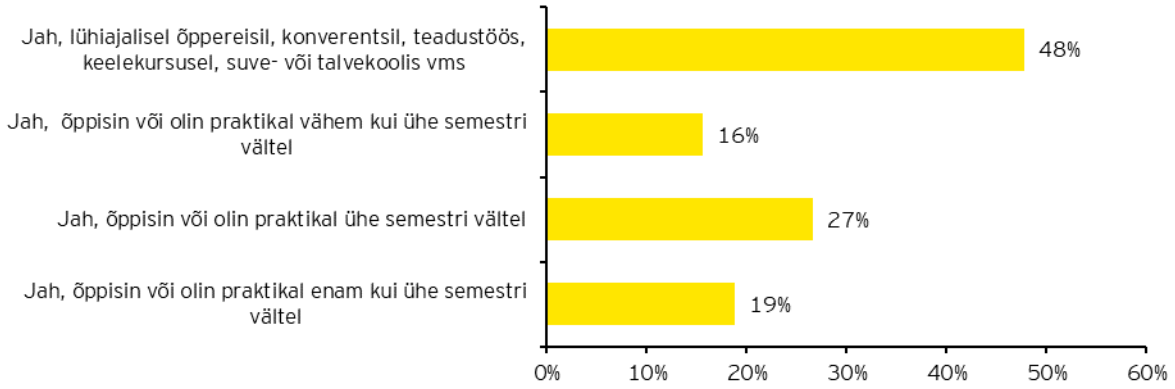

Joonis 4. Õpingute või praktikaga seoses välisriigis viibimise kestus (n = 981)

Kui üritada luua keskmise õpingute ajal välisriigis viibiva tudengi profiili (kõrgharidusõpete I ja II astmes), siis keskmine mobiilsuses viibija on 25–34-aastane humanitaaria ja kunstide või põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria õppevaldkonna meessoost tudeng, kes õpib kas integreeritud või magistriõppes ning viibis õpingutega seoses välismaal lühiajalisel õppereisil. Keskmine välismaal viibija töötas enne õppima asumist, kuid mitte õpingute ajal. Õpingute ajal töötavatest vilistlastest viibisid seoses õppetööga välismaal kõige vähem just need vilistlased, kelle õpinguteaegne töö ning õpitav eriala olid omavahel väga lähedalt seotud

Võrreldes 2015. aasta uuringu tulemustega on õpingute või praktikaga seoses välisriigis viibimine kõikide kõrgharidusõpete puhul langenud (tabel 7). Kui 2015. aastal viibis välismaal 22% vilistlastest, siis seekord oli välismaal käinute osakaal 2% võrra madalam. Õpete lõikes on mobiilsus jäänud suures pildis samaks: nagu 2015. aastal, olid ka seekord kõige mobiilsemad doktoriõppe tudengid, kellest 86% viibis õpingutega seoses välisriigis, mida on siiski 4% võrra vähem kui 2015. aastal. Põhjus, miks doktoriõppe üliõpilaste seas on mobiilsus kõrgem, ning just nimelt lühiajaline mobiilsus, võib tuleneda doktoriõppe ülesehitusest. Rahvusvahelistes töögruppides osalemine, koostöö välisülikoolidega, suve- või talveülikoolide külastamine ning vajadus tutvustada tehtud ja tehtavat tööd ning projekti mõnel väliskonverentsil võib tingida, et doktorant peab just lühiajaliselt õpingute või praktikaga seoses välisriigis viibima. Mobiilsuselt teine grupp vilistlasi olid bakalaureuse ja magistri integreeritud õppe vilistlased, kellest viibis õpingute ajal välisriigis 29%, mida on aga 5% võrra vähem kui 2015. aastal. Võrreldes 2015. aastaga on vilistlaste mobiilsus 3% võrra langenud nii bakalaureuse- kui rakenduskõrgharidusõpete vilistlaste seas. Muutumatuks on jäänud välismaal viibinud magistriõppe vilistlaste osakaal (21%). Vanusegrupiti on mobiilsust vaadatud antud peatüki lõpus.

Tabelist 7 selgub ka, et õppevaldkondadest viibis ennast välismaal täiendamas keskmisest rohkem vilistlasi valdkondadest nagu humanitaaria ja kunstid (35%), põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria (34%), sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave (25%). Kõige vähem mobiilsed olid hariduse valdkonna vilistlased, kellest vaid 6% viibis õpingutega seoses välisriigis.

78% doktoriõppe vilistlastest, kes viibisid õpingute ajal välisriigis, osalesid kas lühiajaliselt õppereisil, konverentsil, teadustöös, keelekursusel, suve- või talvekoolis vms. Alla viiendiku ehk 17% doktoriõppe vilistlastest viibis õpingute või praktikaga seoses välismaal ühe semestri vältel ning vaid 10% enam kui ühe semestri vältel. Võrreldes 2015. aastaga on doktoriõppe vilistlaste välismaal viibimise kestus langenud, välja arvatud nende doktoriõppe vilistlaste seas, kes viibisid välismaal ühe semestri vältel (tõus võrreldes 2015. aastaga 8% võrra).

Tabel 7. Õpingute või praktikaga seoses välisriigis viibimine kõrgharidusõpete ja õppevaldkondade lõikes

	Tunnus	n	Jah	Ei
Kõrgharidus-õpe	Doktoriõpe	124	86%	14%
	Magistriõpe	1485	21%	79%
	Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe	238	29%	71%
	Bakalaureuseõpe	1870	15%	85%
	Rakenduskõrgharidusõpe	1233	18%	82%
Kokku		**4949**	**20%**	**80%**
Õppevaldkond	Haridus	367	6%	94%
	Humanitaaria ja kunstid	638	35%	65%
	Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave	402	25%	75%
	Ärindus, haldus ja õigus	1136	11%	89%
	Loodusteadused, matemaatika ja statistika	329	30%	70%
	Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	331	12%	88%
	Tehnika, tootmine ja ehitus	725	23%	77%
	Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	92	34%	66%
	Tervis ja heaolu	619	16%	84%
	Teenindus	311	23%	77%
Kokku		**4949**	**21,5%**	**78,5%**

Sarnaselt eelmise vilistlasuuringuga oli ka uuritaval perioodil teiste kõrgharidusõpete vilistlaste mobiilsus õpingute ajal oluliselt väiksem. Mõlemal korral oli kõige väiksem välisriigis viibinud vilistlaste osakaal bakalaureuseõppes, kus välismaal käinute osakaal on langenud 18%-lt 15%-le. Bakalaureuseõppes on üliõpilastel ka ainult piiratud hulk (pikaajalisele) mobiilsusele suunatud stipendiume, mis tingib bakalaureuseõppes teistest kõrgharidusõpetest madalama mobiilsuse määra. Ka bakalaureuse ja magistri integreeritud õppes on välismaal viibimine õpingute ajal langustrendis, vähenedes 34%-lt 2015. aastal 29%-le uuritaval perioodil.

Kui doktoriõppes viibitakse välisriigis enamasti lühiajaliselt, siis teistes õpetes on tavapärasem viibida välisriigis kas ühe semestri vältel või enam kui ühe semestri vältel (joonis 5). EUROSTUDENT VI avaldatud statistika kohaselt on 75% lühiajaliselt välisriigis õppimas käinud üliõpilastest teinud seda mõne Euroopa Liidu programmi raames, nagu Erasmus, Erasmus+, Erasmus Mundus või Leonardo da Vinci.[19] Kuna EUROSTUDENT defineerib ka semestri või enama pikkust välisriigis viibimist lühiajaliseks mobiilsuseks (keskmine välisriigis viibimise kestus EUROSTUDENT VI andmetel oli 4–6 kuud)[20] ning kuna käesolevas uuringus ei küsitud välisriigis viibimise kestuse põhjendusi, siis ei ole võimalik ka täpsemalt analüüsida, mis põhjustel õpingutega seoses välisriigis viibimise kestus kõrgharidusõppeti erineb. Võib oletada, et madalamates kõrgharidusõpetes on üliõpilastel rohkem vaba aega ning vähem isiklikke kohustusi (näiteks pere ja töö) võrreldes doktoriõppe üliõpilastega, mis tingib olukorra, et välisriigis saadakse viibida korraga pikema perioodi vältel. Kõige kauem viibisid õpingute ajal välismaal – kas ühe semestri vältel (32%) või enam kui ühe semestri vältel (21%) – magistriõppe vilistlased (2015. aastal vastavalt 26% ja 27%). Magistriõppes on ka siin loetletud programmide pakutavad mobiilsusvõimalused suuremad ning eksisteerivad ka suuremad võimalused valida mobiilsuse kestust, millest tulenevalt on kõrgemates kõrgharidusõpetes (sh ka doktoriõpe) üliõpilastel suuremad mobiilsuse võimalused kui bakalaureuseõppes. Magistriõppe vilistlastele järgnesid bakalaureuseõppe vilistlased, kellest 30% viibis välismaal ühe semestri vältel ning 21% enam kui ühe semestri vältel (2015. aasta vastavad osakaalud 34% ja 27%). Kuigi kokku on nende bakalaureuseõppe vilistlaste arv, kes viibisid õpingute ajal välismaal vähemalt ühe semestri, langenud

[19] EUROSTUDENT VI 2016–2018, DZHW, (https://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EUROSTUDENT_VI_Synopsis_of_Indicators.pdf)
[20] *Ibid.*

10% võrra, on bakalaureuseõppe vilistlased võrreldes teiste kõrgharidusõpetega (v.a magistriõpe) siiski kõige pikemalt õpingute ajal välisriigis.

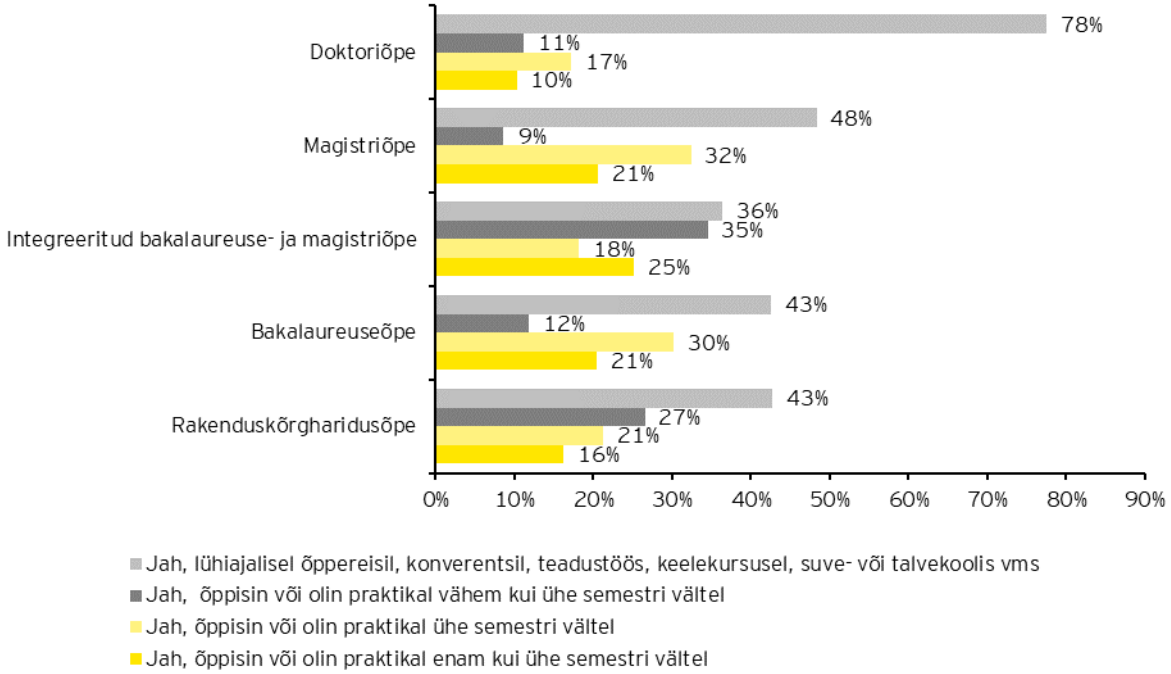

Joonis 5. Välisriigis viibinud vilistlaste õpingute või praktika kestus õpete lõikes (n = 981)

Kõrgharidusõpete lõikes on muutused toimunud ka välismaal viibitud aja osas. Kui 2015. aasta uuringust selgus, et doktoriõppe vilistlaste järel olid kõige kauem välismaal viibinud grupiks bakalaureuseõppe vilistlased, siis uuritaval perioodil olid enim välismaal viibinud grupiks magistriõppe vilistlased. Võrreldes 2015. aastaga on aga suurenenud ka bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppe vilistlaste arv, kes viibisid õpingute ajal välismaal kas ühe (18%) või enama (25%) semestri vältel (vastavad numbrid 2015. aasta uuringus 11% ja 24%). Tasuta ning tasulisel kohal õppimine omas marginaalset mõju õpingute ajal õpingutega seoses välisriigis viibimisele – tasuta õppekohtadel viibis välismaal 20% ning tasulistel õppekohtadel 19% vilistlastest.

Kui vaadata õpingute ajal töötanud ja mittetöötanud vilistlasi, siis nagu ka 2015. aasta uuringust selgus, olid õpingute ajal töötanud vilistlased vähem mobiilsed kui õpingute ajal mittetöötanud vilistlased. Uuritaval perioodil viibis välismaal kas õpingute või praktikaga seoses 25% õpingute ajal mittetöötanud vilistlastest ja vaid 19% õpingute ajal töötanud vilistlastest. Töötanud vilistlaste osakaal on tõusnud võrreldes 2015. aastaga 2% võrra, seega on ka õpingute ajal töötanud vilistlased muutunud mobiilsemaks. Üldine mobiilsus vilistlaste seas, kes õpingute ajal ei töötanud, on jäänud 2015. aastaga võrreldes samaks – 22%.

Tabelis 8 on toodud õpingute ajal välisriigis viibimine võrreldes õpingute ajal töötamisega. Kuigi erinevused ei ole väga suured, on mobiilsus siiski suurem nende vilistlaste seas, kes õpingute ajal ei töötanud. Suurim mobiilsus (25%) on selles vilistlaste grupis, kes töötasid enne õppima asumist, kuid mitte õpingute ajal, ning grupis, kes ei töötanud enne õppima asumist ega ka õpingute ajal (21% viibis õpingute ajal õpingutega seoses välisriigis). Siinkohal ei saa väita, et olemasolevate andmete baasil eksisteeriks õpingute ajal töötamise ning mobiilsuse vahel selge põhjuslik seos, sest antud seose uurimiseks vastavaid andmeid käesoleva uuringu raames ei kogutud, kuid mobiilsus näib olevat kõrgem nende vilistlaste seas, kes õpingute ajal ei töötanud.

Mobiilsust mõjutavaid tegureid käsitledes pole küsitlusandmete põhjal võimalik välja tuua usaldusväärseid põhjuslikke seoseid. Siin ja edaspidi on siiski võimalik näidata temaatilisi trende ja

võimalikke muutusi. Samuti annavad kogutud andmed ülevaatliku pildi sellest, millised vilistlased olid mobiilsemad (töötasid, ei töötanud, vanusegrupid, õpinguteaegse töö ning õpitava eriala vaheline seos) ning millised olid välismaal viibimise aja jooksul peamised kogetud probleemid.

Tabel 8. Õpingute ajal õpingutega seoses välisriigis viibimine õpingute ajal töötamise alusel (n = 4949)

Õpingute ajal õpingutega seoses välismaal viibimine	Töötasin enne õppima asumist, kuid mitte õpingute ajal	Töötasin enne õppima asumist ja ka õpingute ajal	Töötasin õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist	Ei töötanud enne õppima asumist ega ka õpingute ajal
Jah (n = 981)	25%	18%	20%	21%
Ei (n = 3968)	75%	82%	80%	79%

Uuringu käigus vaadeldi veel eraldi ka õpingute ajal õpingutega seoses välisriigis viibimise võimalikku seost õpinguteaegse töö ja õpitava eriala omavahelise seotusega. Sooviti vaadata, kas üliõpilased, kelle õpinguteaegne töö ja õpitav eriala olid omavahel rohkem seotud, viibisid õpingute ajal rohkem või vähem õpingutega seoses välismaal kui need uuringus osalenud vilistlased, kelle õpinguteaegne töö ja õpitav eriala olid omavahel kas vähesel määral või üldse mitte seotud. Tulemused on kujutatud tabelis 9.

Tabel 9. Õpingute ajal õpingutega seoses välisriigis viibimine õpinguteaegse töö ja õpitava eriala omavahelise seotuse alusel (n = 3915)

	Õpinguteaegse töö ning õpitava eriala seotus			
Mobiilsus	Väga lähedalt	Suurel määral	Vähesel määral	Ei olnud üldse seotud
Jah (n = 748)	17%	23%	23%	20%
Ei (n = 3167)	83%	77%	77%	80%

Numbritest selgub, et õpinguteaegse töö ning õpitava eriala omavaheline seotus mõjutab märkimisväärselt õpingute ajal välisriigis viibimist. Kõige vähem viibisid seoses õppetööga välismaal just need vilistlased, kelle õpinguteaegne töö ning õpitav eriala olid omavahel väga lähedalt seotud. Potentsiaalne põhjus võib peituda näiteks selles, et õpetes, kus minnakse õppima sooviga ennast täiendada ja hankida juurde ka juba olemasoleval tööl vajaminevaid teadmisi (näiteks rakenduskõrgharidusõppes), on üliõpilaste õppevaldkond ning õpinguteaegne töö omavahel kas lähedalt või väga lähedalt seotud, mis ei võimaldanud neil ka õpingute ajal välisriiki õppima või praktikale suunduda.

Ka vanuselises plaanis esineb suuri erinevusi selles, mis puudutab õpingute ajal õpingutega seoses välismaal viibimist (tabel 10). Õpingute ajal viibisid õpingutega seoses välismaal kõige vähem kuni 24-aastased (17%) ning üle 40-aastased (11%). Enim viibitakse õpingutega seoses välismaal vanusevahemikus 25–34 (23% viibis õpingute ajal õpingutega seoses välismaal).

Tabel 10. Õpingute ajal õpingutega seoses välisriigis viibimine vanuste lõikes (n = 4447)

	-24	25-29	30-34	35-39	40+
Jah (n = 981)	17%	23%	23%	20%	11%
Ei (n = 3556)	83%	77%	77%	80%	89%

Täiendava punktina küsiti käesoleva uuringu raames vilistlastelt, kes viibisid õpingute ja/või praktikaga seoses välisriigis, kas ja milliseid probleeme nad välismaal oldud aja jooksul kogesid (joonis 6). Rahalised kulutused on jätkuvalt väga olulised (10%) või olulised (26%) õpingute ajal välismaale minekuga seonduvad probleemid, kuigi seda takistust vähemalt oluliseks pidanute osakaal on võrreldes 2015. aastaga 2% võrra langenud. Oluline on ka märkida, et kuigi kaasnevad rahalised kulutused on õpingute ja/või praktikaga seoses välisriigis viibimise ajal suurimaks probleemiks, oli see

60% jaoks kas väheoluline probleem või ei olnud üldse probleem. Teiseks suureks probleemiks saab pidada lahusolekut perekonnast, mida pidas oluliseks või väga oluliseks probleemiks 15% vilistlastest. Kolmanda probleemina saab välja tuua, et õppekava/õppeained ei ühildunud vilistlase kodukõrgkooli õpingutega (12% vilistlastest).

Teised probleemid, nagu puudulik eelinfo kodukõrgkoolist, ebapiisav keeleoskus või motivatsiooni langus, olid pigem kas väheolulised probleemid või üldse mitte probleemid. Kõige vähem peeti takistuseks ebapiisavat keeleoskust (84% jaoks väheoluline või üldse mitte probleem), motivatsiooni langust (81%) ja puudulikku eelinfot kodukõrgkoolist (77%). Avatud vastuste all tõid vilistlased välja, et välismaal viibimisel esines probleeme seoses ülikoolidevahelise suhtluse ja koostööga ning hinnete õigeaegse edastamisega, millest tulenevalt ilmnesid omakorda probleemid stipendiumi saamisega.

Välismaal viibimisega seotud raskused uuritaval perioodil peegeldavad 2015. aasta tulemusi ning andmetest lähtub, et vilistlaste kogetud probleemid ja nende olulisus ei ole ajas märkimisväärselt muutunud ning varasemad probleemid on aktuaalsed ka uuritaval perioodil.

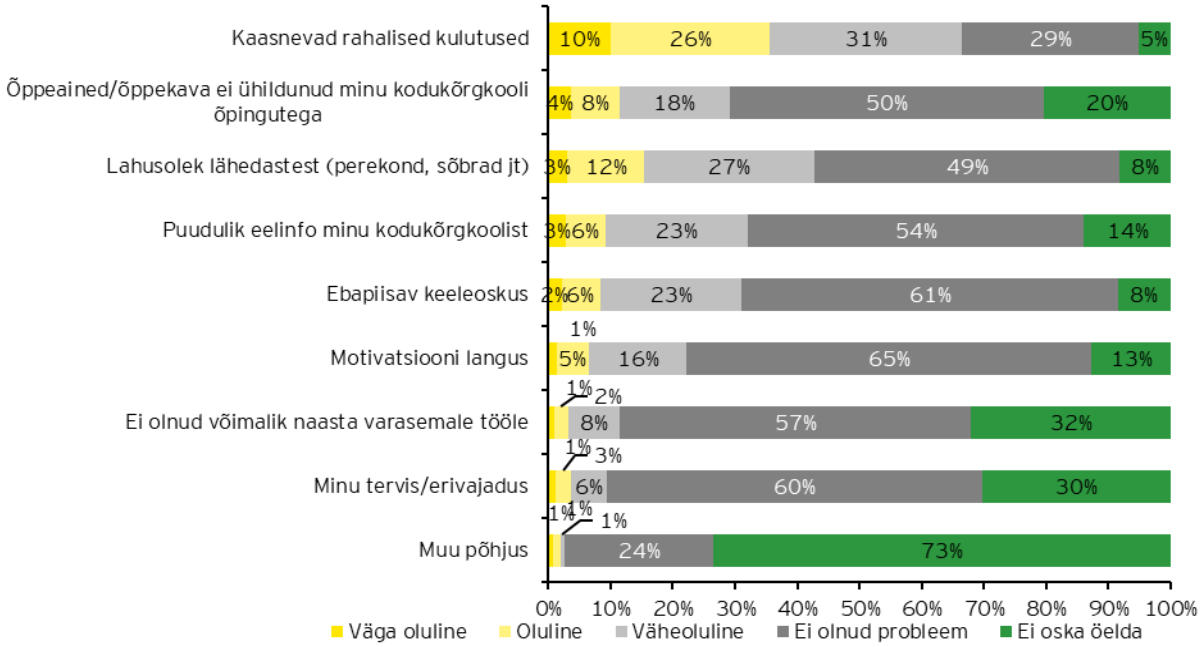

Joonis 6. Õpingute või praktikaga seoses välisriigis viibinud vilistlaste kogetud probleemid (n = 981)

Ka erinevates kõrgharidusõpetes on probleemid liigiti samad kui 2015. aastal. Uuritaval perioodil oli 44% bakalaureuseõppe ning 41% integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppe vilistlaste jaoks kas oluline või kõige olulisem probleem õpingutega kaasnenud rahalised kulutused. Kõige vähem tunnetasid kaasnevate rahaliste kulutustega seonduvat probleemina rakenduskõrgharidusõppe vilistlased (24%) ning doktoriõppe vilistlased (34%).

Positiivne trend ilmneb bakalaureusetudengite seas, kes pidasid välismaal õppides oluliseks probleemiks õppekavade/õppeainete ühilduvust. Kui 2015. aastal nägi 28% bakalaureuseõppe vilistlastest seda olulise probleemina, siis uuritaval perioodil pidas vaid 16% bakalaureuseõppe vilistlastest seda kas väga oluliseks või oluliseks probleemiks. Õppekavade/õppeainete ühilduvus oli probleemiks välismaal õppimise ajal vaid marginaalsele osale doktoriõppe vilistlastele (4%) ning rakenduskõrgharidusõppe vilistlastele (7%).

Olulisemad õpingute ajal välismaal kogetud probleemid näivad olevat vähenenud kõikide õppevaldkondade lõikes. Näitena pidasid 2015. aasta uuringu kohaselt õppekavade ühildumist oluliseks probleemiks enim hariduse, sotsiaalteaduste, ärinduse ja õiguse (25%) ning humanitaaria ja kunstide (21%) valdkondade vilistlased. 2016.–2018. aasta uuringus on õppekavade ühildumine

oluliseks probleemiks vaid 21% sotsiaalteaduste, ajakirjanduse ja teabe ning 10% hariduse valdkonna vilistlaste jaoks. Kõige vähem puudutas antud probleem teeninduse (3%), informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia (4%) ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria õppevaldkonna vilistlasi (6%).

Ebapiisav keeleoskus oli ka uuritaval perioodil kõige kaalukam probleem tervise ja heaolu valdkonna vilistlastele (19%), mis on aga positiivse trendina võrreldes 2015. aastaga 10% võrra langenud. Täpsemalt andmeid vaadates selgus, et valdkondadest nimetasid keeleoskust välismaal viibimise kogetud probleemide seas oluliseks või väga oluliseks 19% tervise ja heaolu ning 13% teeninduse õppevaldkonna vilistlastest. Teistes õppevaldkondades tõid antud probleemi esile alla 10% õpingute ajal välismaal viibinutest.

Kui vaadelda ebapiisavat keeleoskust kui välisriigis kogetud probleemi Eesti üliõpilaste ja välisüliõpilaste võrdluses, siis selgub, et ebapiisav keeleoskus oli kas väga oluline või oluline probleem 9% välisüliõpilastele ning 8%-le Eesti üliõpilastele. Seega on ebapiisav keeleoskus kui välisriigis kogetud probleem Eesti üliõpilaste jaoks isegi veidi väiksem probleem kui välisüliõpilastele.

Tabelis 11 on välja toodud kolm kõige enam õpingute ajal välisriigis kogetud probleemi õppeastmete lõikes. Kõikides kõrgharidusõpetes oli ülekaalukalt kõige enam välisriigis kogetud probleemiks sellega kaasnevad rahalised kulutused, olles kõige olulisem probleem bakalaureuseõppe tudengitele ning kõige vähem mõjutas antud probleem rakenduskõrgharidusõppe tudengeid. Teise olulise probleemina saab kõikide kõrgharidusõpete puhul välja tuua lahusoleku perest/lähedastest. Kolmanda olulisema kogetud probleemina toodi välja doktoriõppe vilistlaste poolt motivatsiooni langust, rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste puhul aga ka puudulikku infot kodukõrgkoolist.

Tabel 11. Õpingute või praktikaga seoses välisriigis viibinud vilistlaste enim kogetud probleemid kõrgharidusõpete lõikes (n = 981)

Kõrgharidusõpe	Kogetud probleem	Väga oluline või oluline probleem	Väheoluline või üldse mitte oluline probleem	Ei oska öelda
Doktoriõpe	Kaasnevad rahalised kulutused	34%	64%	2%
	Lahusolek lähedastest	22%	71%	7%
	Motivatsiooni langus	8%	80%	12%
Magistriõpe	Kaasnevad rahalised kulutused	36%	58%	6%
	Lahusolek lähedastest	14%	76%	10%
	Õppeained/õppekava ei ühildunud minu kodukõrgkooli õpingutega	12%	71%	17%
Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe	Kaasnevad rahalised kulutused	41%	58%	1%
	Lahusolek lähedastest	31%	66%	3%
	Ebapiisav keeleoskus	15%	78%	7%
Bakalaureuseõpe	Kaasnevad rahalised kulutused	44%	52%	4%
	Õppeained/õppekava ei ühildunud minu kodukõrgkooli õpingutega	16%	66%	18%
	Lahusolek lähedastest	10%	82%	8%
Rakenduskõrgharidusõpe	Kaasnevad rahalised kulutused	24%	70%	6%
	Lahusolek lähedastest	16%	77%	7%
	Puudulik eelinfo minu kodukõrgkoolist	13%	74%	13%

Käesoleva uuringu raames ei kogutud andmeid, mis oleks uurinud konkreetseid kogetud probleeme täpsemalt. Seega ei ole võimalik eeldada või järeldada, kas lahusolek lähedastest tähendab lahusolekut lastest või abikaasast ning kas kaasnevad rahalised kulutused on seotud vilistlaste endi või

sissetulekuga või omab rolli näiteks ka leibkonna sissetulek (näiteks kui palju vilistlast tema vanemad õpingute ajal toetasid). Küll aga näitavad olemasolevad ja kogutud andmed võimalikku trendi ning vilistlaste poolt kogetud probleeme ning annavad poliitikakujundale võimalusi kõrgharidusõpetes kogetud probleeme täpsemini täiendava kvalitatiivse uuringuga analüüsida ja vaadelda.

Vilistlastelt, kes õpingute ajal välisriigis ei viibinud, uuriti, mis takistas neil välismaale õppima või praktikale minemast (joonis 7). Peamiseks takistuseks osutusid rahalised kulud, mida pidas väga oluliseks 22% vastajatest ning oluliseks 32% vastajatest (kokku 54%). Seega on õpingutega kaasnevad rahalised kulutused olulisimaks probleemiks nii nendele vilistlastele, kes õpingute ajal välismaal viibisid, kui ka nendele vilistlastele, kes välisriiki õpingutele või praktikale ei suundunud. Kui võrrelda andmeid 2015. aasta vilistlasuuringuga, siis selgub, et finantsvahendid kui peamine takistus välismaale õppima või praktikale suundumisel on muutunud ajas vähem oluliseks. Üldine majanduskasv, mis jõuab läbi suurema teenitava palga ka üliõpilasteni, võib olla põhjuseks, miks rahaliste vahendite puudumist ei peeta enam nii oluliseks takistuseks, ning see võimaldab suuremal hulgal tudengitel suunduda õpingute ajal välisriiki. Nii tõusis doktoranditoetus 2015. aasta 1. jaanuarist 383 euro pealt kuus 422 euroni kuus ning 2018. aastal 660 euroni kuus. Samuti on tõusnud keskmine brutopalk 784 euro pealt 2009. aastal 1310 euro peale 2018. aastal. Teisalt on jäänud alates 2013. aastast muutumatuks nii erialastipendium kui ka tulemusstipendium. Kuigi õppetoetustes ning stipendiumites (v.a doktoranditoetus) ei ole suurt kasvu toimunud, on üldise majanduskasvu tingimustes järjepidevalt suurenenud inimeste sissetulekud üldiselt ning võib eeldada, et sissetulekute kasv on jõudnud ka tudengiteni (koos suureneva õpinguteaegse tööhõivega), mis võib potentsiaalselt võimaldada erinevates vanusegruppide ja õppeastmete üliõpilastel õpingute ajal seoses õppetööga välisriiki suunduda.

Teise märkimisväärse takistusena toodi välja lahusolekut lähedastest, mida pidas väga oluliseks takistuseks 24% ning oluliseks takistuseks 26% vilistlastest. Kolmandaks suuremaks probleemiks kujunes tööl käimine, mida pidas väga oluliseks takistuseks 25% vilistlastest ning oluliseks takistuseks 21% vilistlastest.

Muude põhjuste hulgas tõid vilistlased avatud vastuse vormis välja huvi ja tahte puudumist välismaale minna, kartust ebaõnnestumise ees, vähest partnerülikoolide valikut ning tahet lõpetada ülikool nominaalajaga. Lisaks toodi välja isikliku eluga seonduvaid takistusi: pere suurenemine õpingute ajal, rahaline toimetulek ning vajadus õpingute kõrval töötada.

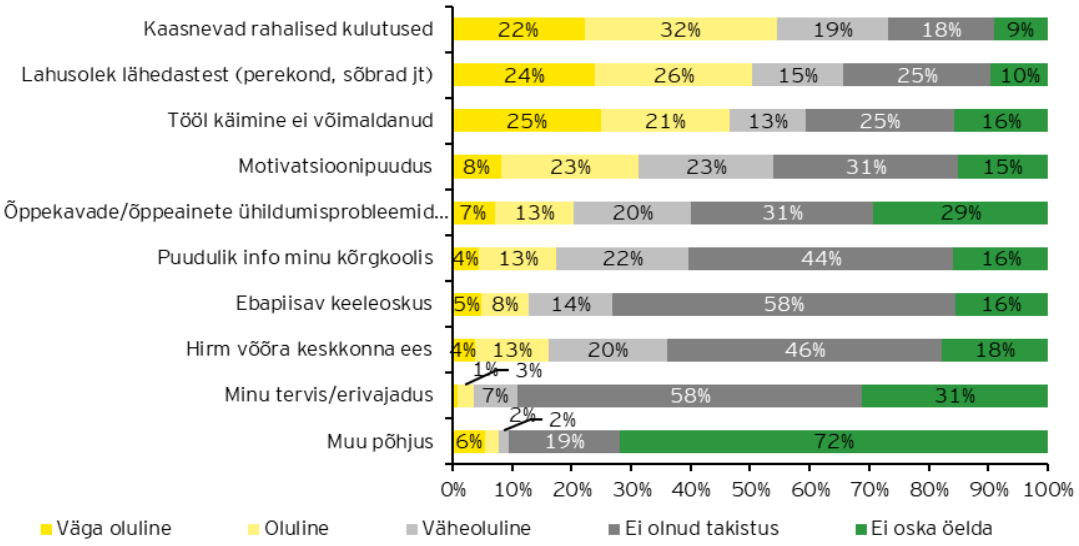

Joonis 7. Takistused välisriiki õppima või praktikale minekul (vilistlased, kes ei viibinud välismaal) (n = 3968)[21]

[21] Valimis on piisavalt vastajaid nii erinevatest kõrgharidusõpetest kui ka õppevaldkondadest tegemaks vastavaid järeldusi.

Mis puudutab õppekavade/õppeainete ühildumisprobleeme seoses kodukõrgkooli õpingutega kui takistust välisriiki õppima või praktikale minekul, siis vaadati seda käesolevas uuringus ka õppevaldkondade lõikes, et saada teada, milliste õppevaldkondade üliõpilastele on õppekavade ühildumine probleemiks ning takistuseks välisriiki minekul.

Kõige enam pidasid õppekava/õppeainete ühildumisprobleemi väga oluliseks või oluliseks takistuseks välisriiki õppima minekul loodusteaduste, matemaatika ja statistika õppevaldkonna üliõpilased (27%), kellele järgnesid tervise ja heaolu õppevaldkonna üliõpilased (26%).

Kui veel 2015. aastal hindasid rahalisi kulutusi suurimaks takistuseks välismaal õppimisel või praktika tegemisel enim humanitaaria ja kunstide valdkonna (73%) vilistlased ning vähim tootmise ja ehituse (50%) ning teeninduse (51%) valdkonna vilistlased, siis perioodil 2016–2018 on selles osas toimunud muutus. Kõige enam hindasid rahalisi kulutusi välismaal õppimise või töötamise takistusena loodusteaduste, matemaatika ja statistika valdkonna vilistlased (63%) ning samaväärselt hindasid antud põhjust ka humanitaaria ja kunstide vilistlased (60%), põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria vilistlased (60%) ning tervise ja heaolu vilistlased (60%). Kõige vähem mõjutasid rahalised kulutused teeninduse õppevaldkonna vilistlasi (43%) ning informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia õppevaldkonna vilistlasi (48%).

Kui 2015. aastal olid välisriigis mittekäimise suurimateks põhjusteks kõikide kõrgharidusõpete puhul välisriigis õppimisega kaasnevad rahalised kulutused, õpingute ajal töötamine ning õppekava ühildumisprobleemid, siis perioodil 2016–2018 on mobiilsust takistavad põhjused mõnevõrra muutunud. Peamiseks mobiilsust takistavaks teguriks on jätkuvalt rahalised kulutused, millele järgneb lahusolek lähedastest ning õpingute ajal tööl käimine. Vaadates suurimaid takistusi süvitsi, siis nii bakalaureuseõppe vilistlaste (58%), rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste (57%) kui ka integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppe vilistlaste (57%) jaoks oli suurimaks takistuseks kaasnevad rahalised kulutused. Magistri- ja doktoriõppes oli suurimaks takistuseks juba õpingute ajal tööl käimine (56% magistriõppes ning 58% doktoriõppes).

Kuna kaasnevad rahalised kulutused oli kõige suurem välismaale minemise takistus, vaadati eraldi neid vilistlasi, kelle jaoks kaasnevad rahalised kulutused ei olnud suureks või üldse mitte probleemiks, eraldi nendest vilistlastest, kelle jaoks kaasnevad rahalised kulutused olid kas oluline või väga oluline takistus välismaale minekul.

Tabel 12. Takistused välisriiki õppima või praktikale minekul (vilistlased, kelle jaoks rahalised kulutused väheolulised/üldse mitte olulised) (n = 1441)

	Väga oluline	Oluline	Väheoluline	Ei olnud üldse oluline	Ei oska öelda
Ebapiisav keeleoskus	3%	5%	11%	73%	9%
Puudulik info kõrgkoolist	4%	10%	18%	60%	8%
Lahusolek lähedastest	19%	20%	18%	41%	3%
Tööl käimine ei võimaldanud	20%	18%	15%	40%	7%
Motivatsioonipuudus	7%	23%	21%	43%	7%
Õppekavade/õppeainete ühildumisprobleemid seoses kodukõrgkooli õpingutega	5%	10%	19%	47%	19%
Minu tervis/erivajadus	0%	1%	6%	74%	19%
Hirm võõra keskkonna ees	2%	8%	17%	64%	8%

Kui võrrelda omavahel tabeleid 12 ja 13, joonistuvad välja teatavad mustrid, mille baasil on võimalik teha potentsiaalseid järeldusi (sulgudes toodud võrdlus vilistlastega, kelle jaoks kaasnevad rahalised kulutused olid väheolulised või üldse mitte olulised).

- Lahusolek lähedastest on suurimaks takistuseks just nendele vilistlastele, kes hindasid välismaale minekuga kaasnevaid rahalisi kulutusi olulisteks või väga olulisteks (64% *vs.* 39%).

- Tööl käimine on õpingute ajal õpingute seoses välismaale minekul oluliselt suurem takistus nendele tudengitele, kes hindasid välismaale minekuga kaasnevaid rahalisi kulutusi olulisteks või väga olulisteks (56% *vs.* 38%).
- Motivatsioonipuudus on samuti suurem probleem välismaale minekul nende vilistlaste jaoks, kes hindasid kaasnevaid rahalisi kulutusi olulisteks või väga olulisteks (34% *vs.* 30%).
- Õppekavade/õppeainete ühildumisprobleeme pidasid märgatavalt suuremaks takistuseks välisriiki minekul need vilistlased, kelle jaoks rahalised kulutused välismaale minekul olid olulised või väga olulised (26% *vs.* 15%).
- Ka ebapiisav keeleoskus oli suuremaks probleemiks välismaale minekul rahalisi kulutusi olulisteks või väga olulisteks pidavate vilistlaste jaoks (18% *vs.* 8%).

Tabel 13. Takistused välisriiki õppima või praktikale minekul (vilistlased, kelle jaoks rahalised kulutused olulised/väga olulised) (n = 2136)

	Väga oluline	Oluline	Väheoluline	Ei olnud üldse oluline	Ei oska öelda
Ebapiisav keeleoskus	7%	11%	18%	55%	9%
Puudulik info kõrgkoolist	5%	17%	28%	41%	10%
Lahusolek lähedastest	30%	34%	16%	17%	3%
Tööl käimine ei võimaldanud	30%	26%	13%	19%	12%
Motivatsioonipuudus	9%	25%	27%	28%	11%
Õppekavade/õppeainete ühildumisprobleemid seoses kodukõrgkooli õpingutega	9%	17%	23%	24%	26%
Minu tervis/erivajadus	2%	4%	10%	56%	29%
Hirm võõra keskkonna ees	5%	17%	24%	41%	13%

Kuigi antud numbrid ei näita kindlat põhjuslikku seost, osutavad need võimalikele eeldustele ja põhjustele, mis on tingitud vilistlaste endi või nende leibkonna potentsiaalselt halvast majanduslikust seisust. Nii nägid vilistlased, kes hindasid välismaale minekul sellega kaasnevaid rahalisi kulutusi väga oluliseks või oluliseks probleemiks, ka teisi takistusi märkimisväärselt suurema probleemina kui need vilistlased, kelle jaoks välismaale minekuga kaasnevad rahalised kulutused olid väheolulised või üldse mitte olulised.

Välisüliõpilastest vilistlastest viibis uuritaval perioodil välismaal 44%, mida on 5% võrra vähem kui 2015. aastal, kuid võrreldes Eesti vilistlastega on välisüliõpilaste seas õpingute ajal välisriigis viibimine märgatavalt suurem (joonis 8).

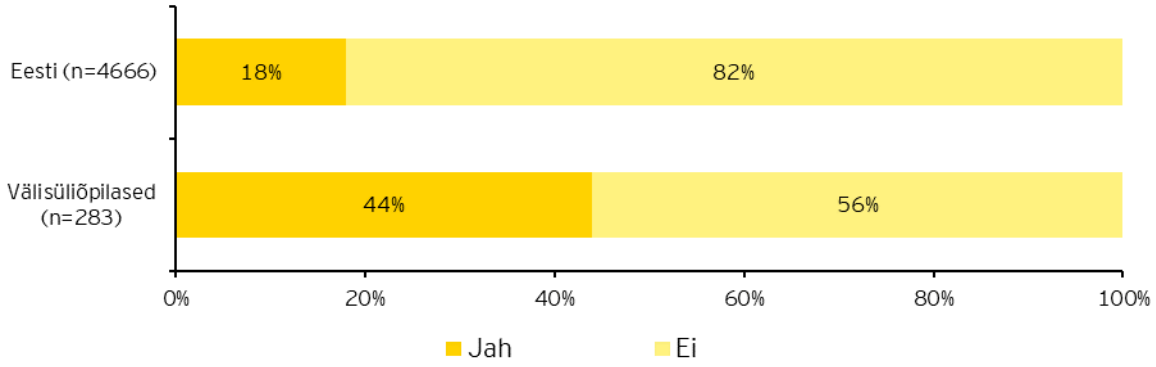

Joonis 8. Kas viibisite lõpetatud õpingute ajal õpingutega seoses välismaal? Eesti (n = 4666) ja välisüliõpilaste (n = 283) võrdlus

Kui vaadata suurimaid takistusi, mis takistasid õpingutega seoses välisriiki suundumist välisüliõpilaste seas, siis ka välisüliõpilaste jaoks oli teise riiki minekul suurimaks probleemiks rahalised kulutused, mida pidas väga oluliseks või oluliseks takistuseks 37% vilistlastest (2015. aastal 26%). Olulisuselt teine takistus oli, nagu ka 2015. aastal, õpingute ajal tööl käimine, mida pidas väga oluliseks või oluliseks takistuseks 33% vilistlastest (2015. aastal 25%), ning kolmanda põhjusena toodi välja

õppekavade/õppeainete ühildumisprobleemid seoses kodukõrgkooli õpingutega, mida pidas väga oluliseks või oluliseks 27% vilistlastest (2015. aastal 24%). Infopuudust kõrgkoolis pidas 2015. aastal oluliseks takistuseks 22% vilistlastest, mis oli uuritaval perioodil langenud 19%-le. Peamised takistused väliüliõpilaste jaoks õpingute ajal välisriigis praktikal või õppetööl viibimisel on toodud välja joonis 9. Avatud vastustega küsimustest ei ilmnenud, mis võis välisüliõpilaste jaoks õpingute ajal välisriigis viibimisel veel takistuseks olla.

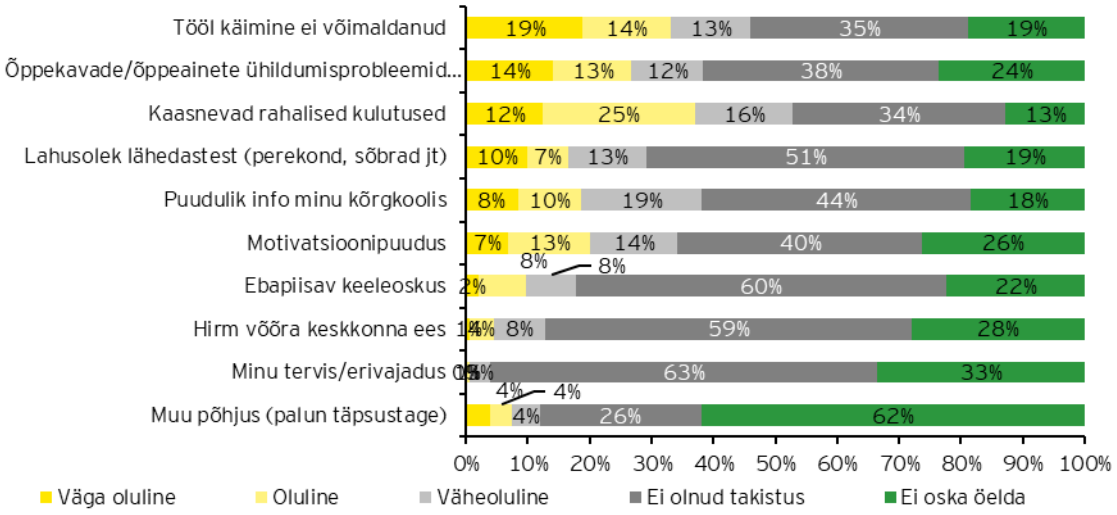

Joonis 9. Takistused välisriiki õppima või praktikale minekul (välisvilistlased, kes ei viibinud välismaal) (n = 157)

Kokkuvõttes on näha, et nii rahalised kulutused, õpingute ajal töötamine kui ka õppekavade/õppeainete ühildumisprobleemid on muutunud põhjustena ajas olulisemaks just nende välisvilistlaste jaoks, kes õpingute ajal õpingutega seoses välisriigis ei viibinud, ning neid peab oluliseks takistuseks rohkem välisüliõpilasi kui 2015. aastal. Välismaale mineku takistustest on täheldada positiivset muutust vaid infopuuduse osas, kuna seda peeti vähem oluliseks probleemiks kui 2015. aastal.

2.2.2 Õpingute ajal töötamine

Noorte (15–24-aastaste) inimeste osalemine kõrgharidussüsteemis (st õppimine kõrgkoolis) ja tööturul on omavahel kompleksselt seotud ning noorte seas ei eksisteeri ühtset üleminekut kõrgharidusest tööturule. Noorte samaaegne osalemine kõrghariduses ja tööturul (st hõivatud olemine korraga nii kõrghariduse omandamise kui ka töötamisega) sõltub mitmest omavahel kombineeritud institutsionaalsest tegurist, kultuurilisest erinevustest ning paljuski ka sellest, kas noorte jaoks eksisteerib tööturul piisavalt võimalusi. Inimkapitali teooria kohaselt mõjutavad üliõpilaste töötamise motiive majanduslikud kaalutlused, ühiskonnas eksisteerivad hoiakud ja väärtushinnangud (kas õpinguteaegne töötamine on ühiskonnas soositud) ning soov saada (erialane) töökogemus ja kinnistada läbi praktilise kogemuse kõrgkoolis omandatud teadmisi.[22] Samuti nähakse õpingute ajal töötamist kui investeeringut tulevikku[23]. Uuringute kohaselt on peamiseks õpingute ajal töötamise motiiviks majandusliku olukorra parandamine, millele järgneb soov omandada (erialast)

[22] Eamets, R., Krillo, K., Themas, A. (2011). Eesti Kõrgkoolide 2009. aasta Vilistlaste uuring. Lõpparuanne. Tartu: Ecoprint.
Mägi, E., Aidla, A. , Reino, A. , Jaakson, K. , Kirss, L. (2011). Üliõpilaste töötamise fenomen Eesti kõrghariduses. Poliitikauuringute Keskuse Praxis väljaanne. Tartu.
Leping, K.-O. Public sector support to adult job training in Estonia – XIV majadustpoliitika teaduskonverentsi artiklid, Tallinn: Mattimar, 2006.
Tugim, V. (2012) Üliõpilaste Kõrgkoolis Õppimise Ajal Töötamise Seos Edukusega Tööturul. Magistritöö, Tartu.
[23] Häkkinen, I. Working while enrolled in a university: does it pay ? – Labour Economics, 2006, Vol. 13.

töökogemust.[24] Eurostati statistika[25] jaotab Euroopa Liidu liikmesriigid lähtuvalt noorte samaaegsest osalemisest haridussüsteemis (sh kõrghariduses) ning tööturul viide kategooriasse.

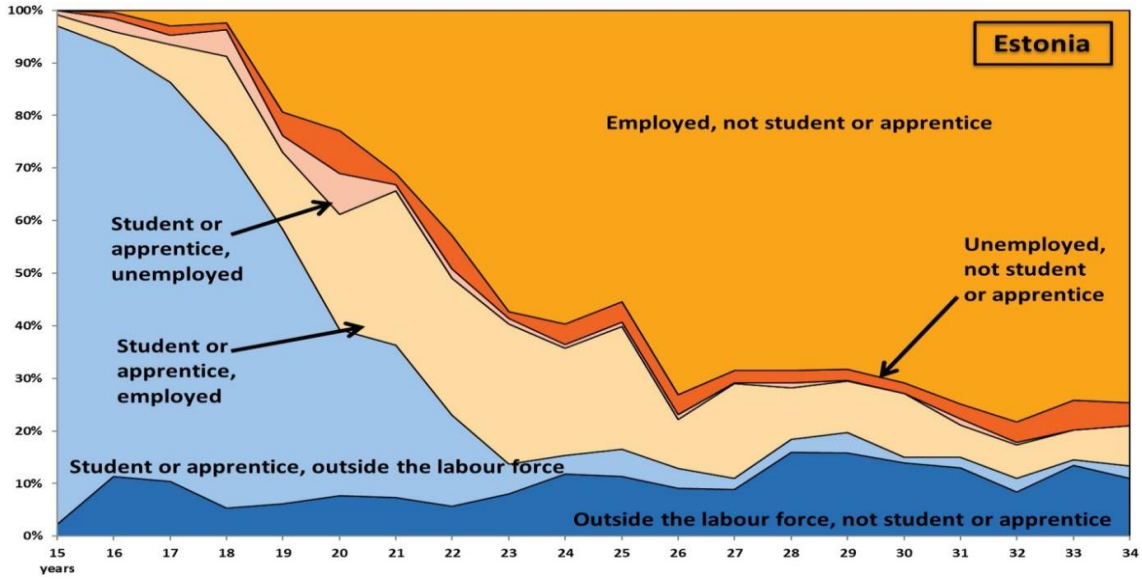

Joonis 10. Noorte osalemine tööturul ja/või hariduses, Eesti, 2018. (Eurostat, 2019)

Eesti koos Iirimaa, Sloveenia, Ühendkuningriigi, Saksamaa ning Austriaga liigitub gruppi, mida iseloomustab küllaltki kõrge tööhõive nende noorte seas, kes omandavad samal ajal (kõrg)haridust (vt joonis 10). Eurostati uuring keskendus küll 15–24-aastastele noortele, kuid peegeldab siiski ka käesoleva vilistlasuuringu tulemusi (vilistlasuuringus analüüsitud valim mahub Eurostati valimi sisse), mis samuti näitab kõrget õpinguteaegset tööhõivet.

Joonisel 11 on välja toodud käesoleva uuringu raames Eesti ja välisüliõpilastest vastanute tööturul osalemine enne õpinguid ning õpingute ajal perioodil 2016–2018. Uuritaval perioodil töötas Eesti vilistlastest enne õppima asumist ja ka õpingute ajal 57% ning õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist 23%. Seega töötas õpingute ajal kokku 80% Eesti vilistlastest, mida on 4% võrra rohkem, kui ilmnes 2015. aasta vilistlasuuringust. Vaid 13% Eesti vilistlastest ei töötanud enne õppima asumist ega ka õpingute ajal ning 7% Eesti vilistlastest töötas enne õppima asumist, kuid mitte õpingute ajal. Uuringu käigus kogutud andmeid ei vaadeldud iga aasta kohta eraldi. Üldises majanduskasvu olukorras, kus tööhõive tööealise elanikkonna seas on kasvanud, ei ole ka põhjust arvata, et perioodil 2016–2018 esineks aastate lõikes hõives suuri erinevusi.

Välismaalastest vilistlaste seas on numbrid küllaltki sarnased. 43% vilistlastest töötas enne õppima asumist ja ka õpingute ajal ning 19% töötas õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist. Võrreldes Eesti vilistlastega on suurem nende vilistlaste osakaal, kes töötas enne õpinguid, kuid mitte õpingute ajal (21%), ning ka nende vilistlaste osakaal, kes ei töötanud enne õppima asumist ega ka õpingute ajal (18%). Seega, kui 80% Eesti vilistlastest töötas õpingute ajal, siis välisüliõpilastest vilistlaste seas oli see number 62%. Võrreldes 2015. aasta uuringuga on aga tööhõive nii Eesti kui ka välismaalastest vilistlaste seas kasvanud: Eesti vilistlaste tööhõive õpingute ajal on suurenenud 76% pealt 80% peale ning välisüliõpilastest vilistlaste seas on hõive suurenenud 52% pealt 62%-le.

[24] EUROSTUDENT VI 2016 – 2018, DZHW, https://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EUROSTUDENT_VI_Synopsis_of_Indicators.pdf (01.04.2020)

[25] Participation of young people in education and the labour market, Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Participation_of_young_people_in_education_and_the_labour_market#Country_differences, (27.02.2020)

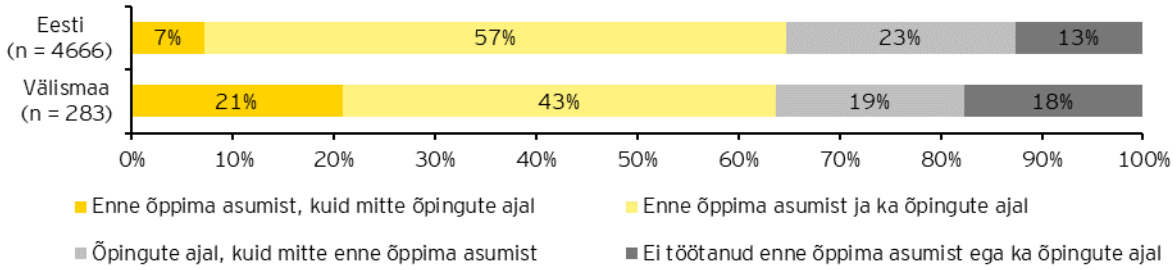

Joonis 11. Õpingute ajal töötamine Eesti (n = 4666) ja välisüliõpilaste (n = 283) seas

Kui vaadata õpingute ajal töötamist viimase kümne aasta lõikes (joonis 12), on kahe vastusevariandi puhul näha märkimisväärseid muutusi. Kui veel 2009. aastal töötas enne õppima asumist ja ka õpingute ajal alla poole ehk 45% vilistlastest, siis uuritavaks perioodiks oli nende vilistlaste arv tõusnud 57% peale. Antud tõus võib olla seotud ka üliõpilaste vanuse muutusega: kui 2009/2010. õppeaastal moodustasid vanemad kui 30-aastased üliõpilased 20% vastava õppeaasta üliõpilastest, siis uuritava perioodi lõpuks oli vanemate kui 30-aastaste üliõpilaste osakaal tõusnud 27% peale. Nii varasematest kui ka käesolevast vilistlasuuringust selgus, et vanusegrupist 30+ tõuseb õpingute ajal töötamine üliõpilaste seas nooremate vanusegruppidega võrreldes üle kahe korra (õpingute ajal töötamine on vanusegruppide kaupa konkreetses peatükis ka täpsemini lahti seletatud). Samuti oli ligemale kolmandiku võrra langenud nende vilistlaste arv, kes töötasid õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist: kui 2009. aastal oli nende vilistlaste osakaal kõigi vastajate hulgas 35%, siis perioodiks 2016–2018 oli see langenud 22% peale. Ka nende vilistlaste osakaal, kes ei töötanud enne õppima asumist ega ka õpingute ajal, on viimase kümne aastaga kergelt langenud, 15% pealt 2009. aastal 13% peale perioodil 2016–2018. Mõlemal juhul võib olla muutus selgitatav üliõpilaste vanuse muutusega: kuni 24-aastaste üliõpilaste arv on kahanenud võrreldes 2009/2010. õppeaastaga 64% pealt 52% peale uuritava perioodi lõpuks ning just alla 24-aastaste seas on enim neid, kes enne õpinguid ei töötanud.

Viimase kümne aasta jooksul on pisut tõusnud nende vilistlaste osakaal, kes töötasid enne õppima asumist, kuid mitte õpingute ajal. Nende vilistlaste osakaal üldvalimis oli 2009. aastal 5%, mis on tõusnud uuritavaks perioodiks 8% peale. Üliõpilaste seas on senisest enam vanemaid kui 25-aastaseid üliõpilasi ning sellest tulenevalt on kasvanud ka õpinguteaegne tööhõive määr. Samuti oli aastatel 2007–2009 ülemaailmne majanduskriis, mille tulemusena oli ka üldine tööhõive madalam ning üliõpilastel võis olla raskem õpingute kõrvalt tööd leida. Viimaste aastatega on muutunud nii enne õpinguid kui ka õpingute ajal töötamine vilistlaste seas üha tavalisemaks, olles nüüdseks pigem norm kui erand. Vilistlasuuringute tulemused õpingute ajal töötamise kohta perioodil 2016–2018 peegeldavad ka üldist tööturul toimunut. Tööhõive määr kasvas 65,6% pealt 2016. aastal 68,1% peale 2018. aastal, mis näitab samuti, et ühiskonnas suureneb stabiilselt tööga hõivatud inimeste osakaal, mis väljendub ka nende üliõpilaste protsendis, kes on õpingute ajal tööga hõivatud.

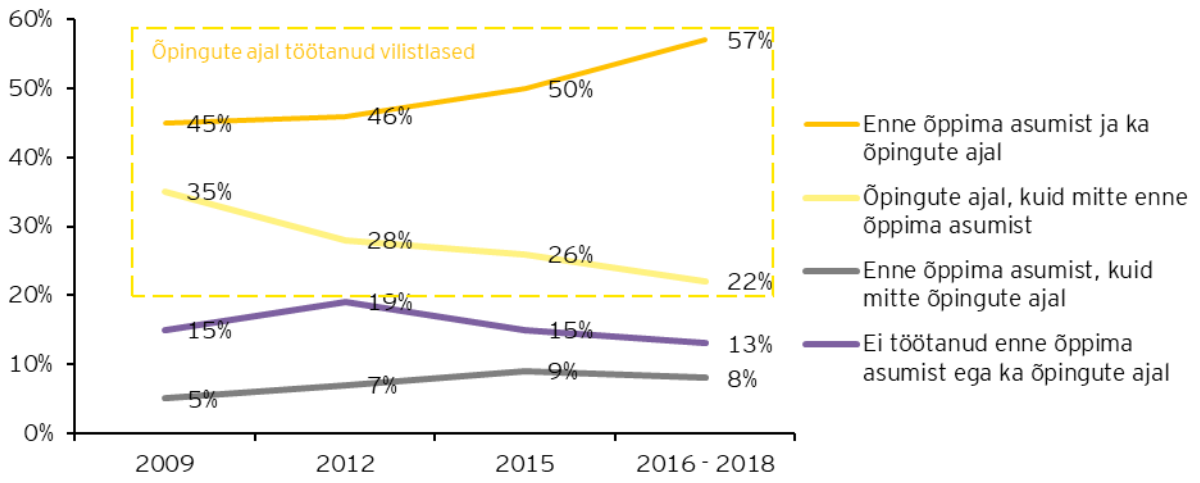

Joonis 12. Õpingute ajal töötamine, 2009, 2012, 2015, 2016–2018

Kui vaadata õpingute ajal töötamist kõrgharidusõpete lõikes (tabel 14), siis ei ole üldpilt 2015. aasta uuringuga võrreldes märkimisväärselt muutunud. Jätkuvalt töötas õpingute ajal enim vilistlasi doktoriõppes (85%), mida on aga 5% võrra vähem kui 2015. aastal, sest suurenenud on nende doktoriõppe vilistlaste osakaal, kes ei töötanud enne õppima asumist ega ka õpingute ajal. Minnes ajas veel enam tagasi, 2012. aasta andmete juurde, joonistub välja pikaajalisem trend, mis näitab kõikides kõrgharidusõpetes õpingute ajal suurenenud tööhõivet. Seejuures on hõive suurenenud nende tudengite seas, kes töötasid nii enne õppima asumist kui ka õpingute ajal, ning vähenenud nende tudengite osakaal, kes töötasid õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist.

Magistriõppes on õpingute ajal töötamine vilistlaste seas ajas tõusnud. 2015. aastal töötas enne õppima asumist ja ka õpingute ajal 60% magistriõppe vilistlastest ning õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist 20% magistriõppe vilistlastest. Uuritaval perioodil oli nende vilistlaste osakaal, kes töötas enne õppima asumist ja õpingute ajal, tõusnud 68% peale. Seevastu on mõnevõrra langenud aga nende vilistlaste osatähtsus, kes töötasid õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist (16%). Sellest hoolimata on magistriõppe vilistlaste seas tööhõive kasvanud 80% pealt 2015. aastal 84% peale perioodil 2016–2018.

Õpingute ajal töötamises on suurim muutus võrreldes 2015. aasta vilistlasuuringuga toimunud rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste seas. Kui 2015. aastal töötas antud kõrgharidusõppes enne õpinguid ja õpingute ajal 52%, siis uuritavaks perioodiks oli see tõusnud 62% peale. Sellest tulenevalt on langenud nende rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste osakaal, kes töötasid õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist (20%). Vaadates rakenduskõrgharidusõpet eraldi, siis oli peamiseks õpingute ajal töötamise põhjuseks märgitud, et 'ei oleks muidu majanduslikult toime tulnud'. Tähtsuselt teiseks põhjuseks toodi, et töötati juba enne õpinguid ning õppimine oli lisategevus. Vaadates teisi sarnaseid uuringuid ning kõrgkoolides kaitstud lõputöid (EUROSTUDENT V ja VI, „Eesti tudengite töötamine kõrgkoolis õppimise ajal", „Üliõpilaste kõrgkoolis õppimise ajal töötamise seos edukusega tööturul", „Haridustee valikud ning õpingute katkestamise asjaolud Eesti kõrghariduses"), ei selgu otsesed põhjused ning tegurid, mis mõjutaksid konkreetselt rakenduskõrgharidusõppes õpingute ajal töötamist. Tegelikud tagamaad võivad peituda juba peatüki alguses viidatud uuringutes välja toodud põhjustes, st soov kinnistada omandatud teadmisi, saada (erialast) töökogemust, parandada majanduslikku seisu (EUROSTUDENT VI uuringust selgus, et rakenduskõrgharidusõppe üliõpilaste seas oli ka suurem osakaal neid, kes pidid teisi rahaliselt toetama). Samuti võib põhjuseid otsida rakenduskõrgharidusõppes õpinguteaegse töö ja õpitava eriala vahelises seotuses, aga ka riiklikes programmides, mis soodustasid töötamise ajal õppimist (näiteks töötukassa tasemeõppe toetus).

Nominaalselt on suurim tõus õpingute ajal töötamises aga bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppe vilistlaste seas. Kui 2015. aastal oli antud õppe vilistlastest õpingute ajal tööga

hõivatud 71%, siis käesolevaks perioodiks oli see tõusnud 82% peale. Kui võrrelda käesoleva uuringu tulemusi EUROSTUDENT VII andmetega, siis on näha erinevust, mis puudutab integreeritud õppe vilistlaste ja üliõpilaste õpingute ajal töötamist. EUROSTUDENT VII uuringu kohaselt on just nimelt integreeritud õppes õpingute ajal töötamise määr kõrgharidusõpetest kõige madalam, mida kinnitab omakorda antud uuringu üliõpilaste ajakasutuse analüüs, mille kohaselt kulutavad integreeritud õppe üliõpilased kõige vähem tunde nädalas töötamisele. Põhjus võib peituda töökoormuses – kuigi antud uuringu käigus vastavaid andmeid uuringus osalenud vilistlastelt ei kogutud, võib üheks erinevuse põhjuseks olla, et integreeritud õppes töötatakse osakoormusega, mis näitab statistikas kõrget tööhõivet, kuid teisalt madalat tööle kulutatud aega. Kõikides õpetes, välja arvatud doktoriõppes, on suurenenud õpingute ajal tööga hõivatute osakaal ning vähenenud nende vilistlaste osakaal, kes ei töötanud enne õppima asumist ega ka õpingute ajal. Uuringu käigus kogutud andmete põhjal ei ole võimalik öelda, kas doktoriõppes esines õpingute ajal töötamise või mittetöötamise osas õppevaldkondade vahel suuri erinevusi.

Tabel 14. Õpingute ajal töötamine kõrgharidusõpete lõikes (2012., 2015. ja 2016.–2018. aasta võrdluses) (n = 4949 aastatel 2016–2018)

Kõrgharidusõpe	Aasta	Enne õppima asumist ja ka õpingute ajal	Õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist	Enne õppima asumist, kuid mitte õpingute ajal	Ei töötanud enne õppima asumist ega ka õpingute ajal
Doktoriõpe	**2016–2018**	**73%**	**12%**	**6%**	**9%**
	2015	76%	14%	6%	4%
	2012	53%	36%	3%	8%
Magistriõpe	**2016–2018**	**68%**	**16%**	**7%**	**10%**
	2015	60%	20%	8%	12%
	2012	51%	29%	7%	13%
Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe	**2016–2018**	**38%**	**44%**	**6%**	**12%**
	2015	33%	38%	10%	19%
	2012	N/A	N/A	N/A	N/A
Bakalaureuseõpe	**2016–2018**	**45%**	**28%**	**9%**	**18%**
	2015	43%	30%	9%	19%
	2012	37%	30%	6%	27%
Rakenduskõrgharidusõpe	**2016–2018**	**62%**	**20%**	**9%**	**10%**
	2015	52%	26%	10%	13%
	2012	53%	24%	9%	14%

Joonisel 13 on kujutatud õpingute ajal töötamisega seotud statistika vanuserühmade lõikes. Võrreldes 2015. aastaga on hõive kolmes vanusegrupis marginaalselt suurenenud ning kahes vähenenud. Hõive on madalaim kuni 24-aastaste vilistlaste seas (67%) ning ootuspäraselt kõrgeim 40-aastaste ja vanemate vilistlastes seas (94%). Üldiselt on muutused võrreldes 2015. aastaga minimaalsed ning õpingute ajal töötamine on levinud nii nooremate kui ka vanemate tudengite seas.

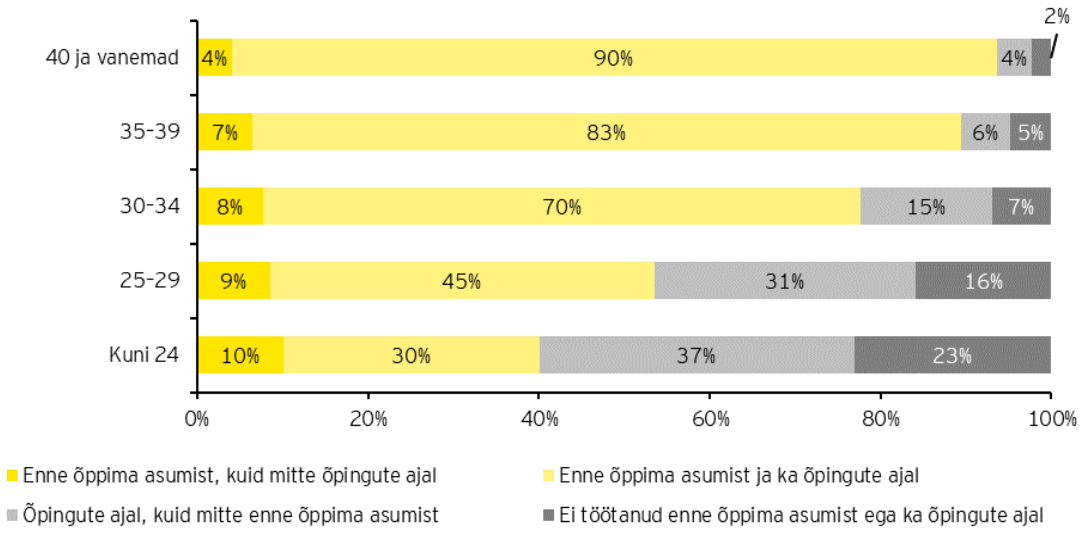

Joonis 13. Õpingute ajal töötamine vanusegruppide lõikes (n = 4949)

Võrreldes aktiivsust tööturul 2015. aasta vilistlasuuringuga, ei ole õppevaldkondade lõikes suuri muudatusi ja nihkeid toimunud. Jätkuvalt on hõive kõrgeim hariduse (86%), ärinduse, halduse ja õiguse valdkonna (85%) ning tervise ja heaolu valdkonna (84%) vilistlastel. Uuritaval perioodil, nagu ka 2015. aastal, olid kõige vähem tööga õpingute ajal hõivatud loodusteaduste, matemaatika ja statistika (64%), põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria (69%) ning humanitaaria ja kunstide valdkonna (72%) vilistlased (joonis 14).

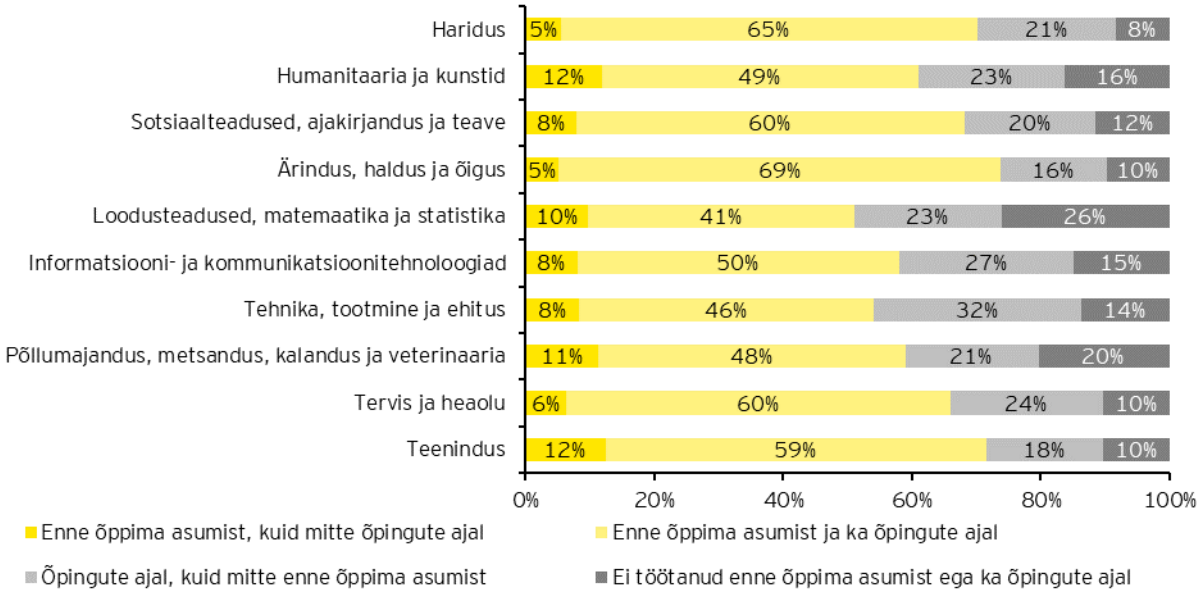

Joonis 14. Õpingute ajal töötamine õppevaldkondade lõikes (n = 4949)

Õpingute ajal töötamise ja mittetöötamise põhjuste uurimiseks ning välja selgitamiseks paluti vilistlastel veebiküsitluse ankeedis järjestada kolm kõige olulisemat õpingute ajal töötamise põhjust. Tabelis 15 toodud vilistlaste arvates kõige olulisemad tegurid (2012., 2015. ja 2016.–2018. aasta võrdluses), mis mõjutasid nende töötamist õppimise ajal, nende olulisuse järjekorras.

Kõikidel uuritud perioodidel on peamine põhjus õpingute ajal töötamiseks olnud majandusliku toimetuleku tagamine. Nii 2015. aastal kui ka uuritaval perioodil oli majanduslik toimetulek peamiseks

õpingute ajal töötamise põhjuseks 63% vilistlastele. Teisalt on majanduslik toimetulek muutunud põhjuste järjestuses aastatega vähem oluliseks, mis osutab juba eelmises vilistlasuuringus viidatud olukorrale, et vilistlaste majanduslik seis on ajas paranenud. Majandusliku seisu paranemist ka üliõpilaste seas võib seostada üldise majanduskasvuga, mille tulemusel kasvas perioodil 2016–2018 ka keskmine palk 1146 euro pealt 2016. aastal 1310 euro peale 2018. aastal[26]. Elanikkonna üldise jõukuse kasvu kontekstis on loogiline järeldada, et majanduskasvu positiivsed tulemid jõudsid ka õpingute ajal töötavate üliõpilasteni näiteks läbi kõrgema palga, mille tulemusel nende majanduslik seis paranes.

Ka teised põhjused, mis on suunanud vilistlasi õpingute ajal töötama, on püsinud ajas samad ning peegeldavad 2015. ja 2012. aasta vilistlasuuringuid. Nii on olulisuselt teiseks põhjuseks jätkuvalt vilistlaste soov ennast teostada, mida pidas oluliseks põhjuseks 46% vilistlastest, ning kolmanda põhjusena toodi välja soov enda elatustaset tõsta (44% vilistlastest). Viimane toodud põhjus on küllaltki sarnane esimese põhjusega, kuid võib pigem viidata majanduslikult toimetulevale inimesele, kelle jaoks õpingute ajal töötamine ei ole otseselt vajalik, vaid viis soovitud elujärje tagamiseks.

Tabel 15. Õpingute ajal töötamise peamised põhjused (2012., 2015. ja 2016.–2018. aasta võrdluses) (n = 3915 aastatel 2016–2018)

Põhjus	Aasta	Järjestus 1	Järjestus 2	Järjestus 3	Kokku
Ei oleks muidu majanduslikult toime tulnud	**2016–2018**	**30%**	**16%**	**17%**	**63%**
	2015	34%	14%	15%	**63%**
	2012	46%	8%	5%	**59%**
Soov ennast teostada	**2016–2018**	**9%**	**17%**	**20%**	**46%**
	2015	12%	16%	20%	**48%**
	2012	12%	14%	14%	**40%**
Soov elatustaset tõsta	**2016–2018**	**12%**	**16%**	**16%**	**44%**
	2015	11%	17%	16%	**44%**
	2012	8%	18%	13%	**39%**
Soov saada erialast töökogemust	**2016–2018**	**14%**	**15%**	**10%**	**39%**
	2015	13%	15%	9%	**37%**
	2012	10%	14%	12%	**36%**
Soov omandada üldist töökogemust	**2016–2018**	**7%**	**12%**	**13%**	**32%**
	2015	7%	15%	14%	**36%**
	2012	4%	13%	12%	**29%**
Töötasin enne õpinguid, õppimine oli lisategevus	**2016–2018**	**18%**	**9%**	**5%**	**32%**
	2015	15%	8%	5%	**28%**
	2012	14%	9%	6%	**29%**
Oli piisavalt vaba aega	**2016–2018**	**3%**	**5%**	**10%**	**18%**
	2015	3%	5%	10%	**18%**
	2012	1%	4%	6%	**11%**
Tehti hea pakkumine	**2016–2018**	**3%**	**4%**	**5%**	**12%**
	2015	2%	5%	5%	**12%**
	2012	2%	3%	6%	**11%**
Hirm kaotada senine töökoht	**2016–2018**	**1%**	**2%**	**3%**	**6%**
	2015	1%	2%	3%	**6%**
	2012	1%	3%	2%	**6%**
Muu oluline põhjus õpingute ajal töötamiseks	**2016–2018**	**1%**	**2%**	**2%**	**5%**
	2015	1%	2%	2%	**5%**
	2012	1%	1%	2%	**4%**
Õpinguga kaasnes tegevteenistuses olek	**2016–2018**	**1%**	**1%**	**1%**	**3%**
	2015	1%	1%	1%	**3%**
	2012	1%	1%	1%	**3%**

Alates 2012. aastast on tõusnud nende vilistlaste osakaal, kes on soovinud saada erialast töökogemust (39%), ning langenud nende vilistlaste osakaal, kes tahtsid omandada üldist töökogemust (32%). Sama hulk (32%) vilistlasi töötas juba enne õpinguid ning nende jaoks oli õppimine

[26] Statistikaamet, https://www.stat.ee/stat-keskmine-brutokuupalk (30.04.2020)

töö kõrvalt lisategevus. Vaba aja olemasolu pidas, nagu ka 2015. aasta uuringus, oluliseks põhjuseks vaid 18% vilistlastest ning vaid 12% vilistlastest tõi põhjusena välja asjaolu, et neile tehti hea pakkumine.

Vilistlased täpsustasid avatud vastustes, et õpingute ajal töötamise peamised põhjused olid muu hulgas ka õpitud teadmiste kohese rakendamise võimalus ja soov saada ülikooli diplomile lisaks ka kogemust enne tööturule sisenemist, ning nentisid, et õpingute alustamine oli pigem täienduseks olemasolevale töökohale.

Tabelis 16 on välja toodud õppekoha (tasuta või tasuline) potentsiaalne mõju õpingute ajal töötamisele. Ootuspäraselt on suurem õpinguteaegne tööhõive tasulistel õppekohtadel õppinud vilistlaste seas, kellest töötas õpingute ajal kokku 86%. Tasuta õppekohtadel õppinud vilistlastest töötas õpingute ajal 79%. Seega on tööhõive nii tasulisel kui ka tasuta õppekohal tudengite seas väga kõrge. Töötamise lõpetas õpingute ajaks 8% tasuta õppekohtadel õppinud vilistlastest ning vaid 5% tasulistel õppekohtadel õppinud vilistlastest. Õpingute ajal lõpetas töötamise 13% tasulisel ja 30% tasuta kohal õppinud välisvilistlastest. Mõnevõrra suurem oli nende vilistlaste osakaal, kes ei töötanud ei enne õppima asumist ega ka õpingute ajal – vastavalt 14% tasuta õppekohtadel ning 9% tasulistel õppekohtadel. Kuigi põhjuslikku seost on antud juhul keeruline välja tuua, näitavad tulemused, et tasuta õppekohal õppimine vähendab õpingute ajal tööl käimist, sest tagab tudengitele majanduslikult parema toimetuleku ning võimaldab keskenduda enam õpingutele. Samuti näitavad andmed, et tasulistel õppekohtadel oli suurem ka nende üliõpilaste osakaal, kes töötasid juba enne õppima asumist.

Tabel 16. Õppekoha ning õpinguteaegse töötamise vaheline võrdlus (n = 4836)

Millisel õppekohal Te õppisite?	Enne õppima asumist, kuid mitte õpingute ajal	Enne õppima asumist ja ka õpingute ajal	Õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist	Ei töötanud enne õppima asumist ega ka õpingute ajal
Tasuta (n = 4111)	8%	55%	24%	14%
Tasuline (n = 726)	5%	69%	17%	9%

Vilistlastel paluti ka hinnata, millisel määral on nende õpitav eriala ja õpinguteaegne töö omavahel seotud (joonis 15). Vastused kinnitavad ka töötamise peamisi põhjuseid ning alates 2012. aastast on stabiilselt tõusnud nende vilistlaste arv, kelle õpinguteaegne töö on väga lähedalt või suurel määral seotud õpitud erialaga (59% õpingute ajal töötanud vilistlastest), ning vähenenud nende vilistlaste arv, kelle õpitav eriala ning õpinguteaegne töö ei olnud omavahel üldse seotud (22% õpingute ajal töötanud vilistlastest). Nende vilistlaste osakaal, kelle õpitav eriala ja õpinguteaegne töö olid omavahel seotud vähesel määral, on jäänud võrreldes 2015. aastaga samaks (18% õpingute ajal töötanud vilistlastest). Seega on näha positiivset trendi, mis puudutab seost õpitava eriala ning õpingute ajal tehtava töö osas, kuid 2009. aasta vilistlasuuringu kohaselt oli see number siiski mõnevõrra suurem. Põhjus võib peituda 2007. aastal alanud ülemaailmses majanduskriisis, mis tabas Eestit kõige enam just nimelt 2009. aastal, mil majandus kahanes 14,2% ning töötus kasvas 5,5% pealt 2008. aastal 16,7% peale 2010. aastal. Koos suuremahulise majanduse kokkutõmbumisega eelmise majanduskriisi ajal ning sellele järgnenud aastatel võisid kaduda üliõpilaste seas ka erialased töökohad, mis seletaks õpinguteaegse töö ja õpitava eriala vahelise seose langust perioodil 2009–2012. Ühtlasi suurenes perioodil 2009–2015 just nende õpingute ajal töötavate üliõpilaste osakaal, kelle õpinguteaegne töö ja õpitav eriala ei olnud omavahel üldse seotud. Alates 2015. aastast on majanduskasv olnud stabiilselt üle 3%, millega seoses on tugevalt vähenenud ka töötuse määr ning tööturule lisandunud uusi töökohti. Selle tulemusel võib olla tööturule tekkinud ka spetsiifilisemaid töökohti, mis sobivad mõne kindla eriala üliõpilastele.

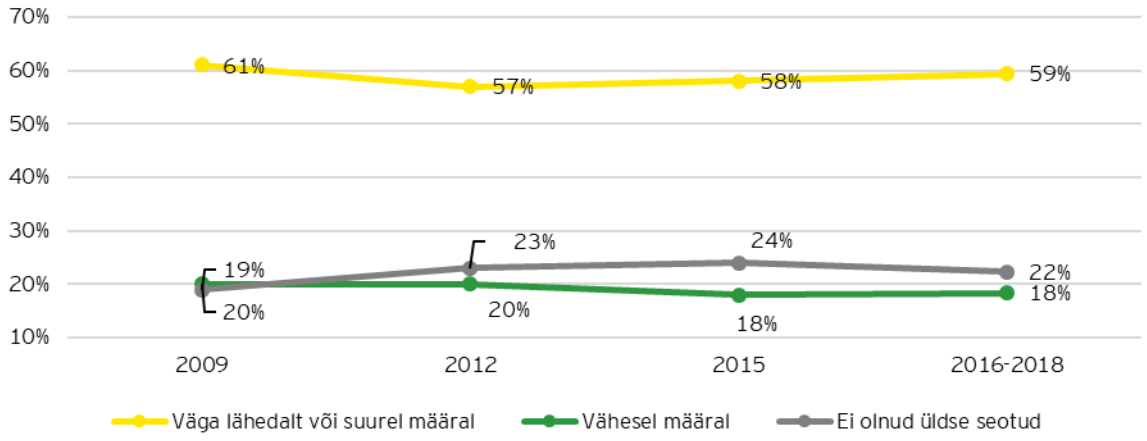

Joonis 15. Seos õpinguteaegse töö ja õpitava eriala vahel, 2009, 2012, 2015, 2016–2018

Õpinguteaegne töö ja õpitav eriala on enim omavahel seotud doktoriõppes (joonis 17), mis võib olla tingitud juba väga spetsiifilisest eriala valikust ning ka sellest, et paljud doktorandid töötavad juba õpingute ajal mõnes teadusasutuses enda õppekavale vastaval ametikohal. 84% doktoriõppe vilistlastest hindas enda õpinguid ja tööd väga lähedalt või suurel määral seotuks ning 13% vähesel määral seotuks. Tulenevalt väikesest doktoriõppe vilistlastest vastajate arvust ning selle ebaproportsionaalsest jagunemisest vaid viie kõrgkooli peale ei ole võimalik adekvaatselt vaadata ja hinnata, kas õppevaldkondade vahel esineb õpinguteaegse töö ja õpitava eriala vahelistes seostes märkimisväärseid erinevusi. Doktoriõppes on seos õpinguteaegse töö ja õpitava eriala vahel olnud alates 2009. aasta vilistlasuuringust pidevalt kerges muutuses (joonis 16).

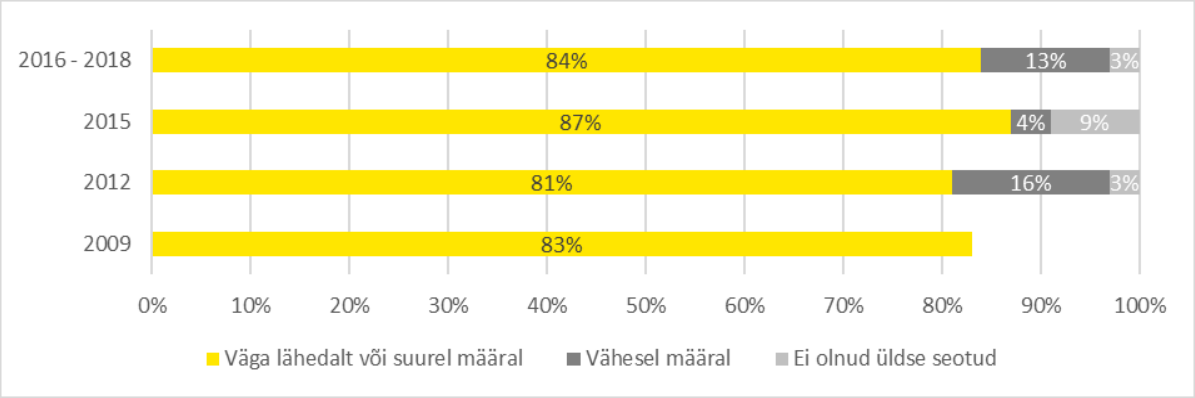

Joonis 16. Seos õpinguteaegse töö ja õpitava eriala vahel, doktoriõpe, 2009, 2012, 2015, 2016–2018 (n = 105)

Magistriõppe vilistlaste seas on võrreldes 2015. aasta uuringuga muutused, mis puudutavad õpitava eriala seost õpinguteaegse tööga, sisuliselt olematud. Bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppe vilistlaste seas olid õpingud ning õpinguteaegne eriala rohkem seotud kui teistes õppeastmetes (v.a doktoriõppe vilistlased). Põhjus võib peituda selles, et integreeritud õppe üliõpilased õpivad väga konkreetseid ja spetsiifilisi erialasid, mis võivad neile tagada juba kõrgkooliõpingute ajal erialase töö. Samuti võib õpingute-eelne töö olla põhjuseks, miks integreeritud õppes õpinguid alustati. Selline stsenaarium tähendaks, et kõrgharidusõppe ja õppevaldkonna valik tulenes spetsiifilisest töökohast, mis tagas õpinguteaegse töö ja õpitava eriala vahelise suure seotuse. Integreeritud õppes on seos õpitud eriala ning õpinguteaegse töö vahel võrreldes 2015. aasta uuringuga suurenenud. 2015. aastal hindas 78% bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppe vilistlastest, et nende õpinguteaegne töö ja õpitud eriala olid omavahel kas väga lähedalt või suurel määral seotud, 4% hindas seotust väheseks ning 18% vilistlaste jaoks ei olnud õpitud eriala ja õpinguteaegne töö üldse omavahel seotud. Uuritaval perioodil oli vähenenud nende vilistlaste arv, kelle jaoks õpitud eriala ja töö ei olnud üldse seotud (12%), ning suurenenud nende vilistlaste osakaal, kelle jaoks õpitud eriala ja töö olid vähesel määral seotud (11%).

Nii nagu ka magistriõppe vilistlaste seas, olid ka bakalaureuseõppe vilistlaste seas muutused võrreldes 2015. aastaga sisuliselt olematud: 44% hindas õpitava eriala ja töö omavahelist seotust väga suureks, 23% hindas seotust väheseks ning 33% jaoks ei olnud omandatav eriala ja õpinguteaegne töö omavahel kuidagi seotud.

Rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste seas, nagu ka bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppe vilistlaste hulgas, on vähenenud nende vilistlaste arv, kelle õpinguteaegne töö ja õpitav eriala ei olnud omavahel üldse seotud (22%), ning suurenenud nende vilistlaste osakaal, kelle õpinguteaegne töö ja õpitav eriala olid kas väga lähedalt või suurel määral omavahel seotud (62%).

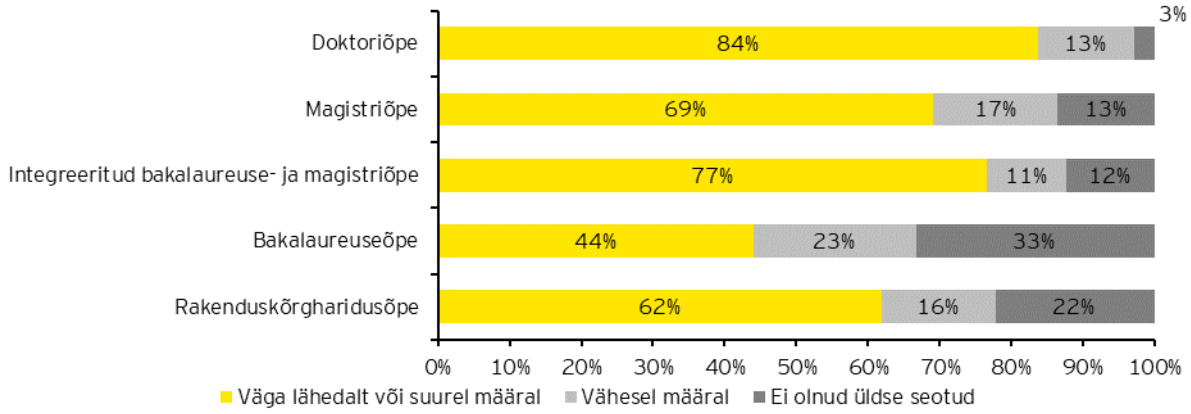

Joonis 17. Seos õpinguteaegse töö ja õpitava eriala vahel kõrgharidusõpete lõikes (n = 3915)

Õpinguteaegne töö ja õpitav eriala olid uuritaval perioodil kõige enam seotud hariduse õppevaldkonna vilistlaste seas. 79% hariduse valdkonna vilistlaste õpinguteaegne töö ja õpitav eriala olid väga lähedalt või suurel määral seotud. Nendele järgnesid tervise ja heaolu valdkonna vilistlased, kellest 75% töötas õpingute ajal õpitava erialaga väga lähedalt või suurel määral seotud valdkonnas. Kolmas suur vilistlaste hulk, kes töötasid õpingute ajal töökohal, mis oli väga lähedalt või suurel määral õpituga seotud, olid informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia vilistlased (74%).

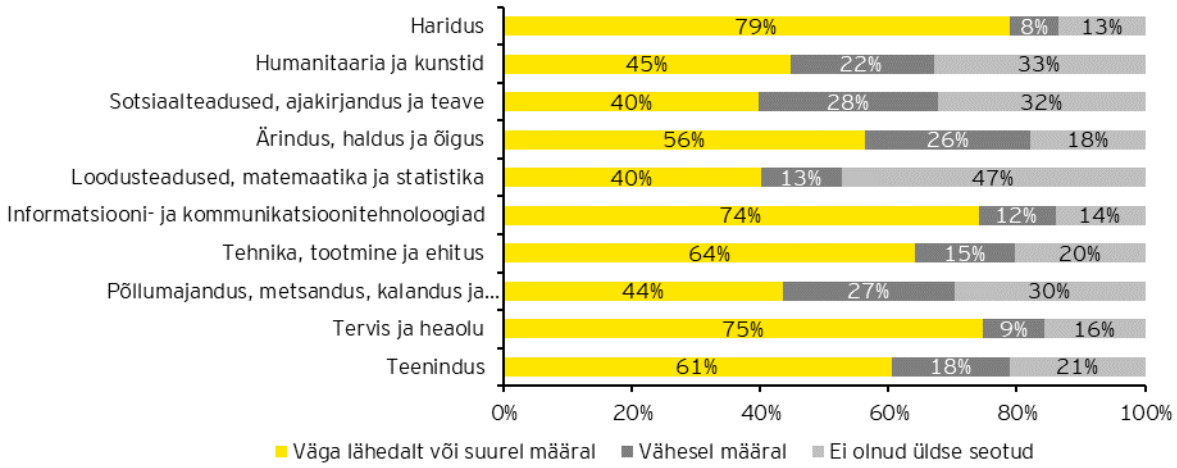

Joonis 18. Seos õpinguteaegse töö ja õpitava eriala vahel õppevaldkondade lõikes (n = 3915)

Võrreldes 2015. aastaga on peaaegu kõikide õppevaldkondade puhul seos õpinguteaegse töö ning õpitava eriala vahel mõnevõrra suurenenud. Kui tervise ja heaolu õppevaldkonnas on tõus olnud marginaalne, siis hariduse õppevaldkonnas (n = 249) on nende vilistlaste osakaal, kelle õpitav eriala oli tööga kas väga lähedalt või suurel määral seotud, suurenenud 9% võrra. Samas loodusteadustes,

matemaatikas ja statistikas oli nende vilistlaste osakaal, kelle õppevaldkond ei olnud õpinguteaegse tööga üldse seotud, suurenenud 27%-lt 2015. aastal 47%-le uuritaval perioodil. Antud uuringu tulemused kattuvad ka EUROSTUDENT VI Eesti osa analüüsiga, millest lähtus, et 42% loodus-, täppis- ja tehnikateaduste valdkonna üliõpilaste õpinguteaegne töö ei olnud kas üldse või oli vähesel määral õpitava erialaga seotud. Siinkohal peab silmas pidama, et õppevaldkondi on võrreldes 2015. aastaga kahe võrra rohkem ning need ei ole mitmel juhul ka enam üks ühele kattuvad, millest tulenevalt võib olla mõningate valdkondade puhul ka seos õpinguteaegse töö ja õpitava eriala vahel langenud. Näiteks olid veel 2015. aasta vilistlasuuringus loodusteaduste, matemaatika ja statistika valdkond koos informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia õppevaldkonnaga. Kahe õppevaldkonna eraldi käsitlemine käesolevas uuringus võis tingida selle, et loodus- ja täppisteadustes langes seos õpinguteaegse töö ja õpitava eriala vahel, sest just nimelt informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia õppevaldkonnas on see üks kõrgemaid ning need tulemused ei kajastu enam loodus- ja täppisteaduste õppevaldkonnas.

Võrreldes Eesti ja välisüliõpilastest vilistlaste õpinguteaegse töö ja õpitava eriala kattuvust uuritaval perioodil, on näha mõningaid erinevusi (joonis 19). Eesti vilistlaste seas oli õpinguteaegne töö ja õpitav eriala väga lähedalt seotud 38%-l vilistlastest ning suurel määral seotud 22%-l vilistlastest. Välisüliõpilaste seas olid antud numbrid mõnevõrra väiksemad: 30% ja 20%. Suurem oli ka nende välisüliõpilastest vilistlaste osakaal, kelle õpitav eriala ning õpinguteaegne töö kattusid vähesel määral (24%) või ei olnud omavahel üldse seotud (26%). Mõlemad numbrid olid Eesti vilistlaste seas omajagu väiksemad (vastavalt 18% ja 22%).

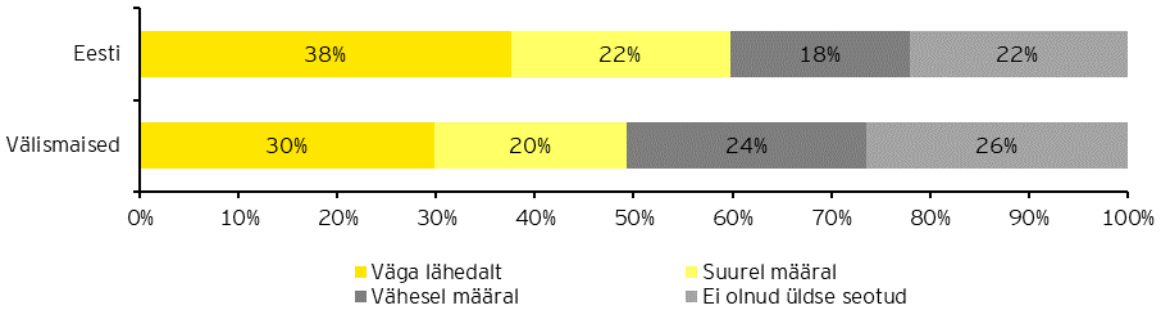

Joonis 19. Õpinguteaegse töö ja õpitava eriala seotus Eesti (n = 3742) ja välismaiste vilistlaste (n = 174) puhul

2.2.3 Õpingute kestus

Nagu ka eelnevates vilistlasuuringutes, uuriti vilistlaste käest nende õpingute kestuse kohta võrreldes õppekava nominaalajaga ning analüüsiti, kas ja kuidas suhestub nominaalajaga õppe lõpetamine õpingute ajal töötamisega ning kas see võib nominaalajaga lõpetamist ja õppe kestust mõjutada. Kõrgharidusõpete ning nominaalajaga lõpetamise vahel joonistuvad välja küllaltki selged seaduspärasused (joonis 20). Võrrelduna 2015. aastaga on nominaalajaga lõpetanute osakaal kõikide kõrgharidusõpete puhul uuritaval perioodil suurenenud või jäänud samaks. Enim oli nominaalajaga lõpetanuid rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste seas, kellest lõpetas nominaalajaga enam kui kolmveerand ehk 76%.

Ka bakalaureuseõppe ning bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppe vilistlaste seas oli nominaalajaga lõpetamise protsent kõrge, vastavalt 65% ning 66%. Magistriõppe vilistlaste nominaalajaga lõpetamise protsent oli 62%, mis on 5% võrra enam kui 2015. aastal. Vaid doktoriõppes oli nominaalajaga lõpetanute protsent võrreldes 2015. aasta uuringuga sama – 27% – ning doktoriõppes oli ka ülekaalukalt suurim nende vilistlaste arv, kes lõpetas õppe rohkem kui kaks aastat pärast nominaalaja lõppu (selliseid vilistlasi oli uuritaval perioodil 32%, mida on 12% võrra rohkem kui 2015. uuringust selgus). Kuni aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu lõpetasid õppe 22%

magistriõppe vilistlastest ning 20% doktoriõppe vilistlastest. Väikseim oli see protsent rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste seas (11%).

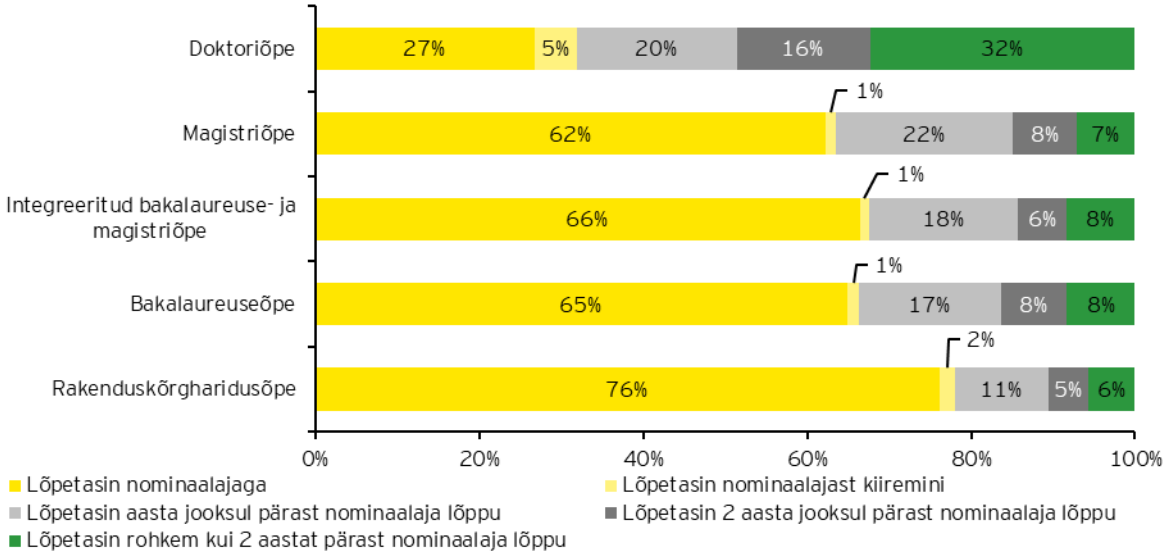

Joonis 20. Õpingute kestus õppekava nominaalaja suhtes kõrgharidusõpete lõikes (n = 4949)

Kõige suurem on nominaalajaga lõpetanute osatähtsus tervise ja heaolu valdkonna vilistlaste hulgas (joonis 21), mille põhjusteks võib pidada nii arstiõppe õppekavade jäikust (nn „kursuse süsteem", kus individuaalsete valikute tegemine on võrreldes teiste õppekavadega rohkem piiratud) kui ka õpinguteaegse töö ja õpitava eriala suuremat seotust ning sellest tulenevat soovi kiiremini täielikult tööturule siirduda. Sarnast süsteemi rakendatakse ka rakenduskõrgharidusõppes õendusõppes, mis tingib ka nendel õppekavadel suure nominaalajaga lõpetanute osakaalu. Kõige sagedamini pikenevad õpingud humanitaaria ja kunstide ning sotsiaalteaduste, ärinduse ja õiguse valdkondades. Humanitaaria ja kunstide valdkonnas lõpetasid vaid alla pooled vilistlastest õpingud nominaalajaga. Humanitaaria ja kunstide õppevaldkonna vilistlaste seas oli enim neid, kes viibisid õpingute ajal õpingutega seoses välisriigis (35%), ning antud õppevaldkonnas oli ka teiste õppevaldkondadega võrreldes suurim osakaal neid vilistlasi, kes viibisid välisriigis kas ühe semestri vältel (10% välisriigis viibinutest) või enam kui ühe semestri vältel (9% välisriigis viibinutest). Pikem välisriigis viibimise kestus võrreldes teiste õppevaldkondade vilistlastega võib olla üheks põhjuseks, miks õpingud humanitaaria ja kunstide õppevaldkonnas pikenevad.

Tabel 17. Õpingute kestus vilistlaste lõikes, kes viibisid õpingute ajal õpingutega seoses vähemalt ühe semestri vältel välismaal (n = 445)

	Lõpetasin nominaalajaga	Lõpetasin nominaalajast kiiremini	Lõpetasin aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu	Lõpetasin 2 aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu	Lõpetasin rohkem kui 2 aastat pärast nominaalaja lõppu
Õpingutega seoses vähemalt ühe semestri välismaal viibinud (n = 445)	2%	48%	32%	11%	7%

Eraldi vaadeldi käesolevas uuringus ka seda, kas nende vilistlaste, kes viibisid õpingutega seoses välismaal vähemalt ühe semestri vältel, õpe võrreldes nominaalajaga pikenes. Statistika põhjal ei saa väita, et vähemalt ühe semestri jooksul välismaal viibimine õppe kestust pikendaks – 50% nendest vilistlastest, kes vähemalt semestri jooksul välisriigis viibisid, lõpetasid oma õpingud kas nominaalajaga või nominaalajast kiiremini. Kolmandik konkreetsest valimist lõpetas õppe aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu, mis võib ka tähendada, et õpe pikeneski välismaal viibitud aja tõttu ning

aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu oli võimalik ka õpingud lõpetada. Samas täpsemaid taustaandmeid uuringu käigus ei kogutud, sealhulgas ka seda, kuidas defineerivad vilistlased nominaalajaga lõpetamist (vilistlaste endi taju ning tegelik definitsioon).

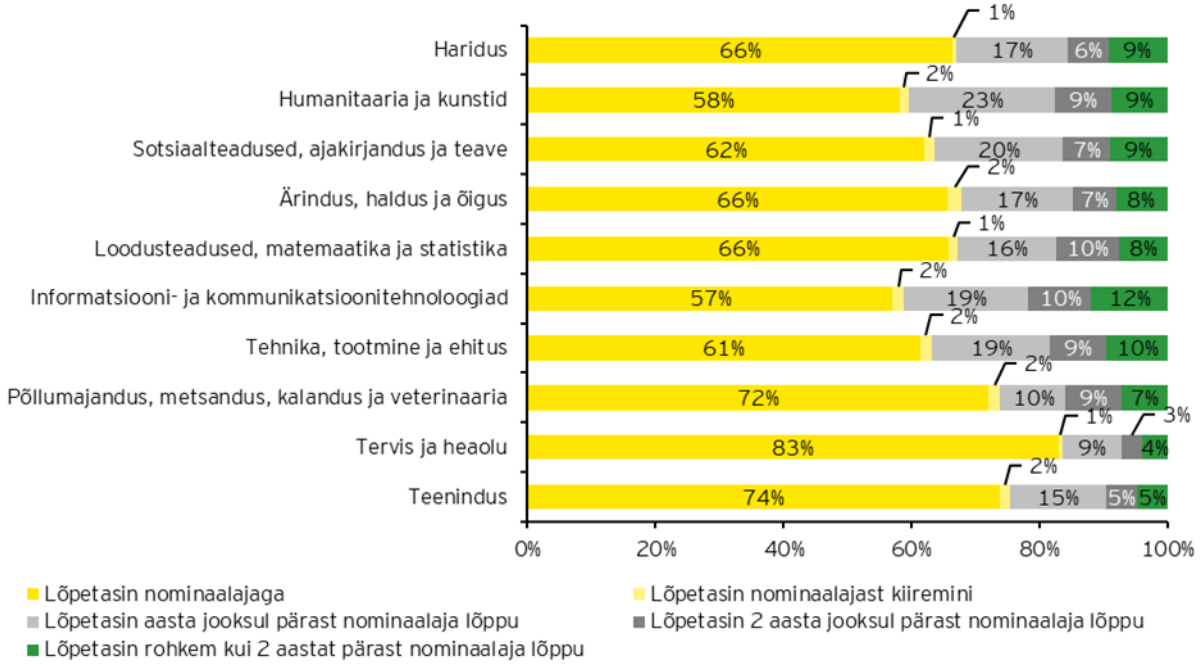

Joonis 21. Õpingute kestus õppekava nominaalaja suhtes õppevaldkondade lõikes (n = 4949)

Nominaalajaga lõpetamise suhe meeste ja naiste võrdluses on küllaltki sarnane. Uuritaval ajaperioodil lõpetas 60% meestest ja 69% naistest õppekava nominaalajaga. Võrdluses 2015. aastaga on näha, et meeste osas on nominaalajaga lõpetamine vähenenud 62% pealt 60% peale ning naiste osas suurenenud 64% pealt 69% peale. Märkimisväärseid erinevusi lastega vilistlaste nominaalajaga lõpetamises ei ole võimalik sugude vahel välja tuua.

Vanuselist jaotust analüüsides võib märgata, et nii nagu joonistus välja 2015. aasta uuringus, iseloomustab õpingute kestust nominaalajaga lõpetamise suhtes ümberpööratud U kurv, ehk et nominaalajaga lõpetanute osakaal on suurim kõige nooremas vanuserühmas, langedes keskmises vanuserühmas kõige madalamale ning tõustes taas vilistlaste vanuse kasvades (tabel 18).

Tabel 18. Õpingute kestus õppekava nominaalaja suhtes vanuserühmade lõikes (n = 4447)

Vanuserühm	Lõpetasin nominaalajaga	Lõpetasin nominaalajast kiiremini	Lõpetasin aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu	Lõpetasin 2 aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu	Lõpetasin rohkem kui 2 aastat pärast nominaalaja lõppu
-24	90%	0%	9%	1%	0%
25-29	69%	1%	18%	8%	4%
30-34	49%	3%	20%	11%	17%
35-39	56%	3%	18%	9%	15%
40+	62%	2%	18%	6%	12%

Võrreldes 2015. aasta vilistlasuuringuga ei ole nominaalajaga lõpetanute osakaalus vanuserühmade lõikes muudatusi toimunud. Jätkuvalt on madalaim nominaalajaga lõpetanute osakaal (49%) vanuserühmas 30-34 ning kõrgeim (90%) kuni 24-aastaste vanuserühmas. Kõrgemates vanuserühmades nominaalajaga lõpetanute arv jällegi suurenes, olles vanuserühmas 35-39 56% ning üle 40-aastaste seas juba 62%. Siit joonistub välja olukord, kus kõrgemates vanuserühmades, kus on ka kõrgeim tööhõive, on nominaalajaga lõpetanute osakaal madalam kui vanuserühmades, kus õpingute ajal töötamise osakaal on väiksem. Nii oli kuni 24-aastaste vanuserühmas nominaalajaga lõpetanute osakaal suurim (90%) ning õpingute ajal töötanute osakaal madalaim (57%).

Kõrvutades nominaalajaga lõpetamist ning töötamist õpingute ajal, selgub, et nominaalajaga lõpetanute osakaal nende vilistlaste hulgas, kes õpingute ajal või õpingutele eelnenud ajal ei töötanud, on kõrgem kui nende vilistlaste hulgas, kes paralleelselt õpingutega ka töötasid (joonis 22). Küll aga on kõikides kategooriates (nii õpingute ajal töötamine kui ka mittetöötamine) suurenenud võrreldes 2015. aastaga nende vilistlaste osakaal, kes lõpetasid õppe nominaalajaga. 2015. aastal oli selliseid vilistlasi üldpopulatsioonist 61% ning uuritavaks perioodiks oli see tõusnud 66% peale. Seejuures on suurim nominaalajaga lõpetanute tõus olnud just nimelt nende vilistlaste seas, kes töötasid enne õppima asumist ja ka õpingute ajal: kui 2015. aastal oli selliste vilistlaste osakaal 57%, siis uuritaval perioodil juba 64%. Uuringu käigus kogutud andmete põhjal võib järeldada, et õpingute ajal töötamine võib mõjutada õpingute kestust mingil määral negatiivselt, ehk üliõpilased, kes õpingute ajal ei tööta, lõpetavad õpingud nominaalajaga suurema tõenäosusega. Põhjus võib olla selles, et õpingute ajal töötamine ei võimalda üliõpilastel pühenduda piisavalt palju õpingutele, mis tingib õpingute pikenemise.

Teisalt on jäänud võrdluses 2015. aastaga täpselt samaks nende vilistlaste osakaal, kes lõpetasid õppe nominaalajast kiiremini (2%), lõpetasid kahe aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu (7%) või lõpetasid rohkem kui kaks aastat pärast nominaalaja lõppu (8%).

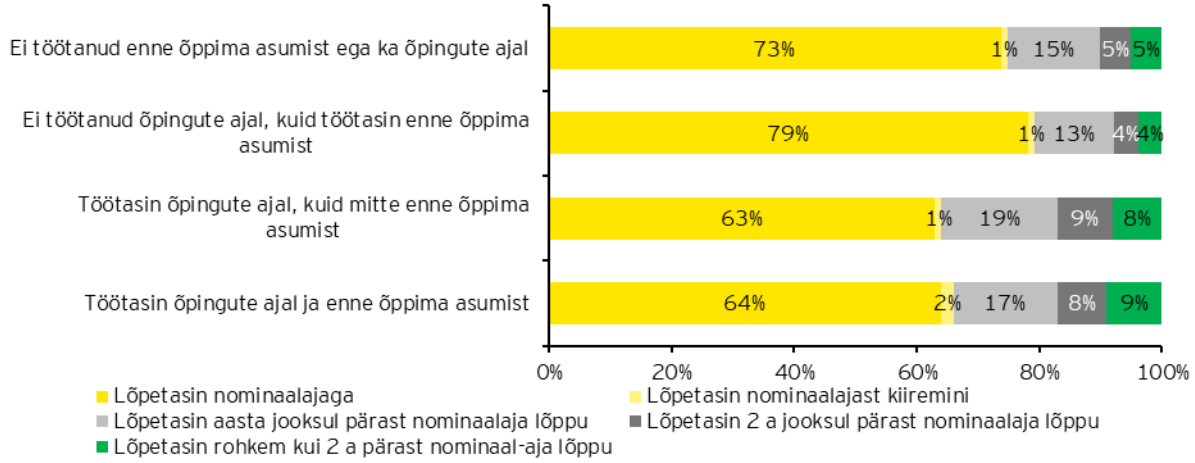

Joonis 22. Õpingute kestus õppekava nominaalaja suhtes õpingute ajal töötamise lõikes (n = 4949)

Uuringus võrreldi ka tasuta ja tasulistel õppekohtadel õppinute õpingute kestust nominaalaja suhtes (tabel 19). Nendest vilistlastest, kes õppisid tasuta kohal, lõpetas õpingud nominaalajaga 71%, mida on oluliselt rohkem nendest vilistlastest, kes õppisid tasulisel kohal. Viimastest lõpetas nominaalajaga vaid 43%. Samas tuleb ära märkida, et tasulistel õppekohtadel õpivad ka osakoormusega õppivad üliõpilased, kellel puudubki võimalus õppekava nominaalajaga lõpetada.

Võrreldes tasulistel õppekohtadel õppinute õpingute kestust õppekava nominaalaja suhtes era- ning avalik-õiguslikes kõrgkoolides, näeme, et avalik-õiguslikes kõrgkoolides lõpetas nominaalajaga või kiiremini 37% uuringus osalenud vilistlastest ning erakõrgkoolides oli vastav näitaja 62%.

Välisüliõpilastest vilistlaste seas oli õppekava nominaalajaga lõpetanute osakaal uuritud perioodil 68%, mis on mõnevõrra kõrgem kui vastav näitaja Eesti vilistlaste seas (66%). Välisüliõpilastest vilistlaste seas oli kõrgem ka nende üliõpilaste osakaal, kes lõpetasid õppe nominaalajast kiiremini (6%). Neid, kes lõpetasid õppe aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu, oli välisüliõpilastest vilistlaste seas 16%, mis on samas suurusjärgus Eesti vilistlastega (17%). 7% välisüliõpilastest vilistlasi lõpetas õppe kahe aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu (sama suur osa kui Eesti vilistlasi) ning vaid 3% välisüliõpilasi lõpetas õppe rohkem kui kaks aastat pärast nominaalaja lõppu. Välisüliõpilastest, kes õppisid tasuta õppekohal, lõpetas nominaalajaga või sellest kiiremini 77% (n = 83) ning tasulisel kohal 69% (n = 95).

Tasulistel õppekohtadel on kõrgem ka nende vilistlaste osakaal, kellel kulus õpingute lõpetamiseks nominaalajast kauem. Selliseid vilistlasi oli kõikidest tasulistel õppekohtadel õppinud vilistlastest 54%. Tasuta õppekohtadel oli nominaalajast kauem õppivate vilistlaste osakaal vaid 27%. Numbritest joonistub välja, et tasuta õppekohal õppimine võimaldab tudengitel potentsiaalselt õpingutele keskenduda.[27]

Tabel 19. Õpingute kestus õppekava nominaalaja suhtes õppekoha lõikes (n = 4835)

Õppekoht	Lõpetasin nominaalajaga	Lõpetasin nominaalajast kiiremini	Lõpetasin aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu	Lõpetasin 2 aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu	Lõpetasin rohkem kui 2 aastat pärast nominaalaja lõppu
Tasuta	71%	1%	17%	6%	5%
Tasuline	43%	4%	22%	12%	20%

Seos võib eksisteerida ka õppekoha ning vajaduse vahel teenida õpingute ajal tööga kas õppeteenustasu või parandada esmast majanduslikku olukorda. Kuigi tasulistel ja tasuta õppekohtadel õppivate ning õpingute ajal töötavate tudengite osas ei ole väga suuri erinevusi (vastavalt 79% ning 86%), võib erinevus seisneda selles osas, millise koormusega töötatakse ning mis on töötamise eesmärk.

Oluline on ka märkida, et kasvav hulk on täiskoormusel sessioonõppes õppivad vanemaealisi üliõpilasi, kelle põhitegevus on töötamine ning kes õpivad tasuta õppekohtadel, kuid kelle koormus on liiga suur selleks, et nominaalajaga õpinguid lõpetada. Täiskoormusega õppes tuleb igal semestril täita vähemalt 75% õppemahust, mis tähendab õppekava pikenemist ühe aasta võrra. Olukord, mis kehtis 2000. aastate keskel ja käesoleva kümnendi alguses, enne kõrgharidusreformi, et tasuta õppekohal õppiv tudeng võis töötada osalise koormusega selleks, et enda majanduslikku seisu parandada, ning tasulisel õppekohal õppiv tudeng võis töötada suurema koormusega selleks, et teenida raha õppeteenustasuks, mis omakorda ei võimaldanud keskenduda vajalikus mahus õpingutele, ei pruugi uuritaval perioodil enam relevantne olla. Kui vaadata õpingute ajal töötamise põhjuseid, mida käesolevas uuringus käsitleti peatükis 2.2.2, siis 63% uuringus osalenud vilistlastest pidas õpingute ajal töötamise peamiseks põhjuseks seda, et nad ei oleks muidu majanduslikult toime tulnud, siis ka uuritaval perioodil võib õpingute ajal töötamine olla jätkuvalt üheks põhjuseks, miks õpingud pikenevad. Kuna õpingute ajal mitte töötades ei tuleks üliõpilased majanduslikult toime, on õpingute ajal töötamine vajalik ning võib mõjutada negatiivselt õpingute kestust nominaalaja suhtes. Kõrvutades andmeid EUROSTUDENT VI uuringuga, on näha, et töötavad üliõpilased pühendavad nädalas keskmiselt kuus tundi vähem õppetööle (31 h) kui mittetöötavad üliõpilased (37 h). Seega võib õpingute ajal töötamine mõjuda negatiivselt õppekava nominaalajaga täitmisele, kuna töökohustused ei võimalda üliõpilastel keskenduda soovitud ja piisavas mahus õppetööle, mis võimaldaks õppekava täitmist nominaalajaga.

2.2.4 Õppetoetuste ja stipendiumite mõju töötamisele

Käesolevas vilistlasuuringus analüüsiti ka õppetoetuste ja stipendiumite mõju õpingute ajal töötamisele (tabel 20). Uuritaval perioodil sai 54% uuringus osalenud vilistlastest õpingute ajal õppetoetust või stipendiumi, mis on 6% võrra vähem võrreldes 2015. aastaga, ning kui 2015. aasta vilistlasuuringu kohaselt vähendas õppetoetuse/stipendiumi saamise tulemusel oma töökoormust 11% vilistlastest, siis käesolevaks perioodiks oli see tõusnud 17% peale.

Siiski esineb kõrgharidusõpete vahel suuri erinevusi, mis puudutavad õppetoetuse või stipendiumi mõju õpingute ajal töötamisele. Ootuspäraselt omas ka uuritaval perioodil kõige suuremat mõju

[27] Uuringu käigus ei kogutud andmeid õppekoormuse kohta (st kas osa- või täiskoormusega õpe), millest tulenevalt ei ole võimalik vaadata õpingute kestust õppekava nominaalaja suhtes näiteks tasuta ja tasulisel õppekohal täiskoormusega õppivate üliõpilaste lõikes.

õppetoetuse/stipendiumi saamine doktoriõppe vilistlastele, kellest sai toetust 86% uuritaval perioodil lõpetanutest.

Doktoriõppe vilistlaste seas oli suurim osakaal neid vilistlasi, kes vähendasid oma töökoormust tänu õppetoetuse/stipendiumi saamisele (tõus 26%-lt 2015. aastal 38%-le perioodil 2016–2018), ehk toetuse saamine on oluliselt vähendanud doktorantidest vilistlaste töökoormust. Samuti vähendasid paljud doktorandid uuritava perioodi jooksul ehk aastatel 2016–2018 oma töökoormust või lõpetasid töötamise üldse: 2016. aastal vähendas oma töökoormust või lõpetas töötamise 40% toetust saanud doktorantidest ning 2018. aastal 22% toetust saanud doktorantidest. Antud muutust võib põhjendada doktoranditoetuse suurenemisega, mis võis võimaldada doktorantidel keskenduda enam õpingutele. Aastatel 2005–2015 oli doktoranditoetus 383,47 eurot ning tõusis 2015. aastal 10% ehk 422 euroni. Alates 2018. aastast on doktoranditoetus 660 eurot. Suurem toetus vähendas vajadust enda majandusliku seisu parandamiseks õpingute ajal paralleelselt töötada ning võimaldas töökoormust vähendada.

Ka bakalaureuseõppe vilistlaste hulgas oli uuritaval perioodil suurem nende vilistlaste osakaal, kelle jaoks toetuse saamine vähendas töökoormust (tõus 10%-lt 2015. aastal 17%-le perioodil 2016–2018). Magistriõppes oli tõus 4% võrra 17% peale ning bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppe vilistlaste seas oli toimunud võrreldes 2015. aastaga hoopis langus. Kui 2015. aastal vähendas toetuse saamine 15% bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppe vilistlaste töökoormust, siis uuritaval perioodil oli nende vilistlaste arv langenud 9% peale. Antud õppes oli ka toetuse saamise mõju töökoormuse vähendamisele õpingute ajal väikseim (89%), kuigi toetuste saajate protsent oli doktoriõppe vilistlaste järel suuruselt teine.

Tabel 20. Õppetoetuse/stipendiumi saamine (n = 4949) ja selle mõju töötamisele (n = 1856) kõrgharidusõpete lõikes

Kõrgharidusõpe	Toetuse saajate %	Ei mõjutanud	Vähendas töökoormust	Lõpetas töötamise
Doktoriõpe	86%	57%	38%	4%
Magistriõpe	51%	82%	17%	1%
Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe	69%	89%	9%	1%
Bakalaureuseõpe	51%	81%	17%	1%
Rakenduskõrgharidusõpe	55%	86%	13%	1%
Kokku	**54%**	**82%**	**17%**	**1%**

Kolme vaatlusalust aastat eraldi hinnates on näha marginaalseid kõikumisi selles osas, mis puudutab õppetoetuse/stipendiumite mõju õpingute ajal töötamisele, kuid 4% võrra on suurenenud nende tudengite osakaal, kes vähendas tänu õppetoetusele/stipendiumitele oma töökoormust, olles tõusnud 15% pealt 2016. aastal 19% peale 2018. aastal.

Tabel 21. Õppetoetuse/stipendiumi saamine mõju õpingute ajal töötamisele aastate lõikes (n = 1856)

Aasta	Ei mõjutanud töötamist	Lõpetasin tänu õppetoetusele/stipendiumile töötamise	Vähendasin tänu õppetoetusele/stipendiumile oma töökoormust
2016 (n = 560)	84%	1%	15%
2017 (n = 624)	83%	1%	16%
2018 (n = 672)	80%	1%	19%

Tabelis 22 on toodud välja õppetoetuse või stipendiumi saajate jagunemine õppevaldkondade vahel. Erinevalt 2015. aasta uuringust oli uuritaval perioodil suurim toetuste saajate hulk põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria õppevaldkonna vilistlaste seas. Nendele järgnesid informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia õppevaldkonna vilistlased, kellest sai peaaegu sama suur osa õppetoetust/stipendiumi, ning loodusteaduste, matemaatika ja statistika õppevaldkonna vilistlased. Väikseim toetuste saajate osakaal oli ärinduse, halduse ja õiguse õppevaldkonnas (35% vilistlastest) ning sotsiaalteaduste, ajakirjanduse ja teabe õppevaldkonnas (46% vilistlastest).

Tabel 22. Õppetoetuse/stipendiumi saamine (n = 4949) ja selle mõju töötamisele (n = 1865) õppevaldkondade lõikes

Õppevaldkond	Toetuse saajate %	Ei mõjutanud	Vähendas töökoormust	Lõpetas töötamise
Ärindus, haldus ja õigus	35%	84%	14%	1%
Haridus	53%	88%	11%	1%
Humanitaaria ja kunstid	53%	77%	21%	2%
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	74%	76%	21%	3%
Loodusteadused, matemaatika ja statistika	69%	70%	29%	1%
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	76%	83%	15%	2%
Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave	46%	81%	18%	1%
Teenindus	54%	90%	7%	3%
Tehnika, tootmine ja ehitus	66%	83%	16%	1%
Tervis ja heaolu	58%	86%	13%	1%
Kokku	**54%**	**82%**	**17%**	**1%**

Vaadates õppetoetuse/stipendiumi mõju õpingute ajal töötamisele nii õppevaldkondade kui ka õpete lõikes, siis ei omanud õppetoetuse/stipendiumi saamine väga suurt mõju õpingute ajal töötamisele. Võrreldes 2015. aastaga on õppetoetuse/stipendiumi tõttu töökoormust vähendanute osakaalud kõige rohkem tõusnud doktoriõppes. Teistes kõrgharidusõpetes vastasid 81–89% vilistlastest, et see nende õpinguteaegset töötamist ei mõjutanud.

Valdkondade lõikes on õppetoetuse/stipendiumi saamise mõju õpinguteaegsele töötamisele mõnevõrra erinev. Kolmes õppevaldkonnas (humanitaaria ja kunstid; IKT; loodusteadused, matemaatika ja statistika) vähendas õppetoetuse/stipendiumi saamine 21–29% toetust saanud üliõpilaste töökoormust. Teistes õppevaldkondades vastas 81–90% vilistlastest, et toetuse saamine nende töötamist õpingute ajal ei mõjutanud.

Õppetoetuste/stipendiumi saamist ja selle mõju töötamisele saab vaadata ka Eesti vilistlaste ning välisüliõpilastest vilistlaste võrdluses (tabel 23). Erinevused Eesti ja välistudengitest vilistlaste vahel, mis puudutab nii õppetoetuse/stipendiumi saajate osakaalu kui ka toetuse mõju õpingute ajal töötamisele, on üsna suured. Välistudengitest vilistlastest sai uuritaval perioodil toetust 72%, mida on 20% võrra enam Eesti vilistlastest toetuse saajatest. Toetuse saamine mõjutas õpingute ajal töötamist samuti rohkem välismaalastest vilistlaste seas. 66% välistudengitest ja 83% Eesti vilistlastest hindas, et toetuse saamine nende töötamist õpingute ajal ei mõjutanud. Ka vähendas tänu õppetoetusele oma töökoormust üle kahe korra suurem osa välistudengitest toetuse saajaid (34%), võrreldes 15% Eesti vilistlastest toetuse saajatega. Nii Eesti kui ka välistudengitest vilistlaste seas oli marginaalne osa neid, kes lõpetasid tänu toetusele töötamise.

Tabel 23. Õppetoetuse ja stipendiumi saamise osakaal ning selle mõju Eesti ja välisvilistlaste töökoormusele

Stipendiumi saamise osakaal ning selle mõju Eesti ja välismaalastest vilistlaste töökoormusele	Välismaa (n = 283)	Eesti (n = 4666)
Sai õppetoetust/stipendiumi	**72%**	**52%**
Õppetoetus/stipendium ei mõjutanud töötamist	66%	83%
Vähendasin tänu õppetoetusele/stipendiumile oma töökoormust	34%	15%
Lõpetasin tänu õppetoetusele/stipendiumile töötamise	0%	1%
Ei saanud stipendiumi/õppetoetust	**28%**	**48%**

2.2.5 VÕTA kasutamine

Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamist (VÕTA) taotlenute osakaal on võrreldes 2015. aasta vilistlasuuringuga jäänud samaks, olles ka käesolevas uuringus 32% (tabel 24). Nagu 2015. aasta vilistlasuuringus, siis arvestati õppekava täitmisel ka valdav osa 2016–2018 perioodil

esitatud VÕTA taotlustest. Kõige kõrgem – 8% – oli VÕTA taotluste tagasilükkamise määr rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste seas. Doktoriõppe vilistlaste seas arvestati õppekava täitmisel kõik VÕTA taotlused.

Välisüliõpilastest vilistlaste seas oli VÕTA taotlemine uuritaval perioodil mõnevõrra madalam (14%). Ligemale pooled (42%) välisüliõpilastest vilistlastest vastasid, et ei olnud sellisest võimalusest teadlikud, ning viiendik (19%) vastas, et ei taotlenud VÕTA raames varasemate õpingute või töökogemuse arvestamist, sest õppekavaga sobivad õpingud või töökogemus puudus. 6% VÕTA-t mittekasutanud välisüliõpilastest soovis enda teadmisi värskendada ning 4% pidas taotlemise protsessi liiga keeruliseks.

Tabel 24. VÕTA (varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine) kasutamine kõrgharidusõpete ja õppevaldkondade lõikes, kõik vastanud (n = 4475)

VÕTA kasutamine	Taotlesin		Ei taotlenud					
Põhjused	Arvestati õppekava täitmisel	Ei arvestatud õppekava täitmisel	Puudusid õppekavaga sobivad varasemad õpingud või töökogemus	Soovisin teadmisi värskendada	Liiga keeruka taotlemise protsessi tõttu	Kuna VÕTA AP-sid ei arvestata täiskoormuse määramisel täidetud õppekava mahu hulka	Polnud võimalusest teadlik	Muu
Kõrgharidusõpe (n = 4424)								
Doktoriõpe	38%	0%	24%	7%	1%	4%	12%	14%
Magistriõpe	33%	2%	32%	11%	3%	6%	10%	4%
Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe	18%	1%	62%	2%	3%	2%	9%	3%
Bakalaureuseõpe	23%	1%	52%	5%	2%	3%	13%	2%
Rakenduskõrgharidusõpe	32%	3%	45%	6%	2%	4%	6%	2%
Kokku	**29%**	**2%**	**44%**	**7%**	**2%**	**4%**	**10%**	**3%**
Õppevaldkond (n = 4406)								
Haridus	33%	2%	42%	5%	3%	4%	8%	3%
Humanitaaria ja kunstid	29%	1%	44%	7%	2%	2%	13%	2%
Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave	27%	1%	46%	6%	1%	2%	13%	3%
Ärindus, haldus ja õigus	34%	2%	36%	7%	3%	4%	10%	3%
Loodusteadused, matemaatika ja statistika	29%	1%	45%	5%	1%	3%	9%	6%
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	27%	8%	58%	5%	0%	3%	0%	0%
Tehnika, tootmine ja ehitus	21%	1%	49%	6%	2%	6%	12%	3%
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	24%	1%	57%	2%	0%	4%	8%	5%
Tervis ja heaolu	27%	3%	48%	9%	2%	3%	6%	2%
Teenindus	31%	1%	49%	7%	3%	1%	5%	2%
Kokku	**29%**	**2%**	**44%**	**7%**	**2%**	**4%**	**10%**	**3%**

Jätkuvalt oli suurimaks VÕTA taotlemata jätmise põhjuseks sobivate varasemate õpingute või töökogemuse puudumine – 24% doktoriõppe vilistlaste seas ning 62% bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppe vilistlaste seas. Kõikide kõrgharidusõpete peale kokku oli see peamiseks põhjuseks 44%-le uuritava perioodi vilistlastele (võrreldes 2015. aastaga langus 3% võrra). Sageduselt teiseks VÕTA mittetaotlemise põhjuseks oli, nagu ka 2015. aastal, sellisest võimalusest mitte teadlik olemine. VÕTA taotlemine on endiselt levinuim doktoriõppe vilistlaste (38%) seas ning väikseim bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppe vilistlaste (19%) seas, mille peamiseks põhjuseks on varasema töö- või õppekogemuse puudumine soovitud valdkonnas.

Õppevaldkondadest kasutatakse VÕTA-t enim ärinduse, halduse ja õiguse õppevaldkonnas (36%), informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia õppevaldkonnas (35%) ning hariduse

õppevaldkonnas (35%). Kõige vähem kasutatakse VÕTA-t tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonnas (22%) ning sotsiaalteaduste, ajakirjanduse ja teabe õppevaldkonnas (28%).

Avatud küsimustega vastustest selgus ühtlasi, et varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamist ei kaalutud, kuna protsess on liiga keeruline, mistõttu ainete läbimine on nende sõnul lihtsam alternatiiv. Põhjuste hulgas toodi välja ka liiga suur ajaline vahe eelmisest õpinguperioodist, mistõttu polnud VÕTA rakendamine võimalik. Samuti toodi välja ka, et varasemate õpingute ja töökogemuste arvestamist kasutati praktika ülekandmiseks, kuid see tingis omakorda situatsiooni, kus tulemusstipendiumit ei saadud.

Tabelis 25 on välja toodud VÕTA kasutamine eraldi kõrgharidusõpete ning õppevaldkondade lõikes: palju VÕTA-t taotles ning kas taotlus rahuldati või mitte. Suurim VÕTA taotluste rahuldamise ning varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise määr oli doktoriõppes, kus rahuldati kõik esitatud taotlused. Madalaim oli see määr rakenduskõrgharidusõppes, olles siiski väga kõrge ehk 92%. Õppevaldkondade lõikes jäi VÕTA arvestamise määr vahemikku 90% teeninduse ja heaolu õppevaldkonnas kuni 99% loodusteaduste, matemaatika ja statistika ning IKT õppevaldkondades.

Tabel 25. VÕTA (varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine) kasutamine kõrgharidusõpete ja õppevaldkondade lõikes, ainult VÕTA taotlejad (n = 1345)

Põhjused	Arvestati õppekava täitmisel	Ei arvestatud õppekava täitmisel
Kõrgharidusõpe (n = 1345)		
Doktoriõpe	100%	0%
Magistriõpe	95%	5%
Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe	94%	6%
Bakalaureuseõpe	96%	4%
Rakenduskõrgharidusõpe	92%	8%
Kokku	**95%**	**5%**
Õppevaldkond (n = 1345)		
Haridus	95%	5%
Humanitaaria ja kunstid	96%	4%
Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave	97%	3%
Ärindus, haldus ja õigus	94%	6%
Loodusteadused, matemaatika ja statistika	99%	1%
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	99%	1%
Tehnika, tootmine ja ehitus	95%	5%
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	95%	5%
Tervis ja heaolu	90%	10%
Teenindus	96%	4%
Kokku	**95%**	**5%**

2.2.6 Tugisüsteemid

Üliõpilase õpinguperioodi edukus ja kvaliteetne hariduse omandamine sõltub muu hulgas ka kooli tugisüsteemide olemasolust, nende ulatusest, kättesaadavusest üliõpilastele ja üldisest kvaliteedist. Tugisüsteemide hulka kuuluvad nt karjäärinõustamise, õppekorraldusnõustajate, kõrgkooli infotöötajate ja psühholoogide teenused ning tuutorlus. Uuringu käigus küsiti vilistlastelt „Kas Te saite kõrgkoolis õpinguteks tuge (tuutorid, karjääri- ja õppekorraldusnõustajad, psühholoogid jt)?“.

Kuigi tugiteenuste valik on küllaltki lai, vastas 49% uuringus osalenud vilistlastest, et ei vajanud õpingute ajal tuge. 36% uuringus osalenud vilistlastest vajas õpingute ajal tuge; 27% vilistlastest leidis, et sai piisaval määral tuge. 9% õpingute ajal tuge vajanud vilistlastest vastas, et nad ei saanud õpingute ajal abi või tuge piisaval määral, samas kui 14% vilistlastest polnud kõrgkooli poolt pakutavatest tugiteenustest nende endi hinnangul teadlikud. Oluline on märkida, et paljud üliõpilased võisid saada abi tugisüsteemidest, näiteks õppenõustajalt saadav info, kuid ei pidanud seda otseselt tugisüsteemi raames abi kasutamiseks, ning võib olla ka üliõpilasi, kes ei olnud teadlikud, et seda tuge vajasid.

Kõrgharidusõpete vahel ei ole tugiteenuste piisavuse hindamise raames suuri erinevusi (joonis 23), jäädes uuritaval perioodil 22% juurde doktori- ja integreeritud õppe puhul ning olles suurim bakalaureuse- ja rakenduskõrgharidusõppe puhul (vastavalt 27% ja 28%). Nende vastanute hulgas, kes ei saanud tugiteenuste osas piisavalt tuge, oli enim doktoriõppe vilistlasi (15%) ning vähim magistriõppe vilistlasi (8%).

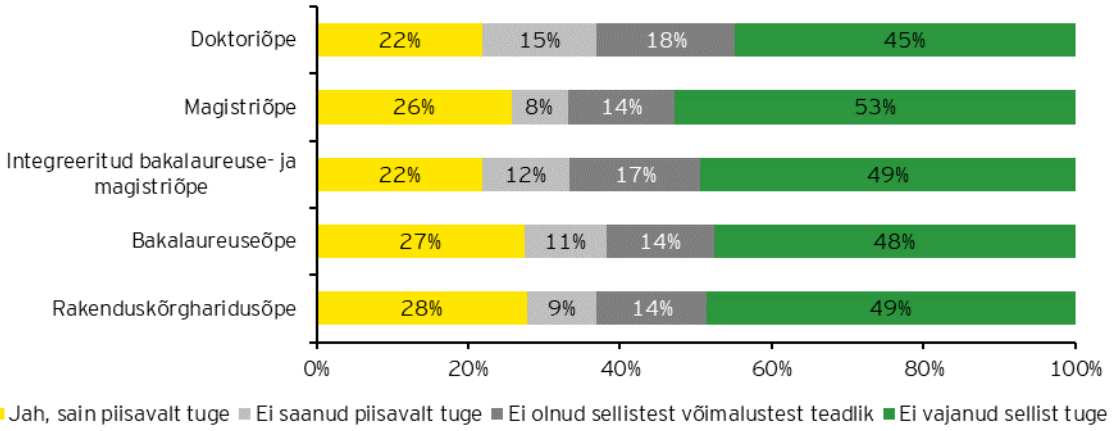

Joonis 23. Kõrgkooliõpingute ajal tugisüsteemide abi kasutamine kõrgharidusõpete lõikes (n = 4949)

Vanuserühmade, nagu ka kõrgharidusõpete vahel väga suuri erinevusi ei leidu (joonis 24). Kõige positiivsemalt hindasid tugisüsteemide toimimist kuni 24-aastased ning 25–29-aastased vilistlased. 40-aastaste ja vanemate vilistlaste seas oli enim neid, kes nende endi hinnangul tugisüsteemide raames pakutavat tuge ei vajanud. Selles vanuserühmas oli ka väikseim nende vilistlaste osakaal, kes ei olnud sellisest võimalusest teadlikud ning piisaval määral tuge ei saanud.

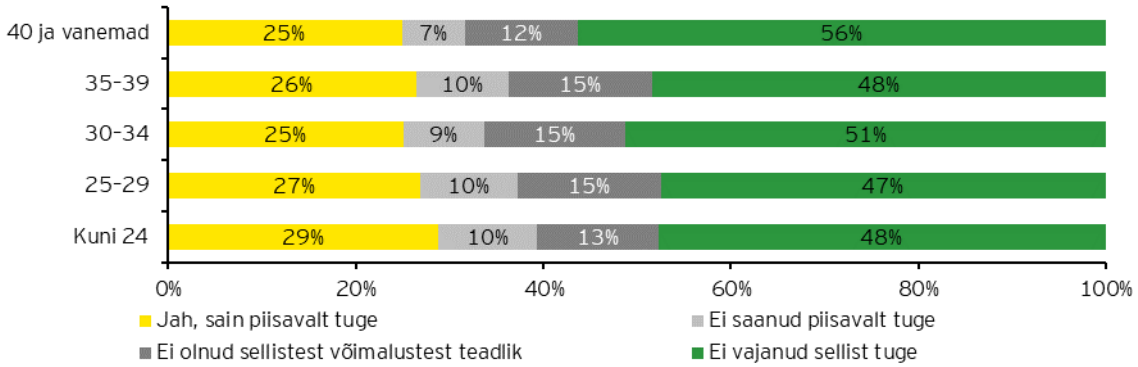

Joonis 24. Kõrgkooliõpingute ajal tugisüsteemide abi kasutamine vanuserühmade lõikes (n = 4949)

Tabelis 26 on näha, et välisüliõpilastest vilistlaste ja Eesti vilistlaste tugisüsteemide kasutamine ning vajadus nende järele on küllaltki erinev. Nii sai õpingute ajal läbi tugisüsteemide piisavalt tuge 46% välisüliõpilastest vilistlastest ning 26% Eesti vilistlastest. Kui napilt üle poole Eesti vilistlastest vastas, et ei vajanud õpingute ajal tuge, siis välisüliõpilastest ei vajanud õpingute ajal tuge vaid 16% ning ligemale neljandik (23%) ei olnud sellisest võimalusest teadlikud (Eesti vilistlastest ei olnud sellisest võimalusest teadlikud 14% uuringus osalenutest). Seega on välisüliõpilastele õpingute ajal tugisüsteemide kasutamine märgatavalt olulisem kui Eesti tudengitele. Olulise erinevusena tasub veel välja tuua, et kui vaid 9% Eesti vilistlastest vastas, et ei saanud õpingute ajal piisavalt tuge, siis välisüliõpilastest vilistlaste seas oli antud number märgatavalt suurem – 15%. Loogiliselt võttes vajavadki just välisüliõpilased tulenevalt võõrast (õppe)keskkonnast ning sotsiaal-kultuurilistest erinevustest rohkem õpinguteaegset tuge. Samuti võib olla vajatava abi maht välisüliõpilaste puhul

suurem ja iga välisüliõpilase puhul erinev, millest tulenevalt võib olla kõrgkoolil keerulisem sellist abi pakkuda.

Välisüliõpilaste puhul ei ole olukord võrreldes 2015. aastaga märgatavalt paranenud selles osas, mis puudutab teadlikkust tugisüsteemide olemasolust. Ka siis hindas ligemale neljandik (24%) vilistlastest, et ei olnud tugisüsteemide olemasolust teadlikud. Teisalt on märgatavalt ehk 13% võrra kasvanud nende välisüliõpilaste osakaal, kes said õpingute ajal piisavalt tuge, ning 6% võrra langenud nende osakaal, kes sellist tuge ei vajanud.

Tabel 26. Kõrgkooliõpingute ajal tugisüsteemide abi kasutamine Eesti ja välisvilistlaste lõikes (n = 4475)

Üliõpilase päritolu	Jah, sain piisavalt tuge		Ei saanud piisavalt tuge		Ei olnud sellistest võimalustest teadlik		Ei vajanud sellist tuge	
	2015	2016-2018	2015	2016-2018	2015	2016-2018	2015	2016-2018
Eesti	31%	26%	9%	9%	10%	14%	50%	51%
Välisvilistlased	33%	46%	21%	15%	24%	23%	22%	16%

2.3 Õpingutejärgne tegevus

Õpingute lõppedes avanevad vilistlaste ees uued professionaalsed võimalused. Näiteks võivad värsked vilistlased siseneda tööturule või leida tänu vastlõpetatud õpingutele hoopis uue töökoha. Lisaks on võimalik jätkata õpinguid teises õppeastmes või -valdkonnas. Õpingutejärgsete karjäärivalikute tegemisel võivad sealjuures olulist rolli mängida ka äsja lõpetatud õpingutega seotud tegurid.

Varasemast selgus, et 65% vastanutest töötas juba enne õpingute alustamist. Joonisel 25 on kajastatud vilistlaste hetke hõiveseisund sugude lõikes. Valdav osa nii vastanud meestest kui naistest töötavad või tegelevad ettevõtlusega. Üheaegselt töötab ja õpib umbes viiendik vastanutest. Võrreldes eelmiste vilistlasuuringutega ei ole olukord palju muutunud. Jätkuvalt õpingutega tegelevate vilistlaste osakaalud on langenud meeste seas 6% ja naiste seas 8% võrra. Ainult tööle või ettevõtlusele keskenduvate naiste osakaal on tõusnud 61%-lt 68%-le ning meeste oma 66%-lt 78%-le.

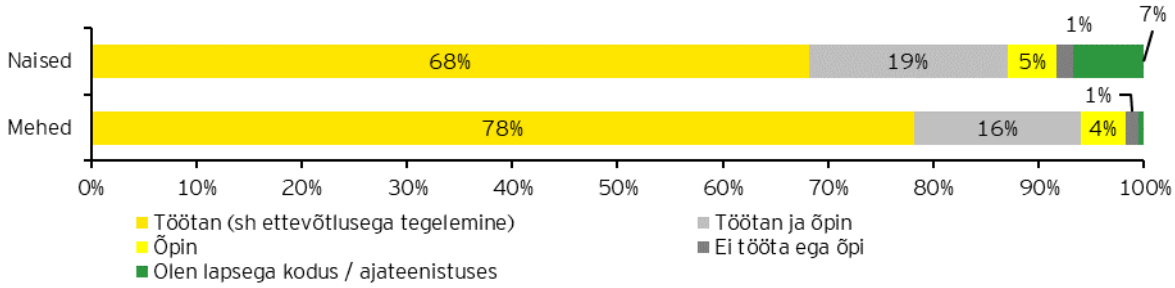

Joonis 25. Praegune hõiveseisund sugude lõikes (n = 4361)

Nagu eelmises alapeatükis kirjeldatud, töötasid õpingute ajal juba 79% küsitlusele vastanud vilistlastest. Küsitlusele vastates pidas 71% kõigist vilistlastest oma praeguseks tegevuseks töötamist või ettevõtlust ning 18% vilistlastest töötavad ja õpivad üheaegselt. Seega on suur hulk vilistlasi pärast kõrgkooli lõpetamist tööturule sisenenud. Kokku on vastajate tööhõive määr 89%, mis on kõrgem eelmisest 2015. aastal läbi viidud vilistlasuuringust, kui antud näitaja ulatus 84%-ni. Hõiveseisundit mõjutab loomulikult ka kõrgharidusõpingute lõpetamisest möödunud aeg ning makromajanduslike arengutega seotud tööturu olukord. Joonisel 26 on näha, et vaatluse alla jääva perioodi alguses on tööga hõivatute osakaalud kooli lõpetanute seas kõrgemad. Kuigi edasiõppijate osakaal oli 2018. aastal lõpetanute seas oodatavalt kõrgem (26%), siis oli antud aasta vilistlaste seas töötamisega hõivatuid siiski tervelt 87%.

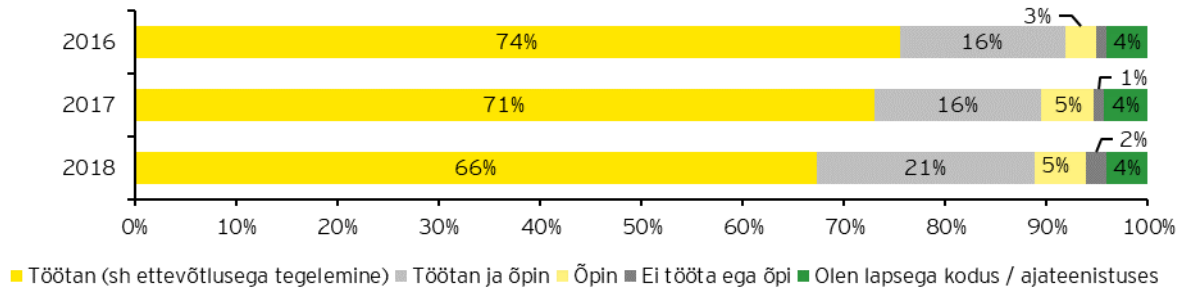

Joonis 26. Praegune hõiveseisund lõpetamisaasta järgi (n = 4854)

Tagamaks võrdlusmomenti varasemate vilistlasuuringutega, kus on seni vaadeldud ainult ühte lendu korraga, vaadeldakse järgnevalt eraldi käesoleva uuringu fookusesse jäävaid vilistlasi, kes lõpetasid õpingud kõige hiljem ehk 2018. aastal. Oodatult on edasi õppinute osakaalud I kõrgharidusastme vilistlaste seas kõrgemad kui II astmes. Eelmise vilistlasuuringuga võrreldes kõrgemat tööhõivet võib täheldada kõigi kõrgharidusõpete puhul (joonis 27). Samal ajal on õpingutega jätkanute osakaalud tõusnud rakenduskõrgharidus- (3% võrra) ja bakalaureuseõpetes (7% võrra), kuid langenud integreeritud (7% võrra) ning magistriõppes (3% võrra).

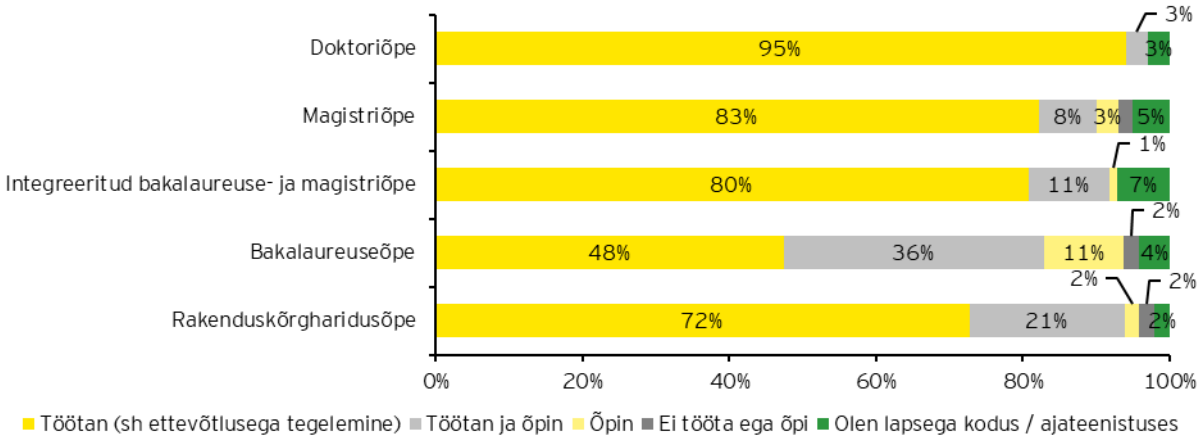

Joonis 27. 2018. aasta vilistlaste praegune hõiveseisund kõrgharidusõpete lõikes (n = 1747)

2018. aasta vilistlaste hõiveseisund õppevaldkondade lõikes on näidatud joonisel 28. Enamike õppevaldkondade lõikes on tööhõive üle 90%. Ainult töötamisega tegelevate vastajate suhteline arv on kõrge lisaks informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonnale ka teeninduses (71%) ning tehnikas ja tootmises (72%). Kõige madalam on ainult töötamisega tegelevate vilistlaste osakaal loodusteadustes, matemaatikas ja statistikas (50%). Kõrge tööhõive tõttu on samas teistest madalam õpingutega jätkanute osakaal aga informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia vilistlaste seas (15%). Kõige rohkem on haridusteed jätkanuid loodusteaduste, matemaatika ja statistika (44%) ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria (44%) valdkondades. Eelmise vilistlasuuringuga võrreldes on tööhõive määr tõusnud kõikides õppevaldkondades peale hariduse, kus see on 2% võrra langenud (89% *vs.* 87%).

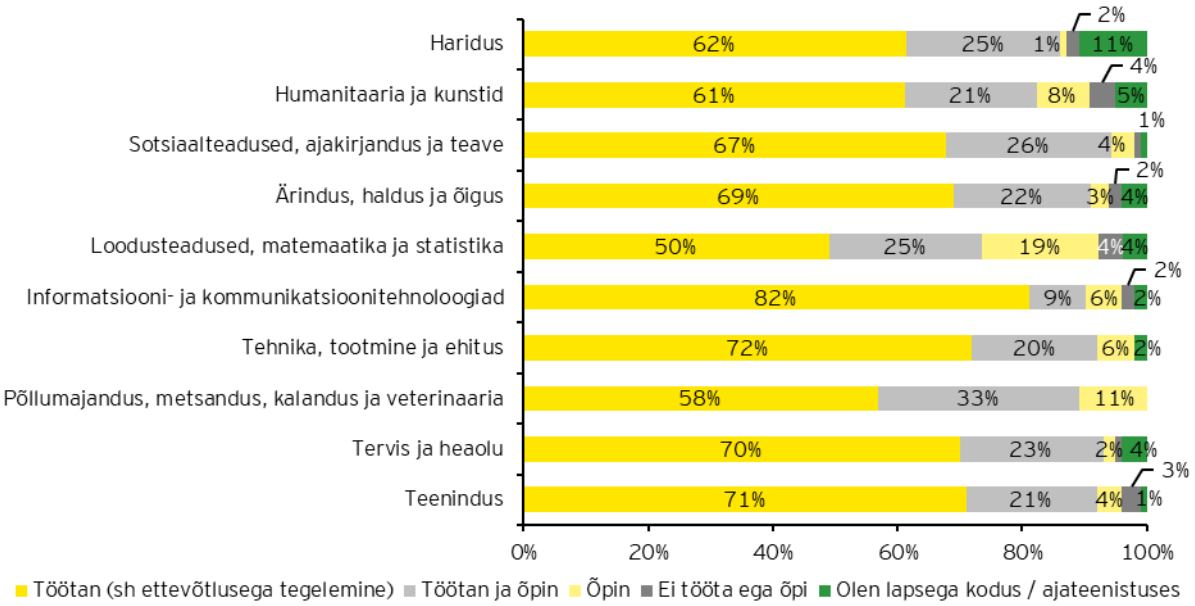

Joonis 28. 2018. aasta vilistlaste praegune hõiveseisund õppevaldkondade lõikes (n = 1747)

2.3.1 Õppimine ja edasiõppimiskavatsus

Kõrghariduse omandamise järel saavad vilistlased haridusteed jätkata oma eriala järgmisel astmel või võtta vastu sootuks uue akadeemilise väljakutse. Umbes viiendik uuringu fookuses olevatest vilistlastest oli küsitlusele vastamise hetkel hõivatud uute õpingutega. Joonis 29 kujutab õpinguid jätkanud vilistlaste valikuid. Oodatavalt omandavad uut kõrgharidust enim varasemad bakalaureuse- ja rakenduskõrgharidusõppe tudengid, kellest hetkel õpivad vastavalt 92% ja 82%. Doktoriõppe puhul on antud näitaja osas järelduste tegemine ebasobiv, kuna õpinguid jätkas kõigest neli vastanut. Edasi õppimise põhjustena toodi enim esile soovi ennast täiendada, saada parem töökoht või kõrgemat palka, mis olid enim välja toodud põhjused ka eelmises vilistlasuuringus.

Võrreldes 2015. aastaga on suurim muutus kõrgharidusõpingute jätkamise valikute osas toimunud bakalaureuseõppe vilistlaste seas. Kui 2015. aasta uuringu kohaselt jätkas 65% bakalaureuseõppe vilistlastest õpinguid samal erialal, siis käesolevaks perioodiks on see langenud 54% peale. Erinevus tuleneb just nimelt mõnel muul erialal kõrghariduse omandamisest, kuna eriala vahetanute osakaal on tõusnud 30% pealt 38% peale. Seega on bakalaureuseõppe vilistlaste seas edasi õppimine sama oluline kui varem, kuid õpinguid jätkatakse mõnel muul erialal. Sellise tendentsi üheks võimalikuks põhjuseks on interdistsiplinaarsete õppekavade areng, mis on loonud õpingute jätkamiseks uusi võimalusi.

Rakenduskõrgharidusõppes on toimunud õpingute jätkamisel samuti märgatavaid muutusi võrreldes 2015. aastaga. Samal erialal õpinguid jätkanute protsent on tõusnud 8% võrra 36% peale, samas kui muul erialal õpinguid jätkanute protsent on sama palju kahanenud, ulatudes nüüd 46%-ni. Seega on ka siin edasiõppijate koguarv jäänud samaks ning muutus on toimunud erialade vahel.

Oluline muutus võrreldes 2015. aastaga ilmneb ka magistriõppe vilistlaste seas. Kui samal erialal õpinguid jätkanute protsent on jäänud praktiliselt samaks (langus 2% võrra 48%-le), siis oluline muutus on toimunud nende magistriõppe vilistlaste seas, kes jätkasid õpinguid mõnel muul erialal. Kui 2015. aastal oli neid 42%, siis uuritaval perioodil vaid 31%. Muutus on tulnud nende magistriõppe vilistlaste arvelt, kes on õpinguid jätkanud lühikursuste, keeleõpete või mõne teise erialakursusega.

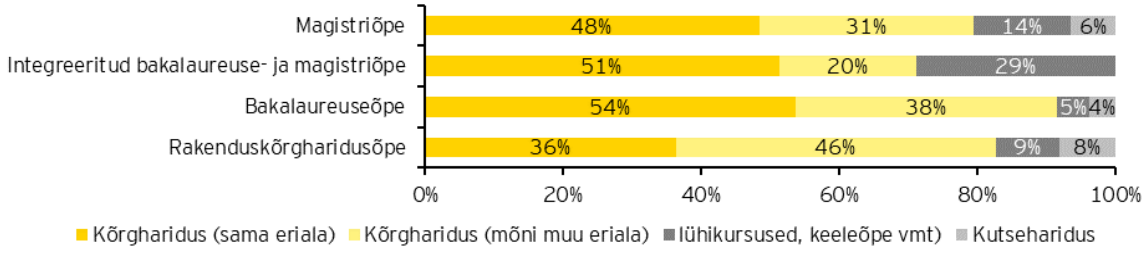

Joonis 29. Praegu õppivate vilistlaste õppetasemete valikud kõrgharidusõpete lõikes (n = 1095)

Õpingute jätkamise põhjustena toodi enim esile soovi ennast täiendada, saada parem töökoht ning kõrgemat palka. Soovi alustada akadeemilist karjääri kui õpingute jätkamise põhjust tõid enim esile hariduse, loodusteaduste, matemaatika ja statistika ning humanitaaria ja kunstide valdkondade vilistlased. Kõige vähem oluliseks pidasid akadeemilise karjääri alustamise tegurit ärinduse, halduse ja õiguse, teeninduse ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria valdkondade vilistlased. Avatud küsimuse vormis toodi veel näiteks eraldi välja uute väljakutsete otsimist ning huvi välismaal õppimise vastu. Lisaks mainiti soovi spetsialiseeruda valitud eriala kitsamale valdkonnale, kuid ka ühiskonnas levinud arvamust, et bakalaureusekraadist üksi jääb väheks ehk tegu on nn lõpetamata kõrgharidusega.

Umbes kolmveerand vilistlastest ei olnud küsitluse läbiviimise hetkel uute õpingutega hõivatud. Tervikuna plaanivad 21% mitteõppivatest vilistlastest õpinguid siiski 1-2 aasta jooksul jätkata. Õpinguid ei kavatse jätkata 40% vilistlasest ning õpingute alustamise kohta ei osanud seisukohta võtta 39% vastanutest. Kõikidest õpingute jätkamise sooviga vilistlastest plaanib umbes kolmveerand jääda Eestisse. Välismaal soovivad järgmist kõrgharidust omandada 11% vilistlastest ning ülejäänud 13% ei osanud asukoha suhtes eelistusi välja tuua. Keskmisest enam on välismaal õpinguid jätkata soovijaid humanitaaria ja kunstide (19%) ning sotsiaalteaduste (15%) vilistlaste seas, välismaal õppimise soov on madalaim teeninduse (3%) ja hariduse (5%) valdkondades. Sealjuures on lähitulevikus õpingutega jätkamise eelistuste alane üldstatistika väga sarnane eelmise vilistlasuuringu omaga.

Mitteõppivate vilistlaste soovi õpinguid jätkata saab vaadelda ka kõrgharidusõpete lõikes (joonis 30). Edasi õppimise kavatsus on jällegi suurim rakenduskõrgharidus- ja bakalaureuseõppe lõpetanutel, mis on akadeemilist haridustee käiku arvestades igati loogiline. Võrreldes eelmise vilistlasuuringuga on siiski toimunud teatud nihe bakalaureuse- ning integreeritud õpete puhul. Neist esimeses on edasiõppijate osakaal langenud 11% võrra (37%-lt 26%-le) ning teises 6% võrra (21%-lt 15%-le).

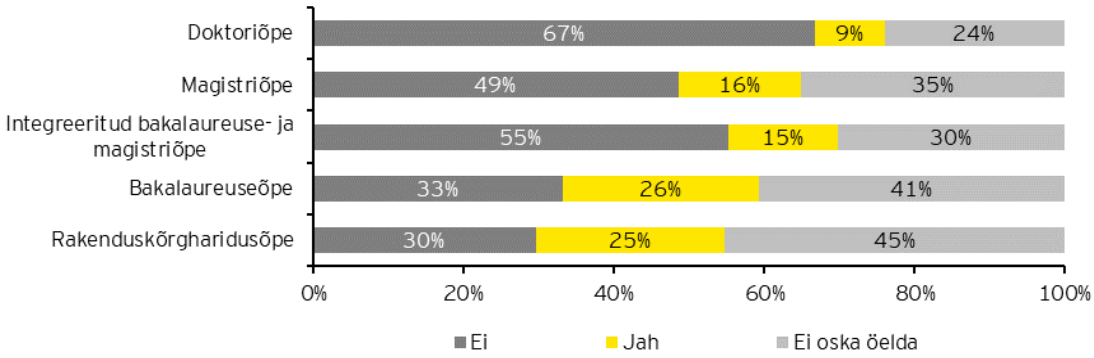

Joonis 30. Hetkel mitteõppivate vilistlaste soov lähiajal (1-2 aasta perspektiivis) õpingutega jätkata kõrgharidusõpete lõikes (n = 3759)

Joonis 31 kajastab haridusteed mittejätkanute edasi õppimise kavatsusi õppevaldkondade lõikes. Edasi õppida soovijate osakaal varieerub vahemikus 17% (informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia) kuni 27% (teenindus). Ainuke erand on põllumajanduse, metsanduse,

kalanduse ja veterinaaria valdkond, kus edasi soovib õppida kõigest 8% vilistlastest. Viimane näitaja on samas kaks korda kõrgem kui eelmises vilistlasuuringus. Tähelepanuväärse muutusena on õpingutega jätkajate soov langenud 7% võrra ka hariduse valdkonnas.

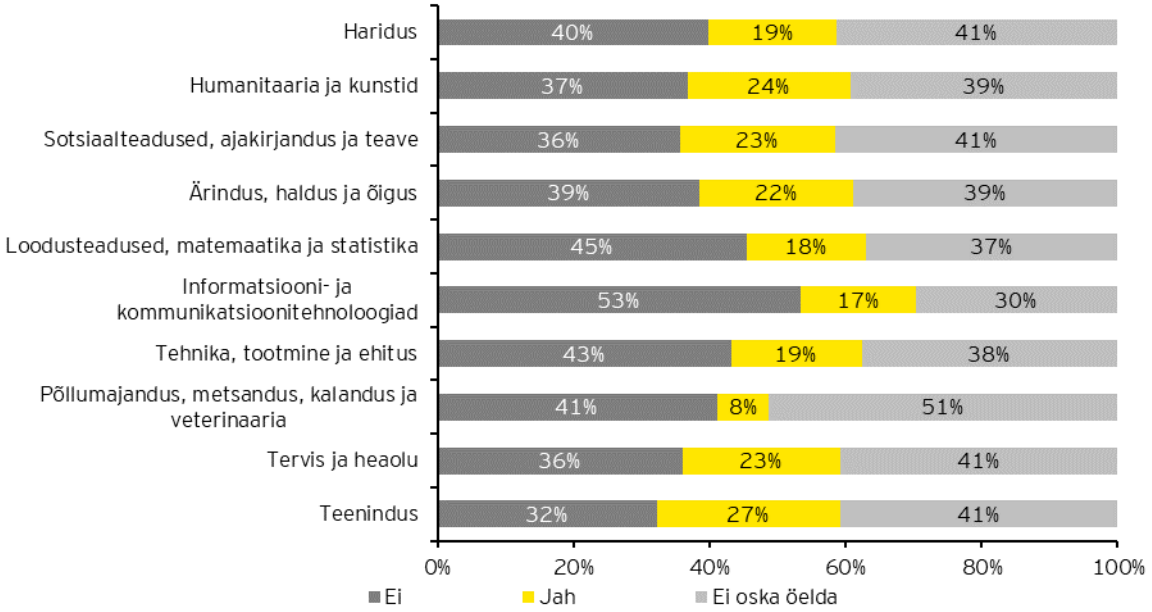

Joonis 31. Hetkel mitteõppivate vilistlaste kavatsus lähiajal (1-2 aasta perspektiivis) õpingutega jätkata õppevaldkondade lõikes (n = 3759)

Mitteõppivate vilistlaste uuesti õpingutega alustamise põhjuste edetabelit troonivad ka käesolevas vilistlasuuringus soov ennast täiendada, saada kõrgemat palka ja parem töökoht (joonis 32). Neid kolme põhjust pidasid oluliseks või väga oluliseks 76–98% vastanutest. Sealjuures on kõrgem palk muutunud võrreldes eelmise korraga olulisemaks teguriks kui parem töökoht. Üldplaanis on erinevad õpingute jätkamise motiivid ja nende suhtelised tähtsused ajas sarnased püsinud. Muude õpingute jätkamise põhjustena toodi vabas vormis välja näiteks soovi tegeleda põhitööst teistsuguse tegevusega, hoida nooruslikkust ning olla ühiskonnale kasulik.

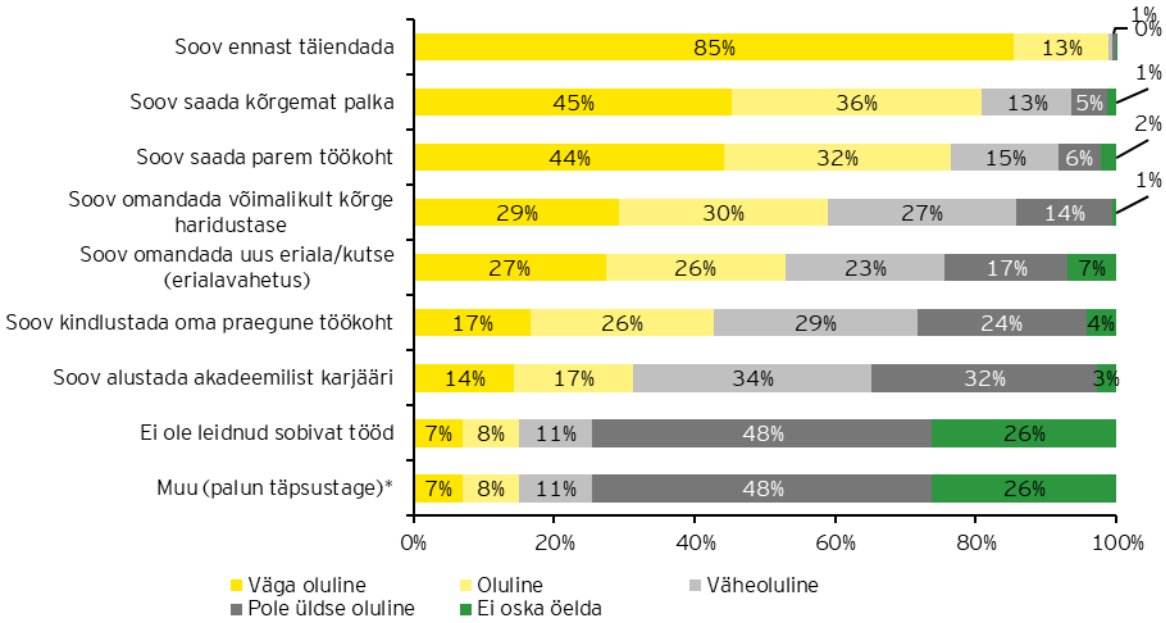

Joonis 32. Hetkel mitteõppivate, kuid lähiajal õpingutega jätkata kavatsevate vilistlaste õpingutega jätkamise põhjused (n = 803)

2.3.2 Töötamine

Üheks kõrghariduse omandamise peamiseks eesmärgiks on valmistada üliõpilasi ette tööturule sisenemiseks. Kõrghariduspoliitika kujundamise seisukohast on seega oluline teha selgeks, milliseks kujunes vilistlaste õpingutejärgne tööalane tegevus. Käesolev alapeatükk annab ülevaate kõrgkoolide vilistlaste töökoha leidmise protsessist ning praeguse töö ja varasemate õpingute seotusest. Lisaks kirjeldavad küsitluse tulemused vilistlaste praegust töökoormust, asukohta ja töötasu erinevate näitajate lõikes.

Töökoha leidmine

Töökoha leidmine sõltub erinevatest otseselt ja kaudselt kõrgkooliõpingutega seotud teguritest. Põhjusliku seose leidmine läbitud õpingute ning hilisema töökoha vahel on keerukas ülesanne. Joonisel 33 antakse kokkuvõtlik ülevaade vilistlaste hinnangutest sellele, mida peeti praeguse töökoha saamisel olulisemaks ja vähem oluliseks. Antud tegurid võib jagada laias laastus kolmeks: kõrgkooli ja õppetööga seotud tegurid, õppetööd täiendanud tegevused ning keelteoskus.

Õppetöö või kõrgkooliga seoses pidasid vilistlased kõige olulisemateks omandatud erialaseid teadmisi ja oskust teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada: tervelt 82% vastanutest nõustusid väitega, et antud kaks tegurit aitasid neil praegust töökohta saada. Veel peeti oluliseks omandatud haridustaset ehk kõrghariduskraadi või -diplomit kui sellist (75%). Antud kolme teguri olulisusega täiesti nõus või pigem nõus olnud vilistlaste osakaal on eelmise vilistlasuuringuga identne. Vähem nõustuti väidetega, et töökoha leidmisel olid olulised kõrgkooli maine (36%), õppealased saavutused (27%) või lõputöö teema (20%). Jätkuvalt tunduvad töökoha leidmisel väikest rolli mängivat vilistlastele pakutavad karjääriteenused.

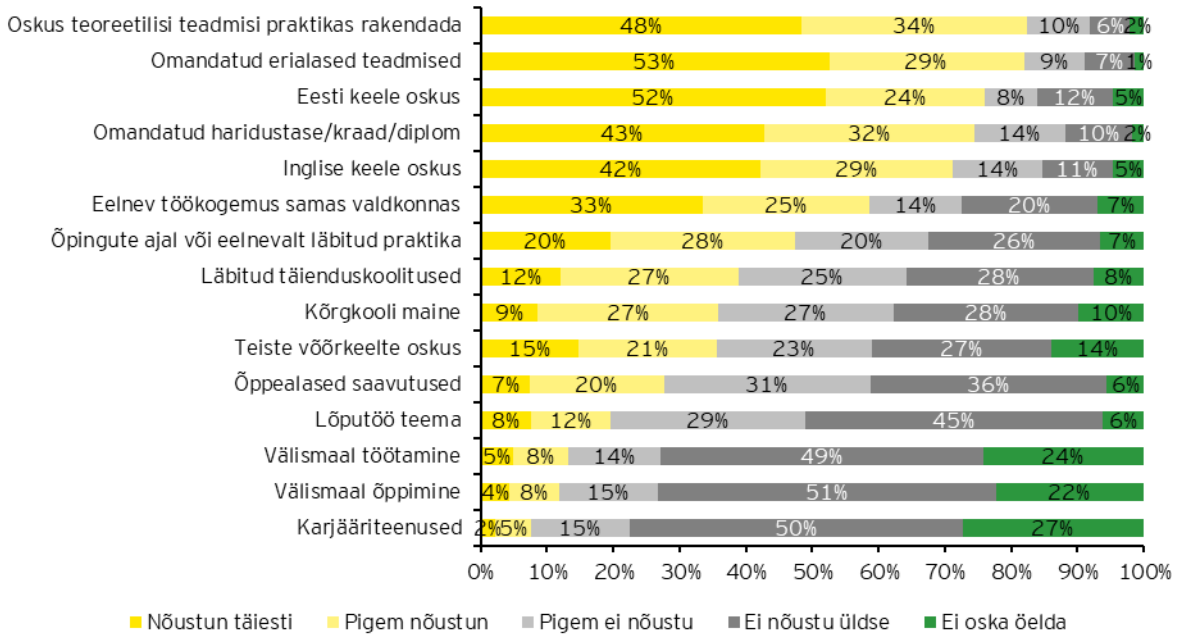

Joonis 33. Töökoha saamist mõjutanud tegurid hetkel töötavate vilistlaste jaoks (n = 4167)

Õppetööd täiendavatest tegevustest peeti praeguse töökoha saamisel kõige olulisemaks eelnevat töökogemust samas valdkonnas (58%) ja läbitud praktikat (48%), millele järgnesid läbitud täiendkoolitused (39%) ning välismaal töötamine (13%) ja õppimine (12%). Samas järjekorras reastati antud tegurid ka 2015. aasta vilistlasuuringus. Siinkohal võib välja tuua, et lõpetatud õpingute jooksul mobiilsetest vilistlastest pidasid välismaal õppimist/töötamist oluliseks teguriks 38%/28%.

Keelteoskuse osas nähakse kõige olulisema tegurina eesti keele valdamist. Antud teguri olulisusega nõustusid 76% vastajatest, tehes sellest tervikuna olulisuselt kolmanda teguri, nagu ka eelmises uuringus (77%). Väitega, et inglise keele oskus mõjutas praeguse töökoha saamist, oli täiesti nõus 42% vilistlastest, mis on 6% võrra kõrgem kui vastav näitaja eelmises vilistlasuuringus. Eesti emakeelega vastanutest pidasid eesti ja inglise keele oskust oluliseks vastavalt 67% ja 46%, vene emakeelega vastanute seas olid samad näitajad 66% ja 51%.

Ka kõrgharidusõpete lõikes peetakse töö leidmise juures kõige olulisemateks oskust teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada, omandatud erialaseid teadmisi ning omandatud haridustaset või kraadi (tabel 27). Antud kolme tegurit tõid enim esile nii II õppeastme kui doktoriõppe vilistlased. Rakenduskõrgharidus- ja bakalaureusevilistlaste jaoks on kolme kõige olulisema teguri seas samas ka eesti keele oskus. Lisaks võib täheldada, et küsimustikus välja toodud tegurite olulisust töökoha leidmisel hindavad I õppeastme vilistlased tervikuna madalamalt kui II õppeastme omad. Eriti selgelt ilmneb see bakalaureuseõppes, kus kõige enam välja toodud tegurit pidasid oluliseks 77%, samas kui kõrgemates õppeastmetes jäid vastavad näitajad vahemikku 86–97%.

Tabel 27. Töötavate vilistlaste praeguse töökoha saamist kolm enim mõjutanud[28] tegurit kõrgharidusõpete lõikes (n = 4167)

Kõrgharidusõpe	Järjestus 1	Järjestus 2	Järjestus 3
Rakenduskõrgharidus-õpe	Oskus teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada 84%	Omandatud erialased teadmised 83%	Eesti keele oskus 79%
Bakalaureuseõpe	Oskus teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada 77%	Eesti keele oskus 76%	Omandatud erialased teadmised 76%
Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe	Omandatud erialased teadmised 95%	Omandatud haridustase/kraad/diplom 90%	Oskus teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada 88%
Magistriõpe	Omandatud erialased teadmised 86%	Oskus teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada 85%	Omandatud haridustase/kraad/diplom 78%
Doktoriõpe	Oskus teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada 97%	Omandatud erialased teadmised 97%	Omandatud haridustase/kraad/diplom 93%

Valdkondade lõikes võib täheldada töökoha saamist enim mõjutanud tegurite osas teatud erinevusi (tabel 28). Eelnevalt välja toodud tegurid – omandatud erialased teadmised või haridustase/kraad ning oskus teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada – figureerivad kõige tihedamini ka valdkondade võrdluses. Siiski on märgata erinevusi hinnangus keeleoskuse olulisusele. Näiteks peavad sotsiaalteaduste vilistlased kõige olulisemaks teguriks inglise keelt; loodusteaduste, matemaatika ja statistika ning IKT vilistlaste seas on inglise keel vastavalt teisel ja kolmandal kohal. Eesti keel on olulisuselt teine tegur humanitaaria ja kunstide valdkonna ning olulisuselt kolmas tegur loodusteaduste vilistaste seas.

[28] Tegurid, mille osas nõustuti täiesti või pigem nõustuti väitega, et need aitasid kaasa töökoha leidmisele

Tabel 28. Töötavate vilistlaste praeguse töökoha saamist kolm enim mõjutanud tegurit[29] kõrgharidusõpete lõikes (n = 4167)

Valdkond	Järjestus 1	Järjestus 2	Järjestus 3
Haridus	Omandatud erialased teadmised 89%	Omandatud haridustase/kraad/diplom 88%	Oskus teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada 86%
Humanitaaria ja kunstid	Oskus teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada 80%	Eesti keele oskus 76%	Omandatud erialased teadmised 73%
Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave	Inglise keele oskus 78%	Omandatud erialased teadmised 75%	Omandatud haridustase/kraad/diplom 74%
Ärindus, haldus ja õigus	Omandatud erialased teadmised 82%	Oskus teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada 81%	Inglise keele oskus 78%
Loodusteadused, matemaatika ja statistika	Oskus teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada 81%	Inglise keele oskus 78%	Eesti keele oskus 78%
Informatsiooni- ja kommunikatsiooni-tehnoloogiad	Omandatud erialased teadmised 92%	Oskus teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada 89%	Inglise keele oskus 89%
Tehnika, tootmine ja ehitus	Omandatud erialased teadmised 84%	Oskus teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada 83%	Omandatud haridustase/kraad/diplom 76%
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	Omandatud erialased teadmised 81%	Oskus teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada 75%	Eesti keele oskus 74%
Tervis ja heaolu	Omandatud erialased teadmised 89%	Oskus teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada 88%	Omandatud haridustase/kraad/diplom 88%
Teenindus	Oskus teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada 80%	Omandatud erialased teadmised 78%	Omandatud haridustase/kraad/diplom 77%

Tabelis 29 vaadeldakse lähemalt hinnanguid keeleoskuste olulisusele Eesti ja välisvilistlaste lõikes. Eesti vilistlaste hinnangud kattuvad suurel määral üldkogumi vastustega, mida juba eespool kirjeldati. Nagu võib oodata, peavad välismaal töötavad Eesti vilistlased keskmisest enam oluliseks inglise keelt ning vähem oluliseks eesti keelt. Välisvilistlased hindavad eesti keele oskuse olulisust praeguse töökoha saamise juures üldiselt madalamalt, kuid see näitaja on kõrgem Eestis töötavate välisvilistlaste seas, kellest 28% pidasid seda pigem oluliseks teguriks. Oluliselt kõrgemalt on välisvilistlaste silmis hinnatud samas inglise keele oskus.

Tabel 29. Vilistlaste hinnangud keeleoskuse olulisusele praeguse töökoha saamisel Eesti vilistlaste (n = 3964) ja välisvilistlaste (n = 203) lõikes

Keeleoskus	Vilistlaste päritolu	Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei saa hinnata
Eesti keel	Eesti vilistlased	54%	25%	7%	10%	4%
	Välisvilistlased	6%	11%	29%	43%	10%
	Eestis töötavad välisvilistlased	12%	16%	31%	33%	9%
	Välismaal töötavad Eesti vilistlased	13%	9%	10%	61%	6%
Inglise keel	Eesti vilistlased	41%	29%	14%	11%	5%
	Välisvilistlased	63%	25%	5%	4%	3%
	Välismaal töötavad Eesti vilistlased	76%	15%	4%	5%	1%

Töökoha sobivust silmas pidades võib oluliseks faktoriks osutuda ka tööülesannete ja kvalifikatsiooni taseme vastavus. Vilistlaste hinnangud oma praeguse töökoha haridustaseme nõuetele on välja toodud joonisel 34. Kõikide õpete puhul on enamik vilistlasi hõivatud enda haridustasemele vastava tööga: 51% rakenduskõrgharidusses, 53% bakalaureuseõppes, 85% integreeritud õppes,

[29] Tegurid, mille osas nõustuti täiesti või pigem nõustuti väitega, et need aitasid kaasa töökoha leidmisele

50% magistriõppes ning 60% doktoriõppes. Võrreldes eelmise vilistlasuuringuga on kõikide õpete puhul vähenenud või samaks jäänud nende vilistlaste osakaal, kelle töökoht nõuab omandatud kõrgharidusest madalamat kvalifikatsiooni. Oma kõrghariduskraadist madalama haridustasemega tööd omavate osakaal on langenud just kõrgemate haridustasemete puhul: 5% võrra nii magistri- kui integreeritud õpetes ning 4% võrra doktoriõppes.

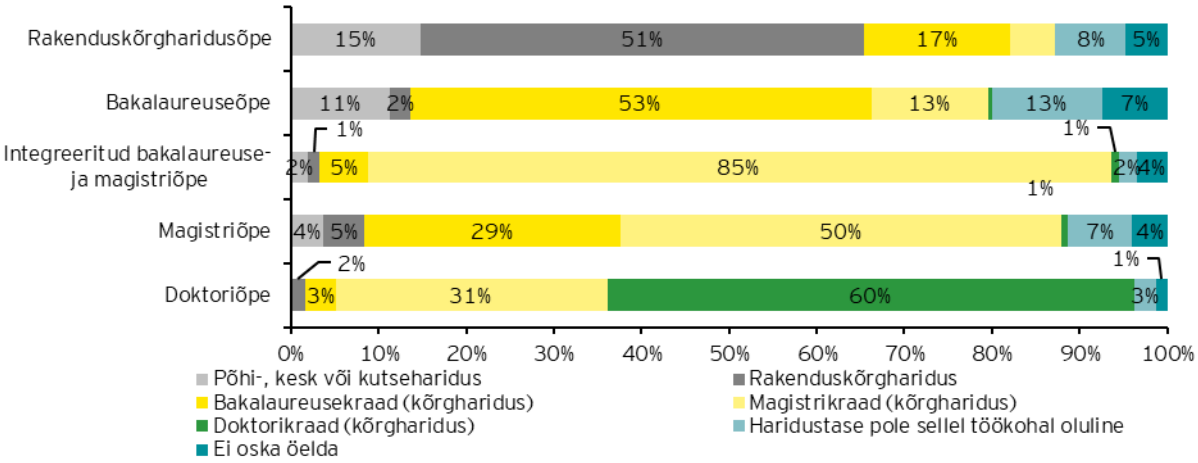

Joonis 34. Haridustaseme nõue praegusel ametikohal võrdluses omandatud haridustasemega (n = 4177)

Töö leidmise kõrval võib eneseteostuslikust vaatepunktist oluliseks pidada ka seost töö sisu ja õpitud eriala vahel. Küsitluses uuriti vilistlastelt, kuivõrd on nende praeguse töö iseloom seotud õpitud erialaga. Vilistlastelt, kes pidasid oma põhitööd õpitud erialaga väga lähedalt või suurel määral seotuks, uuriti lisaks, kui kaua aega neil erialase töö leidmiseks läks (joonis 35). Enamikus õppevaldkondades töötavad vilistlased erialasel tööl juba õpingute ajal, vaid loodusteaduste, matemaatika ja statistika ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria valdkondades jäävad vastavad näitajad alla 50%.

2015. aasta vilistlasuuringuga võrreldes on ehk tähelepanuväärseimad muutused toimunud nende vilistlaste grupis, kes otsisid erialast tööd pool aastat või kauem. Eelmises uuringus kasutatud valdkondade klassifikaatori kolmanda õppevaldkonna – sotsiaalteaduste, ärinduse ja õiguse – lõpetanute seas läks erialase töö leidmisega nii kaua aega 14% vilistlastel. Käesoleva uuringu valdkondade liigitamise alusel saab järeldada, et sotsiaalteaduste, ajakirjanduse ja teabe õppevaldkonna lõpetanute seas läks erialase töö leidmisega pool aastat või kauem 19%-l, kuid ärinduse, halduse ja õiguse vilistlaste seas oli sama näitaja kõigest 12%.

Erinevused kerkivad esile ka varasemalt kasutatud loodus- ja täppisteaduste valdkonna puhul, mille lõpetajate erialase töö otsingud kestsid eelmise uuringu põhjal pikemalt kui pool aastat ühel juhul kümnest. Käesolevas uuringus kasutatavate loodusteaduste, matemaatika ja statistika ning informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkondade vilistlaste seas olid pikaleveninud erialase töö otsingud vastavalt 22%-l ja 6%-l. Seega näib käesolevas uuringus kasutatav detailsem õppevaldkondade liigitus õppekavadevahelist heterogeensust paremini illustreerivat.

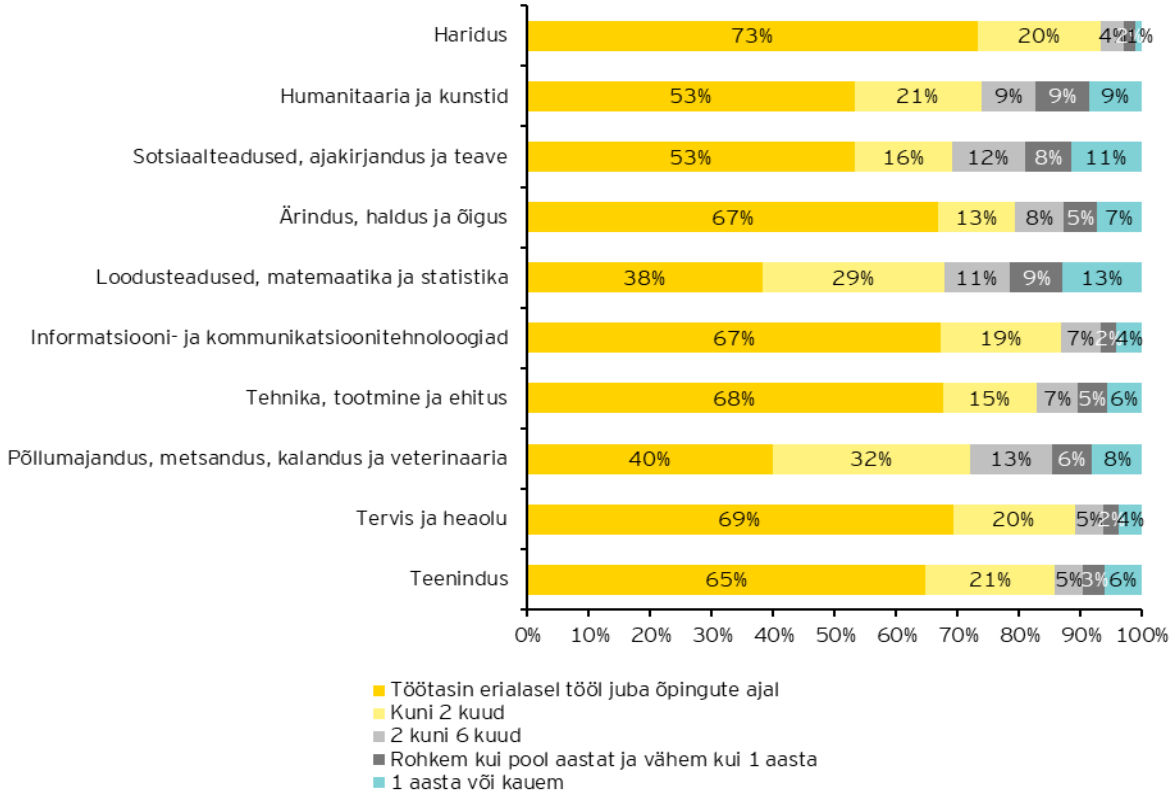

Joonis 35. Õpingutejärgselt erialase töö leidmiseks kulunud aeg õppevaldkondade lõikes (n = 3138)

Õpitud eriala ja töökoha seotus

Järgmisena vaadeldakse vilistlaste praeguse töö ja omandatud eriala vastavust erinevate tunnuste lõikes. Joonisel 36 antakse kokkuvõtlik ülevaade varasemate õpingute ja praeguse põhitöö sobivusest kõrgharidusõpete lõikes. Õpingutega suurel määral või väga lähedalt seotuks peavad oma töökohta 93% integreeritud, 87% doktori-, 79% rakenduskõrgharidus-, 78% magistri- ja 67% bakalaureuseõppe vilistlastest. Tähelepanuväärse muudatusena võib välja tuua, et võrreldes eelmise vilistlasuuringuga on doktoriõppe lõpetanute osakaal, kes peavad praegust töökohta ja õpitud eriala väga lähedalt seotuks, tõusnud 58%-lt 73%-le.

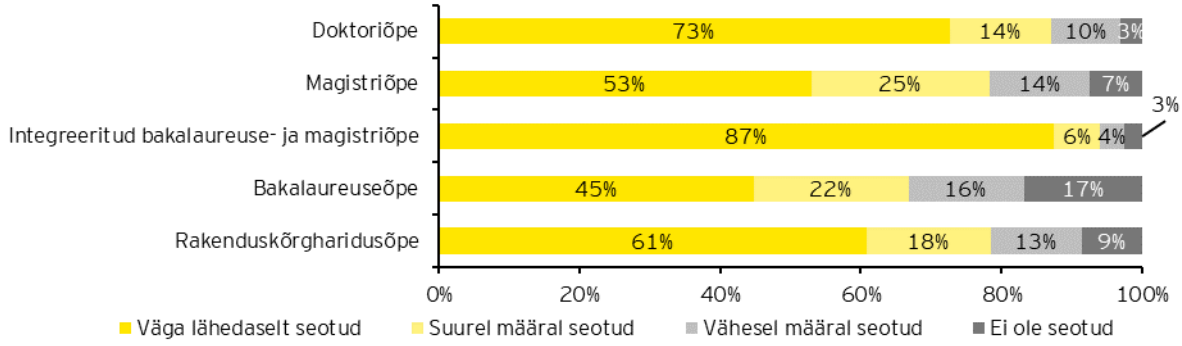

Joonis 36. Praeguse põhitöö ja õpitud eriala vastavus kõrgharidusõpete lõikes (n = 4177)

Nagu selgub, varieeruvad vilistlaste enda hinnangud sellele, millisel määral nende praegune põhitöö on seotud varasemate õpingutega, olulisel määral ka õppevaldkondade lõikes (joonis 37). Õpingutele vastava töökohaga vilistlasi on enim informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia, hariduse ning

tervise ja heaolu valdkondade vilistlaste seas. Madalamaks peavad oma õpingute ja töökoha vastavust loodusteaduste, matemaatika ja statistika ning sotsiaalteaduste, ajakirjanduse ja teabe valdkondade vilistlased.

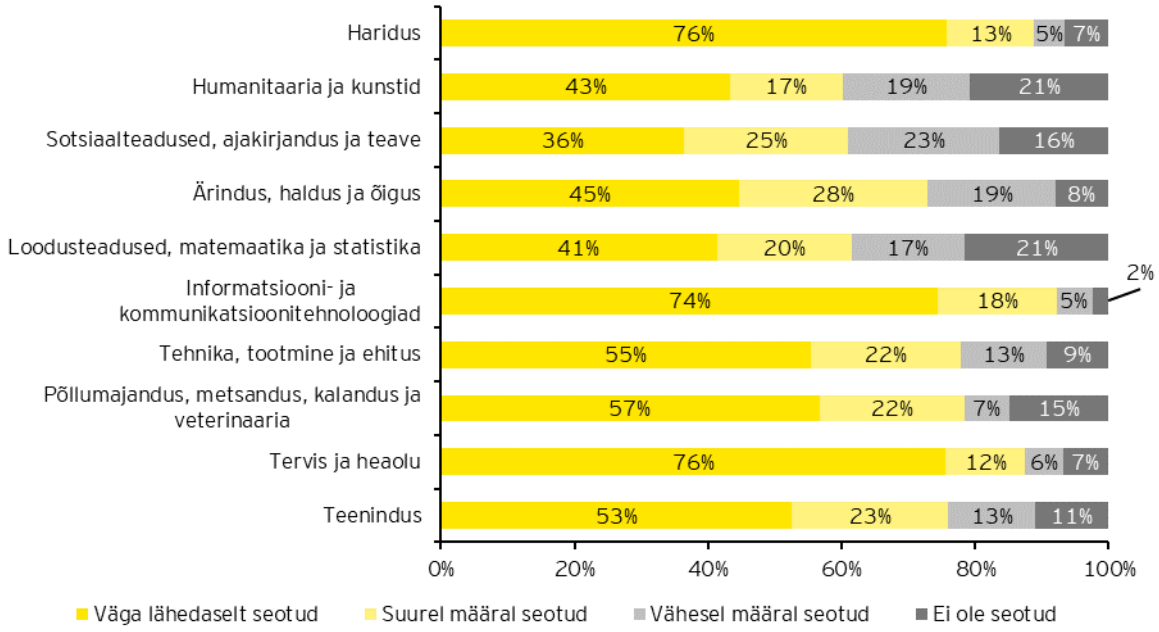

Joonis 37. Praeguse põhitöö ja õpitud eriala vastavus õppevaldkondade lõikes (n = 4177)

Järgnevalt võrreldakse praeguse töö ja varasemate õpingute sisulist seost ka Eesti ja välisvilistlaste vahel (joonis 38). Tulemusi analüüsides selgub, et Eesti vilistlastel on praegune töö varasemate õpingutega tihedamalt seotud kui välisvilistlastel. Tervelt 55%-l Eesti vilistlastest on töökoht väga lähedalt õpingutega seotud, samas kui välisvilistlaste puhul on vastav osakaal vaid 40%. Välisvilistlaste seas on Eesti vilistlastest kõrgem ka nende vastajate osatähtsus, kelle praegune töö pole üldse varasematega õpingutega seotud. Samuti ilmneb, et välismaal töötavate välisvilistlaste töökohad on rohkem õpitud erialaga seotud kui Eestis töötavate välisvilistlaste omad.

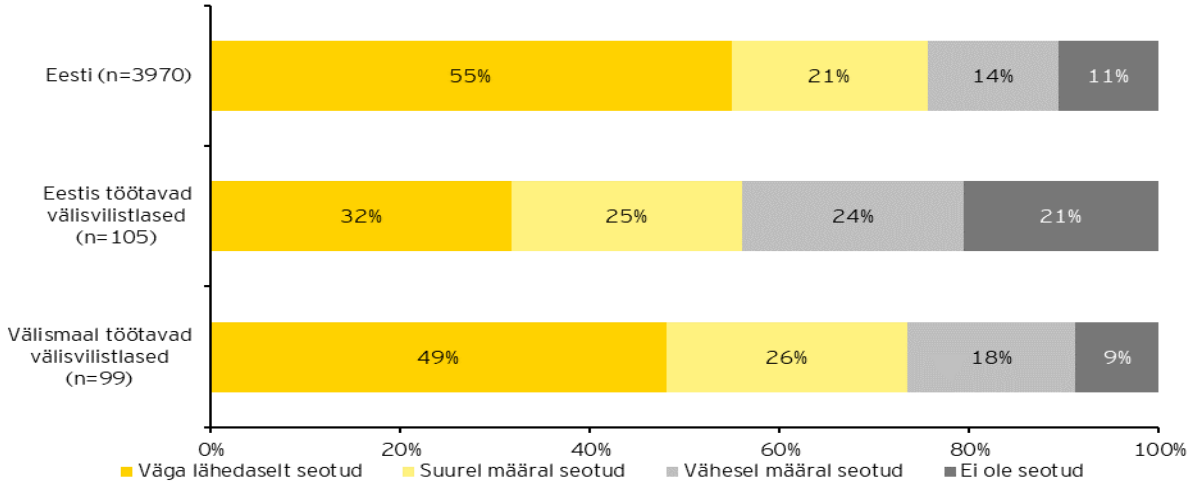

Joonis 38. Praeguse töö ja õpitud eriala seotus Eesti ja välisvilistlaste lõikes

Käsitledes varasemate õpingute ning praeguse töökoha seotust, peab tähelepanu pöörama ka teistele töökoha valikut tingida võinud teguritele, kuna mitteerialase töökoha valimine võib olla inimese enda soov. Joonis 39 illustreerib põhjuseid, miks mitteerialase tööga hõivatud vilistlaste praegune põhitöö ei vasta nende omandatud kõrghariduse erialale. Oodatavalt ja eelmise korraga sarnaselt nõustuti

enim väitega, et töövalikut on tinginud palk ja paremad töötingimused. Palka kui olulist tegurit tõid kõige rohkem esile hariduse ning tervise ja heaolu valdkondade vilistlased.

Samas on ajas muutunud aga teiste põhjuste olulisuse järjekord. Kui eelmine kord oli erialase töö puudumine antud pingereas teisel kohal (täiesti nõus 31% ja pigem nõus 24%), siis nüüd on see langenud kolmandale kohale (täiesti nõus 25% ja pigem nõus 24%). Valdkondadest tõid erialase töö puudumist enim esile loodusteaduste, matemaatika ja statistika ning humanitaaria ja kunstide vilistlased. Teisele kohale on tõusnud põhjus, et praegune mitteerialane töö on huvitavam kui erialased alternatiivid – väitega täiesti nõustunute osakaal on tõusnud tervelt 13% võrra.

Avatud küsimuse vormis antud täpsustuste hulgas toodi lisaks näiteks välja, et peale õpinguid ei oldud enam õpitust nii vaimustuses ja õpingute ajal nähti õpitud eriala igapäevareaalsust – põhitöö on huvitavam ja paindlikum kui õpitud eriala. Muu hulgas selgitati, et seoses välismaal elamisega ei ole keeleoskus erialase töö leidmiseks piisav.

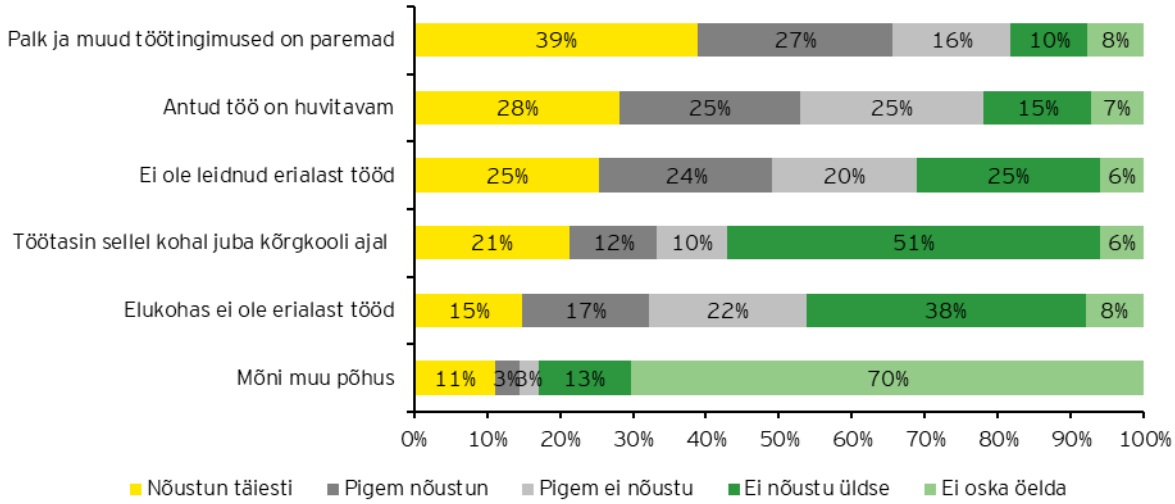

Joonis 39. Põhjused, miks praegune põhitöö ei ole või on vähesel määral õpitud erialaga seotud (n = 1039)

Töökoormus ja asukoht

Vilistlaste töökoormuse koha pealt on käesoleva uuringu tulemused väga sarnased 2015. ja 2012. aasta vilistlasuuringute omadega – kõigil kolmel korral on 84-85% kõigist tööga hõivatud vilistlastest töötamas täiskoormusega. Kõrgharidusõpete lõikes varieerub täistööajaga töötamine 83%-lt bakalaureuseõppes kuni 90%-ni doktoriõppes (tabel 30). Eelmise vilistlasuuringuga võrreldes on täisajaga töötajate osakaal bakalaureuseõppe lõpetajate seas siiski 6% võrra kasvanud.

Õppevaldkondade vahel on erinevused täis- ja osalise koormusega töötajate vahel suuremad. Valdkondades, nagu teenindus, tehnika, tootmine ja ehitus, informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia või ärindus, haldus ja õigus, ulatub täisajaga töötajate osakaal üle 90%. Selgelt eristub teistest valdkondadest humanitaaria ja kunstid, kus osalise tööajaga töötab veerand kõigist vilistlastest. Osalise tööajaga töötajaid on keskmisest enam ka loodusteaduste, matemaatika ja statistika (17%) ning tervise ja heaolu (14%) valdkonnas.

Tabel 30. Töötavate vilistlaste töökoormus praegusel hetkel

	Täistööaeg	*Osaline tööaeg*	*Muu*
Kõrgharidusõpe (n = 4177)			
Doktoriõpe	90%	7%	3%
Magistriõpe	88%	9%	3%
Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe	87%	7%	6%
Bakalaureuseõpe	83%	14%	4%
Rakenduskõrgharidusõpe	85%	11%	4%
Õppevaldkond (n = 4177)			
Haridus	84%	8%	8%
Humanitaaria ja kunstid	67%	25%	8%
Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave	85%	13%	2%
Ärindus, haldus ja õigus	91%	7%	2%
Loodusteadused, matemaatika ja statistika	80%	17%	3%
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	91%	8%	1%
Tehnika, tootmine ja ehitus	91%	6%	3%
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	88%	7%	5%
Tervis ja heaolu	80%	14%	5%
Teenindus	94%	3%	3%
Kokku	85%	11%	4%

Kui võrrelda põhjusi, miks töötatakse osaajaga, siis on omal soovil madalama töökoormuse valinute osakaal võrreldes eelmise vilistlasuuringuga tõusnud 4% võrra (81%-lt 85%-le). Õppeastmetest on omal soovil osakoormuse valinuid kõige vähem doktoriõppe (67%) ning magistriõppe (83%) vilistlaste seas. Viimane näitaja on samas aga 23% võrra kõrgem kui eelmises vilistlasuuringus, mistõttu näivad olevat tööaja paindlikkuse võimalused suurenenud. Õppevaldkondadest oli omal soovil osakoormusel olemine kõige madalam humanitaaria ja kunstide valdkonnas (78%, 2015. aastal 62%), kõrgeim aga loodusteaduste, matemaatika ja statistika (92%) ning informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia (96%) valdkondades. Teeninduse ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria valdkondade vilistlaste seas töötasid osalise ajaga vastavalt 5 ja 10 vastanut, mis on usaldusväärsete järelduste tegemiseks liiga madalad numbrid.

Laiemad demograafilised tendentsid ja tööjõu kogunemine suurematesse keskustesse joonistub välja ka vilistlaste töökoha asukohta kujutavalt jooniselt 40. Üle poole vastanud vilistlastest töötavad Tallinnas, 9% mujal Harjumaal. Teine suurem keskus Tartu pakub töökohti 15%-le vilistlastest. Kogu ülejäänud Eestis töötab vaid 18% vilistlastest. 2% lävendi ületavad veel Ida-Virumaa (v.a Narva) 2,4%-ga ja Tartumaa (v.a Tartu linn) 2,1%-ga. Üle 1% vilistlasi töötavad veel Pärnu linnas (1,9%), Lääne-Virumaal (1,9%), Viljandimaal (1,6%) ning Võrumaal (1,3%). Ülejäänud maakondades jääb vastav näitaja juba alla 1%. Sealjuures on Eesti kahe suurima linna ümber koondunute osakaalud samas suurusjärgus eelmise vilistlasuuringuga.

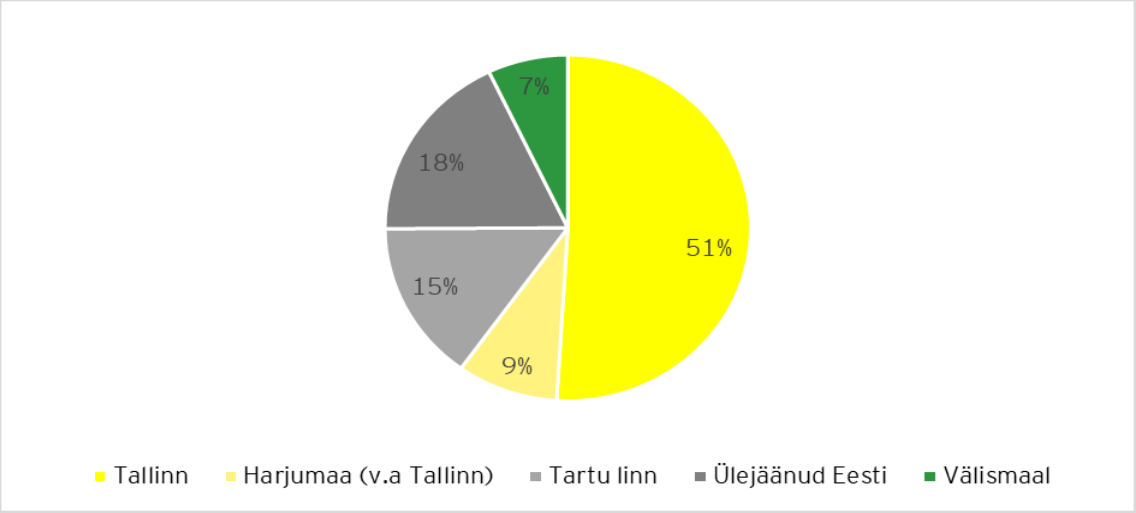

Joonis 40. Töötavate vilistlaste töökoha asukoht (n = 4169)

Kõikidest küsitluses osalenutest 7% omasid nüüd töökohta välismaal. Õppevaldkondadest töötab välismaal enim sotsiaalteaduste (12,5%), loodusteaduste, matemaatika ja statistika (8,7%) ning informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia (8,4%) vilistlasi. Õppeastmetest on välismaal 19% doktori-, 12,5% integreeritud, 8,1% magistri-, 6,9% bakalaureuse- ning 4% rakenduskõrgharidusõppe lõpetanutest. Võrdluseks töötas eelmise vilistlasuuringu põhjal välismaal 9% doktoriõppe lõpetanutest ning 3–5% teiste õpete vilistlastest. Doktoriõppe lõpetanute seas on samas ka keskmisest enam välisvilistlasi. Vanusegruppidest on sarnaselt eelmise korraga kõige rohkem välismaal 25–29-aastaseid (8,9%), kuid ka 30–34-aastaset seas on välismaal viibijate osakaal kõrge (8,4%). Kõige populaarsemad töökohtade sihtriigid vastanud vilistlaste seas olid Soome (57), Saksamaa (26) ja Ühendkuningriik (22).

Töökoha asukoha temaatika lõpetuseks võrreldakse tabelis 31 Eesti ja välistudengite valikuid. Eelmise korraga täpselt samaks (5%) on jäänud välismaal töötavate Eesti vilistlaste osakaal. Välismaal viibivatest Eesti vilistlastest 47% (92 vastanut) plaanib ja 8% (16 vastanut) ei plaani kodumaale naasta; 45% (89 vastanut) ei osanud antud küsimusele käesoleval hetkel vastata. Pärast õpinguid on Eestist väljaspool töökoha leidnud 48% välismaalastest vilistlastest, kellest 22% plaanib kunagi tagasi Eestisse tööle tulla, 31% ei soovi naasta ning 47% ei osanud naasmisplaanide kohta seisukohta võtta. Eestisse on jäänud pärast õpinguid tööle 52% välismaalastest vilistlastest, kelle hulgas võib märgata kohalikest veelgi kõrgemat kontsentreerumist pealinna. Sealjuures plaanib 42% välismaalastest vilistlastest Eestisse jääda 10 aastaks või määramata ajaks, 19% kuni viieks aastaks, 2% vähem kui aastaks ning 34% ei oska oma Eestisse jäämise plaane kommenteerida.

Tabel 31. Vilistlaste praeguse töökoha asukoht Eesti ja välisvilistlaste lõikes

Asukoht	Välisvilistlased (n = 205)	Eesti vilistlased (n = 3965)
Eesti	**52%**	**95%**
Tallinn	80%	54%
Harjumaa (v.a Tallinn)	9%	10%
Tartu linn ja -maa	10%	19%
Muu	1%	17%
Välismaa	**48%**	**5%**

Töö ja töötasu

Kõrgem haridustase ja kvalifikatsioon võivad luua eeldused töötajate palgakasvuks. Küsitluses osalenud vilistlastest umbes kahel kolmandikul oli pärast õpingute lõpetamist sissetulek kasvanud,

ülejäänud kolmandiku palk polnud tõusnud (tabel 32). Sissetuleku kasvu juures on oluline eristada ka selle põhjuseid. Varasemates relevantsetes uuringutes on palgakasvu seostatud näiteks selliste teguritega nagu lõpetatud õppesuund või tööle hakkamise aegne makroökonoomiline situatsioon ja palgatase.[30] Seega võivad palgakasvu juures üheaegselt rolli mängida mitmed tegurid. Käesoleva uuringu tulemuste kohaselt on pärast õpingute lõpetamist sissetulek kasvanud kahel kolmandikul vilistlastest, kellest omakorda veerand leidis, et palgatõus polnud otseselt seotud kõrgema haridustaseme saavutamisega (26%). Umbes viiendik pidas palgatõusu põhjuseks omandatud haridustaset või töökoha vahetamist. Õpingutega seotud teguritest nägid omandatud eriala palgatõusu põhjusena 13% vastanutest, kelle sissetulek oli kasvanud. Lisaks töökoormuse suurendamisele toodi muude põhjuste hulgas välja, et palk tõusis ka tänu vastutuse tõusule. Veel tõid vastanud vilistlased välja, et ülikooliõpingute kõrval on neile andnud eelise ning tinginud palgatõusu ka iseseisev enesetäiendamine kodus läbi veebikursuste.

Tabel 32. Töötavate vilistlaste töötasu kasv ja selle põhjused (n = 4169)[31]

Sissetulek ei kasvanud	Sissetulek kasvas pärast õpingute lõpetamist (%)						
33%	67%						
	Palgatõus ei olnud seotud õpingute lõpetamisega	Omandatud kõrgem haridustase	Töökoha vahetamine	Omandatud eriala	Ametialane karjäär samas asutuses	Töökoormuse suurendamine	Muu põhjusel
	26%	19%	19%	13%	10%	8%	2%

Järgnevalt analüüsitakse töötavate vilistlaste praeguse brutosissetuleku suurust. Tulemuste vaatlusel on hea silmas pidada, et Eesti keskmine ja mediaan brutopalk olid 2019. aasta III kvartalis vastavalt 1397[32] ja 1100[33] eurot. Kõikidest töötavatest vilistlastest teenib 3% vastanutest kuni 500 eurot, umbes veerand vastanutest 501–1200 eurot, 39% vastanutest 1201–1800 eurot, 11% vastanutest 1801–2100 eurot ning 23% vastanutest üle 2100 euro. Seega teenivad umbes kolmveerand kõigist vilistlastest mediaanpalgast kõrgemat sissetulekut. Käesoleva küsitluse vastuste põhjal tõuseb vähemalt 1800 eurot teenivate vilistlaste osakaal stabiilselt kuni vanusevahemikuni 30-34 (33%) ning hakkab siis langema (joonis 41). Üle 2100 euro teenivate osakaal on siiski kõrgeim vanusegrupis 35–39 aastat. Madalam sissetulek nii karjääritee algus- kui lõpuosas võivad sealjuures olla seotud inimeste enda valikutega töötada vähem ja omada rohkem vaba aega või eelistada kõrge palganumbri asemel muid rahaliselt mittemõõdetavaid tööga kaasnevaid hüvesid.

[30] HTM; Leppik, M. (2017) Kutse- ja kõrghariduse 2005.–2014. aastal lõpetanute edukus tööturul aastal 2015 (https://www.hm.ee/sites/default/files/edukus_tooturul.pdf)
[31] Võimalik oli valida mitu vastusevarianti.
[32] Eesti Statistikaamet (https://www.stat.ee/stat-keskmine-brutokuupalk)
[33] Maksu- ja Tolliamet (https://www.emta.ee/et/kontaktid-ja-ametist/avaandmed-maksulaekumine-statistika/mediaanvaljamakse)

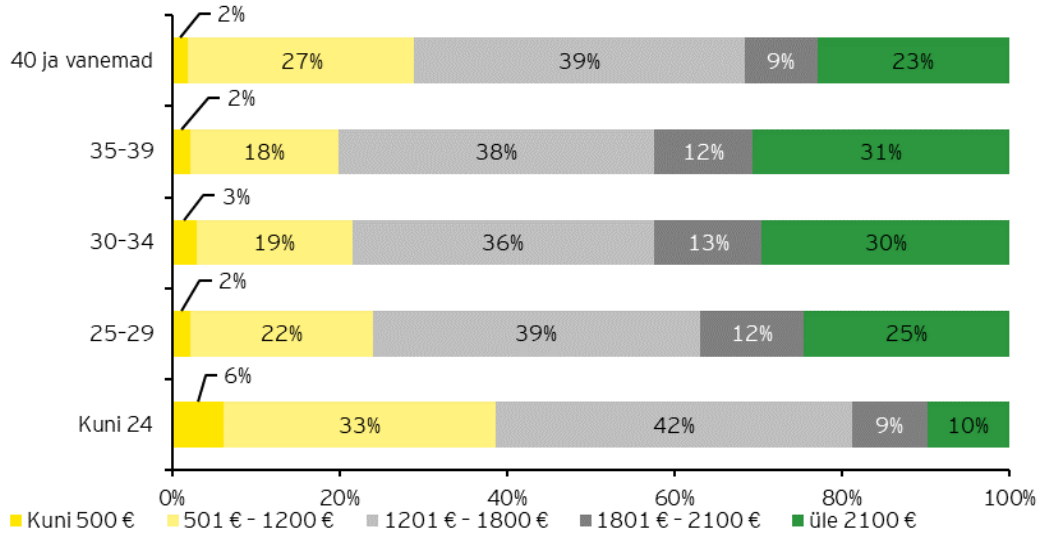

Joonis 41. Töötavate vilistlaste töötasu vanuserühmade lõikes (n = 3886)

Keskmise palga statistika ning varasemate vilistlasuuringutega võrdluspunkti saamiseks käsitletakse järgnevalt eraldi täiskoormusega töötavate vilistlaste palgaandmeid. Täiskohaga töötavatest vilistlastest teenib 1% vastanutest kuni 500 eurot , 20% vahemikus 501–1200 eurot, 41% vastanutest 1201–1800 eurot, 12% vastanutest 1801–2100 eurot ning 26% vastanutest üle 2100 euro. Seega teenivad umbes kolmveerand kõigist vilistlastest mediaanpalgast kõrgemat sissetulekut.

Täistööajaga töötavate vilistlaste kuu keskmist brutotöötasu kõrgharidusõpete lõikes demonstreerib (joonis 42). Üldistades tulemusi, võib väita, et kõrgema haridustasemega vilistlaste seas on ka kõrgemat palka saavate isikute osakaal suurem. Alla 1200 euro teenib 24% rakenduskõrghariduse ja 28% bakalaureuseõppe vilistlastest. Vähemalt 1800 eurot teenivad 59% integreeritud ja 58% magistriõppe vilistlastest. Seega on integreeritud õppes 1800 eurot või enam teenivate osakaal isegi kõrgem kui doktoriõppe puhul, kuid doktorikraadiga vilistlaste seas on siiski suurim osakaal 2100 eurot või enam teenivaid vastanuid.

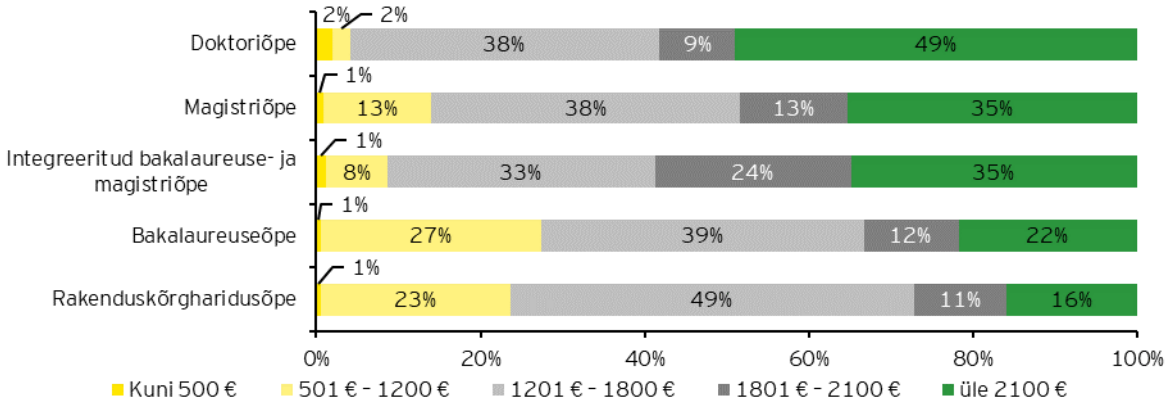

Joonis 42. Täistööajaga töötavate vilistlaste brutotöötasu kõrgharidusõpete lõikes (n = 3554)

Veelgi kontrastsemad on täistööajaga töötavate vilistlaste sissetulekute vahelised erinevused õppevaldkondade lõikes (joonis 43). Kahesse madalamasse palgavahemikku kuuluvate ehk kuni 1200 eurot teenivate osakaalud on suurimad hariduse (37%), humanitaaria ja kunstide (44%) ning põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse (35%) vilistlaste seas. Eesti keskmise palga ümbrusesse ehk vahemikku 1201–1800 eurot jäävat palka teenivate vilistlaste osakaal on kümnest valdkonnast kaheksas kõige suurem. Eranditeks on keskmisest madalamate palkadega humanitaaria ja kunstide

valdkond ning keskmisest oluliselt kõrgemate palkadega informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkond. Viimases teenib tervelt 80% täiskohaga töötavatest vilistlastest vähemalt 2100 eurot. Kuigi eelmise ja selle vilistlasuuringu palgavahemike statistika pole üks ühele võrreldav, saab üldise trendina välja tuua, et enamikus õppevaldkondades on kahte madalamasse palgavahemikku paigutuvaid vilistlasi vähem kui varem. Üldjoontes vastavad käesoleva uuringu tulemused õppevaldkondadevahelistest sissetulekute erinevustest ka HTM-i vilistlaste tööturu edukuse raporti[34] omadele.

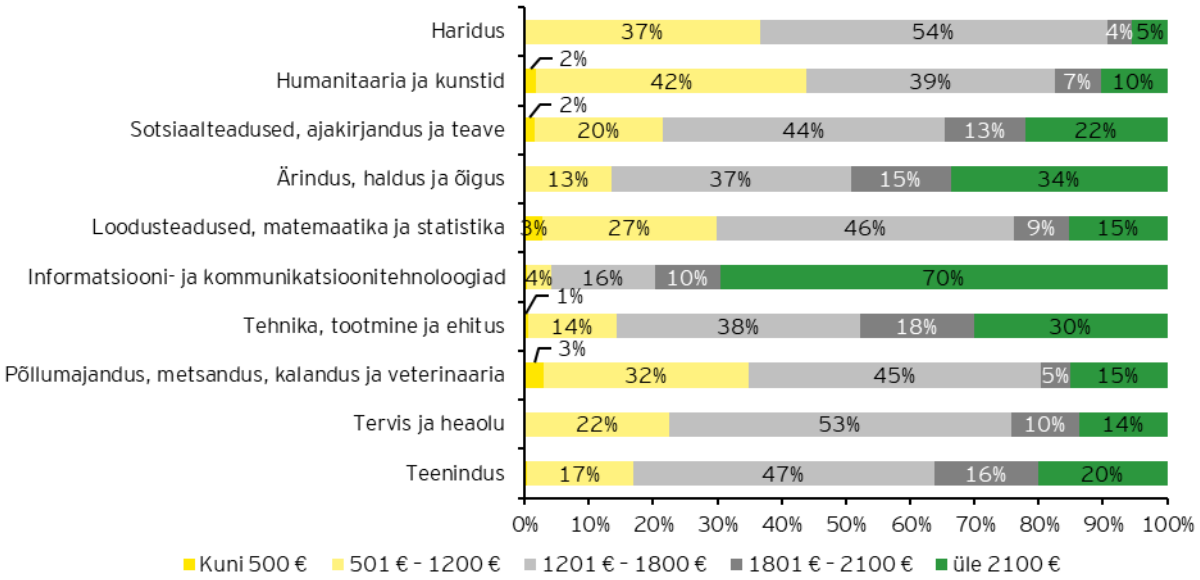

Joonis 43. Täistööajaga töötavate vilistlaste brutotöötasu õppevaldkondade lõikes (n = 3553)

Teatud erinevused ilmnevad ka Eesti ja välismaalastest vilistlaste sissetulekute võrdlemisel (joonis 44). Üle 1800 euro teenivate osakaalud on välismaal töötavate vilistlaste seas oluliselt kõrgemad kui Eestis töötavatel. Kui võrrelda Eestis töötavaid vilistlasi, siis ilmneb, et üle 1800 euro teenivate osakaal on nii Eesti kui välisvilistlaste seas 36% (kokku 1144 Eesti vilistlast ja 33 välisvilistlast). Eesti vilistlaste seas on pisut kõrgem keskmise palga ümbrusse jääva palga – 1201-1800 eurot – teenijate osakaal, samas kui kõige madalama palgavahemiku (kuni 500 eurot) osakaal jääb pisut kõrgemaks Eestis töötavate välisvilistlaste seas.

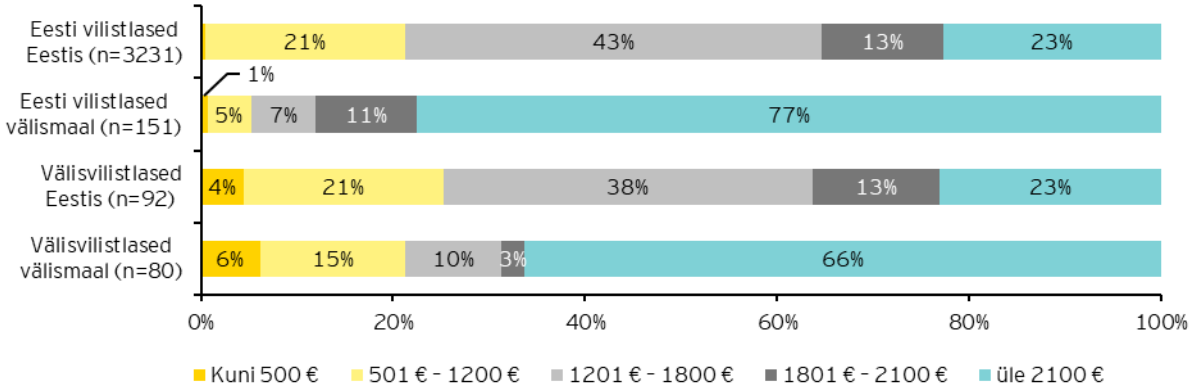

Joonis 44. Täiskoormusega töötavate vilistlaste keskmine brutotöötasu Eesti ja välisvilistlaste töö asukohtade lõikes

[34] HTM; Leppik, M. (2017) „Kutse- ja kõrghariduse 2005.-2014. aastal lõpetanute edukus tööturul aastal 2015" (https://www.hm.ee/sites/default/files/edukus_tooturul.pdf)
HTM; Leppik, M. (2019) „Kutse- ja kõrgharidusõpingud lõpetanute edukus tööturul 2017" (https://www.hm.ee/sites/default/files/edukus_tooturul_2019.pdf)

Ühe töötamisega seonduva küsimusena paluti vilistlastel nimetada, milline ametipositsioon kirjeldab nende praegust töökohta kõige paremini. Tabel 33 näitab antud küsimuse vastuste jaotumist Eesti ja välisvilistlaste lõikes. Üldiselt jälgib ametipositsioonide jaotumine mõlemat tüüpi vilistlaste puhul sarnast loogikat: kõige rohkem on spetsialiste/kontoritöötajaid ja kõige vähem tippjuhte. Erinevustena on välisvilistlaste seas Eesti omadest pisut kõrgemad vanemspetsialistide, oskus- või lihttööliste ning ettevõtjate osakaalud.

Tabel 33. Eesti ja välisvilistlaste praegune ametipositsioon

	Välisvilistlased (n = 218)	Eesti vilistlased (n = 4183)
Ei oska öelda	5%	5%
Tippjuht	3%	2%
Keskastme juht	7%	14%
Vanemspetsialist	21%	17%
Spetsialist/kontoritöötaja	46%	57%
Oskus- või lihttööline	14%	6%
Ettevõtja	9%	5%

2.4 Õpingutega rahulolu ja vilistlaste pädevused

Käesolev alapeatükk käsitleb vilistlaste rahulolu oma kõrgkooliõpingutega ning õpingute käigus omandatud oskuseid ja pädevusi. Vilistlaste rahulolu analüüsides tuuakse välja nii otseselt varasemate õpingute või kõrgkooliga seotud tegurid kui ka vilistlaste üldised hinnangud oma praegust rahulolu kirjeldavatele tunnustele. Pädevuste osas uuritakse eelkõige, kuidas lõpetatud õpingud aitasid kaasa erinevate tööturul vajalike pädevuste arendamisele ning kuidas hindavad vilistlased oma praegusel ametikohal olulisi oskuseid.

2.4.1 Üldine rahulolu

Vilistlaste üldist rahulolu kirjeldavaid tegureid uuritakse esmalt kahes plaanis. Esiteks antakse ülevaade vilistlaste rahuloluhinnanguid potentsiaalselt mõjutavatest teguritest, mis on otseselt seotud kõrgkoolide enda tegevuste või pakutud võimalustega. Teiseks käsitletakse tunnuseid, mis võivad suuremal või vähemal määral kirjeldada vilistlaste praegust subjektiivset rahulolu taset. Mõlemat tüüpi rahulolutegureid võrreldakse sealjuures Eestis kõrghariduse omandanud kohalike ning välismaalastest vilistlaste lõikes.

Eesti ja välisvilistlaste hinnangud rahulolule oma endise kõrgkooliga seotud teguritega on välja toodud tabelis 34. Üldjoontes võib näha Eesti ja välisvilistlaste vahel sarnasusi. Näiteks olid mõlemad kõige rohkem rahul (ehk valisid vastusevariandi 'nõustun täiesti' või 'pigem nõustun') õppetöö füüsilise keskkonnaga ja omandatud kõrgharidusega üldiselt. Kõige vähem olid mõlemad rahul praktikavõimalustega, mille puhul 33% Eesti ja 40% välisvilistlastest valisid vastuse 'ei nõustu üldse' või 'pigem ei nõustu'.

Suuremad erinevused tõusevad esile näiteks rahulolus läbitud õppekavaga (ülesehitus, valikuvõimalus jm), millele andsid kõige positiivsema hinnangu 40% välisvilistlastest, kuid sama näitaja Eesti vilistlaste puhul ulatus vaid 28%-ni. Lisaks tõuseb esile rahulolu juhendamise ja kõrgkooli pakutud nõustamisteenustega. Välisvilistlaste seas andsid rahulolule juhendamisega kõige negatiivsema hinnangu 11% ning rahulolule nõustamisteenustega 13% vastanutest. Eesti vilistlastest polnud ainult 4% nende kõrgkooliga seotud aspektidega üldse rahul.

Tabel 34. Eesti vilistlaste (n = 4245) ning välisvilistlaste (n = 224) rahulolu lõpetatud kõrgkooliga seotud teguritega

Kõrgkooliga seotud tegurid		Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei saa hinnata
Olen rahul praktikavõimalustega	Eesti vilistlased	22%	37%	23%	10%	8%
	Välisvilistlased	19%	25%	25%	15%	16%
Olen rahul õppetöö korraldusega	Eesti vilistlased	24%	54%	18%	4%	1%
	Välisvilistlased	28%	50%	15%	7%	1%
Olen rahul õppejõudude ja õpetamise tasemega	Eesti vilistlased	23%	57%	16%	4%	1%
	Välisvilistlased	27%	50%	17%	6%	0%
Olen rahul juhendamisega	Eesti vilistlased	30%	49%	14%	4%	2%
	Välisvilistlased	24%	34%	17%	11%	15%
Olen rahul läbitud õppekavaga (ülesehitus, valikuvõimalused jm)	Eesti vilistlased	28%	51%	17%	4%	1%
	Välisvilistlased	40%	44%	10%	6%	0%
Olen rahul kõrgkooli poolt pakutud nõustamisteenustega	Eesti vilistlased	12%	22%	10%	4%	51%
	Välisvilistlased	18%	32%	15%	13%	22%
Olen rahul õppetöö füüsilise keskkonnaga	Eesti vilistlased	38%	52%	8%	2%	1%
	Välisvilistlased	43%	47%	7%	3%	0%
Olen üldiselt omandatud kõrgharidusega rahul	Eesti vilistlased	50%	41%	5%	2%	1%
	Välisvilistlased	45%	44%	7%	4%	0%

Lisaks lõpetatud kõrgkooli tegevusega seotud rahulolu teguritele küsiti vilistlastelt hinnanguid ka mitmetele teistele subjektiivsetele rahulolutunnustele, mille tulemusi kajastab tabel 35. Võrreldes eespool välja toodud kõrgkooliga seotud rahulolu teguritega on positiivse hinnangu andnud vastajate osakaalud üldiselt kõrgemad. Vähemalt 90% Eesti vilistlastest olid täiesti või pigem nõus väidetega, et ollakse rahul õppekava/eriala ja kõrgkooli valikuga või et tullakse oma praeguses töökohas tööalaselt hästi toime. Kuigi välisvilistlaste positiivsete hinnangute osakaalud jäävad keskmiselt paari protsendi võrra madalamaks, jäid need viimati nimetatud kolme teguri puhul siiski vahemikku 87–88%. Kõige suurem erinevus kerkib esile hinnangutes oma konkurentsivõimelisusele tööturul. Väitega, et nad tunnevad ennast konkurentsivõimelisena, ei nõustunud või pigem ei nõustunud 22% välisvilistlastest, Eesti vilistlaste hulgas oli vastav näitaja 14%. Kõikide vilistlaste lõikes tõid konkurentsivõime problemaatikat enim esile doktori- (22%) ja bakalaureuseõppe (18%) vilistlased; õppevaldkondades hindasid enda konkurentsivõimet madalamalt loodusteaduste, matemaatika ja statistika (23%) ning humanitaaria ja kunstide (22%) vilistlased.

Tabel 35. Eesti (n = 4245) ja välisvilistlaste (n = 224) rahulolu subjektiivsete teguritega

Subjektiivse rahulolu tegurid		Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei saa hinnata
Olen rahul kõrgkooli valikuga	Eesti vilistlased	59%	33%	5%	1%	1%
	Välisvilistlased	48%	39%	8%	4%	1%
Tulen oma praeguses töökohas tööalaselt hästi toime	Eesti vilistlased	56%	37%	2%	1%	4%
	Välisvilistlased	52%	34%	7%	3%	4%
Olen rahul oma õppekava/eriala valikuga	Eesti vilistlased	51%	39%	7%	2%	1%
	Välisvilistlased	48%	40%	5%	6%	1%
Olen oma praeguse tööga rahul	Eesti vilistlased	49%	37%	8%	2%	4%
	Välisvilistlased	44%	35%	12%	4%	4%
Tunnen end tööturul konkurentsivõimelisena	Eesti vilistlased	45%	39%	11%	3%	3%
	Välisvilistlased	41%	34%	17%	5%	3%

Eelnevast analüüsist selgus, et kõrgkoolide tegevusega seonduvatest teguritest on vilistlased kõige vähem rahul praktikavõimalustega. Praktikavõimalustega rahulolu oli üks madalamalt hinnatud rahulolu aspekte ka 2015. aasta kõrgkoolide vilistlaste uuringus. Seetõttu heidetakse antud tegurile täpsem pilk ka kõrgharidusõpete ja õppevaldkondade lõikes (tabel 36).

Kõrgharidusõpetest on sarnaselt eelmise vilistlasuuringuga tervikuna kõige rahulolevamad rakenduskõrgharidusõppe lõpetajad (79%). Positiivse arenguna on integreeritud õppes praktikavõimalustega väga või pigem rahul olevate osakaal tõusnud 51%-lt 71%-le. Mõneprotsendilist rahulolu kasvu võib täheldada ka bakalaureuse- ja magistriõppes. Õppevaldkondadest on endiselt kõige rahulolevamad tervise ja heaolu, hariduse ning teeninduse vilistlased. Alla 50% jäi väga või pigem rahul olijate osatähtsus humanitaaria ja kunstide, sotsiaalteaduste, ajakirjanduse ja teabe ning loodusteaduste, matemaatika ja statistika vilistlaste seas.

Tabel 36. Vilistlaste rahulolu praktikavõimalustega kõrgharidusõpete ja õppevaldkondade lõikes

	Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei saa hinnata
Kõrgharidusõpe (n = 4468)					
Doktoriõpe	15%	37%	27%	5%	16%
Magistriõpe	16%	34%	26%	10%	14%
Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe	26%	45%	21%	6%	2%
Bakalaureuseõpe	18%	33%	26%	14%	10%
Rakenduskõrgharidusõpe	35%	44%	14%	4%	2%
Õppevaldkond (n = 4468)					
Haridus	38%	40%	12%	6%	4%
Humanitaaria ja kunstid	17%	29%	27%	16%	11%
Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave	18%	27%	30%	16%	9%
Ärindus, haldus ja õigus	16%	34%	25%	10%	14%
Loodusteadused, matemaatika ja statistika	18%	28%	32%	14%	8%
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	17%	33%	22%	12%	17%
Tehnika, tootmine ja ehitus	20%	41%	23%	9%	6%
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	12%	47%	31%	7%	2%
Tervis ja heaolu	38%	46%	13%	2%	2%
Teenindus	25%	50%	16%	6%	3%
Kokku	22%	37%	23%	10%	9%

Allikas: EY, 2020

Lähemalt vaadeldakse ka rahulolu kõrgkoolide pakutud nõustamisteenustega, mille alla võivad liigituda kõrgkoolide erinevad tugifunktsioonid. Pea pool vastanutest ei osanud antud aspekti hinnata (tabel 37), mis ühtib leiuga, et 49% vastanutest ei vajanud enda sõnul kõrgkooliõpingutes tuge (tuutorid, karjääri- ja õppekorraldusnõustajad, psühholoogid jt). Antud tegurit iseloomustab siiski üpriski kõrge osakaal vilistlasi, kes ei nõustu või pigem ei nõustu väitega, et nad olid nõustamisteenustega rahul. Negatiivse arvamuse osatähtsus oli suurem integreeritud (21%) ja doktoriõppes (20%) ning madalaim magistriõppes (13%). Valdkondadest polnud teenustega rahul 21% kunstide ja humanitaaria, 17% ärinduse, halduse ja õiguse ning 17% tervise ja heaolu vilistlastest. Kõige rahulolevamad olid informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate valdkonnas õppinud, kellest vaid 9% andsid antud tegurile negatiivse hinnangu.

Tabel 37. Vilistlaste rahulolu kõrgkooli pakutud nõustamisteenusega õppeastmete ja õppevaldkondade lõikes

	Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei saa hinnata
Kõrgharidusõpe (n = 4468)					
Doktoriõpe	9%	20%	14%	5%	51%
Magistriõpe	12%	19%	8%	5%	57%
Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe	10%	17%	14%	7%	53%
Bakalaureuseõpe	13%	23%	12%	4%	48%
Rakenduskõrgharidusõpe	14%	29%	11%	5%	42%
Õppevaldkond (n = 4468)					
Haridus	17%	24%	8%	3%	47%
Humanitaaria ja kunstid	13%	20%	15%	6%	47%
Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave	13%	21%	10%	4%	52%
Ärindus, haldus ja õigus	11%	21%	11%	6%	50%
Loodusteadused, matemaatika ja statistika	15%	23%	8%	4%	50%
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	12%	22%	6%	3%	57%
Tehnika, tootmine ja ehitus	13%	24%	11%	5%	47%
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	7%	34%	10%	1%	47%
Tervis ja heaolu	13%	23%	12%	5%	47%
Teenindus	10%	28%	10%	2%	51%
Kokku	13%	23%	11%	5%	49%

Viimane rahulolutegur, mida detailsemalt kõrgharidusõpete ja valdkondade lõikes analüüsitakse, on rahulolu läbitud õppekava valikuga, mis on varasemates vilistlasuuringutes vilistlastelt traditsiooniliselt positiivse hinnangu saanud. Tundub, et ka seekord ei kahetse enamik vilistlasi oma eriala valikut (tabel 38). Kõrgharidusõpete lõikes varieerus väga või pigem rahul olevate osakaal 87% (bakalaureuseõpe) ja 96% (doktori- ning integreeritud õpe) vahel. Valdkondadest oli negatiivsema hinnangu – pigem ei nõustu või ei nõustu üldse – andnuid enim loodusteaduste, matemaatika ja statistika (13%), tehnika, tootmise ja ehituse (13%) ning humanitaaria ja kunstide (12%) valdkondades. Samas oli rahul või väga rahul olevate vilistlaste osakaal aga kõigis valdkondades vähemalt 87%.

Tabel 38. Vilistlaste rahulolu valitud õppekava/eriala valikuga kõrgharidusõpete ja õppevaldkondade lõikes

	Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei saa hinnata
Kõrgharidusõpe (n = 4468)					
Doktoriõpe	51%	45%	3%	2%	0%
Magistriõpe	54%	38%	5%	2%	1%
Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe	61%	35%	3%	1%	0%
Bakalaureuseõpe	46%	41%	9%	3%	1%
Rakenduskõrgharidusõpe	54%	36%	7%	2%	1%
Õppevaldkond (n = 4468)					
Haridus	61%	33%	4%	2%	1%
Humanitaaria ja kunstid	52%	35%	9%	3%	1%
Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave	48%	40%	7%	4%	0%
Ärindus, haldus ja õigus	48%	43%	6%	2%	0%
Loodusteadused, matemaatika ja statistika	44%	42%	10%	3%	1%
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	65%	33%	1%	1%	0%
Tehnika, tootmine ja ehitus	42%	45%	9%	4%	0%
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	59%	34%	5%	3%	0%
Tervis ja heaolu	61%	31%	6%	1%	1%
Teenindus	48%	41%	10%	1%	0%
Kokku	51%	39%	7%	2%	1%

Õpingutega rahulolu küsimuste ploki lõpus lasti vilistlastel vabas vormis kirjeldada, millega nad on rahul, millised on puudused ning millisel viisil saaks õppetööd parandada. Vilistlaste seas on laialt levinud arvamus, et õpingute akadeemiline pool on väga tugev, kuid õppes puudub piisav praktiline osa, mistõttu õpingute käigus omandatud teadmisi kas ei osata tööturul rakendada või tööturul vajaminevad praktilised oskused puuduvad. Ettepanekutena toodi probleemi lahendustena välja kokkupuute suurendamine erialaselt seotud ettevõtetega, praktikate osatähtsuse suurendamine või praktika leidmisega abistamine ülikooli poolt. Samuti oli kriitikana välja toodud õpingute laiahaardelisus ning soov õppida spetsiifilises suunas fokusseeritumalt, kuna hetkel peab liiga palju iseseisvalt juurde õppima, et tööturul vajalikke teadmisi omandada.

Vastuste seas tõid vilistlased positiivse poolena välja rahulolu õppekeskkonnaga, õppejõudude abivalmidusega ning kaugõppe võimalikkuse ja paindlikkusega, mis lubab neil õpingute kõrval paralleelselt töötada. Õpingud on vilistlaste sõnul neile andnud analüüsivõime ja probleemide lahendamise oskused ning mis veel tähtsam, kursusekaaslastest ning õppejõududest tutvused ja vajalikud kontaktid kogu eluks.

Käesoleva alapeatüki lõpuks vaadeldakse hinnanguid valitud õpingutega rahulolu teguritele kõrgkoolide lõikes, kodeerides vastusevariandid skaalale 1–4. Tabel 39 sisaldab statistikat kõrgkoolidest, kus vastajaid oli üle 100.

Tabel 39. Keskmine hinnang valitud rahulolu teguritele[35] üle saja vastajaga kõrgkoolide lõikes

Kõrgkool	Statistiline näitaja	Olen rahul kõrgkooli valikuga	Olen rahul õppejõudude ja õpetamise tasemega	Olen oma praeguse tööga rahul	Tunnen end tööturul konkurentsi-võimelisena	Olen üldiselt omandatud kõrgharidusega rahul
Eesti Maaülikool	**Keskmine**	**3,4**	**2,9**	**3,3**	**3,1**	**3,3**
	Standardhälve	0,7	0,7	0,8	0,9	0,7
	Vastajaid	271	271	258	268	271
Lääne-Viru Rakenduskõrgkool	**Keskmine**	**3,6**	**3,3**	**3,4**	**3,2**	**3,6**
	Standardhälve	0,6	0,7	0,6	0,8	0,5
	Vastajaid	118	118	118	118	117
Sisekaitseakadeemia	**Keskmine**	**3,4**	**3,1**	**3,3**	**3,1**	**3,4**
	Standardhälve	0,8	0,8	0,8	0.9	0,7
	Vastajaid	222	221	221	219	221
Tallinna Tehnikakõrgkool	**Keskmine**	**3,5**	**3,1**	**3,4**	**3,4**	**3,4**
	Standardhälve	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7
	Vastajaid	160	160	155	158	161
Tallinna Tehnikaülikool	**Keskmine**	**3,5**	**2,8**	**3,4**	**3,3**	**3,3**
	Standardhälve	0,6	0,7	0,7	0,8	0,7
	Vastajaid	1042	1045	1017	1025	1040
Tallinna Tervishoiu Kõrgkool	**Keskmine**	**3,3**	**2,9**	**3,5**	**3,6**	**3,5**
	Standardhälve	0,9	0,9	0.7	0,5	0,7
	Vastajaid	105	106	105	102	106
Tallinna Ülikool	**Keskmine**	**3,4**	**3,1**	**3,4**	**3,3**	**3,4**
	Standardhälve	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7
	Vastajaid	830	840	810	820	837
Tartu Tervishoiu Kõrgkool	**Keskmine**	**3,5**	**3,0**	**3,5**	**3,4**	**3,5**
	Standardhälve	0,7	0,8	0.6	0,8	0,7
	Vastajaid	259	230	230	228	230
Tartu Ülikool	**Keskmine**	**3,7**	**3,1**	**3,4**	**3,3**	**3,5**
	Standardhälve	0,6	0,7	0.7	0,8	0,6
	Vastajaid	1379	1380	1315	1338	1378
Koolide keskmiste keskmine		**3,5**	**3,0**	**3,4**	**3,3**	**3,4**

Tabelis 39 välja toodud teguritest jäävad hinnangud madalaimaks rahulolus õppejõudude ja õpetamise tasemega, mis varieerub vahemikus 2,8 kuni 3,3. Pisut kõrgemad, kuid sama suure varieeruvusega –

[35] Rahulolukküsimuste vastusevariantidele 'nõustun täiesti', 'pigem nõustun', 'pigem ei nõustu' ja 'ei nõustu üldse' anti arvväärtused skaalal 1–4. Vastusevariandi 'ei saa hinnata' tulemusi keskmiste hinnangute analüüsi ei kaasatud. Keskmise hinnangu statistikuks on aritmeetiline keskmine.

3,1 kuni 3,6 – on keskmised hinnangud rahulolule oma konkurentsivõimelisusega. Rahulolu omandatud kõrghariduse ja praeguse töökohaga jääb 3,3 kuni 3,6 piiresse. Kõrgeimad hinnangud sai rahulolu kõrgkooli valikuga, varieerudes 3,3 ja 3,7 vahel.

Alla 100 vastajaga kõrgkoolide rahulolunäitajate keskmised tabelis 40 võivad olla tugevamalt mõjutatud üksikutest ekstreemsetest hinnangutest, kuid statistiliste näitajate üldpilt ühtib eelnevalt välja toodud suuremate koolide omaga. Valitud teguritest hinnatakse kõige kõrgemalt rahulolu kõrgkooli valikuga (3,1–4), omandatud kõrgharidusega (3,2–3,7) ja praeguse töökohaga (2,9–3,7). Madalamalt hinnati ka väiksemate koolide puhul tunnetuslikku konkurentsivõimet tööturul (3,25–4) ning rahulolu õppejõudude ja õpetamisega (2,7–3,3). Kõikide tegurite puhul on väiksemate koolide vaheliste keskmiste hinnangute varieeruvus laiem kui suurte koolide vahel.

Tabel 40. Keskmine hinnang valitud rahuloluteguritele[36] alla saja vastajaga kõrgkoolide lõikes

Kõrgkool	Statistiline näitaja	Olen rahul kõrgkooli valikuga	Olen rahul õppejõudude ja õpetamise tasemega	Olen oma praeguse tööga rahul	Tunnen end tööturul konkurentsi-võimelisena	Olen üldiselt omandatud kõrgharidusega rahul
EELK Usuteaduse Instituut	**Keskmine**	3,7	3,3	3,4	3,0	3,5
	Standardhälve	0,5	0,7	0,5	0,7	0,7
	Vastajaid	10	10	9	9	10
Eesti EKB Liit Kõrgem Usuteaduslik Seminar	**Keskmine**	3,7	2,7	3,7	4,0	3,7
	Standardhälve	0,6	0,6	0,6	0,0	0,6
	Vastajaid	3	3	3	2	3
Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor	**Keskmine**	3,1	3,1	3,2	3,2	3,3
	Standardhälve	1,0	0,8	0,9	0,9	0,8
	Vastajaid	63	62	63	62	63
Eesti Infotehnoloogia Kolledž	**Keskmine**	3,8	3,2	3,3	3,4	3,5
	Standardhälve	0,4	0,6	0,7	0,7	0,5
	Vastajaid	39	39	38	39	39
Eesti Kunstiakadeemia	**Keskmine**	3,6	3,0	3,2	3,0	3,2
	Standardhälve	0,6	0,8	0,8	0,9	0,8
	Vastajaid	78	78	73	77	78
Eesti Lennuakadeemia	**Keskmine**	3,5	3,1	3,4	3,3	3,4
	Standardhälve	0,6	0,7	0,5	0,5	0,6
	Vastajaid	19	19	19	19	18
Eesti Metodisti Kiriku Teoloogiline Seminar	**Keskmine**	4,0	3,2	3,5	3,2	3,2
	Standardhälve	0,0	0,4	0,5	0,8	0,8
	Vastajaid	6	6	6	6	6
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	**Keskmine**	3,5	3,0	3,4	3,3	3,3
	Standardhälve	0,6	0,9	0,7	0,8	0,8
	Vastajaid	49	49	46	46	49
Estonian Business School	**Keskmine**	3,5	3,1	3,4	3,5	3,5
	Standardhälve	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6
	Vastajaid	89	88	86	86	88
Euroakadeemia	**Keskmine**	3,1	3,0	2,9	3,1	3,2
	Standardhälve	1,0	0,9	1,0	0,9	0,8
	Vastajaid	44	44	39	40	43
Kaitseväe Akadeemia (endine KVÜÕA)	**Keskmine**	3,3	2,7	3,1	2,8	3,2
	Standardhälve	0,6	0,6	0,6	0,9	0,6
	Vastajaid	16	17	17	17	17
Kõrgem Kunstikool Pallas	**Keskmine**	3,5	2,9	3,2	3,2	3,3
	Standardhälve	0,9	0,8	0,9	0,8	0,7
	Vastajaid	31	32	30	29	32
Koolide keskmiste keskmine		**3,5**	**3,0**	**3,3**	**3,3**	**3,4**

[36] Rahulolukküsimuste vastusevariantidele 'nõustun täiesti', 'pigem nõustun', 'pigem ei nõustu' ja 'ei nõustu üldse' anti arvväärtused skaalal 1–4. Vastusevariandi 'ei saa hinnata' tulemusi keskmiste hinnangute analüüsi ei kaasatud. Keskmise hinnangu statistikuks on aritmeetiline keskmine.

2.4.2 Pädevuste kujunemine

Käesoleva uurimuse aluseks oleva küsitluse viimases plokis küsiti vilistlastelt nende hinnanguid õpingute käigus omandatud oskustele ja pädevustele. Peale selle paluti neil hinnata enda praeguseid oskuseid ja pädevusi, mis võivad professionaalses elus olulist rolli mängida. Antud teema on oluline eelkõige seetõttu, et kõrgharidusõpingute eesmärgiks pole pelgalt kitsaste erialaste oskuste õppimine, vaid tudengite laiapõhjalise ja interdistsiplinaarse võimekuse arendamine. Teoreetiliste teadmiste ja praktiliste oskuste mitmekesisust võib eriti oluliseks pidada tänapäeva dünaamilises tööturu situatsioonis, kus olulisteks märksõnadeks on kiire kohanemisvõime ning mitmekülgsus.

Tabel 41 illustreerib vilistlaste vastuseid küsimustele, mis seostuvad nende valitud õppekava eesmärkide, sisu ja väljunditega; võrdluseks on toodud ka eelmise kolme vilistlasuuringu tulemused. Positiivsena saab välja tuua, et enamik vilistlastest nõustusid väidetega, et õppekava eesmärgid ja õpiväljundid olid neile õpinguid alustades selged ning et õpe tervikuna vastas nende ootustele. Oluline küsimus on ka see, kui rakendatavaks osutuvad õpitud teadmised praktikas. Sarnaselt eelmiste vilistlasuuringutega leiab umbes kaks kolmandikku vilistlastest, et nad kasutavad õpingute käigus omandatud teadmisi ja oskusi tihti ka oma praegusel ametipostil.

Tulles puuduste juurde, on vilistlased eelkõige rahulolematud õpinguteaegsete praktikavõimalustega, nagu selgus ka varasematest küsimustest. Tõsiasi, et umbes pool vilistlastest ei pea tööalase praktika mahtu piisavaks, joonistus välja kõigis senistes vilistlasuuringutes, kus selleteemaline küsimus on leidunud. Võrreldes eelmise kahe uuringuga on rahulolevate osakaal küll 3% võrra tõusnud. Õpinguteaegsete praktikavõimaluste piiratus võib tudengite professionaalsete oskuste arengut pikemas perspektiivis pärssida ning see probleem väärib seetõttu jätkuvalt kõrgkoolide tähelepanu.

Tabel 41. Õppekava eesmärgid, nende vastavus vilistlaste ootustele ning erialaste teadmiste kasutamine töökeskkonnas (aastatel 2016–2018: n = 4475)

	Vilistlasuuringu aasta	Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei saa hinnata
Õpinguid alustades teadsin õppekava eesmärke ja õpiväljundeid	2016-2018	35%	48%	12%	4%	1%
	2015	37%	47%	13%	3%	1%
	2012	34%	48%	15%	3%	1%
	2009	34%	47%	15%	3%	1%
Kasutan oma töös väga sageli õpingute käigus omandatud oskusi ja teadmisi	2016-2018	28%	39%	21%	9%	2%
	2015	25%	41%	22%	8%	4%
	2012	29%	39%	21%	8%	4%
	2009	28%	40%	19%	7%	6%
Läbitud õpe oli vastavuses minu ootustega õppekavale	2016-2018	24%	54%	16%	4%	2%
	2015	21%	54%	20%	4%	2%
	2012	20%	55%	20%	4%	1%
	2009	20%	54%	20%	5%	1%
Õppekava sisaldas piisavalt praktikat töökeskkonnas	2016-2018	21%	29%	30%	18%	2%
	2015	20%	27%	31%	20%	2%
	2012	19%	28%	31%	21%	2%

Erinevate oskuste hindamiseks anti vilistlastele nimekiri pädevustest, mille hulgast paluti neil nimetada viis praegusel ametikohal kõige olulisemat. Vastavat informatsiooni kajastab joonis 45. Läbitud õppekavaga seoses hinnati kõrgelt erialasi oskuseid (44% vastanutest) ning teadmisi (52%). Antud kahe pädevuse – erialaste teadmiste (küsitluses defineeritud kui 'oskan kasutada ja rakendada erialaseid teadmisi; saan aru oma töö põhiprotsessidest') ning erialaste oskuste ('tean ja tunnen erialast sõnavara, põhimõtteid, protsesse, tehnikaid, materjale, töövahendeid ja seadmeid') – vahel ilmnes kõigi pädevuste lõikes kõige tugevam korrelatsioon väärtusega 0,695. Tugevamad olid ka seosed selliste pädevuste vahel nagu juhtimine ja juhtimise oskus ning algatusvõime ja ettevõtlikkus (0,662), algatusvõime ja ettevõtlikkus ning oskus koostada ja juhtida erialaseid projekte (0,619) ning analüüsi- ja tõlgendusoskus ja oskus hallata informatsiooni ja oskusteavet (0,613). Üldisematest kompetentsidest toodi enim esile suhtlus- (50%) ja

probleemilahendamise oskust (47%) ning iseseisvust ja vastutust töötamisel (42%). Viis enim valitud pädevust on sealjuures eelmise vilistlasuuringuga samad, muutunud on vaid nende järjestus. Lisaks on kahe uuringu võrdluses samad ka kaks viimast pädevust: funktsionaalne lugemisoskus ja matemaatiline kirjaoskus.

Joonis 45. Vilistlaste hinnangud kõige olulisematele pädevustele või oskustele oma praegusel ametikohal (n = 4467)

Lisaks esitati vilistlastele viis oskuste või pädevuste kohta käivat väidet, millele paluti omapoolsed hinnangud anda (joonis 46). Kõige rohkem nõustuti väitega (nõustun täiesti ja pigem nõustun), et läbitud kõrgharidusõpingud arendasid üldiseid kognitiivseid võimeid, nagu analüüsi-, sünteesi- ja õppimisoskused (87%), ning andsid põhjalikud erialased teadmised (86%). Väga positiivse trendina võrreldes eelmise vilistlasuuringuga ilmneb, et kooliõpingute rolli valitud pädevuste arendamises hinnatakse seekord oluliselt kõrgemalt. Näiteks on umbes 14% võrra tõusnud vilistlaste arv, kes leidsid, et kõrgkool andis neile põhjalikud erialased teadmised, kuid positiivne tendents ilmnes ka teiste pädevuste puhul.

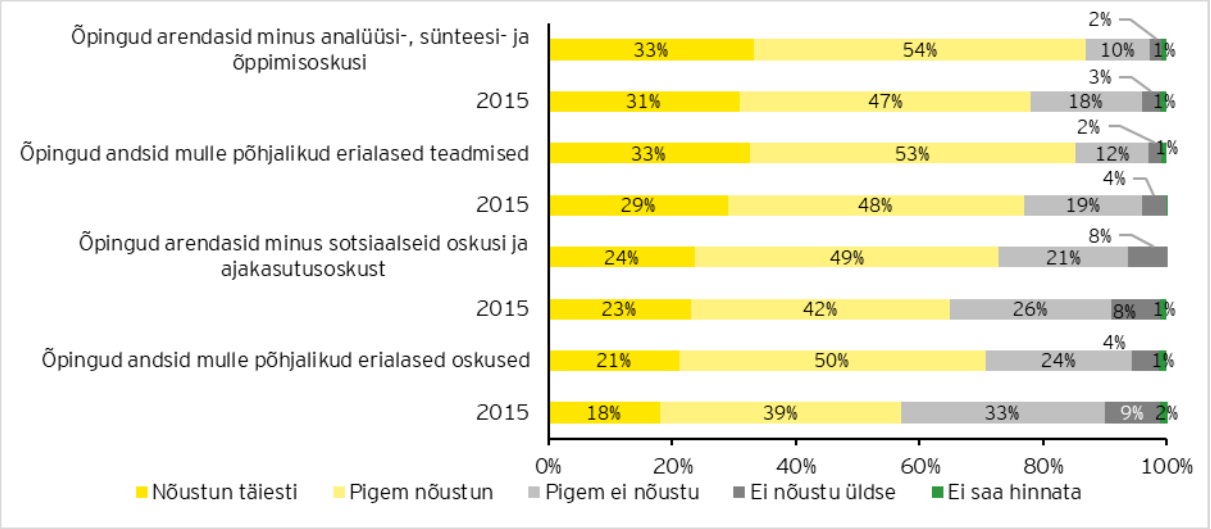

Joonis 46. Vilistlaste hinnangud kõrgkooliõpingute rollile pädevuste kujunemises aastatel 2016–2018 (n = 4464) ja 2015. aasta vilistlasuuringus (n = 2360)

Küsitluse oskustele keskenduva osa lõpus lasti vilistlastel hinnata oma vilumust valitud pädevuste lõikes 5-astmelisel skaalal: väga tugev, pigem tugev, nii ja naa, pigem nõrk ning väga nõrk (joonis 47). Pigem või väga tugevaks peeti kõige rohkem informatsiooni ja oskusteabe haldamist (92%), funktsionaalset lugemisoskust (92%), iseseisvust ja vastutust töötamisel (91%) ning analüüsi- ja tõlgendusoskust (91%). Sarnaselt varasema vilistlasuuringuga hinnati kõige madalamalt matemaatilist kirjaoskust, oskust koostada ja juhtida erialaseid projekte ning käelisi oskuseid.

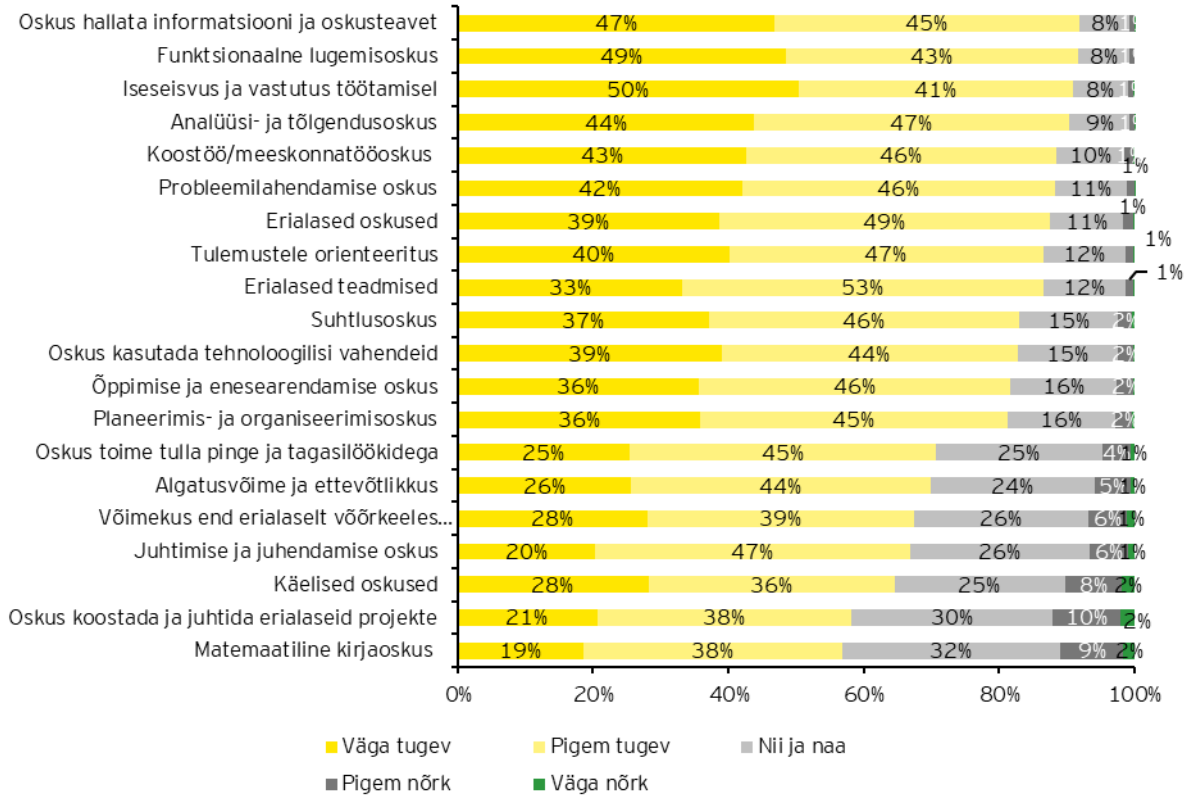

Joonis 47. Vastajate hinnangud oma pädevustele (n = 4465)

Eespool nimetatud pädevustele antud hinnanguid võimaldab kompaktsemalt analüüsida hinnangute viiepunktilisele skaalale kodeeritud keskmised, mille alusel on enamike pädevuste keskmised hinnangud kõrgemad kui neli. Kahekümnest küsitluses nimetatud pädevusest tervel kolmeteistkümnel jäid keskmised hinnangud vahemikku 4,1–5. Madalamaid keskmisi hinnanguid kirjeldab kõrgematest keskmistest suurem standardhälve, mistõttu tundub madalamalt hinnatud pädevuste osas esinevat rohkem heterogeensust.

Tabel 42. Vastajate hinnangute keskmised oma pädevustele viiepunktiskaalal (n = 4465)

Pädevus	Aritmeetiline keskmine	Standardhälve
Iseseisvus ja vastutus töötamisel	4,4	0,7
Funktsionaalne lugemisoskus	4,4	0,7
Oskus hallata informatsiooni ja oskusteavet	4,4	0,6
Analüüsi- ja tõlgendusoskus	4,3	0,7
Probleemilahendamise oskus	4,3	0,7
Koostöö/meeskonnatööoskus	4,3	0,7
Tulemustele orienteeritus	4,3	0,7
Erialased oskused	4,2	0,7
Oskus kasutada tehnoloogilisi vahendeid	4,2	0,8
Erialased teadmised	4,2	0,7
Suhtlusoskus	4,2	0,8
Õppimise ja enesearendamise oskus	4,2	0,8
Planeerimis- ja organiseerimisoskus	4,1	0,8
Oskus toime tulla pinge ja tagasilöökidega	3,9	0,8
Algatusvõime ja ettevõtlikkus	3,9	0,9
Võimekus end erialaselt võõrkeeles väljendada	3,9	0,9
Juhtimise ja juhendamise oskus	3,8	0,9
Käelised oskused	3,8	1,0
Oskus koostada ja juhtida erialaseid projekte	3,7	1,0
Matemaatiline kirjaoskus	3,6	0,9

3. Kokkuvõte

Haridus- ja Teadusministeerium viis koostöös Ernst & Young Baltic AS-iga läbi Eesti kõrgkoolide 2016.–2018. aasta vilistlaste uuringu, mis pakub sisendeid Eesti kõrghariduspoliitika kujundamiseks ja kõrghariduse kvaliteedi parendamiseks. Uuringu eesmärgiks oli saada ülevaade Eesti kõrgkoolide vilistlaste õpingutega seotud taustast, nende hinnangust õppetöö kvaliteedile ja omandatud pädevustele, vilistlaste lõpetamisjärgsetest tegevustest ning toimetulekust tööturul. Uuring keskendub Eesti ülikoolide 2016.–2018. kalendriaasta vilistlastele, kuid käsitleb ka muutusi ja trende võrreldes varasemate Eesti kõrgkoolide vilistlasuuringute tulemustega. Selline ülevaade võimaldab poliitikakujundajatel ja kõrgkoolidel analüüsida õppetöö kvaliteeti tööturu perspektiivist lähtuvalt ning anda aluse edasiste otsuste ja muudatuste tegemiseks.

3.1 Ülevaade uuringu läbiviimisest

Käesoleva uuringu valimisse kuulusid kõik 2016.–2018. aastal Eesti kõrgkoolides kõrgharidusõpingud lõpetanud vilistlased. Üldvalimisse kuulus seega 21 Eesti kõrgkooli, sh 7 ülikooli ning 14 rakenduskõrgkooli. 2016. aastal oli lõpetanuid 10 124, 2017. aastal 9478 ning 2018. aastal 9068, tehes summaarseks brutovalimiks 28 670 vilistlast. Lõpetanute hulka kuuluvad ka Eestis kõrgkooli lõpetanud välisüliõpilased, keda oli 2016. aastal 704, 2017. aastal 875 ning 2018. aastal 1057 ehk kokku 2636 välismaalt pärit vilistlast.

Uuring jaotus kolmeks etapiks: uuringu läbiviimise ettevalmistamine, andmete kogumine ning tulemuste analüüs. Andmete kogumiseks kasutati ankeetküsitluse meetodit. Küsitlust levitati vilistlaste seas veebipõhiselt ning sellele oli võimalik vastata nii eesti, vene kui inglise keeles. Kokku laekus küsitlusele 4517 terviklikku vastust ehk ankeeti, milles oli vastatud kõikidele küsimustele. Lisaks kaasati andmeanalüüsi 483 poolikut ankeeti, kus oli läbitud vähemalt pool küsitlusest. Kokkuvõttes vastas küsitlusele 17% kõikidest uuritava perioodi vilistlastest.

Kõikidest vastajatest moodustasid 83% ülikoolide ja 17% rakenduskõrgkoolide vilistlased. Absoluutnumbrites oli kõige rohkem vastajaid kolmes suuremas avalik-õiguslikus ülikoolis (Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool ja Tallinna Ülikool), mille vilistlased moodustasid ühiselt 72% kõigist küsitlusele vastanutest. Küsitluses osalemise määr varieerus kõrgkoolides 10% ja 26% vahel. Välismaalt pärit vilistlastest vastas küsitlusele 286. Vanusega seonduvale küsimusele vastanud vilistlaste hulgas olid küsitlusele vastamise hetkel 58% nooremad kui 30 aastat ning 42% vanemad kui 30 aastat.

Kõrgharidusõpetest laekus enim vastuseid magistri- (1844) ning bakalaureuseõppe (1604) vilistlaste seast. Õppevaldkondadest oli kõige rohkem vastajaid ärinduses, halduses ja õiguses (1092) ning tehnikas, tootmises ja ehituses (795), kuid osalusmäär oli kõrgeim hoopis sotsiaalteaduste, ajakirjanduse ja teabe valdkonnas (20%). Küsitlusest laekunud andmete esinduslikkuse tõstmiseks kaaluti vastuste andmestikku kolme tunnuse alusel: vilistlase poolt lõpetatud kõrgkool (21 kõrgkooli), kõrgharidusõpe (5 õpet) ning õppevaldkond (10 õppevaldkonda).

3.2 Uuringu tulemused

Eriala ja kõrgkooli valiku põhjused

Vilistlaste kõrgkooli ja eriala valikut enim mõjutanud tegurid ning nende olulisus ja järjestus tudengite (sh Eesti ja välistudengid) jaoks ei ole võrreldes 2015. ja 2012. aasta vilistlasuuringuga muutunud ning põhjuste olulisus erineb vaid mõne protsendi võrra. Käesoleva ja ka viimase kahe vilistlasuuringu tulemuste kohaselt on kõige olulisemaks teguriks, mis tudengite valikuid mõjutab, huvi konkreetse valdkonna/eriala vastu. Antud tegurit pidas väga oluliseks või oluliseks 96% uuringus osalenud vilistlastest ning seda kõikide õppevaldkondade puhul. Nii pidas huvi valdkonna vastu kõige olulisemaks näiteks 98% loodusteaduste, matemaatika ja statistika valdkonna vilistlastest ning 94% tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonna vilistlastest.

Olulisuselt kaks järgmist tegurit olid töö leidmise võimalikkus tulevikus ning kooli maine. Töö leidmise võimalust tulevikus pidas väga oluliseks või oluliseks 74% vilistlastest ning kooli mainet 69% vilistlastest. Töö leidmise võimalikkus tulevikus on samuti tugevalt seotud kooli mainega ning neid kahte aspekti saab käsitleda ka kui omavahel vastastikku sõltuvaid muutujaid, sest ühiskonna (sh tööandja) silmis hea mainega kõrgkoolis hariduse omandamine tagab üliõpilasele tulevikus potentsiaalselt suuremad töö leidmise võimalused.

Neljas eriala ja kõrgkooli valikut enim mõjutanud põhjus oli hea palk tulevikus, mida pidas oluliseks või väga oluliseks 67% vilistlastest. 2015. aastal olid vastavad numbrid 71% ja 66%. Jätkuvalt peetakse kooli mainet olulisemaks (69%) kui eriala mainet (60%).

Kõige vähem mõjutavad eriala ja kõrgkooli valikut endiselt karjäärinõustamine (8% peab oluliseks või väga oluliseks), vanemate/sugulaste/tuttavate jt soovitused (24% peab oluliseks või väga oluliseks) ning soov õpingute-eelsele ametikohale lähedasel erialal kogemust omandada (39% peab oluliseks või väga oluliseks).

Kui vaadelda kõiki õppevaldkondi koos, oli huvi konkreetse valdkonna/eriala vastu kõige olulisem eriala valiku tegur, kuid näiteks informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia õppevaldkonna vilistlaste (87%) ning ärinduse, halduse ja õiguse valdkonna vilistlaste (81%) jaoks oli olulisim valdkonna/eriala valikut mõjutanud tegur hea palk tulevikus. Kõige vähem prioriseerivad seevastu töötasu kui tegurit õppevaldkonna/eriala valikul humanitaaria ja kunstide valdkonna vilistlased, kellest vaid 33% pidas seda oluliseks teguriks. Ka loodusteaduste, matemaatika ja statistika õppevaldkonna vilistlastele ei olnud hea palk tulevikus väga oluliseks argumendiks, olles oluline tegur 57%-le vilistlastest.

Oluline on ka välja tuua, kui palju mõjutasid vilistlaste hulgas õppevaldkonna valikut majanduslikud põhjused, sest üldised majanduslikud tegurid mõjutavad nii õpingute ajal õpingutega seoses välislähetuses käimist kui ka õpingute kestust ja õpingute ajal töötamist. Oluline on sellele tähelepanu pöörata just seetõttu, et otsesed majanduslikud põhjused (nt tasuta õppkoht ning jõukohane õppeteenustasu) ei olnud õppevaldkonna ja eriala valikul enamiku vilistlaste jaoks olulised ning vaid kahe õppevaldkonna vilistlaste (põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria ning tervis ja heaolu) jaoks olid need põhjused kas olulised või väga olulised. Kõige vähem pidasid majanduslikke põhjuseid kas oluliseks või väga oluliseks humanitaaria ja kunstide (41%) ning ärinduse, halduse ja õiguse (39%) õppevaldkonna vilistlased. Kui kõrvutada neid numbreid õpinguteaegse töötamise peamise põhjusega, milleks oli üliõpilaste otsese majandusliku olukorra parandamine, ilma milleta ei oleks majanduslikult toime tuldud, ei jäeta sellegipoolest majanduslike põhjuste tõttu (näiteks kõrge õppeteenustasu) spetsiifilist isiklikku huvi pakkuvat eriala või kõrgkooli valimata.

Ka välisüliõpilaste puhul olid eriala ja kooli valikul jätkuvalt kõige olulisemad tegurid huvi valdkonna/eriala vastu ning töö leidmise võimalused. Nii pidas 94% välistudengitest kõige olulisemaks huvi valdkonna/eriala vastu ning 74% töö leidmise võimalust tuleviku perspektiivis. 2015. aasta

uuringus olid vastavad osakaalud 96% ja 67%. Seega on esimesed kaks tegurit püsinud valiku tegemisel ajalises perspektiivis välistudengite jaoks samaväärsed, kuid töö leidmise võimalused tulevikus on võrreldes 2015. aastaga olulisemaks muutunud.

Võrreldes uuritava perioodi tulemusi 2015. aasta vilistlasuuringuga, on näha mitmete kooli valikut mõjutanud tegurite ühtlustumist üldvalimi ning välisüliõpilaste seas. Kui 2015. aastal pidas hea palga teenimise võimalust oluliseks 49% välistudengitest ja 66% kõigist vastanutest, siis käesoleval perioodil oli vastav näitaja välismaalaste puhul tõusnud 68%-ni ning üldvalimis 67%-l stabiliseerunud. Ka karjäärinõustamise osas on toimunud välisüliõpilaste ja üldvalimi vahel ühtlustumine: 2015. aastal pidas karjäärinõustamist oluliseks 26% välisüliõpilastest ja vaid 7% üldvalimist ning uuritud perioodil 7% välisüliõpilastest ja 8% üldvalimist.

Võrreldes erakõrgkoole ning riigi- ja avalik-õiguslikke kõrgkoole, võib märgata hea palga ning eriala ja kooli maine olulisuse erinevust. Kui avalik-õiguslikus kõrgkoolis õppinud vastajatest peab head palka väga oluliseks või oluliseks 65%, siis erakõrgkoolide vilistlaste seas on see näitaja 82%. Võrreldes näiteks rakenduskõrgharidusõppe ja bakalaureuseõppe vilistlaste hinnanguid hea palga olulisusele, hindasid rakenduskõrgharidusõppe vilistlased head palka olulisemaks kui bakalaureuseõppe vilistlased: väga oluliseks pidas seda vastavalt 33% ja 19% vilistlastest. Kooli mainet hindavad samas kõrgemalt avalik-õiguslike ja riigikõrgkoolide vilistlased (71% peab seda eriala valikul oluliseks), erakõrgkoolide vilistlastest peab seda oluliseks 63%.

Välismaal õppimise või praktikal viibimise kogemused

Uuritaval perioodil viibis õpingutega seoses välisriigis 20% vilistlastest, sealhulgas 44% välisvilistlastest ning 18% Eesti vilistlastest. Lühiajalisel õppereisil viibis 48% välismaal viibinud vilistlastest, 27% viibis välisriigis praktikal või õppis seal ühe semestri vältel, 19% viibis välisriigis praktikal või õppimas enam kui ühe semestri ning kõige väiksem grupp vilistlasi (16%) õppis või viibis välisriigis praktikal vähem kui ühe semestri vältel.

Jätkuvalt on kõige olulisemaks õpingute ajal välisriigis kogetud probleemiks sellega kaasnevad rahalised kulutused, mida pidas kas väga oluliseks või oluliseks 36% vilistkastest. Võrreldes 2015. aasta vilistlasuuringuga on probleemi olulisus langenud vaid 2% võrra ning püsinud sisuliselt samal tasemel. Teisalt pidas 60% õpingute ajal õpingutega seoses välisriigis viibinud vilistlastest kaasnevaid rahalisi kulutusi väheoluliseks ning ka probleemide järjestuses on muutunud kaasnevad rahalised kulutused võrreldes 2012. ja 2015. aasta vilistlasuuringuga vähem oluliseks.

Teiseks suureks probleemiks saab pidada lahusolekut perekonnast, mida pidas oluliseks või väga oluliseks probleemiks 15% vilistlastest. Olulisuselt kolmanda probleemina saab välja tuua, et õppekava/õppeained ei ühildunud vilistlase kodukõrgkooli õpingutega (12% vilistlastest).

Ka kõrgharidusõpete lõikes olid õpingutega kaasnenud rahalised kulutused kõige olulisemaks kogetud probleemiks. 44% bakalaureuseõppe ning 41% integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppe vilistlaste jaoks olid kaasnevad rahalised kulutused kas olulised või väga olulised. Kõige vähem tunnetasid kaasnevate rahaliste kulutustega seonduvat probleemina rakenduskõrgharidusõppe vilistlased (24%) ning doktoriõppe vilistlased (34%). Numbrite taga võib peituda põhjus, et rakenduskõrgharidusõppes on üldine mobiilsus madal ning peamiselt käiakse välismaal lühiajaliselt ehk suuremahulisi rahalisi kulutusi ei kaasne ning doktoriõppes toetatakse lühiajalist mobiilsust erinevate mobiilsusstipendiumitega. Kindlasti tuleb ära märkida kas seda, et õpingute ajal välismaal kogetud probleemid näivad olevat kõikide õppevaldkondade puhul vähenenud.

Ülejäänud probleemid, nagu puudulik eelinfo kodukõrgkoolist, ebapiisav keeleoskus või motivatsiooni langus, olid pigem kas väheolulised või üldse mitte probleemid. Kõige vähem peeti takistuseks ebapiisavat keeleoskust (84% jaoks väheoluline või üldse mitte probleem) motivatsiooni langust (81%) ja puudulikku eelinfot kodukõrgkoolist (77%). Avatud vastuste all tõid vilistlased välja, et välismaal

viibimisel esines probleeme seoses ülikoolidevahelise suhtluse ja koostööga ning hinnete õigeaegse edastamisega, millest tulenevalt ilmnesid omakorda probleemid stipendiumi saamisega.

Välismaal viibimisega seotud raskused uuritaval perioodil peegeldavad 2015. aasta tulemusi ning andmetest lähtub, et vilistlaste kogetud probleemid ja nende olulisus ei ole ajas märkimisväärselt muutunud ning varasemad probleemid on aktuaalsed ka uuritaval perioodil.

Peamiseks takistuseks, miks õpingute ajal välisriiki ei mindud, osutusid samuti rahalised kulud, mida pidas väga oluliseks 22% vastajatest ning oluliseks 32% vastajatest. Seega on õpingutega kaasnevad rahalised kulutused olulisimaks probleemiks nii nendele vilistlastele, kes õpingute ajal välismaal viibisid, kui ka nendele vilistlastele, kes välisriiki õpingutele või praktikale ei suundunud. Kui võrrelda andmeid 2015. aasta vilistlasuuringuga, siis selgub, et finantsvahendid kui peamine takistus välismaale õppima või praktikale suundumisel on muutunud ajas vähem oluliseks. Üldine majanduskasv, mis jõuab läbi suurema teenitava palga ka üliõpilasteni, võib olla põhjuseks, miks rahaliste vahendite puudumist ei peeta enam nii oluliseks takistuseks, ning see võimaldab suuremal hulgal tudengitel suunduda õpingute ajal välisriiki.

Vilistlased, kes hindasid välismaale minekul sellega kaasnevaid rahalisi kulutusi väga oluliseks või oluliseks probleemiks, nägid ka teisi takistusi märkimisväärselt suurema probleemina kui need vilistlased, kelle jaoks välismaale minekuga kaasnevad rahalised kulutused olid väheolulised või üldse mitte olulised.

Teise märkimisväärse probleemina, mis takistas õpingute ajal välismaale minekut, toodi välja lahusolekut lähedastest, mida pidas väga oluliseks takistuseks 24% ning oluliseks takistuseks 26% vilistlastest. Kolmandaks suuremaks probleemiks kujunes tööl käimine, mida pidas väga oluliseks takistuseks 25% vilistlastest ning oluliseks takistuseks 21% vilistlastest.

Kui vaadata takistusi õpingutega seoses välisriiki suundumisele välisüliõpilaste puhul, siis ka välisüliõpilaste jaoks oli teise riiki minekul suurimaks probleemiks rahalised kulutused, mida pidas väga oluliseks või oluliseks takistuseks 37% vilistlastest. Olulisuselt teine takistus oli õpingute ajal tööl käimine, mida pidas väga oluliseks või oluliseks takistuseks 33% vilistlastest, ning kolmanda põhjusena toodi välja õppekavade/õppeainete ühildumisprobleemid seoses kodukõrgkooli õpingutega, mida pidas väga oluliseks või oluliseks 27% vilistlastest.

Vaadates õpingute ajal välisriigis praktikal olemist või õppimist õppevaldkonniti, selgub, et enim kasutasid seda võimalust ka perioodil 2016–2018 humanitaaria ja kunstide valdkonna vilistlased, kellest viibis õpingute või praktikaga seoses välismaal 35% uuringus osalenutest. Nendele järgnesid 34%-ga põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria õppevaldkonna vilistlased ning 30%-ga loodusteaduste, matemaatika ja statistika õppevaldkonna vilistlased.

Kõige vähem mobiilsed olid õpingute ajal hariduse valdkonna vilistlased, kellest vaid 6% viibis õpingute ajal seoses õpingute või praktikaga välismaal. Ka ärinduse, halduse ja õiguse õppevaldkonna vilistlased (11% viibis õpingutega seoses välismaal) ning informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia õppevaldkonna vilistlased (12% viibis õpingutega seoses välismaal) olid õpingute ajal vähe mobiilsed.

Kõrgharidusõpetest olid õpingute ajal enim mobiilsed doktoriõppe vilistlased, kellest 86% viibis õpingute või praktikaga seoses õpingute ajal välismaal. Küll aga viibis 78% doktoriõppe vilistlastest õpingutega seoses välismaal lühiajaliselt kas õppereisil, konverentsil, teadustöö raames, keelekursusel, suve- või talvekoolis. Põhjus, miks doktoriõppe üliõpilaste seas on mobiilsus kõrgem, ning just nimelt lühiajaline mobiilsus, võib tuleneda doktoriõppe ülesehitusest. Rahvusvahelistes töögruppides osalemine, koostöö välisülikoolidega, suve- või talveülikoolide külastamine ning vajadus tutvustada tehtud ja tehtavat tööd ning projekti mõnel väliskonverentsil võib tingida, et doktorant peab just lühiajaliselt õpingute või praktikaga seoses välisriigis viibima. Vaid 10% doktoriõppe vilistlasi viibis õpingutega seoses välismaal kauem kui ühe semestri. Kõikides teistes kõrgharidusõpetes oli õpingute ajal õpingute või praktikaga seoses välismaal viibimiste protsent mitmeid kordi väiksem, olles

29%-ga suurim bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppe vilistlaste seas. Kõige vähem, nagu ka 2015. aastal, viibis õpingute või praktikaga seoses välismaal bakalaureuseõppe tudengeid (15%). Bakalaureuseõppes on üliõpilastel ka ainult piiratud hulk (pikaajalisele) mobiilsusele suunatud stipendiume, mis võib tingida bakalaureuseõppes teistest kõrgharidusõpetest madalama mobiilsuse määra.

Kui doktoriõppes viibitakse välisriigis enamasti lühiajaliselt, siis teistes õpetes on tavapärasem viibida välisriigis kas ühe semestri vältel või enam kui ühe semestri vältel. EUROSTUDENT VI avaldatud statistika kohaselt on 75% lühiajaliselt välisriigis õppimas käinud üliõpilastest teinud seda mõne Euroopa Liidu programmi raames, nagu Erasmus, Erasmus+, Erasmus Mundus või Leonardo da Vinci.[37] Kuna EUROSTUDENT defineerib ka semestri või enama pikkust välisriigis viibimist lühiajaliseks mobiilsuseks (keskmine välisriigis viibimise kestus EUROSTUDENT VI andmetel oli 4–6 kuud)[38] ning kuna käesolevas uuringus ei küsitud välisriigis viibimise kestuse põhjendusi, siis ei ole võimalik ka täpsemalt analüüsida, mis põhjustel õpingutega seoses välisriigis viibimise kestus kõrgharidusõppeti erineb. Võib oletada, et võrreldes doktoriõppega on madalamates kõrgharidusastmetes üliõpilastel rohkem vaba aega ning vähem isiklikke kohustusi (näiteks pere ja töö), mis tingib olukorra, et välisriigis viibitakse korraga pikema perioodi vältel. Kõige kauem viibisid õpingute ajal välismaal – kas ühe semestri vältel (32%) või enam kui ühe semestri vältel (21%) – magistriõppe vilistlased (2015. aastal vastavalt 26% ja 27%). Magistriõppes on ka siin loetletud programmide pakutavad mobiilsusvõimalused suuremad ning eksisteerivad ka suuremad võimalused valida mobiilsuse kestust, millest tulenevalt on kõrgemates kõrgharidusõpetes (sh ka doktoriõpe) üliõpilastel suuremad mobiilsuse võimalused kui bakalaureuseõppes. Magistriõppe vilistlastele järgnesid bakalaureuseõppe vilistlased, kellest 30% viibis välismaal ühe semestri vältel ning 21% enam kui ühe semestri vältel (2015. aasta vastavad numbrid 34% ja 27%). Kuigi kokku on nende bakalaureuseõppe vilistlaste arv, kes viibisid õpingute ajal välismaal vähemalt ühe semestri, langenud 10% võrra, on bakalaureuseõppe vilistlased võrreldes teiste kõrgharidusõpetega (v.a magistriõpe) siiski kõige pikemalt õpingute ajal välisriigis.

Vaadates õpingute ajal töötamist koos õpingute ajal välisriigis viibimisega, siis selgub, et suurim mobiilsus (25%) on selles vilistlaste grupis, kes töötasid enne õppima asumist, kuid mitte õpingute ajal, ning grupis, kes ei töötanud enne õppima asumist ega ka õpingute ajal (21% viibis õpingute ajal õpingutega seoses välisriigis). Siinkohal ei saa väita, et olemasolevate andmete baasil eksisteeriks õpingute ajal töötamise ning mobiilsuse vahel selge põhjuslik seos, sest antud seose uurimiseks vajalikke andmeid käesoleva uuringu raames ei kogutud, kuid mobiilsus näib olevat kõrgem nende vilistlaste seas, kes õpingute ajal ei töötanud.

Analüüsist selgub, et õpinguteaegse töö ning õpitava eriala omavaheline seotus mõjutab märkimisväärselt õpingute ajal välisriigis viibimist. Kõige vähem viibisid seoses õppetööga välismaal just need vilistlased, kelle õpinguteaegne töö ning õpitav eriala olid omavahel väga lähedalt seotud.

Õpingute ajal töötamine

Õpinguteaegne tööhõive vilistlaste hulgas oli uuritaval perioodil 71%. Eesti vilistlastest töötas õpingute ajal 80% (4% võrra rohkem kui 2015. aasta vilistlasuuringus) ning välisvilistlastest 61%. Enne õppima asumist ja ka õpingute ajal töötas 57% Eesti vilistlastest ning õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist 23% vilistlastest. Vaid 13% Eesti vilistlastest ei töötanud enne õppima asumist ega ka õpingute ajal ning 7% Eesti vilistlastest töötas enne õppima asumist, kuid mitte õpingute ajal. Uuringu käigus kogutud andmeid ei vaadeldud iga aasta kohta eraldi. Üldises majanduskasvu olukorras, kus tööhõive

[37] EUROSTUDENT VI 2016 – 2018, DZHW, (https://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EUROSTUDENT_VI_Synopsis_of_Indicators.pdf)
[38] *Ibid.*

tööealise elanikkonna seas on kasvanud, ei ole ka põhjust arvata, et perioodil 2016–2018 esineks aastate lõikes hõives suuri erinevusi.

Välismaalastest vilistlaste seas on numbrid küllaltki sarnased. 43% vilistlastest töötas enne õppima asumist ja ka õpingute ajal ning 19% töötas õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist. Võrreldes Eesti vilistlastega on suurem nende vilistlaste osakaal, kes töötas enne õpinguid, kuid mitte õpingute ajal (21%), ning ka nende vilistlaste osakaal, kes ei töötanud enne õppima asumist ega ka õpingute ajal (18%). Seega, kui 80% Eesti vilistlastest töötas õpingute ajal, siis välisüliõpilastest vilistlaste seas oli see number 62%. Võrreldes 2015. aasta uuringuga on aga tööhõive nii Eesti kui ka välismaalastest vilistlaste seas kasvanud: Eesti vilistlaste tööhõive õpingute ajal on suurenenud 76% pealt 80% peale ning välisüliõpilastest vilistlaste seas on hõive suurenenud 52% pealt 62%-le.

Kui vaadata õpingute ajal töötamist viimase kümne aasta jooksul kõikide vilistlaste ehk üldvalimi lõikes, on kahe vastusevariandi puhul näha märkimisväärseid muutusi. Kui veel 2009. aastal töötas enne õppima asumist ja ka õpingute ajal alla poole ehk 45% vilistlastest, siis uuritavaks perioodiks oli nende vilistlaste arv tõusnud 57% peale. Antud tõus võib olla seotud ka üliõpilaste vanuse muutusega: kui 2009/2010. õppeaastal moodustasid vanemad kui 30-aastased üliõpilased 20% vastava õppeaasta üliõpilastest, siis uuritava perioodi lõpuks oli üle 30-aastaste üliõpilaste osakaal tõusnud 27% peale. Nii varasematest kui ka käesolevast vilistlasuuringust selgus, et vanusegrupist 30+ tõuseb õpingute ajal töötamine üliõpilaste seas nooremate vanusegruppidega võrreldes üle kahe korra. Ligemale kolmandiku võrra oli langenud nende vilistlaste arv, kes töötasid õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist: kui 2009. aastal oli nende vilistlaste osakaal kõigi vastajate hulgas 35%, siis perioodiks 2016–2018 oli see langenud 22% peale. Ka nende vilistlaste osakaal, kes ei töötanud enne õppima asumist ega ka õpingute ajal, on viimase kümne aastaga kergelt langenud, 15% pealt 2009. aastal 13% peale perioodil 2016–2018. Viimase kümne aasta jooksul on pisut tõusnud nende vilistlaste osakaal, kes töötasid enne õppima asumist, kuid mitte õpingute ajal. Nende vilistlaste osakaal üldvalimis oli 2009. aastal 5%, mis on tõusnud uuritavaks perioodiks 8% peale.

Kõrgeim tööhõive määr on ootuspäraselt kõrgematel kõrgharidusastmetel. Nii töötas õpingute ajal 85% doktoriõppe vilistlastest (võrreldes 2015. aastaga langus 5% võrra). Peaaegu täpselt sama kõrge tööhõive oli ka magistriõppe vilistlaste seas (84% töötas õpingute ajal). Ka rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste seas oli õpinguteaegne tööhõive väga kõrge (82%). Viimastega täpselt sama suur õpingute ajal töötamise protsent (82%) oli ka bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppe vilistlaste seas ning samuti ootuspäraselt oli madalaim tööhõive bakalaureuseõppe vilistlaste seas (73% töötas õpingute ajal). Alates 2012. aasta vilistlasuuringust joonistub välja pikaajalisem trend, mis näitab õpingute ajal suurenenud tööhõivet kõikides kõrgharidusõpetes.

Vanusegruppide vaates on uuringu tulemused loogilised. Kuni 24-aastaste seas on õpingute ajal töötavate tudengite osakaal kõige madalam (67%) ning tööhõive suureneb iga vanusegrupiga, olles kõrgeim 40-aastaste ja vanemate seas, kelle puhul töötas õpingute ajal 94% uuringus osalenud vilistlastest.

Õpingute ajal töötamist vaadeldi ka õppevaldkondade lõikes. Kõige aktiivsemad olid hariduse õppevaldkonna vilistlased, kellest töötas õpingute ajal 86%. Teised kõrge tööhõive määraga õppevaldkonnad olid ärindus, haldus ja õigus (85% töötas õpingute ajal) ning tervise ja heaolu õppevaldkond (84% töötas õpingute ajal). Madalaim hõive oli loodusteaduste, matemaatika ja statistika (64%), põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria (69%) ning humanitaaria ja kunstide valdkonna (72%) vilistlaste hulgas.

Peamise õpingute ajal töötamise põhjusena toodi ka käesolevas uuringus välja majandusliku toimetuleku tagamine, mis oli 63% vilistlastele peamiseks õpingute ajal töötamise põhjuseks. Teisalt on majanduslik toimetulek muutunud põhjuste järjestuses aastatega vähem oluliseks, mis osutab juba eelmises vilistlasuuringus viidatud olukorrale, et vilistlaste majanduslik seis on ajas paranenud.

Majandusliku seisu paranemist ka üliõpilaste seas võib seostada nii üldise majanduskasvuga, mille tulemusel kasvas perioodil 2016–2018 ka keskmine palk 1146 euro pealt 2016. aastal 1310 euro peale 2018. aastal, kui ka elanikkonna üldise jõukuse kasvuga. Viimases kontekstis on loogiline järeldada, et majanduskasvu positiivsed tulemid jõudsid ka õpingute ajal töötavate üliõpilasteni näiteks läbi kõrgema palga, mille tulemusel nende majanduslik seis paranes.

Olulisuselt teiseks õpingute ajal töötamise põhjuseks, nagu ka 2015. aasta uuringus, on jätkuvalt vilistlaste soov ennast teostada, mida pidas oluliseks põhjuseks 46% vilistlastest, ning kolmanda põhjusena toodi välja soov enda elatustaset tõsta (44% vilistlastest). Viimane on küllaltki sarnane esimese põhjusega, kuid võib pigem viidata majanduslikult toimetulevale inimesele, kelle jaoks õpingute ajal töötamine ei ole otseselt vajalik, vaid viis soovitud elujärje tagamiseks. Küllaltki suur hulk (39%) vilistlastest soovis omandada õpingute ajal erialast töökogemust, mis on viimase kümne aasta jooksul läbi viidud vilistlasuuringute kohaselt saanud üha olulisemaks õpingute ajal töötamise põhjuseks.

Alates 2012. aastast on stabiilselt tõusnud nende vilistlaste arv, kelle õpinguteaegne töö on väga lähedalt või suurel määral seotud õpitud erialaga (59% õpingute ajal töötanud vilistlastest), ning vähenenud nende vilistlaste arv, kelle õpitav eriala ning õpinguteaegne töö ei olnud omavahel üldse seotud (22% õpingute ajal töötanud vilistlastest).

Õpinguteaegne töö ning õpitav eriala olid väga lähedalt või suurel määral seotud 59% uuringus osalenud vilistlaste hinnangul ning antud osakaal on alates 2012. aasta vilistlasuuringust stabiilselt tõusnud. Enda õpitava eriala ja töö omavahelist seotust hindas väheseks 18% vilistlastest ning üldse ei olnud õpinguteaegne töö ja õpitav eriala omavahel seotud 22% vilistlaste jaoks. Viimane osakaal on olnud 2012. aasta vilistlasuuringust alates languses. Seega on näha positiivset trendi, mis puudutab seost õpitava eriala ning õpingute ajal tehtava töö vahel, kuid 2009. aasta vilistlasuuringu kohaselt oli see number siiski mõnevõrra suurem. Ootuspäraselt oli õpitav eriala ja õpinguteaegne töö enim omavahel seotud doktoriõppe (84%) ning bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppe (78%) vilistlaste hulgas.

Õpinguteaegne töö ja õpitav eriala olid uuritaval perioodil kõige enam seotud hariduse õppevaldkonna vilistlaste seas. 79% hariduse valdkonna vilistlaste õpinguteaegne töö ja õpitav eriala olid väga lähedalt või suurel määral seotud. Nendele järgnesid tervise ja heaolu valdkonna vilistlased, kellest 75% töötas õpingute ajal õpitava erialaga väga lähedalt või suurel määral seotud valdkonnas. Antud õppevaldkonnad valmistavad ette väga spetsiifilise oskusteabega tööjõudu, millest tulenevalt on ka mainitud õppevaldkondade vilistlaste seas õpinguteaegne töö ja õpitav eriala väga lähedalt seotud (nii alustavad arstid, õed, proviisorid erialasel tööl juba õpingute ajal). Kolmas suur vilistlaste hulk, kes töötasid õpingute ajal töökohal, mis oli väga lähedalt või suurel määral õpituga seotud, olid informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia vilistlased (74%).

Võrreldes 2015. aastaga on peaaegu kõikide õppevaldkondade puhul seos õpinguteaegse töö ning õpitava eriala vahel mõnevõrra suurenenud. Kui tervise ja heaolu õppevaldkonnas on tõus olnud marginaalne, siis hariduse õppevaldkonnas (n = 249) on nende vilistlaste osakaal, kelle õpitav eriala oli tööga kas väga lähedalt või suurel määral seotud, suurenenud 9% võrra. Samas loodusteadustes, matemaatikas ja statistikas suurenes nende vilistlaste osakaal, kelle õppevaldkond ei olnud õpinguteaegse tööga üldse seotud, 27%-lt 2015. aastal 47%-le uuritaval perioodil. Muutus on tingitud õppekava muutusest: 2015. aasta vilistlasuuringus kuulus mainitud õppevaldkond koos informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiatega loodus- ja täppisteaduste alla. Sellest tulenevalt ei saa otsest võrdlust 2015. aasta vilistlasuuringuga teha.

Uuringus vaadeldi, kas õppekoht (tasuta või tasuline) mõjutab õpingute ajal töötamist. Kuigi põhjuslikku seost on antud juhul keeruline välja tuua, näitavad tulemused, et tasuta õppekohal õppimine vähendab õpingute ajal tööl käimist, sest tagab tudengitele majanduslikult parema

toimetuleku ning võimaldab keskenduda enam õpingutele. Samuti näitavad andmed, et tasulistel õppekohtadel oli suurem ka nende üliõpilaste osakaal, kes töötasid juba enne õppima asumist.

Võrreldes Eesti ja välisüliõpilastest vilistlaste õpinguteaegse töö ja õpitava eriala kattuvust uuritaval perioodil, on näha mõningaid erinevusi. Eesti vilistlaste seas oli õpinguteaegne töö ja õpitav eriala väga lähedalt seotud 38%-l vilistlastest ning suurel määral seotud 22%-l vilistlastest. Välisüliõpilaste seas olid antud numbrid mõnevõrra väiksemad: 30% ning 20%. Suurem oli ka nende välisüliõpilastest vilistlaste osakaal, kelle õpitav eriala ning õpinguteaegne töö kattusid vähesel määral (24%) või ei olnud omavahel üldse seotud (26%). Mõlemad numbrid olid Eesti vilistlaste seas omajagu väiksemad (vastavalt 18% ja 22%).

Eraldi vaadeldi käesolevas uuringus ka seda, kas nende vilistlaste, kes viibisid õpingutega seoses välismaal vähemalt ühe semestri vältel, õpe võrreldes nominaalajaga pikenes. Statistika põhjal ei saa väita, et vähemalt ühe semestri jooksul välismaal viibimine õppe kestust pikendaks – 50% nendest vilistlastest, kes vähemalt semestri jooksul välisriigis viibisid, lõpetasid oma õpingud kas nominaalajaga või nominaalajast kiiremini. Kolmandik konkreetsest valimist lõpetas õppe aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu, mis võib ka tähendada, et õpe pikeneski välismaal viibitud aja tõttu ning aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu oli võimalik ka õpingud lõpetada. Samas täpsemaid taustaandmeid uuringu käigus ei kogutud, sealhulgas ka seda, kuidas defineerivad vilistlased nominaalajaga lõpetamist (vilistlaste endi taju ning tegelik definitsioon).

Õpingute kestus

Kõrvutades nominaalajaga lõpetamist ning töötamist õpingute ajal, selgub, et nominaalajaga lõpetanute osakaal nende vilistlaste hulgas, kes õpingute ajal või õpingutele eelnenud ajal ei töötanud, on kõrgem kui nende vilistlaste hulgas, kes paralleelselt õpingutega ka töötasid. Küll aga on kõikides kategooriates (nii õpingute ajal töötamine kui ka mittetöötamine) suurenenud võrreldes 2015. aastaga nende vilistlaste osakaal, kes lõpetasid õppe nominaalajaga. 2015. aastal oli selliseid vilistlasi üldvalimist 61% ning uuritavaks perioodiks oli see tõusnud 66% peale.

Nende vilistlaste seas, kes töötasid enne õppima asumist ja ka õpingute ajal, on nominaalajaga lõpetamine tõusnud 57%-lt 2015. aastal 65% peale uuritud perioodiks. Uuringu käigus kogutud andmete põhjal võib järeldada, et õpingute ajal töötamine võib mõjutada õpingute kestust mingil määral negatiivselt, ehk üliõpilased, kes õpingute ajal ei tööta, lõpetavad õpingud nominaalajaga suurema tõenäosusega. Põhjus võib olla selles, et õpingute ajal töötamine ei võimalda üliõpilastel pühenduda piisavalt palju õpingutele, mis tingib õpingute pikenemise.

Eraldi vaadeldi käesolevas uuringus ka seda, kas nende vilistlaste, kes viibisid õpingutega seoses välismaal vähemalt ühe semestri vältel, õpe võrreldes nominaalajaga pikenes. Hetkel ei ole aga statistika põhjal võimalik väita, et vähemalt ühe semestri jooksul välismaal viibimine õppe kestust pikendaks – 50% nendest vilistlastest, kes vähemalt semestri jooksul välisriigis viibisid, lõpetasid oma õpingud kas nominaalajaga või nominaalajast kiiremini. Kolmandik konkreetsest valimist lõpetas õppe aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu, mis võib ka tähendada, et õpe pikeneski välismaal viibitud aja tõttu ning aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu oli võimalik ka õpingud lõpetada.

Tasulistel õppekohtadel on kõrgem ka nende vilistlaste osakaal, kellel kulus õpingute lõpetamiseks nominaalajast kauem. Selliseid vilistlasi oli kõikidest tasulistel õppekohtadel õppinud vilistlastest 54%. Tasuta õppekohtadel oli nominaalajast kauem õppivate vilistlaste osakaal vaid 27%.

Numbritest joonistub välja, et tasuta õppekohal õppimine võimaldab tudengitel potentsiaalselt õpingutele keskenduda. Seos võib eksisteerida ka õppekoha ning vajaduse vahel teenida õpingute ajal tööga kas õppeteenustasu või parandada esmast majanduslikku olukorda. Kuigi tasulistel ja tasuta õppekohtadel õppivate ning õpingute ajal töötavate tudengite osas ei ole väga suuri erinevusi

(vastavalt 79% ning 86%), võib erinevus seisneda selles osas, millise koormusega töötatakse ning mis on töötamise eesmärk.

Õppetoetused ja stipendiumid

Uuringule vastanud vilistlastest 54% said õpingute käigus mingil ajal õppetoetust või stipendiumi, mida on 6% võrra vähem kui 2015. aastal lõpetanud vilistlaste seas. Uuringu käigus analüüsiti ka, kuidas mõjutasid toetused õpinguteaegset töötamist ning õpingute kestust õppekava nominaalaja suhtes. Samuti vaadati, kas õppekoht (tasuline/tasuta) omas mõju õpinguteaegsele töötamisele ning õpingute kestusele õppekava nominaalaja suhtes.

Kõrgharidusõpete vaates ei ole võrrelduna 2015. aasta vilistlasuuringuga suuri muutusi toimunud. Ka uuritaval perioodil said enim toetusi doktoriõppe vilistlased (86%), kellele järgnesid integreeritud õppe vilistlased (69%) ning rakenduskõrgharidusõppe vilistlased (55%).

Õppevaldkondadest oli enim õppetoetuse või stipendiumi saajaid põllumajanduse õppevaldkonna vilistlaste seas (76%), kellele järgnesid informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia õppevaldkonna vilistlased (74%) ning loodusteaduste, matemaatika ja statistika õppevaldkonna vilistlased (69%). 2015. aastal käivitus nutika spetsialiseerumise programmi raames erialastipendiumite jagamine, mistõttu võib tegemist olla kindlates õppevaldkondades makstavate erialastipendiumite ning toetust vajavatele gruppidele makstava õppetoetuse mõjuga. Väikseim toetuse saajate hulk oli teeninduse õppevaldkonna vilistlaste seas (7%).

Suuremaid erinevusi esineb kõrgharidusõpete vahel selles osas, mis puudutab õppetoetuse või stipendiumi mõju õpinguteaegsele töötamisele. Kõige suuremat mõju omas toetuse saamine doktoriõppe vilistlastele, kellest 38% jaoks vähendas toetuse saamine töökoormust (2015. aastal vastav näitaja 26%) ning 4% lõpetasid töötamise sootuks. Antud muutust võib põhjendada doktoranditoetuse suurenemisega, mis võis võimaldada doktorantidel keskenduda enam õpingutele. Aastatel 2005–2015 oli doktoranditoetus 383,47 eurot ning tõusis 2015. aastal 10% ehk 422 euroni. Alates 2018. aastast on doktoranditoetus 660 eurot. Kõikides teistes kõrgharidusõpetes jäi toetuse saamise mõju õpinguteaegsele töötamisele 9% ja 17% vahele. Samuti on vähenenud võrreldes 2015. aastaga nende doktorantide osakaal, kelle jaoks toetuse saamine õpinguteaegset töötamist ei mõjutanud, 67% pealt 57% peale uuritaval perioodil. Seega omab õppetoetus märkimisväärset rolli doktoriõppe vilistlaste töökoormuse vähendamisel.

Õppevaldkondadest vähendas õppetoetuse saamine töökoormust enim loodusteaduste, matemaatika ja statistika õppevaldkonna vilistlaste seas (29%). Teistes õppevaldkondades toetuse saamise mõju õpinguteaegse töökoormuse vähendamisel nii suur ei olnud. Humanitaaria ja kunstide ning informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia õppevaldkonnas vähenes töökoormus 21%-l. Nii et kuigi ligemale kolmveerand informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia õppevaldkonna vilistlastest sai õpingute ajal õppetoetust või stipendiumi, vähendas see vaid viiendiku töökoormust. Veelgi väiksem oli see mõju põllumajanduse õppevaldkonna vilistlaste seas, kellest sai õpingute ajal toetust 76%, kuid vaid 15% vilistlastest vastasid, et nende õpinguteaegne töökoormus tänu toetuse saamisele vähenes.

Õppetoetuse ja stipendiumi mõju tööhõivele õpingute ajal ei pruugi olla universaalse iseloomuga ning uuringu tulemuste põhjal võib eeldada, et toetuste mõju erineb õppevaldkondade ning kõrgharidusõpete vahel märgatavalt, omades ühtedes gruppides kordades suuremat mõju kui teistes. Seega vajaks toetuste mõju tööhõivele eraldi süsteemsemat analüüsi.

Uuringus vaadeldi ka õppekoha (tasuta ja tasuline) potentsiaalset mõju õpingute ajal töötamisele. Ootuspäraselt on suurem õpinguteaegne tööhõive tasulises õppes õppinud vilistlaste seas, kellest töötas õpingute ajal kokku 86%. Tasuta õppes õppinud vilistlastest töötas õpingute ajal 79%. Seega on tööhõive nii tasulisel kui ka tasuta õppekohal tudengite seas väga kõrge. Mis puudutab õppekoha mõju õpinguteaegsele tööhõivele, siis on põhjuslikku seost antud juhul keeruline välja tuua, kuid uuringu tulemused osutavad sellele, et tasuta õppekohal õppimine vähendab õpingute ajal tööl käimist, sest võib tagab tudengitele majanduslikult parema toimetuleku ning võimaldab keskenduda enam õpingutele.

Kõige viimase asjani võrreldi õppetoetuste/stipendiumi saamist ja selle mõju töötamisele Eesti vilistlaste ning välisüliõpilastest vilistlaste võrdluses. Erinevused Eesti ja välistudengitest vilistlaste seas on üsna suured, mis puudutab nii õppetoetuse/stipendiumi saajate osakaalu kui ka toetuse mõju õpingute ajal töötamisele. Välistudengitest vilistlastest sai uuritaval perioodil toetust 72%, mida on 20% võrra enam Eesti vilistlastest toetuse saajatest. Toetuse saamine mõjutas õpingute ajal töötamist samuti rohkem välismaalastest vilistlaste seas. 66% välistudengitest ja 83% Eesti vilistlastest hindas, et toetuse saamine nende töötamist õpingute ajal ei mõjutanud. Ka vähendas tänu õppetoetusele oma töökoormust üle kahe korra suurem osa välistudengitest toetuse saajaid (34%), võrreldes 15% Eesti vilistlastest toetuse saajatega. Nii Eesti kui ka välistudengitest vilistlaste seas oli marginaalne osa neid, kes lõpetasid tänu toetusele töötamise.

Tugisüsteemid

Üliõpilase õpinguperioodi edukus ja kvaliteetne hariduse omandamine sõltub lisaks muudele uuringus käsitletud teguritele ka kõrgkooli enda tugisüsteemide olemasolust, nende ulatusest, kättesaadavusest üliõpilastele ja üldisest kvaliteedist. Tugisüsteemide hulka kuuluvad näiteks karjäärinõustamise, õppekorraldusnõustajate, kõrgkooli infotöötajate ja psühholoogide teenused ning tuutorlus.

49% uuringus osalenud vilistlastest vastas, et ei vajanud õpingute ajal tugiteenuste näol tuge, ning 14% vastanutest ei olnud tugisüsteemide olemasolust enda hinnangul teadlikud. On aga oluline märkida, et vilistlaste enda hinnang tugisüsteemide olemasolule ning nende kasutamisele võib erineda kõrgkooli tugisüsteemide klassifikatsioonist, st on tõenäoline, et iga vilistlane puutus kõrgkooliõpingute ajal vähemal või rohkemal määral mõne tugisüsteemi teenusega (nt õppekorraldusspetsialisti teenus) kokku, kuid ise seda selliselt ei hinda.

Kõrgharidusõpete vahel ilmnes tugiteenuste piisavuse ning kasutamise hindamises teatud erinevusi. Nii hindas 22% doktoriõppe ning integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppe vilistlastest, et said õpingute ajal piisavalt tuge. Bakalaureuse- ja rakenduskõrgharidusõppes hindas aga vastavalt 27% ning 28% vilistlastest, et said õpingute ajal piisavalt tuge. Seega erineb tugisüsteemidega rahulolu (mõõdetuna piisavas toe saamises) kõrgharidusõpete lõikes 6% võrra. Doktoriõppes oli ka enim vilistlasi, kes ei saanud õpingute ajal piisaval määral soovitud tuge.

Välisüliõpilastest vilistlaste ja Eesti vilistlaste tugisüsteemide kasutamine ning vajadus nende järele on küllaltki erinev. Nii sai õpingute ajal läbi tugisüsteemide piisavalt tuge 46% välisüliõpilastest vilistlastest ning 26% Eesti vilistlastest. Kui 51% Eesti vilistlastest vastas, et ei vajanud õpingute ajal tuge, siis välisüliõpilastest ei vajanud õpingute ajal tuge vaid 16% ning suurem oli ka nende välisüliõpilastest vilistlaste osakaal, kes ei olnud tugiteenuste kasutamise võimalikkusest teadlikud (23%) (võrreldes 14% uuringus osalenud Eesti vilistlastega). Seega on õpingute ajal tugisüsteemide kasutamine välisüliõpilastele märgatavalt olulisem kui Eesti tudengitele. Olulise erinevusena tasub veel välja tuua, et kui vaid 9% Eesti vilistlastest vastas, et ei saanud õpingute ajal piisavalt tuge, siis välisüliõpilastest vilistlaste seas oli antud number märgatavalt suurem – 15%.

VÕTA

Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamist (VÕTA) taotlenute arv on võrreldes 2015. aastaga langenud marginaalselt 1% võrra 32% pealt 31% peale. Küll aga arvestati õppekava täitmisel perioodil 2016–2018, nagu ka 2015. aasta vilistlasuuringus, valdav osa vilistlaste poolt esitatud VÕTA taotlustest. Kõrgharidusõpete lõikes jäid VÕTA taotluste rahuldamise määrad kõikidest taotlustest 92% (rakenduskõrgharidusõpe) ja 100% (doktoriõpe) vahele.

Ka uuritaval perioodil oli suurimaks VÕTA taotlemata jätmise põhjuseks vilistlaste seas sobivate varasemate õpingute või töökogemuse puudumine. Nii hindas seda peamiseks põhjuseks 24% doktoriõppe vilistlasi ning 62% integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppe vilistlasi. Sageduselt teiseks VÕTA mittetaotlemise põhjuseks oli, nagu ka 2015. aasta uuringus, sellisest võimalusest mitte teadlik olemine. VÕTA taotlemine on endiselt levinuim doktoriõppe vilistlaste (38%) seas ning väikseim integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppe vilistlaste (19%) seas, mille peamiseks põhjuseks on juba välja toodud varasema töö- või õppekogemuse puudumine soovitud valdkonnas.

Õppevaldkondadest kasutatakse VÕTA-t enim ärinduse, halduse ja õiguse õppevaldkonnas (36%), informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate õppevaldkonnas (35%) ning hariduse õppevaldkonnas (35%). Kõige vähem kasutatakse VÕTA-t tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonnas (22%) ning sotsiaalteaduste, ajakirjanduse ja teabe õppevaldkonnas (28%).

Õpingutejärgne tegevus

Õpingutejärgsetelt on vilistlaste enim levinud tegevusteks töötamine ja/või õppimine. Kõikidest vastanud vilistlastest oli küsitluse läbi viimise hetkel tööga hõivatud 89%. Sealjuures keskendusid 71% vastanutest ainult töötamisele või ettevõtlusega tegelemisele, samas kui 18% töötasid ja õppisid samaaegselt ning 1,5% polnud aktiivsed ei tööturul ega tegelenud ka õpingutega. Tööhõive määrad on oodatult suuremad kõrgemate õppeastmete lõpetanute seas.

Võrreldes 2018. aastal lõpetanute vastuseid 2015. aasta vilistlastega, võib välja tuua, et uute õpingutega jätkanute osakaal on 2% võrra langenud ning töötavate vilistlaste osakaal 3% võrra tõusnud. Käesoleva uuringu kohaselt tegeleb ainult töötamisega näiteks 48% bakalaureuse- ja 72% rakenduskõrgharidusõppe 2018. aasta vilistlastest, töötamise ja õpingutega üheaegselt on samade õpete lõpetanutest hõivatud vastavalt 36% ja 21%. Teistes kõrgharidusõpetes on tööga hõivatute osakaalud veelgi kõrgemad. Tervikuna on edasiõppijate osakaalud võrreldes eelmise vilistlasuuringuga I õppeastmes tõusnud (rakenduskõrgharidusõppes 3% võrra ja bakalaureuseõppes 7% võrra), kuid II õppeastmes langenud (magistriõppes 3% võrra ja integreeritud õppes 7% võrra). Samuti on I õppeastme lõpetanute seas tõusnud nende vilistlaste osakaal, kes on enda hinnangul jätkanud õpinguid mõnel muul erialal, mis võib olla seotud uute interdistsiplinaarsete õppekavade arvu kasvuga II õppeastmes.

Lähtuvalt karjääriplaanidest saab eristada vilistlasi, kes on kõrgkooli lõpetamise järel juba uute õpingutega alustanud või plaanivad seda teha lähitulevikus ehk 1-2 aasta jooksul. Küsitlusele vastamise hetkel oli uute õpingutega alustanud 23% kõigist vastajatest, lähitulevikus sooviks uuesti õppima asuda 21% hetkel mitteõppivatest vilistlastest ning 39% ei osanud hetkel edasi õppimise soovi kohta vastust anda. Õpingute jätkamise peamised põhjused on seotud soovidega ennast täiendada, saada kõrgemat palka ja parem töökoht. Soovi alustada akadeemilist karjääri tõid õpingute jätkamise põhjusena enim esile hariduse, loodusteaduste, matemaatika ja statistika ning humanitaaria ja kunstide valdkondade vilistlased. Välismaal soovivad järgmist kõrgharidust omandada 11% vilistlastest; keskmisest enam on välismaal õpinguid jätkata soovijaid humanitaaria ja kunstide (19%) ning sotsiaalteaduste (15%) vilistlaste seas.

Õpingutejärgse töökoha leidmisel pidasid hetkel töötavad vilistlased kõige olulisemateks erialaseid teadmisi ning oskust teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada, kuid pea kolmveerand vilistlastest pidasid olulisteks faktoriteks ka eesti ja inglise keele oskust. Eestis töötavatest välisvilistlastest 28% pidasid töökoha saamisel oluliseks eesti keele oskust. Hetkel erialasel tööpostil töötavatest vilistlastest enamik omasid erialast töökohta juba õpingute ajal (64%), kauem kui 6 kuud läks erialase töö otsingutega 11%-l. Eelmise vilistlasuuringuga võrreldes on kõikide õpete puhul vähenenud või samaks jäänud nende vilistlaste osakaal, kelle töökoht nõuab omandatud kõrgharidusest madalamat kvalifikatsiooni. Oma kõrghariduskraadist madalama haridusnõudega tööd omavate osakaal on langenud just kõrgemate haridustasemete puhul; samuti on doktoriõppes langenud mitteerialasel tööl töötavate vilistlaste osakaal.

Õpingutele vastava töökohaga vilistlasi on enim informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia, hariduse ning tervise ja heaolu valdkondade vilistlaste seas. Samas tõdes umbes veerand vilistlastest, et nende praegune töökoht on varasemate kõrgharidusõpingutega ainult vähesel määral või üldse mitte seotud. Keskmisest kõrgem oli selliste vastanute osakaal õppevaldkondades, nagu loodusteadused, matemaatika ja statistika (38%), sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave (39%) ning humanitaaria ja kunstid (40%). Viimases kolmes valdkonnas oli enim ka neid vilistlasi, kellel kulus erialase töö leidmiseks rohkem kui kuus kuud: vastavalt 22%, 19% ning 18%. Peamiste mitteerialasel töökohal töötamise põhjustena toodi välja parem palk ja huvitavam töö ning alles kolmandana võimetus erialast tööd leida. Tervikuna on 55%-l Eesti ja 40%-l välisvilistlastest töökoht õpingutega väga lähedalt seotud.

Töötavatest vilistlastest 85% töötavad täistööajaga. Osalise tööajaga vilistlaste osakaalud on suurimad humanitaaria ja kunstide ning sotsiaalteaduste valdkondades, jäävad madalaimaks aga teeninduse ja hariduse valdkondades. Osakoormusega vilistlastest töötab suurem osa madalama koormusega omal soovil (85%). Võrreldes eelmise vilistlasuuringuga on omal soovil osalise koormusega töötajate osakaal tõusnud ning näiteks magistriõppe vilistlaste seas on antud näitaja tõusnud lausa 23% võrra.

Vilistlaste töö asukohta ja -tasu kajastavad tulemused peegeldavad ühtlasi Eestis laiemalt esinevaid sotsiaalmajanduslikke tendentse. Töötavatest vilistlastest umbes 60% töötavad Tallinnas või Harjumaal ning 17% Tartus või Tartumaal. Välisriigis töötab samas 7% vilistlastest, mis jääb samasse suurusjärku 2015. aasta vilistlasuuringu vastava näitajaga, milleks oli 8%. Eesti vilistlastest töötab hetkel välismaal 5%, umbes pooled välismaal viibivatest Eesti vilistlastest plaanivad lähitulevikus Eestisse naasta. Pooled välisvilistlastest töötavad hetkel välismaal, nendest 22% plaanib kunagi tagasi Eestisse tööle tulla. Hetkel Eestis töötavatest välisvilistlastest plaanivad Eestisse jääda 10 aastaks või määramata ajaks 42% ning kuni viieks aastaks 19%.

Töötasu osas leidis kaks kolmandikku töötavatest vilistlastest, et nende sissetulek kasvas pärast õpingute lõpetamist, kuid otseselt kõrgema haridustaseme või omandatud erialaga oli kasv seotud vastavalt 19%-l ja 13%-l. Brutotöötasu puhul ilmnevad selged erinevused õppevaldkondade vahel. Täistööajaga töötavate vilistlaste seas on alla 1200-eurose sissetulekuga vilistlaste osakaal suurim humanitaaria ja kunstide (42%) ning hariduse (37%) valdkondades, samas kui 1800 eurot või rohkem teenivate osatähtsus on kõrgeim informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia (80%) ning ärinduse, halduse ja õiguse (49%) vilistlaste seas.

<u>Rahulolu õpingutega</u>

Õpingutele tagasi vaadates eristati kõrgkooliõpingutega otseselt seotud rahulolu tunnuseid ning vilistlaste praeguseid hinnanguid oma rahulolu mõjutavatele teguritele. Tagasivaatavalt olid vilistlased kõige rohkem rahul oma endise kõrgkooli füüsilise keskkonna ning omandatud kõrgharidusega tervikuna. Puudujääke nähti enim õpinguaegsete praktikavõimaluste osas. Siinkohal ilmneb teatud erinevusi ka Eesti ja välismaa vilistlaste vahel. Näiteks avaldas oma kõrgkooli nõustamisteenuste osas

rahulolematust 28% välisvilistlastest, aga Eesti vilistlaste seas jäi antud osakaal kaks korda madalamaks. Samas andsid välisvilistlased Eesti vilistlastest positiivsema hinnangu läbitud õppekava ülesehitusele ja valikuvõimalustele. Subjektiivsete rahulolutegurite juurde tulles oli nii oma eriala kui kõrgkooli valikuga üldiselt rahul üle 90% vastanutest. Pisut vähem nõustusid vilistlased väitega, et nad tunnevad ennast tööturul konkurentsivõimelistena, kusjuures välisvilistlaste hinnangud enda konkurentsivõimele on madalamad kui Eesti vilistlaste omad.

Õpingutega rahuloluga seonduvatest teguritest vaadeldi üksikasjalikumalt rahulolu praktikavõimaluste, kõrgkooli nõustamisteenuste ja läbitud õppekava või erialaga. Enamik vilistlastest olid kõigi kõrgharidusõpete puhul valitud erialaga rahul. Teistest pisut kõrgem oli rahulolematute osakaal bakalaureuseõppe vilistlaste seas, kellest 12% ei nõustunud pigem või üldse väitega, et nad olid õppekava/eriala valikuga rahul. Suuremad erinevused kerkisid esile õppevaldkondade lõikes, kus antud väitega mittenõustunute osakaalud varieerusid 13%-st loodusteaduste, matemaatika ja statistika valdkonnas kuni 2%-ni informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonnas. Tervikuna on nii positiivsemaid kui negatiivsemaid hinnanguid saanud rahulolutegurid sarnased ka enamike kõrgkoolide lõikes.

Praktikavõimaluste osas nägid arenguks ruumi enim bakalaureuse- ja magistriõppe lõpetajad, samas kui kõige rahulolevamad olid rakenduskõrghariduse ning integreeritud õppe vilistlased. Õppevaldkondadest avaldasid rahulolematust praktikavõimalustega 15% tervise ja heaolu ning 18% hariduse õppevaldkonna vilistlastest, kuid näiteks sotsiaalteaduste, ajakirjanduse ja teabe ning loodusteaduste, matemaatika ja statistika valdkondades ulatusid negatiivsema hinnangu andnute osakaalud 46%-ni.

Nõustamisteenustega seoses leidsid umbes pooled vilistlased nii õppeastmete kui -valdkondade lõikes, et nad ei saa sellega seonduvat rahulolu hinnata, mistõttu võib oletada, et nad ei vajanud või ei soovinud vastavaid teenuseid kasutada. Väitega, et kõrgkooli pakutud nõustamisteenustega ollakse rahul, ei nõustunud üldse või pigem 15% vilistlastest, kuid keskmisest negatiivsema hinnangu andsid nt humanitaaria ja kunstide (21%), tervise ja heaolu (17%) ning ärinduse, halduse ja õiguse (17%) vilistlased.

Pädevuste kujunemine

Õpingutele tagasivaate viimase osana paluti vilistlastel anda tagasisidet lõpetatud kõrgharidusõpingute mõjule erinevate oskuste ja teadmiste kujunemisel ning isiklikke hinnanguid enda pädevustele. Käsitledes esmalt lõpetatud õppekava ootusi ja tegelikkust, leidis umbes 80% vastanutest, et nad olid enne õpingute algust õppe eesmärkidest teadlikud ning valitud õppekava vastas nende ootustele. Umbes kaks kolmandikku vastanutest kasutavad õpitut ka oma praeguses igapäevases tegevuses. Kuigi 2012. ja 2015. aasta vilistlasuuringuga võrreldes on rahulolevate osakaal 3% võrra tõusnud, ei pea umbes pool vilistlastest tööalase praktika mahtu piisavaks.

Lisaks uuriti vilistlastelt, millised on viis nende praegusel ametikohal enim kasutatavat pädevust või oskust. Sarnaselt eelmiste vilistlasuuringutega tõid vastanud kõige tihedamini välja erialaseid teadmisi, suhtlusoskust ning probleemi lahendamise oskust. Madalaimalt hinnatakse nt matemaatilise kirjaoskuse ja funktsionaalse lugemisoskuse olulisust. Hinnates oma praegust erinevate pädevuste ja oskuste taset, hinnati kõige kõrgemalt informatsiooni ja oskusteabe haldamist, funktsionaalset lugemisoskust ning iseseisvust ja vastutust töötamisel. Keskmisest madalamaks hinnati oma oskusi matemaatilise kirjaoskuse ning erialaste projektide koostamise ja juhtimise vallas. Kokkuvõttes võib vilistlaste hinnanguid oma pädevustele siiski üpriski kõrgeks pidada, sest isegi kõige madalama hinnangu saanud matemaatilises kirjaoskuses peavad ennast pigem või väga tugevaks 57%, hinnangute alusel moodustatud nimekirja keskele jääva suhtlusoskuse osas andsid aga positiivse hinnangu juba tervelt 83% vastanutest.

Viimaks uuriti, kuidas nõustuvad vilistlased erinevate väidetega selle kohta, kuidas kõrgkooliõpingud nende erinevaid pädevusi arendasid. Üle 85% vastanutest olid täiesti või pigem nõus, et õpingud arendasid nii nende analüüsi-, sünteesi- ja õppimisoskusi kui andsid neile ka põhjalikud erialased teadmised. Ka hinnangud teiste välja toodud pädevuste – sotsiaalsete ja ajakasutusoskuste ning erialaste oskuste – kujunemisele olid üldiselt positiivsed: rahulolu väljendas pisut üle 70% vastanutest. Lisaks on antud hinnangud kõigi pädevuste puhul kõrgemad kui eelmises vilistlasuuringus, mistõttu näivad vilistlased kõrgharidusõpingute rolli oma praeguste oskuste kujunemises kõrgemalt hindavat.

3.3 Peamised järeldused

Uuringu peamised tulemused võib lühidalt kokku võtta järgmiselt:

(1) **Vastanute seas osutus peamiseks eriala valiku tinginud teguriks isiklik huvi valdkonna või eriala vastu, mida pidas oluliseks või väga oluliseks 96% uuringus osalenud vilistlastest ning seda kõikide õppevaldkondade puhul.** Nii pidas huvi valdkonna vastu kõige olulisemaks näiteks 98% loodusteaduste, matemaatika ja statistika valdkonna vilistlastest ning 94% tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonna vilistlastest. Selles osas pole võrreldes 2012. ega ka 2015. aasta vilistlaste uuringuga muutusi toimunud.
Teiseks kõrgkooli ja eriala valikut mõjutanud teguriks oli jätkuvalt töö leidmise võimalus, mida pidas väga oluliseks või oluliseks 74% vilistlastest. Kahe kolmandiku vilistlaste jaoks oli oluliseks teguriks kooli maine (69%) ning hea palk tulevikus (67%), seejuures peetakse kooli mainet olulisemaks kui eriala mainet (60%).
Võrreldes uuritava perioodi tulemusi 2015. aasta vilistlasuuringuga, on näha mitmete kooli valikut mõjutanud tegurite ühtlustumist üldvalimi ning välisüliõpilaste võrdluses. Kui näiteks 2015. aastal pidas hea palga teenimise võimalust oluliseks 49% välistudengitest ja 66% kõigist vastanutest, siis käesoleval perioodil oli vastav näitaja välismaalaste puhul tõusnud 68%-ni ning üldvalimis 67%-l stabiliseerunud.
Ka välisüliõpilaste puhul olid eriala ja kooli valikul jätkuvalt kõige olulisemad tegurid huvi valdkonna/eriala vastu (94%) ning töö leidmise võimalused (74%). 2015. aasta uuringus olid vastavad osakaalud 96% ja 67%. Seega on esimesed kaks tegurit püsinud valiku tegemisel ajalises perspektiivis välistudengite jaoks samaväärsed, kuid töö leidmise võimalused tulevikus on võrreldes 2015. aastaga olulisemaks muutunud.

(2) **Uuritaval perioodil viibis õpingutega seoses välisriigis 20% vilistlastest, sealhulgas 44% välisvilistlastest ning 18% Eesti vilistlastest.** Lühiajalisel õppereisil viibis 48% välismaal viibinud vilistlastest, 27% viibis välisriigis praktikal või õppis seal ühe semestri vältel, 19% viibis välisriigis praktikal või õppimas enam kui ühe semestri ning kõige väiksem grupp vilistlasi (16%) õppis või viibis välisriigis praktikal vähem kui ühe semestri vältel. Kõige mobiilsemad olid õpingute ajal ka uuritud perioodil doktoriõppe tudengid, kellest 86% viibis õpingutega seoses välisriigis (enamasti lühiajalisel õppereisil, konverentsil, teadustööga seotult, keelekursusel, suve- või talvekoolis). Teistes kõrgharidusõpetes oli vilistlaste õpinguteaegne mobiilsus oluliselt väiksem, jäädes 18% (bakalaureuseõpe) ja 29% (integreeritud õpe) vahele.

Rahalised kulutused on jätkuvalt kõige olulisemaks õpingute ajal välismaal kogetud probleemiks ning probleemi olulisus ei ole võrrelduna 2015. aasta vilistlasuuringuga sisuliselt muutunud. Oluline on siiski märkida, et kuigi kaasnevad rahalised kulutused on õpingute ja/või praktikaga seoses välisriigis viibimise ajal suurimaks probleemiks, ei tunnetanud 60% õpingute ajal õpingutega seoses välisriigis viibinud vilistlastest sellega kaasnevaid rahalisi kulutusi probleemina. Samuti on välisriigis viibimisega kaasnevad rahalised kulutused muutunud võrreldes eelmiste vilistlasuuringutega probleemide järjestuses vähem oluliseks.

Teiseks suureks probleemiks saab pidada lahusolekut perekonnast, mida pidas oluliseks või väga oluliseks probleemiks 15% vilistlastest. Kolmanda probleemina saab välja tuua, et

õppekava/õppeained ei ühildunud vilistlase kodukõrgkooli õpingutega (12% vilistlastest).Välismaal viibimisega seotud raskused uuritaval perioodil peegeldavad 2015. aasta tulemusi: vilistlaste kogetud probleemid ja nende olulisus ei ole ajas märkimisväärselt muutunud. Põhjusena, miks osad vilistlased ei käinud õpingute ajal välismaal, toodi peamiste takistustena endiselt esile rahalisi kulutusi (54%) ning lahusolekut lähedastest (50%).

Kui võrrelda andmeid 2015. aasta vilistlasuuringuga, siis selgub, et finantsvahendid kui peamine takistus välismaale õppima või praktikale suundumisel on muutunud ajas vähem oluliseks. Vilistlased, kes hindasid välismaale minekul sellega kaasnevaid rahalisi kulutusi (väga) oluliseks probleemiks, nägid ka teisi takistusi märkimisväärselt suurema probleemina kui need vilistlased, kelle jaoks välismaale minekuga kaasnevad rahalised kulutused olid vähem olulised.
Ka välisüliõpilaste jaoks oli teise riiki minekul suurimaks probleemiks rahalised kulutused (37%). Järgmistena toodi välja õpingute ajal tööl käimist (33%) ning õppekavade/õppeainete ühildumisprobleeme (27%)
Samuti selgub, et õpinguteaegse töö ning õpitava eriala omavaheline seotus mõjutab märkimisväärselt õpingute ajal välisriigis viibimist. Kõige vähem viibisid seoses õppetööga välismaal just need vilistlased, kelle õpinguteaegne töö ning õpitav eriala olid omavahel väga lähedalt seotud.

(3) **Õpinguteaegne töötamine on alates esimestest vilistlasuuringutest pidevalt kasvanud ning oli saavutanud uuritud perioodiks nii Eesti kui ka välisvilistlaste seas seni kõrgeima taseme – 57% vilistlastest töötas nii enne õppima asumist kui ka õpingute ajal ning õpingute ajal oli tööga hõivatud 80% Eesti ning 62% välisvilistlastest**. Nende vilistlaste osakaal, kes töötasid õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist, oli 22%. Vaid 13% vilistlastest ei töötanud enne õpinguid ega ka õpingute ajal. Vaadates ajalist joont, joonistub välja pikaajalisem trend, mis näitab kõikides kõrgharidusõpetes õpingute ajal suurenenud tööhõivet. Seejuures on hõive suurenenud nende tudengite seas, kes töötasid enne õppima asumist ja ka õpingute ajal, ning vähenenud nende tudengite osakaal, kes töötasid õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist.

Õpinguteaegne tööhõive oli kõrgeim doktoriõppe (85%) ning magistriõppe (84%) vilistlaste seas. **Alates 2012. aastast on suurenenud nende vilistlaste osakaal, kelle õpinguteaegne töö ja õpitav eriala on väga lähedalt või suurel määral omavahel seotud** (59%), jäädes jätkuvalt kõrgeimaks doktoriõppe vilistlaste seas (84%). Kõrvutades Eesti ning välisvilistlasi, oli Eesti vilistlaste seas õpinguteaegne töö ja õpitav eriala omavahel mõnevõrra rohkem seotud kui välisvilistlaste puhul: 60% Eesti ning 50% välisvilistlastest hindas, et nende õpinguteaegne töö ja õpitav eriala olid omavahel kas väga lähedalt või suurel määral seotud.

Kui vaadata trendi alates 2009. aasta vilistlasuuringust, selgub, et **viimase kümne aasta jooksul on pidevalt suurenenud nende tudengite osakaal, kes töötasid juba enne õppima asumist:** kui 2009. aastal töötas enne õppima asumist ja ka õpingute ajal 45% üliõpilastest, siis uuritavaks perioodiks oli tõusnud nende üliõpilaste osakaal 57% peale. Samuti oli ligemale kolmandiku võrra langenud nende vilistlaste arv, kes töötasid õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist: kui 2009. aastal oli nende vilistlaste osakaal kõigi vastajate hulgas 35%, siis perioodiks 2016–2018 oli see langenud 22% peale.

Nii käesolevas kui ka eelnevates vilistlasuuringutes on peamiseks õpingute ajal töötamise põhjuseks olnud majandusliku toimetuleku tagamine (63%). Teisalt on majanduslik toimetulek muutunud põhjuste järjestuses aastatega vähem oluliseks, mis osutab juba eelmises vilistlasuuringus viidatud olukorrale, et vilistlaste majanduslik seis on ajas paranenud.

Võrreldes Eesti ning välisvilistlasi, siis Eesti vilistlaste seas oli õpinguteaegne töö ja õpitav eriala väga lähedalt seotud 38%-l vilistlastest ning suurel määral seotud 22%-l vilistlastest.

Välisüliõpilaste seas olid antud numbrid mõnevõrra väiksemad: 30% ja 20%. Suurem oli ka nende välisüliõpilastest vilistlaste osakaal, kelle õpitav eriala ning õpinguteaegne töö kattusid vähesel määral (24%) või ei olnud omavahel üldse seotud (26%). Mõlemad numbrid olid Eesti vilistlaste seas omajagu väiksemad (vastavalt 18% ja 22%).

Võib eelduslikult väita, et tasuta õppekohal õppimine vähendab õpingute ajal tööl käimist, sest tagab tudengitele majanduslikult parema toimetuleku ning võimaldab keskenduda enam õpingutele. Samuti näitavad andmed, et tasulistel õppekohtadel oli suurem ka nende üliõpilaste osakaal, kes töötasid juba enne õppima asumist.

Õpingute ajal mittetöötanud vilistlaste seas on nominaalajaga lõpetanute osakaal kõrgem. Antud näitaja oli kõrgeim nende vilistlaste seas, **kes ei olnud tööga hõivatud enne õpinguid ega ka õpingute ajal** (79%), ning madalaim nende vilistlaste seas, kes töötasid õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist (63%). 71% tasuta õppekohal õppinud vilistlastest lõpetas õpingud nominaalajaga; võrrelduna 43% vilistlastega, kes õppisid tasulisel õppekohal.

(4) **Õppetoetuste ja stipendiumite mõju töötamisele ei ole universaalne ning erineb suuresti kõrgharidusõpete ning õppevaldkondade lõikes.** Toetuse saajate hulk on langenud võrreldes 2015. aastaga 6% võrra, olles uuritaval perioodil 54%. Toetuste ja õpinguteaegse töötamise seose osas ei ole võrreldes eelmise vilistlasuuringuga aga muutusi toimunud. **Enim mõju omas õppetoetuse saamine doktoriõppe vilistlastele, kellest 38% jaoks vähendas toetuse saamine töökoormust,** võrreldes 9%-ga integreeritud õppe vilistlaste seas. Doktoriõppe vilistlaste hulgas oli ka õppetoetuste saajate protsent suurim (86%). Õppevaldkondadest vähendas toetuste saamine enim töökoormust loodusteaduste, matemaatika ja statistika õppevaldkonna vilistlaste seas (29%) ning vähim teeninduse õppevaldkonna vilistlaste seas (7%).

Mis puudutab õppekoha mõju õpinguteaegsele tööhõivele, siis on põhjuslikku seost antud juhul keeruline välja tuua, kuid uuringu tulemused osutavad sellele, et **tasuta õppekohal õppimine vähendab teatud määral õpingute ajal tööl käimist.** Tasuta õppekohtadel õppivate vilistlaste tööhõive oli mõnevõrra madalam tasulistel õppekohtadel õppivate vilistlaste omast ning ka andmed kinnitavad, et tasulistel õppekohtadel õppivate üliõpilaste seas on suurem osakaal neid üliõpilasi, kes töötasid juba enne õppima asumist, mis võib omakorda viidata, et tasulistele kohtadele tulevadki õppima need üliõpilased, kes on juba varem tööturule sisenenud ning on paralleelselt õpingutega ka tööga hõivatud.

Kõige viimase asjani vaadeldi õppetoetuste/stipendiumi saamist ja selle mõju õpingute ajal töötamisele Eesti vilistlaste ning välisüliõpilastest vilistlaste võrdluses. Erinevused Eesti ja välistudengitest vilistlaste vahel on mõlemal juhul üsna suured. **Välistudengitest vilistlastest sai uuritaval perioodil toetust 72%, mida on 20% võrra enam Eesti vilistlastest toetuse saajatest.** Toetuse saamine mõjutas õpingute ajal töötamist samuti rohkem välismaalastest vilistlaste seas. 34% välistudengitest ja 17% Eesti vilistlastest hindas, et toetuse saamine vähendas nende õpinguteaegset töökoormust. Nii Eesti kui ka välistudengitest vilistlaste seas oli marginaalne osa neid, kes lõpetasid tänu toetusele töötamise.

(5) **Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise (VÕTA) taotluste arvus ei ole võrreldes 2015. aastaga muutusi olnud, olles ka uuritud perioodil 31%.** Sarnaselt eelmisele vilistlasuuringule rahuldati ka käesoleval perioodil valdav osa vilistlaste poolt esitatud VÕTA taotlustest. VÕTA taotluste rahuldamise määr oli ka käesoleval perioodil väga kõrge, olles kõrgeim doktoriõppes (100%) ning madalaim rakenduskõrgharidusõppes (92%).
VÕTA taotlemine on endiselt levinuim doktoriõppe vilistlaste (38%) seas ning väikseim bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppe vilistlaste (19%) seas, mille peamiseks põhjuseks on varasema töö- või õppekogemuse puudumine soovitud valdkonnas.

(6) **Eesti kõrgkoolide vilistlaste üldine rahulolutase oma õpingutega on kõrge**: 90% küsitluses osalenutest jäid oma kõrgkooli ja eriala valikuga rahule. Samuti sai kõrge rahuloluhinnangu

kõrgkoolide füüsiline keskkond. Kõige vähem oldi rahul õpinguteaegsete praktikavõimaluste ja koolide poolt pakutavate nõustamisteenustega. Praktikavõimalustega seonduvat problemaatikat on välja toonud ka eelmised vilistlasuuringud ning seekord tõid seda esile nii Eesti (33%) kui välisvilistlased (40%). Välisvilistlased hindavad oma konkurentsivõimet tööturul madalamalt kui Eesti vilistlased, kuid samas on välisvilistlased Eestis läbitud õppekavadega rahulolevamad. Kõrgkoolide lõikes on kõige kõrgemalt ja madalamalt hinnatud õpingutega rahulolu tegurid sarnased.

(7) **Küsitlusele vastamise hetkel oli umbes veerand vilistlastest alustanud uusi kõrgharidusõpinguid**. 2018. aastal lõpetanute seas olid edasiõppijate osakaalud 47% bakalaureuse-, 23% rakenduskõrgharidus-, 12% integreeritud ning 11% magistriõppes. Võrreldes eelmise vilistlasuuringuga on edasi õppinute osakaalud I õppeastmes tõusnud ja II õppeastmes langenud. Bakalaureuseõppe vilistlaste seas on tõusnud mõnel muul erialal õpinguid jätkanute osakaal, mida võib seletada uute interdistsiplinaarsete õppekavade arenguga. Hetkel mitteõppivatest vilistlastest soovib uusi kõrgharidusõpinguid lähitulevikus alustada umbes viiendik. **Haridusteed jätkata soovijatest umbes kolmveerand soovivad seda teha Eestis ning kümnendik välismaal.** Keskmisest enam on välismaal õpinguid jätkata soovijaid humanitaaria ja kunstide ning sotsiaalteaduste vilistlaste seas. Peamiste õpingutega jätkamise põhjustena toodi välja soov ennast täiendada ning saada kõrgemat palka ja parem töökoht.

(8) **Kõrgkoolide vilistlasi iseloomustab endiselt kõrge tööhõive määr**, mis ulatus käesoleva uuringu põhjal 89%-ni. 85% tööga hõivatutest töötavad täis- ning 11% osalise tööajaga, kusjuures enamik osakoormusega vilistlastest on selle valinud omal soovil. Sarnaselt eelmise (2015. a) vilistlasuuringu tulemustega on vilistlaste töökohad kontsentreerunud peamiselt kahte suuremasse piirkonda: Tallinnasse ja Harjumaale (60%) ning Tartusse ja Tartumaale (17%). Välismaal töötab 7% kõigist vilistlastest, sh 5% Eesti vilistlastest. Umbes pooled välismaal viibivatest Eesti vilistlastest plaanivad lähitulevikus Eestisse naasta. Pea pool kõigist välisvilistlastest töötavad praegu välismaal, kuid viiendik neist sooviksid kunagi Eestisse tööle tulla. Eestis töötavatest välisvilistlastest plaanivad siia 10 aastaks või kauemaks jääda 42% ning kuni viieks aastaks 19%.

(9) **Praeguse töökoha leidmise juures peeti kõige olulisemateks teguriteks erialaseid teadmisi ja oskust teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada.** Väga olulisena toodi välja ka eesti ja inglise keele oskust; 28% Eestis töötavatest välisvilistlastest nägid töökoha saamisel olulisena eesti keele oskust. Eelnevat töö- või praktikakogemust pidasid tööturul oluliseks vastavalt 58% ja 48% kõigist vastanutest. Vähem olulisteks teguriteks peeti karjääriteenuseid, lõputöö teemat ning õppealaseid saavutusi. Kahel kolmandikul vilistlastest oli sissetulek pärast õpingute lõpetamist kasvanud. Sissetuleku kasvu põhjustena nägi viiendik vilistlastest omandatud kõrgemat haridustaset ning 13% omandatud eriala.

Kolm neljandikku vilistlastest leiab, et nende praegune töökoht on õpitud erialaga väga lähedalt või suurel määral seotud. Peamiste mitteerialasel töökohal töötamise põhjustena toodi välja parem palk ja huvitavam töö ning alles kolmandana võimetus erialast tööd leida. Erialast tööd omavatest vilistlastest enamik (64%) töötas erialasel töökohal juba varem ning 11%-l kestsid erialase töökoha otsingud kauem kui kuus kuud. Mitteerialase tööga vilistlaste osakaalud olid kõrgeimad loodusteaduste, matemaatika ja statistika, sotsiaalteaduste, ajakirjanduse ja teabe ning humanitaaria ja kunstide valdkondades; antud valdkondades on ka erialase töö leidmisega kõige kauem aega läinud. Õpingutele vastava töökohaga vilistlasi on enim informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia, hariduse ning tervise ja heaolu valdkondade vilistlaste seas. Käsitledes muutusi kõrgharidusõpete lõikes, paistab silma, et erialast töökohta omavate doktoriõppe vilistlaste osakaal on tõusnud 58%-lt 73%-le.

(10) **Läbitud õpe vastas kolmveerandi vilistlaste ootustele ning umbes kaks kolmandikku vilistlastest kasutavad õpingute käigus omandatud oskusi oma töös väga sageli.** Samas ei

sisaldanud poolte vilistlaste arvates õpingud piisavalt praktikat töökeskkonnas, kuigi nende osakaal on võrreldes kahe eelmise vilistlasuuringuga pisut (3%) langenud. Hinnates õpingute rolli isiklike pädevuste arengus, leiab pisut üle 85% vilistlastest, et õpingud arendasid nende analüüsi-, sünteesi- ja õppimisoskusi ning andsid neile põhjalikud erialased teadmised. Õpingute rolli sotsiaalsete, ajakasutus- ning erialaste oskuste arendamises pidasid oluliseks umbes 70% vilistlastest, kuid tervikuna on õpingute tähtsust kõigi pädevuste kujunemisel peetud olulisemaks kui eelmises vilistlasuuringus.

Hinnates oma praegust erinevate pädevuste ja oskuste taset, hinnati kõige kõrgemalt informatsiooni ja oskusteabe haldamist, funktsionaalset lugemisoskust ning iseseisvust ja vastutust töötamisel. Keskmisest madalamaks hinnati oma oskusi matemaatilise kirjaoskuse ning erialaste projektide koostamise ja juhtimise vallas. Kokkuvõttes võib vilistlaste hinnanguid oma pädevustele siiski üpriski kõrgeks pidada, sest isegi kõige madalama hinnangu saanud matemaatilises kirjaoskuses peavad ennast pigem või väga tugevaks 57%, hinnangute alusel moodustatud nimekirja keskele jääva suhtlusoskuse osas andsid aga positiivse hinnangu juba tervelt 83% vastanutest.

Lisad

Lisa 1. Veebipõhine küsitlusankeet

Teema 1. Õpingutega seotud taust

Palun vastake küsimustele 2016.–2018. aastal Eesti kõrgkoolis viimati lõpetatud õpingute kohta

1. Millise kõrgkooli lõpetasite?
   a. EELK Usuteaduse Instituut
   b. Eesti EKB Liit Kõrgem Usuteaduslik Seminar
   c. Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor
   d. Eesti Infotehnoloogia Kolledž
   e. Eesti Kunstiakadeemia
   f. Eesti Lennuakadeemia
   g. Eesti Maaülikool
   h. Eesti Metodisti Kiriku Teoloogiline Seminar
   i. Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia
   j. Estonian Business School
   k. Euroakadeemia
   l. Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused
   m. Kõrgem Kunstikool Pallas
   n. Lääne-Viru Rakenduskõrgkool
   o. Sisekaitseakadeemia
   p. Tallinna Tehnikakõrgkool
   q. Tallinna Tehnikaülikool
   r. Tallinna Tervishoiu Kõrgkool
   s. Tallinna Ülikool
   t. Tartu Tervishoiu Kõrgkool
   u. Tartu Ülikool

2. Millise kõrgharidustaseme õppe Te lõpetasite?
   a. Rakenduskõrgharidusõpe
   b. Bakalaureuseõppe
   c. Magistriõppe
   d. Bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õpe
   e. Doktoriõppe

3. Millise õppekava Te lõpetasite?

4. Mis aastal Te nimetatud õppekava lõpetasite?
   a. 2016
   b. 2017
   c. 2018

5. Kas õppisite Eesti kõrgkoolis välisüliõpilasena?
   a. Jah
   b. Ei

6. Mis on Teie päritolumaa?

7. Millisel õppekohal Te õppisite?

Kui õppekoht muutus õpingute ajal, siis palun vastake, millisel õppekohal õppisite suurema osa õpingute ajast.

a. Tasuta (riigieelarveline)
b. Tasuline (riigieelarveväline)
c. Muu (palun täpsustage)

8. Kui kaua kestsid Teie õpingud sellel õppekohal?
Palun hinnake õpingute kestust õppekava nominaalaja suhtes.

a. Lõpetasin nominaalajaga
b. Lõpetasin nominaalajast kiiremini
c. Lõpetasin aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu
d. Lõpetasin 2 aasta jooksul pärast nominaalaja lõppu
e. Lõpetasin rohkem kui 2 aastat pärast nominaalaja lõppu

9. Kui oluline mõju oli järgmistel teguritel Teie eriala ja kõrgkooli valikul?
Palun hinnake kõiki toodud väiteid.

		Väga oluline	Oluline	Vähe-oluline	Polnud üldse oluline	Ei oska öelda / ei kehti minu kohta
1	Huvi selle valdkonna/eriala vastu					
2	Minu eelnev tugevus antud valdkonnas					
3	Töö leidmise võimalused					
4	Hea palk tulevikus					
5	Vanemate/sugulaste/tuttavate/ õpetajate jt soovitus					
6	Sissesaamise tõenäosus					
7	Soov õpingute-eelsele ametikohale lähedasel erialal kvalifikatsiooni tõsta					
8	Karjäärinõustamine, mille tulemusel jõudsite otsusele valida see eriala					
9	Majanduslikud põhjused (nt tasuta õppekoht, jõukohane õppeteenustasu)					
10	Kooli maine					
11	Eriala maine					
12	Kooli asukoht					
13	Muu (palun täpsustage)					

10. Kas viibisite lõpetatud õpingute ajal **õpingutega seoses** välismaal? (Võib valida mitu vastusevarianti.)
a. Ei
b. Jah, lühiajalisel õppereisil, konverentsil, teadustööga seoses, keelekursusel, suve- või talvekoolis vms
c. Jah, õppisin või olin praktikal vähem kui ühe semestri vältel
d. Jah, õppisin või olin praktikal ühe semestri vältel

e. Jah, õppisin või olin praktikal enam kui ühe semestri vältel

10.2 Kas ja milliseid probleeme kogesite seoses välismaal õppimise või praktikal olemisega?

		Väga oluline probleem	Oluline probleem	Vähe-oluline probleem	Ei olnud üldse probleem	Ei oska öelda / ei kehti minu kohta
1	Puudulik eelinfo minu kodukõrgkoolist					
2	Ebapiisav keeleoskus					
3	Lahusolek lähedastest (perekond, sõbrad jt)					
4	Kaasnevad rahalised kulutused					
5	Motivatsiooni langus					
6	Ei olnud võimalik naasta varasemale tööle					
7	Õppeained/õppekava ei ühildunud minu kodukõrgkooli õpingutega					
8	Minu tervis/erivajadus					
9	Muu (palun täpsustage)					

10.1 Mis takistas Teid välismaale õppima või praktikale minemast?

		Väga oluline takistus	Oluline takistus	Vähe-oluline takistus	Ei olnud üldse takistus	Ei oska öelda / ei kehti minu kohta
1	Ebapiisav keeleoskus					
2	Puudulik info minu kõrgkoolis					
3	Lahusolek lähedastest (perekond, sõbrad jt)					
4	Kaasnevad rahalised kulutused					
5	Tööl käimine ei võimaldanud					
6	Motivatsioonipuudus					
7	Õppekavade/õppeainete ühildumisprobleemid seoses kodukõrgkooli õpingutega					
8	Minu tervis/erivajadus					
9	Hirm võõra keskkonna ees					
10	Muu põhjus (palun täpsustage)					

Teema 2. Õpingud ja töötamine

Palun vastake küsimustele 2016.–2018. aastal Eesti kõrgkoolis viimati lõpetatud õpingute kohta.

11. Kas töötasite ...?
(Töötamiseks loetakse ka tegevteenistust kaitseväes.*)
    a. Enne õppima asumist, kuid mitte õpingute ajal
    b. Enne õppima asumist ja ka õpingute ajal
    c. Õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist
    d. Ei töötanud enne õppima asumist ega ka õpingute ajal

12. Mis oli õpingute ajal töötamise peamiseks põhjuseks? (Palun märkige kuni kolm kõige olulisemat põhjust nende tähtsuse järjekorras.)
a. Ei oleks muidu majanduslikult toime tulnud
b. Hirm kaotada senine töökoht
c. Soov ennast teostada
d. Soov elatustaset tõsta
e. Soov omandada üldist töökogemust
f. Soov saada erialast töökogemust
g. Tehti hea pakkumine
h. Oli piisavalt vaba aega
i. Töötasin enne õpinguid, õppimine oli lisategevus
j. Õpinguga kaasnes tegevteenistuses olek
k. Muu (palun täpsustage)

13. Kuivõrd olid õpinguteaegne töö ja õpitav eriala seotud?
    a. Väga lähedalt
    b. Suurel määral
    c. Vähesel määral
    d. Ei olnud üldse seotud

14. Kas saite õpingute ajal õppetoetust või stipendiumi?
    a. Jah
    b. Ei

15. Kas õppetoetuse või stipendiumi saamine mõjutas teie õpinguteaegset töötamist?
    a. Ei mõjutanud töötamist
    b. Vähendasin tänu õppetoetusele/stipendiumile oma töökoormust
    c. Lõpetasin tänu õppetoetusele/stipendiumile töötamise
    d. Muu (palun täpsustage)

Teema 3. Lõpetamisjärgne tegevus

16. Milline loetletud vastusevariantidest kirjeldab Teie praegust tegevust kõige paremini? Õppimise all peetakse antud küsimuses silmas nt osalemist tasemeõppes (mitte õpet töökohal).

a. Töötan (sh ettevõtlusega tegelemine)
b. Õpin
c. Töötan ja õpin
d. Ei tööta ega õpi
e. Olen lapsega kodus / ajateenistuses
f. Muu (palun täpsustage)

17. Kas kavatsete lähitulevikus alustada õpinguid?
Lähituleviku all mõeldakse järgnevat 1-2 aastat.
a. Ei
b. Jah
c. Ei oska öelda

18. Millisel õppetasemel ja erialal soovite lähitulevikus õpinguid alustada/jätkata?
a. Täiendusõpe (erinevad koolitused, lühikursused)
b. Kutseharidus
c. Kõrgharidus: samal erialal
d. Kõrgharidus: mõnel muul erialal
e. Ei oska öelda

19. Kus soovite lähiajal õpinguid alustada/jätkata?
a. Eestis
b. Välismaal
c. Ei oska öelda

20. Palun märkige kui olulised on Teie jaoks õpingute jätkamisel alltoodud tegurid. (Palun hinnake kõiki toodud väiteid.)

		Väga oluline	Oluline	Vähe-oluline	Pole üldse oluline	Ei oska öelda
1	Soov ennast täiendada					
2	Soov alustada akadeemilist karjääri					
3	Soov saada kõrgemat palka					
4	Soov saada parem töökoht					
5	Soov kindlustada oma praegune töökoht					
6	Soov omandada võimalikult kõrge haridustase					
7	Soov omandada uus eriala/kutse (erialavahetus)					
8	Ei ole leidnud sobivat tööd					
9	Muu (palun täpsustage)*					

21. Millisel õppetasemel Te praegu õpite?
a. Kõrgharidus: sama eriala
b. Kõrgharidus: mõni muu eriala
c. Täiendusõpe (nt lühikursused, keeleõpe vmt)
d. Kutseharidus

Palun märkige kuivõrd olulised olid alltoodud väited õpingute jätkamiseks? (Palun hinnake kõiki toodud väiteid.)

		Väga oluline	Oluline	Vähe-oluline	Pole üldse oluline	Ei oska öelda
1	Soov ennast täiendada					
2	Soov alustada akadeemilist karjääri					
3	Soov saada kõrgemat palka					
4	Soov saada parem töökoht					
5	Soov kindlustada oma praegune töökoht					
6	Soov omandada võimalikult kõrge haridustase					
7	Soov omandada uus eriala/kutse (erialavahetus)					
8	Ei ole leidnud sobivat tööd					
9	Muu (palun täpsustage)*					

24. Milline on Teie praegune peamine sissetulekuallikas? (Võimalik on märkida mitu Teie jaoks sobivat vastusevarianti.)

a. Töötasu
b. Ettevõtjatulu, dividendid, intressid
c. Toetused, abirahad (lastetoetus, sotsiaaltoetus, toimetulekutoetus), alimendid, pension, stipendiumid
d. Õppelaen ja/või muud laenud
e. Abikaasa/elukaaslase sissetulek, vanemate sissetulek, teiste sugulaste toetus
f. Säästud, vara müük, renditulu
g. Muud sissetulekud

Teema 4. Töötamine

Juhul kui töötate rohkem kui ühel ametikohal, siis palume Teil vastata järgnevatele küsimustele, pidades silmas oma <u>põhitöökohta või põhitööd</u>.

25. Kuivõrd on Teie praegune põhitöö seotud õpitud erialaga?
    a. Väga lähedaselt seotud
    b. Suurel määral seotud
    c. Vähesel määral seotud
    d. Ei ole seotud

26. Mis on põhjuseks, et praegune põhitöö ei ole või on vaid vähesel määral seotud õpitud erialaga? (Palun hinnake kõiki toodud väiteid.)

		Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei oska öelda
1	Ei ole leidnud erialast tööd					
2	Elukohas ei ole erialast tööd					
3	Antud töö on huvitavam					
4	Palk ja muud töötingimused on paremad					
5	Töötasin sellel kohal juba kõrgkooli ajal					
6	Muu (palun täpsustage)*					

27. Kui kaua aega kulus Teil pärast lõpetamist erialase töö leidmiseks?
    a. Töötasin erialasel tööl juba õpingute ajal
    b. Kuni 2 kuud
    c. 2 kuni 6 kuud
    d. Rohkem kui pool aastat ja vähem kui 1 aasta
    e. 1 aasta või kauem

28. Millist haridustaset eeldab Teie praegune amet?
    a. Põhiharidus
    b. Keskharidus
    c. Kutseharidus
    d. Rakenduskõrgharidus
    e. Bakalaureusekraad (kõrgharidus)
    f. Magistrikraad (kõrgharidus)
    g. Doktorikraad (kõrgharidus)
    h. Haridustase pole sellel töökohal oluline
    i. Ei oska öelda

29. Kas olete...?
    a. Ettevõtja
    b. Tippjuht
    c. Keskastme juht
    d. Vanemspetsialist
    e. Spetsialist/kontoritöötaja
    f. Oskus- või lihttööline

30. Milline on hetkel Teie töökoormus?
    a. Täiskoormusega (40 tundi nädalas)
    b. Osaline koormus

c. Muu

31. Palun märkige, milline on Teie (keskmine) nädala töökoormus tundides: ....

32. Mis põhjusel töötate osalise koormusega?
    a. Omal soovil
    b. Tööandja ei võimalda töötada täiskoormusega, kuigi ise sooviksin

33. Kui suur on Teie põhitöökoha kuu keskmine brutotasu?
    a. Kuni 500 €
    b. 501 € – 1200 €
    c. 1201 € – 1800 €
    d. 1801 € – 2100 €
    e. Üle 2100 €

34. Kas Teie palk tõusis pärast viimaste õpingute lõpetamist? (Võimalik valida mitu vastusevarianti.)
    a. Jah, tänu omandatud kõrgemale haridustasemele
    b. Jah, tänu omandatud erialale
    c. Jah, tänu töökoha vahetamisele
    d. Jah, tänu ametialasele karjäärile samas asutuses
    e. Jah, tänu töökoormuse suurendamisele
    f. Jah, kuid palgatõus ei olnud seotud õpingute lõpetamisega
    g. Jah, muu põhjus (palun täpsustage) ...
    h. Ei

35. Kus asub Teie töökoht?
    a. Harjumaa (v.a Tallinn)
    b. Tallinn
    c. Hiiumaa
    d. Ida-Virumaa (v.a Narva)
    e. Narva linn
    f. Jõgevamaa
    g. Järvamaa
    h. Läänemaa
    i. Lääne-Virumaa
    j. Põlvamaa
    k. Pärnumaa (v.a Pärnu)
    l. Pärnu linn
    m. Raplamaa
    n. Saaremaa
    o. Tartumaa (v.a Tartu)
    p. Tartu linn
    q. Valgamaa
    r. Viljandimaa
    s. Võrumaa
    t. Välismaal, palun täpsustage riik ...

34. Kas on kavas kunagi Eestisse tööle naasta?
    a. Jah
    b. Ei
    c. Ei oska öelda

35. Kui kauaks on kavas Eestisse jääda?
    a. Vähem kui aasta

b. Kuni 5 aastat
c. Kuni 10 aastat
d. Üle 10 aasta või määramata ajaks
e. Ei oska öelda

36. Kas olete huvitatud teaduskoostööst Eesti teadlastega või teadusasutuste/eraettevõtetega või akadeemilisest karjäärist Eesti kõrgkoolis?
    a. Jah
    b. Ei (Palun täpsustage, miks Te ei ole huvitatud teaduskoostööst)
    c. Ei oska öelda

37. Palun hinnake oma senise kogemuse põhjal, kuivõrd aitasid järgmised tegurid kaasa Teie praeguse töökoha saamisele.
„Nõustun täiesti" antud väitega tähendab, et see tegur aitas oluliselt kaasa töökoha leidmisele; „Ei nõustu üldse" tähendab, et see tegur polnud töökoha leidmisel tähtis.

		Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei oska öelda
1	Omandatud erialased teadmised					
2	Oskus teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada					
3	Omandatud haridustase/kraad/diplom					
4	Lõputöö teema					
5	Õppealased saavutused					
6	Läbitud täienduskoolitused					
7	Kõrgkooli maine					
8	Õpingute ajal või eelnevalt läbitud praktika					
9	Eelnev töökogemus samas valdkonnas					
10	Välismaal õppimine					
11	Välismaal töötamine					
12	Eesti keele oskus					
13	Inglise keele oskus					
14	Teiste võõrkeelte oskus					
15	Karjääriteenused (nt karjäärinõustamine, tööturuga seonduvad seminarid, töölaat, infovahendamine)					

38. Mis valmistas enim raskusi tööturule sisenemisel?

39. Kas töötate lisaks oma põhitööle ka mõnel muul töökohal või tegelete ettevõtlusega?
    a. Ei
    b. Jah, töötan lisaks põhitööle (muul) palgatööl
    c. Jah, tegelen lisaks põhitööle ettevõtlusega

Teema 5. Kõrgkooliõpingud ja hinnang õpingutele

Palun vastake küsimustele 2016.–2018. aastal Eesti kõrgkoolis lõpetatud õpingute kohta.

39. Palume märkige, kuivõrd nõustute eri väidetega oma viimati läbitud õppekava kohta?

		Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei oska öelda
1	Õpinguid alustades teadsin õppekava eesmärke ja õpiväljundeid					
2	Läbitud õpe oli vastavuses minu ootustega õppekavale					
3	Kasutan oma töös väga sageli õpingute käigus omandatud oskusi ja teadmisi					
4	Õppekava sisaldas piisavalt praktikat töökeskkonnas					

40. Kas Te saite kõrgkoolis õpinguteks tuge (tuutorid, karjääri- ja õppekorraldusnõustajad, sekretärid, psühholoogid jt)?
    a. Jah, sain piisavalt tuge
    b. Ei saanud piisavalt tuge
    c. Ei olnud sellistest võimalustest teadlik
    d. Ei vajanud sellist tuge

41. Kas taotlesite õppekava läbimisel varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamist (VÕTA)?
    a. Taotlesin ja arvestati õppekava täitmisel
    b. Taotlesin, kuid ei arvestatud õppekava täitmisel
    c. Ei olnud sellisest võimalusest teadlik
    d. Ei, sest ei olnud õppekavaga sobivaid varasemaid õpinguid ega töökogemust
    e. Ei, sest taotlemise protsess oli liiga keerukas
    f. Ei, sest soovisin oma teadmisi värskendada
    g. Ei, sest VÕTA-ga arvestatud ainepunkte ei loeta õppekava täidetud mahu hulka täiskoormuse määramisel (alates 2013 sisseastunutele)
    h. Muu põhjus (palun täpsustage)…..

42. Alljärgnevalt on toodud rida pädevusi (teadmised, oskused ja hoiakud). Palun hinnake 5-pallisel skaalal **milline on Teie pädevus nimetatud valdkondades?**

Pädevused		**Enesehinnang oma pädevusele**
		5 – väga tugev 4 – pigem tugev 3 – nii ja naa 2 – pigem nõrk 1 – väga nõrk
Erialased teadmised ja oskused		
1	Erialased teadmised (tean ja tunnen erialast sõnavara, põhimõtteid, protsesse, tehnikaid, materjale, töövahendeid ja seadmeid).	
2	Erialased oskused	

	(oskus kasutada ja rakendada erialaseid teadmisi; saan aru oma töö põhiprotsessidest).	
3	Analüüsi- ja tõlgendusoskus (oskus näha tervikpilti; kasutada mitmekülgset teavet; tugineda tõenditele ja faktidele).	
4	Oskus hallata informatsiooni ja oskusteavet (oskus leida tööks vajalikku informatsiooni; koguda ja töödelda teavet; hinnata teabe usaldusväärsust ja tõesust).	
5	Funktsionaalne lugemisoskus (oskus lugeda ja mõista erinevaid tekste ja juhendeid).	
6	Probleemilahendamise oskus (oskus lahendada erialaseid probleeme, kasutada probleemide lahendamisel erinevaid viise).	
7	Matemaatiline kirjaoskus (arvulise või statistilise info mõistmine, oskus kasutada matemaatilisi teadmisi ja meetodeid erinevates eluvaldkondades).	
8	Oskus kasutada tehnoloogilisi vahendeid **(sh arvutiprogramme)** (oskus kasutada tööks vajalikke vahendeid, seadmeid ja rakendusi; võtan vajadusel omaks uued tehnoloogiad ja meetodid).	
9	Käelised oskused (praktiliste oskuste olemasolu; oskus asju luua, koostada, ehitada, kokku panna, oskus käsitseda töövahendeid või seadmeid).	
Keelte- ja eneseväljendusoskus		
10	Suhtlusoskus (oskus väljendada ennast erinevates olukordades nii suuliselt kui kirjalikult; sõnastada ja väljendada oma argumente veenvalt; oskus pidada läbirääkimisi ja ennast kehtestada).	
11	Võimekus end erialaselt võõrkeeles väljendada sh nii kirjalikult kui suuliselt.	
Enesejuhtimine ja planeerimine		
12	Õppimise ja enesearendamiseoskus (avatus enesearendamiseks; otsin ja kasutan erinevaid õppimisvõimalusi; õpin ja täiendan end iseseisvalt).	
13	Planeerimis- ja organiseerimisoskus (oskus seada endale eesmärke ja tähtaegu; leida vahendeid ja võimalusi eesmärgi ellu viimiseks).	
14	Iseseisvus ja vastutus töötamisel	

	(oskus määratleda enda tööülesandeid, -meetodeid ja -kiirust ilma juhendaja või vahetu juhiga konsulteerimata; vastutada oma tööülesannete täitmise eest).	
15	Tulemustele orienteeritus (oskus süsteemselt, organiseeritult ja tõhusalt töötada; oskus enda töö tulemusi hinnata).	
16	Oskus toime tulla pinge ja tagasilöökidega (oskus taluda pinget ja stressi; tulla toime ebaõnnestumiste ja kriitikaga).	
Juhtimine ja ettevõtlikkus		
17	Juhtimise ja juhendamise oskus (oskus suunata ja teavitada, kontrollida ja arendada protsesse ja teiste inimeste töösooritust; oskus näha teiste inimeste arenguvajadusi, selgitada ja õpetada teisi arusaadavalt ja mõtestatult; innustada juhendatavat).	
18	Algatusvõime ja ettevõtlikkus (oskus väljendada oma ideid ja kasutada erinevaid vahendeid ideede teostamiseks).	
19	Oskus koostada ja juhtida erialaseid projekte (oskus planeerida ja juhtida projekte; oskus koostada ja korras hoida projekti dokumentatsiooni, kontrollida projekti käiku).	
20	Koostöö/meeskonnatööoskus (oskus teha teistega koostööd; arvestada teiste meeskonnaliikmetega; oskus käituda mitmekesistes meeskondades).	

43. Nimetage palun, millised on **viis** kõige olulisemat pädevust või oskust teie praegusel ametikohal?
    1. Erialased teadmised
    2. Erialased oskused
    3. Analüüsi- ja tõlgendusoskus
    4. Oskus hallata informatsiooni ja oskusteavet
    5. Funktsionaalne lugemisoskus
    6. Probleemilahendamise oskus
    7. Matemaatiline kirjaoskus
    8. Oskus kasutada tehnoloogilisi vahendeid
    9. Käelised oskused
    10. Suhtlusoskus
    11. Võimekus end erialaselt võõrkeeles väljendada
    12. Õppimise ja enesearendamiseoskus
    13. Planeerimis- ja organiseerimisoskus
    14. Iseseisvus ja vastutus töötamisel
    15. Tulemustele orienteeritus
    16. Oskus toime tulla pinge ja tagasilöökidega
    17. Juhtimise ja juhendamise oskus
    18. Algatusvõime ja ettevõtlikkus
    19. Oskus koostada ja juhtida erialaseid projekte
    20. Koostöö/meeskonnatööoskus

44. Mil määral nõustute väidetega, et kõrgkooliõpingud aitasid kaasa järgnevate pädevuste osas?
    1. Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased teadmised
    2. Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased oskused
    3. Õpingud arendasid minus sotsiaalseid oskusi ja ajakasutusoskust
    4. Õpingud arendasid minus analüüsi-, sünteesi- ja õppimisoskusi
    5. Õpingud arendasid minus vähe erialaseid teadmisi ja oskusi

45. Mil määral nõustute väidetega, mis puudutavad Teie rahulolu läbitud õpingutega ja/või oma praeguse tööga?

		Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei saa hinnata
1	Olen rahul oma õppekava/eriala valikuga					
2	Olen rahul kõrgkooli valikuga					
3	Olen rahul läbitud õppekavaga (ülesehitus, valikuvõimalused jm)					
4	Olen rahul praktikavõimalustega					
5	Olen rahul õppejõudude ja õpetamise tasemega					
6	Olen rahul juhendamisega					
7	Olen rahul õppetöö korraldusega					
8	Olen rahul õppetöö füüsilise keskkonnaga					
9	Olen rahul kõrgkooli poolt pakutud nõustamisteenustega					
10	Olen oma praeguse tööga rahul					
11	Tulen oma praeguses töökohas tööalaselt hästi toime					
12	Tunnen end tööturul konkurentsivõimelisena					
13	Olen üldiselt omandatud kõrgharidusega rahul					
14	Olen oma eluga rahul					

45.1 Mittenõustumise korral palun selgitage rahulolematuse põhjuseid:.....

46. Millega jäite õppeprotsessis kõige rohkem rahule ning mis oli kõige suuremaks puuduseks? Milliseid kommentaare/ettepanekuid on Teil antud kõrgkoolis ja erialal läbitud õpingute kohta?

Teema 6. Taustaküsimused

47. Olen...
    a. Mees
    b. Naine

48. Minu vanus on ... aastat.

49. Emakeel

Palun valige ainult üks järgnevatest:

a. Eesti
b. Vene
c. Soome
d. Muu